Національна академія наук України
Інститут української археографії та джерелознавства
ім. М. С. Грушевського

На правах рукопису

Смерека Богдан Володимирович

УДК 930.2:[94:35.071.5](477.83/.86) "15/17"

ОПИСОВО-СТАТИСТИЧНІ ДЖЕРЕЛА ПРО ЗАСЕЛЕННЯ ТА АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНИЙ УСТРІЙ ЛЬВІВСЬКОЇ ЗЕМЛІ РУСЬКОГО ВОЄВОДСТВА У XVI–XVIII СТ.

07.00.06 – історіографія, джерелознавство
та спеціальні історичні дисципліни

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата
історичних наук

Науковий керівник
Капраль Мирон Миколайович,
доктор історичних наук, професор

Київ – 2016

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ……..4

ВСТУП……5

РОЗДІЛ 1. СТАН НАУКОВОЇ РОЗРОБКИ ПРОБЛЕМИ ТА ДЖЕРЕЛЬНА БАЗА ДОСЛІДЖЕННЯ……11

1.1. Історіографія проблеми……11

1.1.1. Історіографія колонізаційного руху та адміністративно-територіального поділу Руського воєводства та Львівської землі……11

1.1.2. Історія публікації та наукового опрацювання описово-статистичних документів……22

1.2. Джерельна база……31

1.2.1. Історичні умови та особливості формування корпусу описово-статистичних джерел……31

1.2.2. Загальний джерелознавчий огляд описово-статистичних джерел……52

1.2.3. Полеміка стосовно репрезентативності описово-статистичних джерел……66

1.3. Методологічні засади дослідження……71

РОЗДІЛ 2. ОПИСОВО-СТАТИСТИЧНІ ДЖЕРЕЛА ДЛЯ ВИВЧЕННЯ ОСЕЛЕННЯ У ЛЬВІВСЬКІЙ ЗЕМЛІ В XVI–XVIII СТ. ……85

2.1. Заснування нових поселень у Львівській землі……85

2.2. Зниклі поселення Львівської землі……103

2.3. Сільське самоврядування у XVI–XVIII ст. ……115

2.4. Інфраструктура сільських поселень, розвиток промислів……118

2.5. Кількість населення Львівської землі та його етноконфесійний склад…122

РОЗДІЛ 3. ОПИСОВО-СТАТИСТИЧНІ ДЖЕРЕЛА ЯК МАТЕРІАЛ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНОГО УСТРОЮ ЛЬВІВСЬКОЇ ЗЕМЛІ У XVI–XVIII СТ……..…….……..…...134

3.1. Описово-статистичні джерела та їх специфічні риси як матеріалу для вивчення адміністративно-територіального устрою…….....134

3.2. Львівська земля Руського воєводства та процес її оформлення в контексті польської експансії на землі Галицько-Волинської держави……...137

3.3. Королівщини……..……..141

3.4. Заставлені королівщини……..…….152

3.5. Приватні володіння……..……..……..156

3.6. Духовні володіння……..……..……188

3.7. Міська власність……...……196

ВИСНОВКИ……..……..202

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ……...215

ДОДАТКИ……...289

Перелік умовних позначень

Брд – Бродівський район

Брж – Бережанський район

Бск – Буський район

Грд – Городоцький район

Ждч – Жидачівський район

Жвк – Жовківський район

Збр – Зборівський район

Кзв – Козівський район

Злч – Золочівський район

ІФО – Івано-Франківська область

КБз – Кам’янка-Бузький район

ЛО – Львівська область

Мкл – Миколаївський район

Прм – Перемишлянський район

Пст – Пустомитівський район

Ргт – Рогатинський район

Смб – Самбірський район

ТО – Тернопільська область

Явр – Яворівський район.

ВСТУП

Актуальність дослідження. Ранньомодерний період в історії України здавна викликає прискіпливий інтерес з боку дослідників. Значна частина праць, присвячених цій епосі, стосується владних еліт (шляхти та козацької старшини), воєнних конфліктів, церковної історії (Берестейська унія) та соціально-економічного становища населення. Дещо менше історики звертають увагу на «людину у просторі». Так, проблематика колонізаційних рухів залишається недостатньо висвітленою, а перебіг власне ранньомодерного заселення досліджений, головним чином, для тих регіонів, де осаднича діяльність була особливо помітною (Північне Причорномор'я, Слобожанщина). Мало вивчено, незважаючи на зростаюче зацікавлення урбаністичними студіями, й процеси, пов'язані з розповсюдженням маґдебурзького права, а також специфічні риси адміністративно-територіального устрою на українських землях.

Подібна тенденція притаманна і для Руського воєводства, створеного в 1434 р. на теренах колишніх Звенигородської, Галицької, Перемишльської та Холмської волостей Галицько-Волинського князівства, інкорпорованих у середині XIV ст. до Польського королівства. Особливості залюднення цієї території вже ставали об'єктом низки досліджень (І. К. Гладилович, П. Домбковський, Ф. Персовський та ін.), однак у них науковці опиралися переважно на опублікований дипломатарій, акцентуючи увагу на пізньому середньовіччі, оскільки основний масив поселень тут з'явився саме впродовж XIV–XV ст. Проте, як відомо, нові міста й села закладалися й надалі (що розглянуто в роботах П. Сіреджука для Галицької землі, В. Інкіна та В. Пірка – для Перемишльської, А. Фастнахта – для Сяноцької). З упровадженням та функціонуванням польської адміністративної моделі спостерігалася також демографічна експансія із заходу, яка призвела до трансформації етноконфесійного обличчя регіону. Всі ці процеси теж потребують окремого дослідження.

Важливий для вивчення окреслених питань інформаційний потенціал акумулюють описово-статистичні джерела, які в лаконічній формі списків і таблиць відображають відомості про поселення, їхніх мешканців, інфраструктуру та власників. Деякі з цих документів мають також наративну частину, де подається не менш корисна для дослідника інформація – про зміст привілеїв на земельні володіння, перебіг маєткових конфліктів тощо.

Водночас вважати описово-статистичні джерела повністю достовірними теж неможливо. Недосконаліть законодавчої бази та суб'єктивний фактор, що виявлявся у формі недоплат коштів, приховування справжнього розміру володінь, з яких стягувався податок, та інших надуживань, впливали на достовірність внесених даних. З іншого боку, така специфіка описово-статистичних документів є відображенням державного податкового механізму, а отже, їх аналіз є важливим для розуміння фіскальної системи Польського королівства, з 1569 р. – частини Речі Посполитої.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація є складовою наукових планів Інституту української археографії та джерелознавства імені М. С. Грушевського НАН України: «Соціокультурні та цивілізаційні трансформації в Західній Україні XVI–XX ст. у світлі актових, наративних та зображувальних джерел» (2012–2014 рр.; номер державної реєстрації 0112U003218) і «Писемні та зображувальні джерела XVI–XX ст. про модернізацію соціально-культурного та релігійного життя західноукраїнського регіону» (2015–2016 рр.; номер державної реєстрації 0114U006115).

Метою дослідження є з'ясування інформативності описово-статистичних джерел у контексті вивчення заселення та адміністративно-територіального устрою Львівської землі Руського воєводства в ранньомодерний час.

Досягненню поставленої мети підпорядковані такі **дослідницькі завдання**:

- визначити стан наукової розробки теми колонізаційних рухів та історії адміністративно-територіального ладу, а також досліджень і публікацій описово-статистичних джерел, де зафіксована інформація

про населені пункти України загалом та Львівської землі Руського воєводства зокрема;

- розглянути розвиток фіскальної системи Польського королівства, зосередивши увагу на особливостях впровадження основних податків і формах відображення цієї специфіки в документації;
- проаналізувати аргументи наукової полеміки довкола питання репрезентативності описово-статистичних джерел;
- окреслити методологію досягнення поставленої мети;
- з'ясувати інформативність описово-статистичних джерел для вивчення колонізаційного руху у Львівській землі, динаміки заснування нових і причин зникнення давніх поселень, розвитку їхньої інфраструктури;
- встановити репрезентативність кожного з видів джерел для підрахунку кількості мешканців та простеження динаміки демографічного росту у Львівській землі протягом XVI–XVIII ст.
- розкрити специфічні риси різних видів описово-статистичних джерел для аналізу адміністративного устрою та власницької належності населених пунктів Львівської землі.
- на конкретному прикладі Львівської землі дослідити королівські, шляхетські та духовні маєтності в контексті їх динамічного розвитку (територіальні втрати і набуття; особливості передачі володінь від одного власника до іншого).

Об'єктом дослідження є описово-статистичні джерела Львівської землі Руського воєводства Речі Посполитої (люстрації, реєстри ланового, поголовного, подимного, чопового та інших податків, інвентарі маєтностей).

Предмет дослідження – інформаційні можливості описово-статистичних джерел для досліджень перебігу оселення та специфіки адміністративно-територіального устрою Львівської землі.

Методи дослідження. У методологічну основу дисертації покладено принципи наукової об'єктивності, історизму та системності. У дослідженні використовуються загальнонаукові пізнавальні методи (аналіз, синтез, індукція), загальноісторичні (історико-порівняльний, зокрема для виявлення спільних та відмінних рис у структурі й інформаційному наповненні джерельної бази; історико-хронологічний, зокрема при висвітленні еволюції фіскальної системи Польського королівства, для послідовного конструювання виявлених фактів та виділення тих тенденцій розвитку податкового механізму, що впливали на аналізовану документальну базу) та міжгалузеві методи спеціальних історичних дисциплін (статистичний, картографічний, генеалогічний).

Хронологічні рамки дослідження. Нижня хронологічна межа роботи визначається 1510 роком – роком укладення найранішого віднайденого поборового реєстру Львівської землі. За верхню хронологічну межу обрано 1765 рік, коли було проведено останню генеральну люстрацію Руського воєводства.

Географічні межі дослідження окреслюються територією Львівської землі Руського воєводства, у складі якої існувало два повіти – Львівський і Городоцький (останній в середині XVI ст. увійшов до складу Львівського). Жидачівський повіт, що формально також належав до Львівської землі, але фактично існував як окрема адміністративно-територіальна одиниця, у роботі не розглянутий. Він, як свідчить опрацьована джерельна база, підлягав окремим ревізіям, починаючи із середини XVI ст. (за винятком люстрацій 1616, 1628 і 1661–1665 рр.).

Наукова новизна отриманих результатів полягає в поєднанні джерелознавчого дослідження описово-статистичних документів з демографічним, генеалогічним та просторовим аналізом. У дисертації вперше:

- впроваджено до наукового обігу ряд неопублікованих документів описово-статистичного характеру, які досі практично не використовувалися дослідниками;

- змодельовано процес збору одного з основних для вказаного періоду податків у Польському королівстві – ланового (побору);
- вивчено динаміку колонізаційного процесу у Львівській землі в ранньомодерний період, який був позначений бурхливим зростанням кількості міст, а також розвитком промислів і рухом углиб лісових масивів;
- зафіксовано та комплексно проаналізовано випадки зникнення поселень як стримуючого фактора колонізаційного руху;
- підраховано кількість населення Львівської землі станом на середину XVI і на третю чверть XVII ст. (85 і 100 тис. осіб відповідно);
- комплексно досліджено поселення Львівської землі в контексті їхньої власницької належності (перебування у староствах, приватних та духовних маєтностях, адміністративно-територіальні зміни).

Практичне значення отриманих результатів полягає у впровадженні в науковий обіг нових зразків описово-статистичних джерел, а також в унаочненні процесу заселення та адміністративного устрою у вигляді карт-схем. Сформульовані в дисертації положення, висновки та матеріали можуть бути використані при написанні спеціальних і комплексних праць з історичної географії, історичної демографії, урбаністики тощо.

Апробація результатів дослідження. Отримані результати роботи оприлюднювалися у формі доповідей на міжнародних конференціях, засіданнях комісій та семінарах, зокрема: на засіданнях комісії спеціальних (допоміжних) історичних дисциплін у рамках XXV, XXVI і XXVII наукових сесій Наукового товариства ім. Шевченка (далі – НТШ) (Львів, 18–21 березня 2014 р., 17–20 березня 2015 р., 11 березня 2016 р.), наукових семінарах Історичної комісії НТШ (Львів, 30 вересня 2014 р., 23 березня 2016 р.), VIII і IX Міжнародних наукових конференціях «Історія торгівлі, податків і мита» (Дніпропетровськ, 30–31 жовтня 2014 р., 29–30 жовтня 2015 р.), XXVI Міжнародній науковій конференції «Історія релігій в Україні» (Львів, 24–26 травня 2016 р.).

Публікації. Результати дисертації викладені у семи публікаціях, що надруковані в збірниках наукових праць; з них шість – у фахових виданнях України (в т. ч. у виданні, включеному до міжнародної наукометричної бази РІНЦ).

Структура дисертації. Специфіка теми дослідження, сформульовані мета і завдання визначили структуру дисертаційної роботи, яка складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і літератури (703 позиції), переліку умовних позначень та двадцяти двох додатків (20 таблиць і 2 карти-схеми). Загальний обсяг рукопису становить 345 сторінок, із яких основна частина налічує 214 сторінок.

РОЗДІЛ 1.
СТАН НАУКОВОЇ РОЗРОБКИ ПРОБЛЕМИ ТА ДЖЕРЕЛЬНА БАЗА ДОСЛІДЖЕННЯ.

1.1. Історіографія проблеми.

1.1.1. Історіографія колонізаційного руху та адміністративно-територіального поділу Руського воєводства та Львівської землі.

Перш ніж безпосередньо присвятити увагу характеристиці праць на тематику, окреслену в назві підпідрозділу, здійснимо короткий огляд досліджень по усіх регіонах України. Так, наукове зацікавлення проблемами процесів заселення у вітчизняній історіографії з'явилося лише в останній чверті XIX ст. Перші праці, присвячені ранньомодерним колонізаційним рухам належать дослідникам народницького напряму. Однією з найранніших розвідок на цю тему можна вважати доповідь видатного українського історика, творця власної школи Володимира Боніфатійовича Антоновича про населення Київської землі в XVI ст., що була прочитана ним на засіданні Історичного товариства Нестора Літописця 18 грудня 1883 р. [252].

Активну участь у роботі засідань Історичного товариства брав учень Антоновича Дмитро Багалій. У 1887 р. під керівництвом Василя Ключевського та Ніла Попова ним була захищена дисертація на тему «Нариси історії колонізації та побуту степової окраїни Московської держави». Надалі Дмитро Багалій уточнив географічні рамки дослідження (замість розмитого «степова окраїна» науковець почав вживати терміни «Слобідська Україна» і «Новоросійський край»), присвятивши колонізації Слобожанщини та Північного Причорномор'я ряд нарисів [271-274; 275, с. 20-47].

Колонізаційні процеси у Слобідській Україні та загалом на Лівобережжі, окрім праць Багалія, була висвітлена також у ряді нарисів, опублікованих у «Київській старовині» та «Збірнику Харківського історико-географічного товариства» (Євген Максимов [422], Василь Милорадович [425], Василь Сторожев [479], Микола Петров [436], Микола Бакай [276], Никандр

Молчановський [429], Михайло Владимирський-Буданов [297]). В сьомому томі «Архива Юго-Западной России» (вийшов у чотирьох частинах, оскільки остання третя була розбита на дві), присвяченому процесам оселення, Михайлом Владимирським Будановим було підготовлено передмови-нариси колонізації українських земель з другої половини XIII до середини XVII ст. [296; 298; 299]

Дмитру Багалію вдалося створити власну школу дослідників колонізаційних процесів, один з представників якої – Дмитро Міллер – підготував розвідку про заселення Північного Причорномор'я після Кучюк-Кайнарджійського миру [424].

Інший видатний учень Володимира Антоновича, Михайло Грушевський, присвятив питанням заселення досить значну увагу. Вперше тема колонізаційних рухів була висвітлена ним при підготовці магістерської роботи, присвяченої Барському староству і захищеної у травні 1894 р. У найвідомішій 10-томній праці дослідника «Історія України-Руси», цій проблематиці відводяться окремі розділи в першому [317, с. 162-243] та восьмому [321, с. 41-78] томах. Окремо аспекти давньоруської колонізації висвітлені у четвертому-восьмому розділах другого тому [318, с. 505-506, 525-532, 534-535, 545-549]. Розселенню вірмен та євреїв в Україні, розповсюдженню маґдебурзького права, утискам українців у міському середовищі в ранньомодерний період Грушевський присвятив шостий розділ п'ятого тому [319, с. 222-287]. У третьому розділі шостого тому зосереджено увагу на процесах поступової полонізації місцевих землевласників, руху німецьких колоністів на схід і їх участі у розповсюдженні норм магдебурзького права, трансформації етнічного обличчя українських міст, утискам місцевого населення. Важливе місце у розділі займає також полеміка науковця з Міхалом Бобжинським та Александром Яблоновським у питанні заселення центральної України, оскільки названі дослідники в дусі концепції «цивілізаторської місії» обстоювали без опертя на джерельну базу домінуючу роль польського населення у освоєнні

«руських пусток» [320, с. 235-293]. Цій проблематиці присвячено також рецензію Грушевського на 22-ий том «Źródeł dziejowych» [322].

Українська революція 1917 – 1921 рр. та інституціоналізація української науки активізували дослідження з регіоналістики, в тому числі з історії колонізаційних рухів. Зокрема, розвідки з означеної тематики публікувалися в часописі «Історико-географічний збірник» (головний редактор Олександр Грушевський) [340-342], що видавався створеною у складі Історико-філологічного відділу Всеукраїнської академії наук Історичною секцією. У міжвоєнний період в Українській РСР тематикою заселення займалися Віктор Юркевич (колонізація Слобожанщини в добу Хмельниччини [494] та Звенигородщини в XV – XVI ст. [495]) та Наталія Полонська-Василенко (рух населення на Півдні України [449]). Окремо, учнем Володимира Антоновича, Олександром Андріяшевим, були підготовлені розвідки, присвячені заселенню теренів Київщини, Переяславщини та Сіверщини до початку XVI ст. [249-251].

Саме у міжвоєнний період в українській історіографії з'явилися дослідження із залюднення Волині. У працях Олександра Барановича [278; 279] за рахунок існуючих описово-статистичних документів докладно досліджена динаміка зростання населення Волинського воєводства до Хмельниччини.

У післявоєнний час інтерес до вивчення колонізаційних процесів зріс значною мірою завдяки появі фахових видань з історичної демографії[*]. Була започаткована традиція проведення всесоюзних конференцій та семінарів з історичної демографії [450]. Зрештою, у 1987 р. Дмитром Шелестовим було підготовлено університетський посібник, присвячений цій науці [493].

У цей період, українські науковці поряд із вивченими регіонами (колонізацією Північного Причорномор'я займався Федір Редько [456-461]) почали зосереджувати свою увагу на недосліджених: пониззя Дунаю та Буджацький степ вивчав Анатолій Бачинський [237; 280-284], Одещину – Олександр Коцієвський [363-365]. Окремо варто відзначити доробок Миколи

[*] На союзному рівні таким був заснований в 1977 р. часопис «Проблемы исторической демографии в СССР» [451-454], на республіканському – заснований у 1970 р. міжвідомчий збірник Інституту економіки АН УРСР «Демографічні дослідження» [330]).

Крикуна, який ще зі студенських років зацікавився ранньомодерним Поділлям. Його кропітка праця з розшуку матеріалів, що висвітлювали колонізаційні рухи в цьому бідному на джерела регіоні, дозволила підготувати низку розвідок на окреслену тематику [369-370; 373-381; 386-390; 393; 400]. Фактично, статті М. Крикуна присвячені в першу чергу аналізу джерелознавчої вартості документів, в яких висвітлюється специфіка процесів оселення та етноконфесійної структури мешканців регіону.

Наталія Полонська-Василенко, яка в 1944 р. емігрувала на Захід, підготувала двотомну монографію на підставі захищеної у 1940 р. докторської дисертації про колонізацію Півдня України. Книги вийшли у Мюнхені в 1960 р. [447; 448]

Після здобуття незалежності доробок знаних науковців (Микола Крикун [372], Василь Пірко [440]), доповнився новими працями дослідників (Анатолій Бойко [287], Ярослав Бойко [288], Сергій Климовський [356], Петро Кулаковський [403; 406; 410, с. 246-340], Петро Лаврів [413], Володимир Мороз [430], Олександр Олійник [432], Олександр Шекун [492]). Щоправда, слід зауважити, досі немає узагальнюючої праці, яка б акумулювала напрацювання по всіх регіонах України.

Окремо згадаємо праці зарубіжних фахівців, в першу чергу польських, які почали досліджувати колонізаційні рухи ще в другій половині XIX ст. Одним з перших окресленою проблематикою займався історик і письменник Францішек Равіта-Ґавроньський, який залишив нарис оселення Київщини в ранньомодерний період [414, с. 628; 652].

Знаковим явищем в історіографії праць на названу тему є доробок випускника Київського університету Александра Яблоновського. Аналізуючи інформаційний потенціал поборових реєстрів XVI ст. усіх воєводств Речі Посполитої дослідник вивчав колонізаційні процеси [692, с. 172-196; 693, с. 393-403; 694, с. 93-177] і адміністративний устрій [219, с. 1-13; 220, с. 14-34; 692, с. 1-44, 148-171; 693, с. 7-61], підраховував чисельність мешканців і кількість поселень [219, с. 14-96; 220, с. 35-89; 692, с. 45-79; 693, с. 62-83, 84-

117, 118-216; 694, с. 178-259, 281-511], визначав власницьку приналежність останніх [219, с. 97-128; 692, с. 99-147; 693, с. 217-356; 694, с. 512-649]. Однак, якщо його висновки відносно Руського та Белзького воєводств досі не зустрічають суттєвих застережень з боку науковців, то методика і результати підрахунку населення Волині та Київщини були піддані критиці з боку українських дослідників (Олександр Баранович, Олена Компан). Подібну реакцію викликало і твердження Яблоновського про оселення поляками «руських пусток» Центральної України [211, с. VIII-IX; 694, с. 113-114], яке відповідало популярній в цей час історіографічній концепції «цивілізаторської місії». Її творцями були історики т. зв. «краківської школи» (Кароль Шайноха, Станіслав Смолька, Юзеф Шуйський, Міхал Бобжиньський, у XX ст. прихильником ідеї був Ольґерд Ґурка), які відстоювали свою концепцію, не аргументуючи відповідними джерельними матеріалами (детальніше в підрозділі «Полеміка відносно репрезентативності описово-статистичних джерел»).

Серед інших польських фахівців, що займалися українськими теренами, варто відзначити Мавриція Горна – одного з перших дослідників колонізації Белзького воєводства. В процесі підготовки монографії про економічне становище руських воєводств в першій половині XVII ст., які на той момент страждали від серійних нападів кримських і буджацьких татар, Горн на підставі поголовного реєстру 1630 р. підготував статтю про заселення воєводства на цей період [585].

Найбільш ґрунтовно колонізаційні процеси у Белзькому воєводстві були досліджені Анджеєм Янечеком. Автор кількох розвідок з історії оселення [589; 590], в 1991 році він опублікував працю під назвою «Осадництво польсько-руського пограниччя: Белзьке воєводство від кінця XIV до початку XVII ст.» [588]. Іншим українським воєводствам Речі Посполитої присвячені монографія Вітольда Бобінського про оселення Київського воєводства [509] та стаття Мечислава Кендельського про мешканців Правобережжя в останні десятиліття існування Польського королівства [594].

Колонізаційні рухи на українських землях досліджували російські вчені. Зокрема, учень Ключевського Матвій Любавський у своїй узагальнюючій праці «Огляд історії російської колонізації з найдавніши часів і до XX ст.» присвятив окремі розділи українським теренам [417, с. 285-311, 335-367, 368-391]. Оселенням Північного Причорномор'я в другій половині XVIII ст. займався Володимир Кабузан [343-349]. На цю тематику ним була підготовлена докторська дисертація [243].

Однією з перших розвідок, де розглядалися питання адміністративно-територіального устрою українських земель в ранньомодерний період була стаття Михайла Максимовича, присвячена адміністративному поділу Гетьманщини [423]. Цією проблематикою займалися також Михайло Слабченко [477] та Микола Василенко [292; 293]. Адміністративний устрій українських земель у складі Великого князівства Литовського розглядався в загальних нарисах її історії, підготовлених Митрофаном Довнар-Запольським і Матвієм Любавським [331; 418; 419]

Концепція адміністративної моделі козацької держави активно вивчалася і в радянський період. Розробці окремих її аспектів присвячені статті Пилипа Клименка [355], Миколи Петровського [437], Ярослава Дашкевича [329] та Івана Крип'якевича [401]. Останньому також належить спроба встановити точні кордони княжих уділів Галицько-Волинського князівства, на базі яких в XV ст. сформувався ряд земель Руського воєводства [402, с. 14-38].

Важливе місце в дослідженні устрою козацької держави належить представнику української діаспори в США Юрію Гаєцькому, яким в 1978 р. було підготовлено двотомник про адміністрацію Гетьманщини [566; 567].

Специфіку впровадження польської адміністративної моделі на українських землях, історію повітового поділу (на прикладі Брацлавського, Волинського і Подільського воєводств) серед вітчизняних дослідників найпродуктивніше вивчав Микола Крикун [368; 371; 382; 383; 391; 392; 396], який присвятив цій проблематиці докторську дисертацію [244] і монографію [367]. Огляд джерельної бази в контексті досліджень територіального поділу

проведено у кандидатській роботі [240] та ряді статей Геннадія Боряка [289; 291].

Після здобуття незалежності ранньомодерний адміністративно-територіальний устрій українських земель найдокладніше вивчався знову ж таки на прикладі козацької держави. Серед вітчизняних фахівців слід відзначити Тетяну Балабушевич [277], Олександра Гуржія [324-327], Юрія Бодрова [239; 285; 286], Віктора Горобця [308, с. 53-77], Віктора Зарубу [338], Анатолія Іваненка [242], Володимира Лісовського [415], Олександра Олійника [433], Віру Панашенко [434], Петра Пирога [438; 439], Станіслава Степенькіна [248] тощо.

Історико-географічні аспекти королівського, шляхетського та духовного землеволодіння в Речі Посполитій, які здійснювали визначальний вплив на адміністративний устрій на мікрорівні, досліджуються Віталієм Михайловським [136; 623], Володимиром Собчуком [247], Сергієм Горіним [307], Андрієм Блануцою [238], Петром Кулаковським [404; 405; 407-409; 410, с. 197-245]. Питання церковного адміністративного устрою розкрито у статтях Ігоря Скочиляса [471-476] та Ігоря Тесленка [480]. Специфіці адміністративної моделі на українських землях у складі Великого князівства Литовського (а також в період інкорпорації Брацлавського, Волинського та Київського воєводств до складу Польського королівства) присвячено статті Володимира Поліщука [444] та Олександра Шами [488].

Зрештою, слід згадати й про узагальнюючі праці, присвячені історії адміністративного-територіального устрою на українських землях. Окресленими питаннями продуктивно займається українська дослідниця Ярослава Верменич, основні напрацювання якої зосереджено у виданому в 2009 р. двотомнику [294; 295].

Огляд історіографії ранньомодерного колонізаційного руху у Руському воєводстві варто розпочати із публікацій Михайла Грушевського. У передмовах до 1-го, 2-го, 3-го та 7-го тому «Жерел до історії України-Руси» [313-316], присвячених висвітленню економічного становища селянства у старостинських

комплексах воєводства, дослідник торкнувся також питання заселення, згадавши про закладення нових населених пунктів у XVI ст. – особливо прискіпливо в Сяноцькій землі, де окреслені процеси відбувалися найактивніше [315, с. 2-5]. Натомість, перераховуючи села у підпорядкуванні львівського старости, зауважив, що вони «були, майже без виїмків [...] „давньої осади" [313, с. 3]».

В передмові до п'ятого тому «Жерел…» на підставі юраментів, облятованих у актах львівського гродського суду, укладач видання Степан Томашівський оцінював масштаби спустошень і демографічних втрат у Львівській землі внаслідок походів Хмельницького на Галичину 1648 – 1649 рр. [481]

Значний внесок у дослідження колонізації в Руському воєводстві вніс науковий осередок, створений у Львівському університеті з ініціативи Францішка Буяка [523; 524]. Найбільш значним доробком у цій сфері була праця Адама Фастнахта «Осадництво Сяноцької землі в 1340 – 1650 рр.» [555]. Підготовлена ще в 1939 р. як докторантська робота, вона була захищена лише в 1947 р., а опублікована – аж у 1965 р. Вибір території для дослідження виявився надзвичайно вдалим. Малодосліджена у демографічному аспекті прикордонна і гориста Сяноччина [604; 630] лише в розглянутий у праці період починала активно заселятись. Відповідно, наявність актових та статистичних матеріалів дозволило детально окреслити масштаби та специфічні риси цього процесу.

Згодом ці напрацювання і маса зібраних джерел стали підставою для підготовки «Історико-географічного словника Сяноцької землі» (через смерть дослідника фактичними упорядниками видання була його дружина Анна Фастнахт-Ступніцька і Антоній Ґонсьоровський [230-232]). Питання заселення Сяноцької землі продовжив у своїх статтях публіцист і краєзнавець Мацей Вітольд Августин [500].

Дослідження епідемій інфекційних захворювань у Руському та Белзькому воєводствах [579], а також нападів татарських орд [577; 583], які були важливим фактором впливу на колонізаційні процеси здійснив Мавриций Горн.

Вченим було підготовлено також ряд розвідок, присвячених урбанізаційному руху в названих вище воєводствах [580-582] та монографію про заселення цього регіону євреями [586]. Іншому польському досліднику, Здзіславу Будзинському, належить двотомна праця про кількісний та етноконфесійний склад населення Перемишльської і Сяноцької земель Руського воєводства станом на другу половину XVIII ст. [516; 517] (головним чином, за даними метричних книг), а також тритомник, присвячений тій же проблематиці, але вже на матеріалі всього Руського воєводства [518-520] (зустрів критичні зауваження [353]).

Серед українських дослідників колонізації в Руському воєводстві варто відзначити тих, які зосереджували свою увагу на території Прикарпаття – Юрій Гошко [309-311], Василь Інкін [339] та Петро Сіреджук [464-469]. Останній присвятив заселенню Галицької землі Руського воєводства кандидатську дисертацію [246], де окреслив колонізацію формою «класового протесту українського населення проти національного і соціально-релігійного гніту» [246, с. 14]. У ділянці історії адміністративно-територіального устрою регіону працювали тільки польські фахівці. Так, питання, пов'язані з історією та уточненням меж малих територіальних утворень у складі Руського воєводства (землі та повіти) і кількості присутніх там поселень, розробляли у своїх працях Пьотр Грабик [587], Пшемислав Домбковський [537], Казімєж Пшибось [645-647]. Окремо, про Бжозувський і Яслиський ключі – маєтності у володінні перемишльских єпископів підготували статті Ян Рутковський [655] та Антоній Прохаска [641],

Планомірне вивчення колонізаційних рухів у Львівській землі започаткували в мієвоєнний період учні Францішка Буяка. Зокрема, Францішком Персовським на підставі опублікованих актових та описово-статистичних джерел було підготовлено працю про поселення землі, особливості права, на якому вони були осаджені, та про специфічні риси сільської забудови [631]. Інший учень, українець за походженням Іван-Онуфрій Костянтин Гладилович займався дослідженням взаємозв'язку процесу оселення

з географічними особливостями регіону. Цьому питанню було присвячено ряд нарисів, в одному з яких вчений охарактеризував заселення території Львівської землі та пов'язані з цим зміни лісового покриву [576].

На початку 70-х рр. Богданом Пучиньським було підготовлено три розвідки про населення одинадцяти парафій Бережанщини (на сході Львівської землі) впродовж XVII – XVIII ст., яке було проаналізоване за низкою параметрів: кількісного, віковового і статевого складу, шлюбності та мобільності [649-651]. Праці дослідника були сприйняті колегами неоднозначно. Своє суперечливе відношення до них висловила в рамках огляду польської історіографії історичної демографії Ірена Ґейшторова [569, с. 36-37]. Відзначивши, що авторський генеалогічний метод дослідження (що передбачав, зокрема, розподіл згаданих у джерелах осіб за родинами і відслідковування цих осіб від першої до останньої згадки в метриці [649, с. 206]) був використаний Пучинським задовго до французьких науковців (додамо, що вчений написав свою працю ще до Другої світової війни [606, с. 7]), а відтак є «свідоцтвом польської першості у науковому відкритті, яке стане через роки світовим успіхом французьких дослідників» [569, с. 37], Ґейшторова зауважила на чимало методологічних хиб. Зокрема, дослідниця розкритикувала спосіб обчислення плідності родин за методом Ch/Ś (chrzty / ślubi: поділ сумарного числа зафіксованих хрещень на загальну кількість зафіксованих шлюбів), що за наявності лакун в джерельному матеріалі дає невірогідні результати. Відтак, на думку Ґейшторової, якщо демографічно-статистичну складову статей Пучиньського можна вважати прогресивним явищем, що до певної міри випередило свій час, то підхід до використання джерельної інформації, «свідчить радше […] про регрес» [569, с. 36-37]. Натомість, інший польський фахівець з історичної демографії Цезарій Кукльо досить високо оцінив праці Пучиньського [606, с. 7].

Найновіші дослідження ранньомодерної колонізації Львівської землі пов'язані з виконанням дослідницького ґранту Міністерства науки Польщі «Розвиток колонізації у Львівській землі в середньовіччі та у ранній новий час

(XIV – XVI ст.)» краківськими дослідниками Вальдемаром Буковським, Анджеєм Мажецом та Янушем Шишкою. Впродовж 2006 – 2009 рр. вони опрацювали актовий і описово-статистичний матеріал архівних збірок Центрального державного історичного архіву у Львові (фонди 7, 9, 10), Львівської національної наукової бібліотеки України ім. В. Стефаника (відділ рукописів, фонди 5, 9, 77, 108, 141, 144) та польських архівів, внаслідок чого було укладено картотеку понад 900 населених пунктів та інших географічних об’єктів (рік, озер, гір, пагорбів, млинів, струмків, лісів, гаїв і господарських споруд, якщо такі мали власні імена) [620, с. 176-179]. Кожен ойконім в картотеці був описаний за наступним планом:

Заголовок – історична назва об'єкта (форми, що трапляються в джерелах; польське, давнє та сучасне українське найменування або інформація про те, що описуваного об’єкту на сьогодні не існує. Додатково, згадка про найближче велике місто).

Пункт 1 – статус населеного пункту, адміністративний устрій.

Пункт 2 – згадка про місце розташування об'єкту, його фізіографічні характеристики та опис меж.

Пункт 3 – власницька приналежність поселення, інформація про фільварки тощо.

Пункт 4 – посилання на згадки про локації на німецькому, волоському та руському праві, про солтиства та війтівства.

Пункт 5 – релігійні аспекти: фундації храмів тощо.

Пункт 6 – спочатку, згідно з усталеною схемою, планувалося давати тут посилання на джерела, однак зрештою було обумовлено зазначати у цьому пункті про незвичайні події, візити монархів тощо.

Пункт 7 – короткий перелік використаної літератури.

Пункт 8 – інформація про археологічні дослідження [620, с. 175-176].

Очікується, що картотека географічних назв в майбутньому стане основою для видання чергового тому «Słownika historyczno-geograficznego ziem polskich w średniowieczu». Варто також зауважити, що під час підготовки цієї

картотеки Янушем Шишкою захищено докторат на тему «Монарші володіння у Львівській землі 1340-1504 рр.» [620, с. 179], а також опубліковано три статті, присвячені відповідно специфічним рисам моделі адміністративно-територіального устрою у Руському воєводстві на прикладі Львівської землі [676], оформленню на її території володінь львівського римо-католицького архієпископа, митрополичої капітули та чернечих орденів домініканців і францисканців в кінці XIV – першій половині XV ст. [677], а також територіальним змінам і розвитку інфраструктури у Городоцькому старостві впродовж XV ст. – першої половині XVI ст. [678].

Таким чином, огляд історіографії праць, присвячених колонізаційному руху та історії адміністративно-територіального устрою в ранньомодерний період, продемонстрував невисокий рівень дослідженості цих питань для Руського воєводства та, зокрема, Львівської землі. Це особливо помітно у порівнянні з іншими регіонами України, які у цьому відношенні фахово досліджені значною кількістю вчених (особливо, Північне Причорномор'я, Слобожанщина та Поділля). Ще одна, внутрішня диспропорція полягає у тому, що більшість праць по Руському воєводству і Львівській землі написана польськими науковцями. Подібна ситуація вимагає комплексного дослідження, яке б дозволило вирішити чимало питань, пов'язаних з перебігом колонізаційних процесів та еволюцією адміністративного устрою і доповнило таким чином вітчизняну історіографію праць по інших регіонах України.

1.1.2. Історія публікації та наукового опрацювання описово-статистичних документів.

Публікація українськими дослідниками джерел описово-статистичного характеру була розпочата із заснування у 1843 р. Тимчасової Комісії для розбору давніх актів при київському, волинському та подільському генерал-губернаторові. Створена членами Комісії серія «Архив Юго-Западной России» дала змогу опублікувати величезну кількість писемних пам'яток, що розкривали аспекти суспільно-політичного та економічного розвитку українських земель від XV ст. Починаючи з кінця 60-х рр. XIX ст. в рамках

серії почали видаватися описово-статистичні матеріали – перш за все, господарські інвентарі (др. пол. XVII ст. – кін. XVIII ст.) [86, с. 5-8, 8-10, 37-40, 49-52, 69-70, 103-106, 347-348, 373-380, 380-404, 450-455, 513-518, 552-581, 592-596, 603-623; 87, с. 1-4, 7-13, 13-14, 42-44, 60-62, 62-65, 77-79, 81-82, 82-85, 86-90, 90-94, 99-105, 106-108, 118-123, 131-133, 133-137, 157-167, 477-484]. На протязі 1886-1905 рр. зусиллями Володимира Антоновича, Михайла Владимирського-Буданова та Володимира Щербини у трьох томах «Актів про заселення Південно-Західної Русі» (сьома частина «АЮЗР») були опубліковані матеріали генеральних люстрацій українських воєводств [88-91]: королівщин Київського [88, с. 284-322, 326-337, 337-355; 89, с. 413-422; 90, с. 30-40, 40-47; 91, с. 1-152, 153-158, 158-165, 165-185, 185-199, 199-535, 536-563, 563-596], Брацлавського [89, с. 388-393; 90, с. 47-57], Подільського [89, с. 128-135, 135-165, 165-215, 215-272], Волинського [90, с. 63-88] і Руського [89, с. 272-320, 321-362] воєводств. Окремо під редакцією Івана Каманіна двома томами було видано переписи євреїв 1765-1791 рр. [84; 85]

Описово-статистичні джерела видавалися також окремими статтями в періодичних виданнях. До таких відносимо публікації Дмитра Багалія [106], Єлпідофора Барсова [107], Петра Лебединцева [130], Вадима Модзалевського [137, 138].

Серед джерел, що висвітлювали адміністративний устрій доби Речі Посполитої, слід відзначити опубліковані Михайлом Грушевським в 1893 – 1894 рр. у процесі підготовки до захисту магістерської роботи документи з історії Барського староства у Подільському воєводстві [92, с. 148-165, 231-262; 93, с. 238-258, 359-361, 379-384, 389-390]. У 1907-1911 рр. було продовжено видання господарських інвентарів та ревізій в рамках публікації Митрофаном Довнар-Запольським актів про українську адміністрацію XVI – XVII ст. [94, с. 476-506], та документів, що висвітлювали аспекти землеволодіння. Останній том вийшов під редакцією Михайла Владимирського-Буданова [95, с. 98-99, 426-429].

Паралельно із едиційною діяльністю Тимчасової Комісії, здійснювалася публікація статистичних джерел з історії козаччини. Так, зусиллями Олександра Лазаревського опубліковано перший том «Огляду Румянцевського опису Малоросії», присвячений Чернігівському полку [139; 140], а Миколою Костомаровим – фрагменти переписної книги 1666 р. (Переяславський полк, частково Ніжинський, Лубенський, Київський та Чернігівський полки) [133, с. 102]. Видання матеріалів (на підставі віднайдених у 1895 р. додаткових фрагментів) продовжив Олександр Лазаревський. Зокрема, до кінця були опубліковані переписи Лубенському полку, а також Миргородського, Полтавського і Прилуцького полків [133]. Окрім цього, Осипом Бодянським було видано 40-тисячний реєстр козаків, затверджений згідно Зборівського договору 1649 р. [151].

Зусиллями Подільського церковного історико-археографічного товариства, під керівництвом настоятеля Трьохсвятської церкви Кам'янець-Подільської чоловічої гімназії, першого завідуючого місцевого історичного музею Віктора Якубовича у 1912 р. було опубліковано зібрання матеріалів з історії Брацлавського воєводства [134, с. 37-39, 59-78, 116-124]

В умовах радянської дійсності едиційна діяльність українських дослідників продовжилася. В 1928 р. співробітник Археографічної комісії ВУАН Віктор Юркевич видав перепис Слобідської України 1660 р. [157], а Віктор Романовський в 1933 р.– переписну книгу 1666 р. [147].

Прикметно, що з посиленням репресій на українську історичну науку, нові публікації джерел почали з'являтися все рідше, а видання описово-статистичних матеріалів практично припинилося.

Інтерес до джерелознавчих студій в радянську добу відродився у 60-х рр. XX ст. Цьому посприяв науковий доробок ряду дослідників (Микола Крикун [374; 375; 377; 385; 386; 393-395; 398], Василь Пірко [441-443], Арнольд Перковський [435]. Значна частина розвідок стосувалася описово-статистичних джерел Речі Посполитої (поборові та подимні реєстри, ревізії). Ці документальні зібрання не вивчалися ще з часів Грушевського.

Ріст зацікавлення археографічними дослідженнями намітився у 80-х рр. В цей період з'являються публікації Володимира Кравченка [128], Юрія Мицика [427], Раїси Майбороди [420], Ганни Швидько [490; 491]. Аналіз достовірності публікації матеріалів Литовської метрики на прикладі опису Київського замку 1552 р. здійснив Ярослав Дашкевич [328]. Окремі зразки описово-статистичних документів в цей час можна зустріти у виданнях джерел, присвячених історії Львова [123, с. 96-97] та історії селянських рухів [153, с. 183].

Із відновленням 5 жовтня 1987 р. у структурі Академії Наук УРСР Археографічної комісії (очоленої членом-кореспондентом АН УРСР Павлом Соханем) едиційній діяльності було надано потужний стимул для подальшого розвитку. Комісія одразу ж розпочала активну діяльність із залучення до археографічних студій фахівців з архівістики та джерелознавства. З цією метою у грудні 1988 р. було проведено Всеукраїнську нараду «Українська археографія: сучасний стан та перспективи розвитку», на якій, зокрема, було прочитано доповіді Ганни Швидько про інформаційний потенціал описово-статистичних джерел [489] та Р. Луціва про податкові реєстри Руського воєводства [416].

Невдовзі Археографічна комісія ініціювала публікацію джерельних пам'яток з історії України, зокрема – описово-статистичного характеру. Зусиллями Ігоря Гирича, Зої Гісцової, Олександра Гуржія, Василя Пірка та інших було видано описи Київського і Харківського намісництв кінця XVIII століття [142; 146].

10 липня 1990 р. відповідно до постанови Президії АН УРСР на базі Археографічної комісії було створено Інститут української археографії АН України. Фахівцями наукового осередку було продовжено публікацію описово-статистичних джерел окремих історико-географічних регіонів: Тетяною Ананьєвою було видано описи Лівобережжя зламу XVIII – XIX ст. [143], Віктором Атаманенком – описи Острожчини другої половини XVI – першої половини XVII ст. [144], а Володимиром Кравченком – ревізії волинських та

подільських замків 1545 р. [131] Активно досліджуються джерела козацької доби – зусиллями колективу авторів під керівництвом Ольги Тодійчук опубліковано реєстр запорозького козацтва 1649 р. [150], Юрієм Мициком і М. Кравцем – присяжні книги 1654 р. [149], Ганною Швидько – компут і ревізію Миргородського полку 1723 р. [126], Світланою Потапенко – списки козацької старшини на Слобожанщині 60-х років XVIII ст. [114]

Серед довідкових видань, важливо згадати також про підготовлений Раїсою Майбородою покажчик генеральних люстрацій українських воєводств Речі Посполитої [224]. Окремо аналіз репрезентативності на прикладах описово-статистичних джерел було здійснено у статтях Віктора Атаманенка [96-105; 253-270], Геннадія Боряка [290], Ірини Ворончук [302; 303], Сергія Гонтарука [306], Миколи Костриці [362], Ірини Кривошеї [366], Володимира Кравченка [127], Миколи Крикуна [129], Раїси Майбороди [421], Віталія Михайловського [426], Ірини Рибачок [462; 463], Петра Сіреджука [470], Тараса Чухліба [487]. Серед окремих публікацій описово-статистичних джерел варто відзначити інвентарі, видані зусиллями Миколи Крикуна [121], Володимира Александровича [120], Віктора Атаманенка [141].

Важливе місце у публікації фіскальних джерел* займає доробок польських вчених. Першими у цьому відношенні були Миколай Маліновський і Александр Пшездецький, які у 1844 р. видали ревізію київського замку середини XVI ст. [183]. В 1876 р. Александр Валеріян Яблоновський започаткував разом із Адольфом Павінським серію книг під назвою «Історичні джерела» (пол. Zródła dziejowe). У п’ятому томі Яблоновський опублікував люстрації королівських маєтностей Волині та Поділля [211], а в шостому – ревізії волинських замків [212]. Починаючи з 12-го тому (1883 р.), науковці почали планомірно видавати описово-статистичні документи, зосередивши увагу на поборових реєстрах другої половини XVI ст. Безпосередньо публікації

* Під окресленням «фіскальні джерела» маємо на увазі ті різновиди описово-статистичних документів, за допомогою яких здійснювався збір податків та контроль над прибутками і доходами маєтностей (з подальшим визначенням податкової ставки), або ж ті документи, які становили частину документації державної казни (що відповідає окресленню «фіскальний», як такий, що має відношення до державної скарбниці [222, с. 104]). Таким чином, до фіскальних джерел віднесено реєстри поборового, поголовного, подимного, чопового, шелязного і шосового податку, генеральні люстрації та подавчі інвентарі староств.

джерел передував розлогий науковий коментар, в якому Павінський, а згодом Яблоновський, на основі розробленої ними методики обчислень за коефіцієнтами, підраховували кількість поселень та ланів, а за ними – кількість мешканців і густину населення.

На базі цих видань Яблоновський уклав історичний атлас Речі Посполитої станом на другу половину XVI ст. [701] Довший час в польській історичній науці це було єдине видання подібного типу.

Поряд із публікацією описово-статистичних джерел, з'являються розвідки, в яких аналізувалася джерельна вартість документів для історико-демографічних досліджень. Цим займалися, зокрема, Збіґнєв Анусік [499], Ірена Ґейшторова [570] (автор методологічного посібника з історичної демографії Польщі, де фіскальним джерелам було присвячено окремий підрозділ [569, с. 145-196]), Зенон Ґульдон [573], Кристина Ґурска [173], Єжи Сенковський [198; 199], Маврицій Горн [578] тощо.

Видання поборових реєстрів була розпочате з документів, присвячених малопольським воєводствам [188-190] і здійснювалося під редакцією Стефана Інґлота, одного з учнів Францішка Буяка. Один з найранніших зразків подібних джерел – поборовий реєстр Белзького воєводства (1472 р.) – був опублікований Анджеєм Янечеком та Александром Свєжавським [174].

В новітній польській історіографії на конкретних прикладах інформаційну вартість описово-статистичних джерел розглядають Кшиштоф Борода [511], Здзіслав Будзинський [521; 522], Казімеж Пшибось [648], Тадеуш Сьліва [679]. Вдруге після Ірени Ґейшторової було підготовлено посібник з історичної демографії Речі Посполитої, окремий підрозділ якого було присвячено фіскальним джерелам [605, с. 75-91]. Автором праці виступив відомий фахівець у цій галузі Цезарій Кукльо.

Важливо також згадати про доробок Даріуша Колодзєйчика, знаного польського дослідника Османської імперії. За фінансової підтримки Українського наукового інституту Гарвардського університету (УНІГУ) на початку 90-х рр. XX ст. ним було перекладено муффасал Кам'янецького еялету

1681 р. Цей надзвичайно цінний документ містить дані про населені пункти Поділля, їх мешканців та інфраструктуру, будучи таким чином ледь не єдиним джерелом, що розкриває суспільно-економічні та демографічні особливості розвитку регіону у цей період [359]. Публікація муффасалу [200] повинна була розпочати серійне видання описово-статистичних джерел, що висвітлювали розвиток тих українських територій, що перебували під пануванням Порти (еялетами Ачі (Очаків), Аккерман (Білгород-Дністровський), Кілія і Кефе (Феодосія)). Однак, ані цих документів, ані дефтеру рузнамче Кам'янецького еялету 1683 р., що мав бути виданим наступним після муффасалу, поки що опубліковано не було [399, с. 605, 619].

Перші публікації фіскальних джерел Руського воєводства були здійснені на сторінках «Dodatku tygodniowego do «Gazety Lwowskiej». Впродовж 1860 – 1861 рр. та 1868 – 1869 рр. тут були видані ревізії Сяноцького (1565 р.) [209], Коломийського (1570 р.) [208] та деяких королівщин Львівської землі з люстрації 1765 р. [207]

Фрагментарно описово-статистичні матеріали публікувалися також у виданнях джерел, присвячених історії ранньомодерного польського селянства (зокрема, в зібраннях Бібліотеки ординації Красіньських, упорядкованих бібліотекарем фондів Владиславом Хоментовським [172, с. 354-416]) та розвитку міста Дрогобича (під редакцією Фелікса Ґонткевича [210, с. 216-239]).

Величезний внесок у вітчизняну археографічну спадщину здійснив видатний український історик і громадський діяч Михайло Грушевський. Після переїзду до Львова ним було ініційовано планомірне видання джерел з історії України – зокрема, матеріалів генеральних люстрацій 1564 – 1565 та 1570 рр. З цією метою було започатковано багатотомне видання «Жерел з істориї України-Руси». Це були перші фахові публікації люстраційних протоколів. У перших двох томах на базі оригінального (дефінітивного) тексту із зібрань т. зв. Литовської метрики [80] ревізії 1564 – 1565 рр. було видано тексти люстрацій королівщин Галицької (Снятинське [115, с. 1-43], Коломийське [115, с. 44-52], Галицьке [115, с. 53-113], Теребовельське [115, с. 114-152], Рогатинське [115,

с. 152-176] староства), Перемишльської (Стрийське [115, с. 177-197], Дрогобицьке [115, с. 198-223], Самбірське [115, с. 224-264], Перемишльське [116, с. 74-171], Лежайське [116, с. 173-210], Замхівське [116, с. 211-225] староства, Озиминська волость [115, с. 265-308], жупи [116, с. 1-73]), Львівської (Кам'янецьке [117, с. 303-335], Жидачівське [117, с. 336-337], Львівське [117, с. 338-412], Городоцьке [117, с. 413-423] староства), Сяноцької (Сяноцьке [116, с. 226-310] староство), Холмської земель (Красноставське [117, с. 1-40], Холмське [117, с. 41-73], Городельське [117, с. 74-96], Грубешівське [117, с. 97-120] староства) Руського воєводства, а також Белзького воєводства (Тишовецьке [117, с. 121-130], Грабовецьке [117, с. 131-133], Белзьке [117, с. 134-218] староства), Сокальське [117, с. 218-237], Любачівське [117, с. 238-302] староства).

В сьомому томі «Жерел» було опубліковано люстрацію 1570 р. старостств Галицької (Теребовельське [119, с. 121-137], Снятинське [119, с. 137-148], Коломийське [119, с. 149-151], Галицьке [119, с. 151-174], Рогатинське [119, с. 175-184] староства), Львівської (Львівське [119, с. 204-239], Городоцьке [119, с. 256-266], Кам'янецьке [119, с. 267-276] староства), Перемишльської (Стрийське [119, с. 196-203], Дрогобицьке [119, с. 240-256], Замхівське [119, с. 285-289] староства, жупи сіл Самбірського староства [119, с. 305-320], Дрогобицька жупа [119, с. 320-328]), Холмської (Красноставське [119, с. 1-12], Холмське [119, с. 12-29], Любомльське [119, с. 29-42], Ратненське [119, с. 43-61], Городельське [119, с. 61-68], Грубешівське [119, с. 304-305] староства) земель Руського воєводства, а також королівщин Белзького (Сокальське [119, с. 276-285], Любачівське [119, с. 289-294], Тишовецьке [119, с. 295-302], Грабовецьке [119, с. 302-304] староства) і Подільського (Хмільницьке [119, с. 68-87] і Кам'янецьке [119, с. 87-121] староства Летичівського повіту; Скальське [119, с. 184-195] староство Червоногродського повіту) воєводств.

Описово-статистичні документи з'являлися і на сторінках часопису товариства «Записки НТШ», зокрема, найдавніші віднайдені інвентарі Перемишльського (1494 р. [109]), Львівського (1495 р. [111]) і Ратенського

(1500-1512 рр. [110]) староств, опис подільських замків 1494 р. [112] та фрагмент люстрації 1570 р. з ревізією села Зелева [113], облятованого у львівській гродській книзі [9, с. 258-259].

У двох номерах часопису «Kronika powiatu Rohatyńskiego» за 1933 р. невідомим автором було опубліковано інвентар Рогатинського староства Галицької землі 1616 р. [171].

В повоєнний період окремими статтями були видані два інвентарі – міських сіл Львова (Замарстинів, Поріччя і Волиця) 1546 р. [125] і самбірських соляних жуп 1558 р. [201].

Серійне видання люстрацій після Грушевського було продовжене польськими дослідниками. В 1955 р. Леонід Житкович виступив з ініціативою опублікувати усі генеральні люстрації доби Речі Посполитої [696]. Задля цього було узгоджено методологічні правила і укладено «Видавничу інструкцію для публікації люстрації королівських дібр XVI – XVIII ст.» (пол. *Instrukcja wydawnicza dla publikacji lustracji dóbr królewskich od XVI do XVIII w.*). У 1970 – 1974 рр. в рамках проекту зусиллями Казімєжа і Емілії Арламовських та Ванди Капут було видано люстрацію Перемишльської, Сяноцької та Львівської земель Руського воєводства 1661 – 1665 рр. [176-178], а впродовж 1992 – 2001 рр. – ревізії Руського, Подільського і Белзького воєводств [179-180].

Ще одна серія описово-статистичних джерел Руського воєводства з'явилася завдяки зусиллям Здзіслава Будзинського та Казімежа Пшибося. В 1997 – 2002 рр. вони опублікували поборові реєстри Перемишльської та Сяноцької земель XVII ст. з науковим коментарем та посиланнями-ідентифікаторами до кожного населеного пункту [191-196]. Подібних видань для Львівської землі поки не було здійснено.

В ряді статей Миколи Галіва, Леоніда Тимошенка та Ігоря Смутка були видані описово-статистичні документи з історії Дрогобицького староства Перемишльської землі – фрагменти поборового реєстру 1507 р., інвентаря 1568 р. та люстрацій 1621 і 1765 рр. [108; 154-156].

У 2014 – 2015 рр. в Україні вийшло одразу дві вагомі публікації описово-статистичних джерел Руського воєводства – описи передмість Львова XVI – XVIII ст., опрацьовані Андрієм Фелонюком [145] та інвентар Снятинського староства, виданий Петром Сіреджуком [122]. Тим не менше, огляд як джерельних публікацій, так і аналітичних розвідок, засвідчує низький рівень репрезентації Руського воєводства (і, особливо, Львівської землі).

1.2. Джерельна база.

1.2.1. Історичні умови та особливості формування корпусу описово-статистичних джерел.

Перш ніж здійснити огляд історичного розвитку фіскальної системи Речі Посполитої, коротко згадаємо про доробок дослідників, які присвятили окремим аспектам цієї проблематики свої розвідки. Розпочнемо із праць польських науковців, оскільки більшість досліджень з окреслених питань було підготовлено саме ними.

Найбільш поширеним підходом до висвітлення історії податків у Польському Королівстві було обмеження в хронологічних рамках – до одного-двох століть, інколи до періоду правління одного-двох правителів. Так, розвідки, присвячені розвитку фіскальної системи в умовах формування єдиного Польського королівства (XIV – XV ст.) підготували Яцек Матушевський [622], Фелікс Зєліньський [691], Тадеуш Шульц [674; 675], в час правління останніх Ягеллонів (XVI ст.) – Ян Рутковський [656], Ян Тадеуш Любомирський [616], в епоху перших виборних королів (на зламі XVI – XVII ст.) – Владислав Палуцький [626], Адольф Павінський [629], Ян Віммер [687], Анна Філіпчак-Коцур [557-565] і нарешті – в період занепаду держави (XVIII ст.) – Роман Рибарський [658], Маріян Дроздовський [539, 540]. Стан збереженості документації казни Речі Посполитої висвітлила у статті Ядвіґа Карвасіньська [593].

Польськими дослідниками були підготовлені розвідки про окремі різновиди податків – зокрема, про «поволове» і «поральне», на базі яких виник

лановий податок, або побор (Тадеуш Бжечковський [514], Юзеф Відаєвич [686]), про поголовне генеральне і спроби його впровадження (Стефан Вейман [685]), поголовне та податки з євреїв (Юзеф Клечиньський [175; 597]), пожертви «10 і 20 гроша» (Єжи Стельмасяк [665]), шосовий (Станіслав Кутшеба [609]), акцизний податки (Роман Рибарський [657]), про гіберну чи «зимовий хліб» (Зємовіт Збігнєв Соха [661]), про податки з духовенства (Альфред Огановіч [625], Генрик Карбовнік [592]).

Механізм збору мит розглянутий у працях Стефана Веймана [684], Станіслава Кутшеби [610], Збігнєва Сьвітальського [681], Станіслава Вашка [683].

Перебіг екзекуційного процесу в XVI ст., запровадження податку «кварти» та інституту люстрування королівських маєтностей висвітлили у своїх працях Альфред Блюменсток [508], Анджей Вичаньський [689], Владислав Палуцький [628], Анна Сухені-Ґрабовська [667-670], Анджей Томчак [682], Казімєж Хлаповський [528; 530].

Окремі розвідки, присвячені діяльності магнатів Чарторийських, які в середині XVIII ст. виступали за корінні реформи фіскальної системи для оздоровлення фінансової сфери, підготували Владислав Тадеуш Кісєлевський [596], Яніна Бєняжувна [507]).

Діяльності фіскальних органів, перед якими стояло завдання централізувати процес збору податків (зокрема, Коронний трибунал в Радомі, створений в 1613 р., а також Коронна Комісія, що розпочала роботу в 1764 р.) присвятили свої праці Болеслав Марковський [621], Ґражина Балтрушайтис [502; 503], Станіслав Косцялковський [599], Едвард Станьчак [664].

Значно менше розвідок на вказану тематику було підготовлено українськими дослідниками. Одним із перших історією податків зацікавився Степан Томашівський, який підготував статтю про фіскальне законодавство в добу Казимира Ягеллончика [482]. Кілька праць присвячено збору мит (Віктор Атаманенко [267], Олександр Грушевський [323], Олег Дячок [335-337]).

Повертаючись, до теми, окресленої в назві нашого підрозділу, слід зауважити, що історія розвитку податкової системи в Польському королівстві, а з середини XVI ст. – Речі Посполитій, тісно пов'язана із процесом розширення прав шляхетського стану, що супроводжувалось обмеженням влади короля.

Актові матеріали дозволяють прослідкувати трансформацію фіскального законодавства, починаючи з XIV ст. Дослідники історії Польського королівства в період XIV – XV ст. ділять існуючі тоді податки на дві групи – звичайні і надзвичайні. До першої групи відносять податок з земельного наділу чи «загальний земельний податок» (лат. *communis terrae exactio*) [691, с. 557], також відомий як «поральне» (пол. *poradlne*), або «подимне»[*].

Поняття «дим» (дім з піччю, садиба) і «рало» (соха, плуг чи інше знаряддя праці для боронування землі) були фіскальними одиницями принаймні з IX ст., про що згадує «Повість минулих літ». Ще до запрошення Рюрика на княжіння, кілька слов'янських племен підконтрольні хозарам (поляни, сіверяни та в'ятичі), сплачували останнім данину – спочатку, «од диму по мечу» («…и ркоша Козарѣ . платите намъ дань . здумавше же Полѧне . и вдаша w̃ дыма̂ мечь») [132, с. 10; 148, с. 12], в 859 р. – «…по білій вивірці […] від диму» [132, с. 12; 148, с. 14]. Нарешті, в 964 р. в описі походу Святослава на в'ятичів, згадано, що останні сплачують хозарам «по шелягу од рала…» («…wни же ркоша Козаром . по щелѧгу w̃ рала даєм») [132, с. 38; 148, с. 53].

Деякі дослідники зазначали, що «поральне» могло стягуватися і в якості надзвичайного податку: у випадку одруження монарха чи його дітей (для покриття святкових витрат), для їх викупу з полону, для викупу закладеного чи купівлі нового замку або території. Поряд із цим, висловлювалося припущення, що згадані у джерелах такі податки, як «поволове», а також данина з овець

[*] Дослідник Тадеуш Бжечковський наводить такі назви порального податку, які зустрічаються в «Aktach grodzkich i ziemskich» у документах кінця XIV – XV ст.: 1394 – exactio nostre regalis podymszczyzna...[161, с.7 № IV]; 1408 – podyme (...exactio nostre videlicet podyme...) [159, с. 164 № 83]; 1424 – fumalium [163, с. 77 № XLVIII]; 1403 – pecunia fumale [163, с. 57-58 № XXXVII]; 1447 – fumalium alias podymne [168, с. 236 № 1875]; 1448 – exactio per duos grossiculos de qualibet curia [168, с. 261 № 2047] (на те, що під окресленням «*exactio*» слід розуміти саме лановий податок вказує запис з 1444 р.: «*Kmetones de Synyawa repercusserunt violenter impignoraciones pro exaccione alias o pobory*» [167, с. 237 № 1883]); 1457 – exactio fumalium duorum grossorum [166, с. 427-428 № 3360]; 1464 – exactio duorum grossorum [167, с. 452 № 5591]; 1471 – exactio 2 grossorum, alias podymne [184, с. 38 № 733]. На думку дослідника в усіх згаданих випадках йдеться про поральне, навіть тоді коли воно було назване подимним [513, с. 44].

(пол. *narzaz*), корів і биків (пол. *dań opolna*) та зі збіжжя (пол. *sep*), були не окремими податками, а лише різновидами порального [621, с. 17]. Критиці подібних суджень присвятив детальне дослідження Кароль Бучек [515]. Так, на відміну від Францішка Пєкосіньського, який вважав поральне єдиним податком у Польському королівстві в добу середньовіччя, що мало цілий ряд найменувань (а також Кароля Шайнохи, Станіслава Смольки, Юзефа Відаєвича, які висловлювали подібні припущення), Бучек, на підставі аналізу текстів привілеїв, прийшов до висновку, що «поволове», «поральне» і «подимне» все ж слід розрізняти між собою, хоча б тому, що в їх основі лежали три різні фіскальні одиниці – відповідно, худоба, земля і житло [515, с. 1, 4, 6].

В 1374 р. королем Людвіком (Лайошем) Угорським було видано Кошицький привілей, згідно з яким розмір «порального» у шляхетських та духовних землеволодіннях зменшувався до 2 грош з лану. Відомо також, що спочатку Людвік намагався встановити податок у розмірі 12 грош (або чверті гривні) разом з мірою жита і мірою вівса, тобто так, як це було за його попередника – Казимира III (Бжечковський уточнює, що йшлося про т. зв. «*tributum solitum*» у розмірі 12 грош з лану в єпископських та шляхетських дібрах і 24 гроші з лану в монастирських поселеннях [513, с. 41]). Однак, представники шляхти почали вимагати звільнення від подібних податкових ставок для своїх володінь, мотивуючи це обіцянкою попереднього короля Казимира III зменшити для них розмір «порального». Людвік погодився на це з умовою, що після успадкування влади однією з його доньок (яких було троє – Катажина, Марія і Ядвіґа), ситуація може змінитися. Представники духовенства, які також вимагали податкового імунітету для своїх землеволодінь, врешті були змушені погодитись з тарифом 2 гроші з лану, що урівнював їх із шляхтою [691, с. 557]. Тим не менше, у монастирських дібрах базова ставка податку певний час залишалася попередньою – 24 гроші з лану, оскільки вище духовенство не подбало про її зменшення. В 1378 р. його все ж було знижено до 6 грош, а в 1381 – до 4. Поряд із цим для поборців встановлювалася винагорода – 1 грош з лану [513, с. 42].

Кошицький привілей був переломним моментом у відносинах королівської влади з магнатерією. Відтепер, остання фактично перебирала на себе пріоритет у формуванні фінансової політики монархії і впровадженні нових податків. Королі з династії Ягеллонів, намагаючись не вступати у конфлікти з шляхтою і тим більше з духовенством (яке в окремих регіонах – в тому числі й на землях колишнього Галицько-Волинського князівства – довший час було чи не єдиною опорою їх влади), не встановлювали високі тарифи оплати. Відомо лише про два випадки впровадження надзвичайного податку в період перебування на троні Владислава Ягайла і Владислава Варненьчика – в 1404 р. на з'їзді в Новому Місті Корчині було вирішено про стягнення додаткових 10 грош з лану задля викупу Добринської землі у хрестоносців, і вдруге, в 1440 р., на похід Варненьчика на Угорщину. Однак, за часів правління Яґеллончика протистояння з хрестоносцями змусило короля ухвалювати надзвичайний податок 21 раз, з яких три рази йому було відмовлено шляхтою [621, с. 22].

Задля покриття витрат на воєнні кампанії, Яґеллони вдалися ще до одного способу – надавати шляхті в оренду королівські дібра за низьку орендну плату [560, с. 444]. Вже на початку XVI ст. це призвело до різкого зменшення королівського домену і ще більше посилило позиції шляхти.

Таким чином, склалася парадоксальна ситуація – формально, доходами від староств повинні були покривати витрати на оборону, адміністрацію та судову систему, але насправді цих коштів було недостатньо. Окрім фінанасування особистих витрат короля та його двору, ці доходи частково передавалися в заставу в якості забезпечення по кредитах [560, с. 444] (очевидно, йшлося про попередні заборгованості перед шляхтою за ранні застави).

У XV ст. було впроваджено ще три види податків. В першу чергу, шосовий податок з міст. Раніше він збирався на користь міської казни (про що, зокрема, свідчить наведена Б. Марковським ухвала краківської міської ради від 2 червня 1385 р., в якій зазначалося про те, що шос є давнім податком). Ухвала

Пьотркувського сейму 1453 р. впроваджувала шос як джерело поповнення державної казни. В 1459 р. з'явилося «чопове» – податок від реалізації спиртних напоїв (пива, меду і вина). Нарешті в 1462 р. на синоді в Каліші представники духовенства вперше ухвалили податок від доходів з угідь у формі добровільних пожертв (лат. *subsidium charitativum*) [621, с. 22].

Фінансами королівства в цей період завідували скарбник (пол. *skarbnik*, лат. *thesaurius*) та мінцмейстер (пол. *mincerz*, нім. *Münzer*, лат. *monetarius*), що очолювали відповідно казну і монетний двір. На місцях (тобто у староствах) фінансовими справами керували каштеляни, що забирали собі, в якості винагороди, частину мит і судових штрафів. Заступником каштеляна був войський (лат. *wice dominus*), у підпорядкуванні якого знаходилися урядники нижчого рангу – митники (пол. *celnicy*, лат. *exactores*). Функцію збору податків здійснювали селяни-коморники (пол. *komornicy*; не плутати з комірниками, селянами без власних жител і присадибних ділянок), назва яких походила від замкових комор-скарбниць [621, с. 18-19]. Ми припускаємо, що це були жителі т. зв. служебних сіл (або ж «замкові слуги», лат. *servi castrensi*), що здійснювали різні повинності на користь замку.

На початку XVI ст. фінансова сфера королівства зазнала корінних реформ. Люблінським сеймом в 1503 р. було впроваджено уряд головного поборця – шафаря, якому місцеві поборці передавали зібрані кошти і який повинен був контролювати їх витрати. Ухвала Пьотркувського сейму в 1504 р. запровадила поділ казни на державну (коронну) та королівську (надвірну) [621, с. 22, 23]. В цьому ж році королем Олександром було прийнято статут «*De modo bonorum Regalium inscribendorum*» [202, с. 136; 203, с. 14-15]. Документ забороняв монарху передавати у приватні руки королівщини без згоди вального сейму. Всі оренди, здійснені до 1504 р. зберігалися і іменувалися заставами «на старих сумах» (такі маєтності займали близько 30 % території Речі Посполитої [528, с. 179]).

Прийняття статуту започаткувало тривалий екзекуційний рух, зумовлений необхідністю повернення під контроль держави заставлених

володінь, які у майбутньому мали б стати джерелом доходу казни та фінансування армії. Ініціаторами екзекуційного руху виступила середня шляхта, незадоволена тим, що більшість орендованих маєтностей контролювала магнатерія [699, с. 292]. Власне статут став результатом компромісу, досягнутого між шляхтою та королем.

Оскільки документ не розтлумачував, що малось на увазі під даруванням маєтностей (лат. *donabuntur*), К. Хлаповський припустив, що йшлося про найпоширенішу тоді форму застави – антихрезу, або ужиткову заставу, яка передбачала повний контроль орендаря над прибутками переданого йому володіння [528, с. 11-12].

За правління Сиґізмунда Старого під контроль монарха було повернуто близько 70 заставлених маєтностей, однак на період війни з Пруссією 1520 – 1521 рр. Сиґізмунд I був змушений вдатися до нових застав. Аби формально не порушувати статут, оренди здійснювалися у формі видеркафу (видерки), яка передбачала збереження за королем довічного права викупу (пол. *wieczyste prawo odkupu*) заставленої маєтності [528, с. 12].

В добу правління останніх Яґеллонів (Сиґізмунда Старого і Сиґізмунда Авґуста) відбувся ще один важливий процес – остаточно завершився розподіл казни на дві окремі частини. Кошти королівського (надвірного) скарбу були спрямовані на утримання монаршого двору та інші супутні потреби: проживання зарубіжних посольств, «стравне» для сеймових послів. Казну наповнювали доходи з королівщин (лановий податок), соляних (жуп бохнянських, дрогобицьких тощо) і срібної копальні в Олькуші, єдиної в королівстві (в 1578 р. тут було закладено скарбову митницю) [621, с. 24].

Доходи з митниць контролювали шестеро головних митників – велико- і малопольський, руський, київський, підляський і волинський. Доходами Львівської землі займався руський митник. Найвідомішою особою, що обіймала цей уряд, був Костянтин Корнякт. Сиґізмунд Авґуст призначив його 28 вересня 1571 р. Одразу після цього було зініційовано створення митної комори у

Кам’янці-Подільському, куди повинні були прибувати купці з Валахії та Османської імперії [165, с. 110 № 1642, 1643].

Королівський скарб наповнювали також доходи з податку на імпортні товари (*funtcol*), що стягувався у Ґданьську, Ельблонґу та Ризі; «підводного», впровадженого 1564 р. і сплачуваного міщанами; «стаційне», що стягувався з монастирів та «коронаційного», що витрачався на відповідні урочистості [621, с. 24, 25].

Державна казна поповнювалася за рахунок кварти. Цей податок, який мав збиратися з королівських маєтностей, був запроваджений Пьотркувським сеймом 1562 – 1563 рр. Його конституція містила положення про поділ загальної суми зібраних коштів на чотири частини («*...aby czwarta część wszystkich dochodów totius corporis Regni, ku stołu naszemu należących, była na obronę potoczną obróconą*» [203, с. 17]), а згодом на п’ять – три надходили у казну, одна йшла на оплату найманого війська, названого в честь податку кварцяним і ще одна – старості або державцю маєтностей. Люблінський сейм 1569 р. ухвалив передавати ці кошти на зберігання в замок містечка Рава-Мазовецька [203, с. 95 № 13].

Сейм 1562 – 1563 рр., на якому була прийнята кварта, мав корінне значення для екзекуційного процесу. Під час його засідань було підтверджено усі правові акти, де йшлося про обмеження шляхетських застав – зокрема, згаданий вище статут короля Олександра 1504 р. Специфіку екзекуційного процесу на цьому етапі також визначала активна діяльність дружини Сиґізмунда Старого – міланської герцогині Бони Сфорци, яка зі свого боку активно займалась скуповуванням маєтностей задля створення потужного королівського домену, що послужив би в майбутньому фінансовою опорою Яґеллонів. Це зустріло значний опір шляхти. Конфлікт з сином, королем Сиґізмундом Авґустом, змусив Бону в 1556 р. покинути Польщу. Вона повернулась додому, в Італію, де через рік була отруєна [635, с. 291-293].

Польська дослідниця Анна-Сухені Ґрабовська у своїй праці, присвяченій екзекуційному руху подала перелік орендованих староств. Зокрема, по

Львівській землі (див. додаток А) було внесено інформацію про всі королівщини, згадані в першій люстрації 1564 – 1565 рр. – за винятком Вишні*.

Окремо варто зауважити, що окрім класичної застави, або «тенути» (у джерелах: *capitaneatus et eiusdem tenuta; capitaneus tenutariusque; officium capitaneale; capitaneatus alias iurisdictio eius*), дослідниця згадувала також про оренду «до вірних рук» (лат. *ad fideles manus*; також *administratio, gubernatio*), вживаючи по відношенню до нього термін «*zarząd*». Йшлося про застави, в більшій мірі підпорядковані королю, аніж звичайні оренди [668, с. 19, 41].

Наступним кроком, здійсненим в рамках процесу «екзекуції» маєтностей було впровадження процедури перевірки документів на право володіння орендарями коронних маєтностей («ревізія листів»). Цей захід мав на меті з'ясувати точну кількість підконтрольних королю володінь, з яких надалі надходила б кварта [203, с. 19 № 51; 224, с. 13].

Після перевірки документів планувалось проводити ревізію прибутковості маєтностей для подальшого обрахунку розміру кварти. Задля цього на Варшавському сеймі 1563 – 1564 рр. всю територію королівства було розділено на округи і визначено склад ревізорів. Йшлося про 5 комісій, в кожній з яких було по троє осіб. Кандидатуру одного члена пропонував король, а ще двох – сейм: по одному від верхньої (сенату) і нижньої (посольської ізби) палати [224, с. 13]. Імена осіб, що були номіновані для проведення люстрацій у Львівській землі (до 1765 р.), подаємо у додатку Б.

Як наголошувала Раїса Майборода, сейм не вживав для означення цієї акції слова «люстрація», а лише «ревізія» [224, с. 14]. Оскільки застави «на старих сумах» не підлягали перевірці, з територіальних округів вилучалася значна кількість королівщин – зокрема, з округу Русь (Руське, Белзьке, Подільське воєводства) – близько третини [224, с. 16].

Надалі, в процесі проведення наступних люстрацій, польські монархи намагалися розширити число заставлених маєтностей, де мала відбуватись

* Населеного пункту з такою назвою у Львівській землі не було. Ймовірно, йшлося про Судова Вишню – містечко і адміністративний центр староства у Перемишльській землі, яке межувало з угіддями с. Родатичі у Городоцькому старостві Львівської землі.

ревізія. Так, на сеймах 1566 і 1588 рр. були прийняті рішення про необхідність люстрування королівщин, переданих у заставу до 1504 р., де помер четвертий власник [203, с. 65 № 8, с. 259 № 38].

Сейми XVII ст., зокрема першої його половини, також містили подібні вимоги про необхідність проведення люстрацій королівщин, не оглянутих раніше, а також тих, де «вигасли старі суми». Однак туманність окреслень, що фактично перетворювала їх в декларації, зумовлювала невиконання сеймових постанов (ухвалених, зокрема, на сеймах 1601, 1609, 1616 та 1659 рр.) [203, с. 387 № 7, с. 472 № 68, с. 148 № 121; 205, с. 279].

Окрім географічних рамок, сеймові ухвали окреслювали й правові засади проведення люстрації. Згідно постанови Варшавського сейму 1601 р. перш ніж приступати до ревізії, люстратори з'їжджалися до Рави Мазовецької, де складали присягу у присутності депутатів. Коронний підскарбій ознайомлював їх з переліком королівщин, ревізію яких необхідно було провести, а делегованим посольською ізбою люстраторам вручалося 200 злотих [203, с. 388 № 5, 6, 15; 224, с. 27]. Сейм 1616 р. ухвалив надання грошових винагород і тим люстраторам, які були делеговані верхньою палатою сейму – сенатом [204, с. 148 № 122; 224, с. 34].

Повертаючись до другої половини XVI ст., коли люстрації лише впроваджувалися, зауважимо, що окрім проведення інвентаризації, ревізори повинні були фіксувати випадки т. зв. «фримарків» [203, с. 16, 26; 224, с. 15], коли шляхтичі обмінювали дідичні села (або їх частини) на королівські, після чого останні також переходили у приватну власність. У Львівській землі знаходимо один такий випадок. Мова йде про обмін частини села Улицько в Перемишльській землі, що перебувала в дідицтві родини Клодницьких на поселення Зендовичі і Прибинь, підпорядковані Львівському старосту. Акт обміну був облятований в актову книгу 5 травня 1566 р. [7, арк. 493] Про цей «фримарк» згадує люстрація 1564 р. [117, с. 412]

Окрім кварти, ще одним податком, що поповнював державну казну, було «поголовне жидівське», яке збиралося з розрахунку 1,5 злотих за особу. Його

особливість полягала в тому, що безпосередньо обліком займалися євреї, а саме очільники общин [621, с. 26].

Поділ казни на дві частини також призвів до появи двох окремих урядів – надвірного та коронного підскарбія. У підпорядкуванні першого знаходилось двоє скарбових писарів – вони мали право підписувати фінансові документи лише удвох (контрасигнування). Ординація Сиґізмунда Августа 1550 р. (*Ordinatio officialium thesauri Regni Poloniae*) зазначала також крайні терміни подачі коштів старостами та державцями – 31 грудня [621, с. 27].

Згідно із сеймовою ухвалою 1569 р. коронному підскарбію підпорядковувалися чотири депутати, які разом із керівником засвідчували своїм підписом фінансову документацію. Крайнім терміном оплати кварти був визначений день через три тижні після Зелених свят [621, с. 28]. Окремо на сеймі було обумовлено порядок заміни члена люстраційної комісії, на випадок, якщо хтось із них помер або з певних причин не міг брати участі в ревізії [203, с. 97 № 45]. Оскільки цього ж року відбулось об’єднання Польського королівства і Литви у єдину конфедеративну державу і з останньої до Польщі перейшли Київське та Волинське воєводства, сеймові ухвали регламентували механізм проведення люстрації на новоінкорпорованих теренах [203, с. 97 № 47, 48]. Однак ревізія тут (як і на Брацлавщині) так і не була проведена [203, с. 312 № 17, с. 387 № 12; 224, с. 24, 25, 26].

У XVI ст. остаточно оформився механізм стягнення поборового податку. Оскільки він був важливим джерелом поповнення казни, а його збір відбувався значно частіше кварти, спробуємо окреслити сам процес детальніше.

Поборці і шафарі, які займалися відповідно стягненням і координацією руху зібраних коштів, обиралися і делегувалися сеймом. Процес збору податку і, що важливо, розмір базової ставки побору (тариф) регламентувався сеймовими конституціями та поборовими універсалами. В останніх також вказувалися імена делегованих поборців (див. додаток В).

Один з найдавніших віднайдених документів, що стосувався поборових тарифів – універсал 1472 р. короля Казимира Варненьчика про збір ланового

або «подимного» податку з Краківського, Сандомирського, Руського, Подільського, Люблінського, Радомського воєводств [174, с. 32-33].

В документі, зокрема, йшлося про те, що кметі з одного сільського чи міського лану платять 6 грош, стільки ж – шляхта-зем'яни без кметів, слуги, війти і солтиси. Окреслювалися тарифи оплати за млини – 1 гривня за міський дідичний, 6 грош за одне коло сільського дідичного і за вітряк, 3 гроші – за коло сільського млина з річною орендою. Побор охоплював і корчми: 6 грош з дідичної, 3 гроші – з орендованої. Окремо, 6 грош сплачували волоські колоністи за кожну сотню овець і 8 грош – православні священнослужителі.

Цікаво згадати також про тарифи, якими керувалися поборці при зборі податку у сусідній Перемишльській землі в 1507 р. (цим роком датується перший віднайдений реєстр цього адміністративного утворення). Інтерес він представляє з огляду на вибір базової ставки оподаткування – 1 фертон, тобто чверть гривні або 12 грош [680, с. 154] (лат. *ferton*, власне податок іменувався *contributio fertonum*, відповідно польською мовою *wiardunek* (від нім. *Vierdunk* – четвертак) та *pobor wiardunkowy*). Так, по 1 фертону платили з одного лану угідь кметі, дрібна шляхта (без підданих і звільнена від обов'язку посполитого рушення), корчмарі, солтиси та війти. Стільки ж стягувалося з мешканців волоських сіл за кожні 100 овець, міських корчмарів, які лише реалізовували привезені напої (сільські платили половину фертона), власників сільських і орендарів міських млинів (орендарі сільських – половину фертона). З кожної гривні прибутку міського млина стягувалося 2 гривні. Нарешті, православні священики були зобов'язані сплачувати 1 флорин [108, с. 442].

Огляд поборових універсалів другої половини XVI ст. вказує на ускладнення їх структури – все більше категорій населення були зобов'язані платити податок, на що вказують їх докладні переліки (див. додаток Д).

Універсали регламентували порядок збору податку. Зокрема, існувала вказівка фіксувати («реєструвати») поселення відносно парафії. Кожному, з кого стягувався податок, поборці пред'являли квитацію з печаткою та підписом [203, с. 40-41]. Якщо документальні підтвердження виконання другого правила

нам невідомі, то про «парафіяльний» спосіб фіксації поселень можна говорити, як про такий, що був притаманний далеко не всім адміністративним одиницям і не у всі часи. У Львівській землі в XVI ст. нами не було віднайдено жодного реєстру, укладеного подібним чином, на відміну від реєстрів інших воєводств. Однак така структура притаманна подимним реєстрам землі початку XVIII ст. [1, арк. 33-39зв.; 37, с. 1077-1108]

Ще одна особливість полягала в тому, що поборці не відвідували кожен населений пункт, натомість власники маєтностей самотужки передавали їм кошти з усіх підконтрольних поселень [203, с. 41]. Це підтверджується матеріалами тих поборових реєстрів, в яких зафіксована дата збору податку з кожного населеного пункту. Таким є, зокрема, документ 1552 р. Попередньо зазначимо, що попри вказівку в універсалі про приурочення сплати побору до релігійного свята Успіння (Вознесіння) Діви Марії (15 серпня) [203, с. 9], мешканці окремих сіл зробили це раніше вказаної дати (у Вишнівчику – 5 серпня, у Цуцилівцях – 6 серпня, у Рогізному – 12 серпня, у Шоломині – 13 серпня). Активна фаза збору податку тривала майже 3 місяці і закінчилася 28 жовтня стягненням побору з села Зіболки. Окремо у Смільному, а також у Залізцівському ключі побор було сплачено 10 січня 1553 р.

Повертаючись до питання порядку збору податку, документ «підтверджує» тезу про те, що поборцям було достатньо прибути в адміністративний центр маєткового комплексу, де зібрані кошти їм передавав власник. Так, жителі населених пунктів, що входили до складу великих староств і приватних володінь (як показує датування) сплачували побор в один день. В 1552 р. таким чином вдалося зібрати податок з усіх поселень Яворівської королівщини (1 вересня; 1 місто і 12 сіл), а також ряду шляхетських комплексів: Бережанського ключа (10 вересня; 1 місто і 10 сіл), Гологірського ключа (31 серпня; 1 місто і 11 сіл), Залізцівського ключа (10 січня; 1 місто і 12 сіл), Комарнівського ключа (13 вересня; 1 місто і 7 сіл), Поморянського ключа (29 вересня; 1 місто і 8 сіл).

Зрозуміло, що подібний порядок створював можливості для численних махінацій, адже власники могли приховувати справжню кількість ланів (чи навіть поселень). Додамо, що урядовці обходили село за селом лише у тому випадку, якщо поселення перебували у володінні місцевої «гніздової» шляхти. Поборові універсали зазначали, що останні могли передавати податок поборцям через своїх підданих: кметів («орачів») чи загородників [203, с. 192].

Варто зауважити, що збір податку проводився незалежно від того, чи був це будній, чи святковий день*, хоча в останні дні все ж не так часто (див. додатки Ж, З, И).

Кметі (основні платники ланового) повинні були сплачувати з оброблюваної ріллі (не лише з лану, а й з волоки, зрубу, «сліду») 15 грош [203, с. 191, 320]. Згодом, універсали почали уточнювати, що жителі королівських сіл зобов'язані надавати кошти, навіть якщо звільнені від інших податків та чиншів [203, с. 426]. В Галицькій землі і Подільському воєводстві, з кожного лану, волоки та плугу (у власності тих, хто «виходить на роботу»), стягувався 1 злотий [203, с. 191, 425]. У тих воєводствах, де станом на другу половину XVI ст. було відносно небагато виміряних ланів і волок (Київщина, Волинь, Брацлавщина) – по 1 злотому з однієї служби або з двох димів [203, с. 319].

Мешканці волоських сіл могли оплатити побор 100 вівцями або у грошовому еквіваленті (по 10 грош з вівці) [203, с. 39]. Згодом, розмір тарифу зріс – по 20 грош зі 100 овець або 10 корів [203, с. 192, 320, 425].

---

* Релігійні свята [181, с. XXVIII; 182, с. XI] того часу були нерухомими (найчастіше були пов'язані з пошануванням святих – Навернення св. Павла (25 січня), св. Дороти (6 лютого), св. Войцеха (25 квітня), свв. Філіпа і Якуба (1 травня), св. Станіслава (8 травня), св. Урбана (25 травня), св. Віта (15 червня), св. Яна Хрестителя (24 червня), св. Маргарити (13 липня), св. Алексія (17 липня), св. Якуба (25 липня), св. ап. Бартоломея (24 серпня), св. Ідзі (Егідія) (1 вересня), св. Ламперта (17 вересня), св. Станіслава Костки (18 вересня), св. ап. Матвія (21 вересня), св. Михаїла Архангела (29 вересня), св. Франциска Сповідника (4 жовтня), св. Ядвіги (15 жовтня), св. євангелиста Луки (18 жовтня), свв. ап. Симона і Юди Тадея (28 жовтня), Всіх Святих (1 листопада), св. Марціна (11 листопада), св. Миколая (6 грудня), св. Луції (13 грудня), або ж з окремими епізодами з життя Ісуса Христа, Богоматері чи інших пам'ятних дат у християнстві (Нове Літо (1 січня), Віднайдення Хреста (3 травня), Преображення Господнє (6 серпня), Успіння Богородиці (15 серпня), Народження Матері Божої (8 вересня), Воздвиження Чесного Хреста (14 вересня), Різдво Христове (25 грудня)). До рухомих свят належали Великдень та інші дні, дата святкування яких визначалася відносно дати Воскресіння Христа (перша неділя після першого весняного рівнодення). Їх перелік та день відзначення для п'яти років (1552-1553, 1576, 1577-1578 рр.), якими датуються три віднайдені нами реєстри з вказівками дат оплати побору подаємо у додатку Е. Зауважимо, що 1552 і 1576 роки були високосними.

Детально регламентувалося оподаткування православного і вірменського духовенства. Вірменські єпископи та «руські владики» сплачували 6,5 грош з кожної гривні власних чиншів [203, с. 39]. Із земельних наділів православне духовенство, незалежно від сану («митрополити, владики, архимандрити, руські попи») платило по злотому з ріллі; за відсутності земель і підданих – 2 злотих, протопопи (намісники) – 4 зл [203, с. 192, 320].

Ланове стягувалося і з т. зв. «люзних людей», або гультяїв. Мова йшла про селян, які в умовах становлення фільваркової системи з різних причин покидали місце проживання, звільняючи себе таким чином від повинностей. Люзні люди заробляли на життя, наймаючись на сезонні роботи у міста та села. Збір побору з цих осіб покладався на органи місцевої адміністрації. У селах, для того щоб гультяї не ухилялися від сплати побору, окремо присягали війти [203, с. 39]. В містах за сплатою ними податків слідкували райці [203, с. 39].

Пізніші реєстри уточнювали, що міські уряди повинні також наглядати за стягненням побору з перекупників та ремісників [203, с. 321]. При цьому, у містах та містечках податок сплачували лише ті ремісники і товариші, з яких не стягувався шос [203, с. 40]. Ще однією особливістю порядку оплати побору міщанами було те, що окрема сума коштів сплачувалася з прибудинкових городів [203, с. 192].

Побором були охоплені також об’єкти інфраструктури – зокрема, млини. Уточнювалося, що ланове не сплачується за ті млини, з яких «третя міра» (третина доходів) йде на користь замку [203, с. 39]. Натомість, побор у староствах стягувався лише з тих об’єктів, третя міра яких була викуплена державцями королівщин [203, с. 39, 192, 320, 426].

Для збору чопового податку поборці залучали окремих членів міських рад воєводських чи повітових центрів. Ці особи, що попередньо приносили присяги, щокварталу передавали поборцю зібрані кошти. Чопове з сіл дідичі передавали поборцям через корчмарів [621, с. 29].

Інформацію про осіб, що заборгували оплату податку, поборці на протязі шеститижневого терміну подавали на розгляд старості, після чого кошти

конфісковувалися у примусовому порядку. Заборгованість могла бути погашена, якщо маєтності боржників пережили стихійні лиха, епідемії та воєнні спустошення. Для підтвердження цього необхідно було отримати дозвіл короля або відповідну ухвалу гродського суду [621, с. 29].

Зібрані поборцями кошти передавалися у каси шафарям. Таких кас у Польському королівстві було чотири – в містах Каліш (для ланового з Великопольщі), Сандомир (з Малопольщі), Лів (з Мазовії) і Перемишль (з Русі). Тричі на рік шафарі відвозили зібрані кошти до столиці, для чого гроші вкладали у мішки, а ті – у бочки. Укладені поборові реєстри передавалися підскарбію, який зберігав їх для ревізії сеймовими делегаціями [621, с. 29].

На всі фіскальні нововведення представники шляхти реагували дуже швидко, одразу ж намагаючись здобути персональне звільнення для себе від сплати податків (*vectigalium immunitas*), а також отримати в оренду права на збір податків, що раніше було в компетенції делегованих сеймом поборців (зокрема, чопового) [621, с. 25, 26]. Тенденція до втрати королівського контролю над процесом збору податків (а також у зв'язку з кризою екзекуційного процесу) змусила монарха вдатися до рішучих кроків. В 1613 р. у Радомі було створено новий контролюючий фінансовий орган – скарбовий трибунал [204, с. 396].

Членами цього органу були як сеймові сенатори, так і представники шляхти. Трибунал розглядав справи злісних неплатників податків та приймав рішення про їх покарання. Прикметно, що впродовж практично ста років орган не був постійно діючим. Підставою його існування були ухвали сейму, які кожного разу «відновлювали» діяльність трибуналу. Лише в 1717 р. було прийнято рішення про сесійні засідання, які проходили кожного року у травні-червні. В компетенцію сеймів входив відбір кандидатів на уряд комісарів трибуналу, в 1667 р. ця функція перейшла до сеймиків [621, с. 30].

Таким чином, сеймики почали набувати функцій головних фінансових органів держави, при чому ця тенденція намітилася задовго до 1667 р. В період правління Сигізмунда Вази сеймиками було започатковано прийняття

декларацій із зазначенням коштів, які потрібно було зібрати за час ревізій. Делеговані сеймиками поборці віддавали на загальнодержавні потреби лише частину від зібраних коштів. Іншими словами, податки поділилися на державні та воєводські. До першої групи належали: лановий, шосовий, подимний (впроваджений на сеймі 1629 р.), поголовний (*subsidium reipublicae generalis*[*]), акциз (ухвалений на сеймі 1658 р.), шелязний (бочковий, споживчий податок від напоїв, впроваджений в 1673 р.), гіберна (зимовий хліб, обов'язок утримування військ цивільним населенням, замінений в 1649 р. на податок у розмірі 20-30 грош від лану) [621, с. 31].

Впроваджене (як вже було зазначено вище) на звичайному сеймі 1629 р. подимне, мало стати альтернативою лановому. В основі нового податку було покладено принцип збору з «диму»-житла, що мало б усунути зловживання, поширені при стягненні побору і збільшити надходження у казну. Первісно планувалося, що з 1 диму сплачуватиметься 1 злотий (відтак, прибутки в казну досягли б 1 000 000 злотих), що зустріло спротив шляхти українських воєводств – вдалося зібрати лише 210 306 злотих [561, с. 97].

Осердям протесту проти подимного була шляхта Руського воєводства, яка найбільше обманювала поборців, сплачуючи, за даними Анни Філіпчак-Коцур, лише десяту частину з ланового. Противники нового податку згуртувалися довкола краківського каштеляна, великого коронного підчашого Єжи Збаразького. На противагу йому, любачівський староста Єжи Оссолінський виступив з підтримкою проекту подимного і йому вдалося зламати опір руської шляхти, однак лише за рахунок уступок – ½ злотого за дим, а не 1 як планувалося спочатку [561, с. 81].

Запровадження подимного податку викликало незадоволення ще й з огляду на принцип, покладений в основі його збору – однакова ставка податку на всі «дими» [632, с. 60]. Мешканці Руського воєводства, що часто обробляли по чверті лану, мусили сплачувати стільки ж, як і жителі інших воєводств, що

[*] Збирався в 1497, 1520, 1662 рр., а також кілька разів в період правління Яна III Собеського в період ведення активних бойових дій з Османською імперією – в 1673, 1674 (*dupla* – за подвійним тарифом) і 1676 рр. (*trypla* – за потрійним) [605, с. 77].

«сиділи» переважно на цілому лані [170, с. 444-445 № 227/2 (06.06.1667 р.)]. Сеймик [169, с. 320 № 175/11 (03.06.1632 р.), с. 376-377 № 193/71 (14.12.1634 р.), с. 400 № 200/43 (09.12.1636 р.), с. 431 № 209/5 (квітень 1640 р.), с. 460 № 212/19 (07.01.1642 р.); 170, с. 475 № 243/17 (23.07.1668 р.)] і землі Руського воєводства [169, с. 366 № 189 (28.08.1634 р.)] в сеймикових інструкціях виступили з вимогами оплати подимного поборами.

Так, з 1631 р. сеймики почали оскаржувати не лише розмір податку, який необхідно було сплатити, а й його різновид. З появою подимного, місцева шляхта почала сама вибирати, який податок сплачуватимуть їх піддані – подимне чи ланове [204, с. 323; 632, с. 21]. Подібне право сеймика іменувалось *modus contribuendi* [205, с. 38, 49, 200]. Зрештою, за служним зауваженням Станіслава Пьотровського, монархам було байдуже, за рахунок якого податку наповнювалася казна – значення мала лише сума [632, с. 23].

В 1634 р. Львівська земля залишила собі право виплати «тройга» подимного лановим, ухваливши відповідно стільки поборів, скільки було необхідно, щоб зрівнятись з розміром подимного [169, с. 366 № 189 (28.08.1634), с. 367 № 191/3 (11.09.1634); 632, с. 21-22]. Зокрема, в 1652 р. було укладено «реєстр восьми поборів» [42, арк. 1].

До компетенції сеймиків входив відбір і призначення двох поборців (*exactores*), встановлення розмірів оплати податку (як правило, тарифи залишалися незмінними впродовж довгого часу) та термінів проведення фіскальних акцій (визначалися сеймовим універсалом або ухвалою (*lauda*)).

Однак, тенденція до децентралізації фінансової сфери та розпорошення виконавчих функцій не завершилась на воєводському рівні. Шляхта намагалась забрати собі право збору деяких податків – в першу чергу пов’язаних з оборотом алкоголю, що були найбільш прибутковими (чопового, шелязного та акцизи). Отримання права їх збору в заставу знижувало ступінь державного контролю над цим процесом. Для стягнення інших податків поборці активно залучали представників місцевої влади – бурмистрів, дідичів сіл, цехмістрів. Фактичної плати за свою роботу поборці не отримували, натомість останні

забирали собі певну частину зібраних коштів (у XVII ст. становила 3 1/3 %). Існувала також практика преміювання поборців за викриття фактів недоплати податків [621, с. 32, 33].

Ще одним виявом згаданого вище розпорошення виконавчих функцій було створення нових контролюючих органів у фіскальній сфері, що виснажувало й без того переобтяжену бюрократичним апаратом державу. Так, перехід компетенції контролю над збором податків з державного на воєводський рівень став підставою для формування комісарських судів (інші назви – депутатські суди, комісарські або скарбові ізби (палати)), які, згідно сеймової конституції 1658 р., повинні були діяти в усіх воєводствах Польського королівства [205, с. 239-240 № 6]. Окрім контролю над діяльністю поборців та осіб, що орендували право збору податку, установи взяли на себе функцію гродських судів відносно покарання злісних неплатників. До складу судів входили як сеймові та воєводські урядники, так і представники місцевої шляхти. Їх чисельність варіювалася від 8 до 30 осіб, які обирали собі керівника (маршалка), а перед початком роботи складали присягу у костелі. Орган не мав чіткого регламенту сесій і збирався за необхідності. Судді були підзвітні сеймику і від нього отримували винагороду [621, с. 34].

Поява нового контролюючого органу не вирішила корінних проблем у фінансовій сфері. Воєнні лихоліття початку XVIII ст. змусили короля Авґуста II на рішучі кроки щодо її централізації. Важливим у цьому відношенні був «німий» сейм 1717 р., на якому була прийнята фіскальна реформа. В її основі лежала необхідність обмежити контроль сеймиків над процесом збору податків. Першим кроком у цьому напрямку була ліквідація комісарських судів та розформування штату воєводських поборців. Їх місце зайняли військові депутати (підпорядковані скарбовому трибуналу у Радомі), які раз на півроку відправлялися у воєводства для збору податків. Щоправда, надалі існували скарби на рівні воєводств, які поповнювалися за рахунок чопового та шелязного податку. Їх справами керували господарські сеймики (*boni ordinis*), які скликалися щороку у перший вівторок після 8 вересня. Однак у 1766 р.

господарські сеймики були розпущені, воєводські скарби – ліквідовані, а чопове і шелязне почало поповнювати державну казну [621, с. 35].

Питання необхідності корінних змін у фінансовій системі Речі Посполитої гостро стояло на сеймах впродовж практично всього XVIII ст. Польська дослідниця Яніна Бєняжувна, яка за матеріалами сеймових інструкцій 1738, 1740, 1744, 1746, 1748 рр. підготувала статтю про проекти подібних реформ, відзначила, зокрема, діяльність єпископа Анджея Станіслава Залуського, з 1738 р. – великого коронного канцлера [507, с. 307]. На сеймі 1744 р. він заявив про необхідність створення скарбової комісії у складі надвірного підскарбія, коронного писаря, нотаріуса скарбу, реґента кварти (із заступником), двох сенаторів і двох «представників лицарського стану» (посольської ізби) та 10 секретарів. Окрім адміністративно-скарбових, комісія мала б здійснювати і судові функції [507, с. 310]. Попри те, що сейм був зірваний зусиллями Пруссії, проект Залуського, який опирався на приклади аналогічних колегіальних комісій в державах Західної Європи, послужив Чарторийським стимулом до реформування фінансової сфери, проведеного в третій чверті XVIII ст. [507, с. 490]

Нові заходи щодо оздоровлення фіскальної системи були здійснені на конвокаційному сеймі 1764 р. Найбільш значимим стало рішення сейму про проведення чергової (першої за останні 100 років) генеральної люстрації королівщин. Під час ревізії був запланований збір т. зв. «справедливої кварти» – передбачалось, що майбутній люстрації підлягатимуть всі королівщини, війтівства, солтиства, «*nawet jure emphiteusis et hypotecae trzymanych*» [206, с. 23]. Це рішення корінним чином вирізняло заплановану ревізію від попередніх. Конвокаційний сейм визначав точні хронологічні рамки люстраційної акції – від 15 лютого по жовтень 1765 р. [206, с. 24]

Аби звести нанівець фактор зловживань, ще до роботи сейму було прийнято рішення про укладення власниками маєтностей їх інвентарів за три попередні роки – 1762, 1763, 1764 рр. («*inwentarze y reiestra wszelkiey trzyletniey importancyi*») [206, с. 24] За рахунок обчислення середнього арифметичного

вказаного в документах прибутку і обчислювалася кварта («*proporcyą z trzech lat ostatnich* [...] *srzedni rok skomputowawszy*») [206, с. 25]. Люстратори фіксували вибранецькі лани для збору ланового податку, а також займалися стягненням гіберни [206, с. 25-26].

Подимний податок був замінений на генеральне подимне, розмір якого залежав від статусу та розміру населеного пункту:

- села (5-7 злотих від диму);
- міста 1-го класу (6-16 злотих від диму);
- міста 2-го класу (6-12 злотих від диму);
- міста 3-го класу (4-8 злотих від диму);
- міста 4-го класу (4 злотих від диму);

Окремо впроваджувалося півподимне (по 7,5-10,5 злотих від диму). Відновився збір інших податків, які з'явилися ще в XVI ст., але стягнення яких до цього часу проводилося рідко – зокрема, поголовне єврейське (плата за одну особу зросла з півтора до трьох злотих) та «*subsidium charitativum*» [621, с. 36].

Ухвалою сейму від 4 червня 1764 р. було створено новий центральний фіскальний орган – Комісію коронного скарбу Речі Посполитої (розпочала роботу 1 серпня поточного року [542, с. 81-82]).

Орган очолював великий коронний підскарбій (уряд займав ленчицький воєвода Теодор Вессель), надвірний підскарбій (Рох Коссовський) та 16 комісарів, що обирались сеймом терміном на два роки [542, с. 81].

Окрім виконання адміністративних функцій, в рамках комісії діяв суд, що збирався на сесії щоквартально. У складі комісії існувала канцелярія, а також діяли реґенти, кожен з яких контролював один з різновидів податків (реґент кварцяного, реґент подимного тощо). Доходами з митниць окремо завідував генеральний контрареґестант [621, с. 38].

Задля підвищення ефективності роботи Комісії, територію Речі Посполитої було поділено на 10 скарбових провінцій (7 у Польщі – краківська (малопольська), велюнська, великопольська, мазовецька, куявська, руська і українська; 3 у Литві – гродненська, жмудзька і білоруська), очолюваних

суперінтендантами. Безпосередньо збором податків, як і раніше, займалися поборці. Однак відтепер їх діяльність координувалася виключно Комісією [621, с. 39].

На жаль, весь комплекс заходів, що мав на меті модернізувати, а фактично оздоровити виснажену і розхитану фінансову систему, майже одразу після втілення був зведений нанівець внаслідок поділів Речі Посполитої. Після першого з них (1772 р.), територія Львівської землі у складі Руського воєводства перейшла під контроль монархії Габсбургів.

1.2.2. Загальний джерелознавчий огляд описово-статистичних джерел.

Характеристику описово-статистичних джерел розпочнемо із поборових реєстрів. Хронологічно найраннішим віднайденим нами зразком подібної фіскальної документації для Львівської землі Руського воєводства є реєстр 1510 року. Фактично він був детальною ілюстрацією масштабів знищень, завданих у 1509 р. походом молдавського господаря Богдана III Сліпого (Кривого) на Галичину. Незважаючи на те, що невдовзі після нападу відбулася серія руйнівних татарських набігів, збір ланового податку в 10-х рр. XVI ст. проводився ще 4 рази з проміжком у 1-2 роки – у 1511, 1512, 1515 та 1517 роках [59, арк. 167-182зв., 249-269зв., 377-394, 465-482зв., 605-629зв.].

Серія реєстрів 1510 – 1517 рр. була укладена за єдиною структурою. Документи складалися з переліків поселень, об'єднаних за принципом єдності власника або територіального комплексу. Інформація про це виносилася у заголовок (*Glynyany*, *Tarlo* тощо). Єдиним був і порядок розташування груп згаданих населених пунктів – спочатку перераховувалися населені пункти Львівського староства та королівщин, що виникли на його основі – Глинянське, Щирецьке, Бібрківське та Кам'янецьке староства. Потім фіксувалися володіння духовних ієрархів та конгрегацій (згромаджень) – львівського римо-католицького архієпископа, капітули каноніків, домініканців та францисканців. Нарешті перераховувалася шляхетська власність. Заголовки рубрик могли

містити прізвища шляхтичів (*Corithko*, *Oporowsky*) або адміністративні центри їх володінь (*Gologory*, *Olesko*).

Окремо була виділена інформація про поселення Городоцького та Жидачівського повітів. Відносно кожного населеного пункту у стовпчик вносилася наступна інформація – загальна кількість ланів (а також наділи у володінні іншого власника, число пустих ланів), наявність священнослужителя, церкви та корчми. Справа від інформаційного блоку зображалася фігурна дужка і загальна кількість сплачуваного ланового податку. Варто зауважити, що усі числа подавалися або римськими цифрами, або латинським письмом (як і весь текст документу).

Внаслідок значних людських і матеріальних втрат, завданих руйнівними нападами волохів і татар, чимало населених пунктів у реєстрах перелічувалися без жодної згадки про кількість ланів та інфраструктуру, натомість справа від назви зазначалося «*per Tartaros (Valachos) funditus cremati (vastati)*». На це вказує і різнобій у сумах зібраних коштів – 320 гривень і 22 гроші у 1510 р., 526 гривень і 5,5 грош в 1511 р., 272 гривні і 26 грош в 1512 р. [59, арк. 182зв., 394, 482зв.]

Подібно до цих документів (фіксація населених пунктів у стовпчик, зазначення суми коштів справа від вказаних топонімів) укладалися реєстри шосового (1511 [59, арк. 403-404], 1512 [59, арк. 490-490зв.], 1513 [59, арк. 531зв.-532], 1517 [58, арк. 647-651зв.], 1526 [56, арк. 29зв.-31], 1532 [56, арк. 161-168зв.], 1540 [56, арк. 350-352], 1551 [57, арк. 84зв.], 1552 [58, арк. 201-201зв.], 1564 [58, арк. 241-243, 243зв.-244], 1565 [58, арк. 309-311]) і чопового (1510 [59, арк. 201-202зв.], 1511 [59, арк. 415-418зв.], 1512 [59, арк. 501-504зв.], 1513 [59, арк. 519-522зв.], 1514? [59, арк. 543-546зв.], 1515 [59, арк. 303-306зв., 324-324зв., 325-328зв.], 1517 [59, арк. 662-663зв.], 1526 [56, арк. 15-20], 1532 [56, арк. 169зв.-173зв., 247-249], 1540 [56, арк. 352зв.-356], 1552 [58, арк. 160-162зв.], 1563 [57, арк. 221-223зв., 224-224зв.], 1565 [58, арк. 272-273зв., 274-275, 276-276зв.], 1567 [58, арк. 425], 1578 [58, арк. 515-516]) податку. Особливість укладення останніх полягала в тому, що на один рік припадало чотири окремих

документи, оскільки чопове збиралося щоквартально. Початок кожного кварталу був приурочений до строго визначеного релігійного свята:

1. **Cinerum** (лат. *Feria Quarta Cinerum*, пол. *Środa Popielcowa*, *Popielec*, *Środa Wstępna*), середа перед першим тижнем Великого Посту, рухома дата.
2. **Pent[h]ecosten** (від давньогр. *Πεντηκοστή* [*ἡμέρα*], *Pentēkostē* [*hēmera*] – п'ятдесятий день), Зіслання Св. Духа, 50-ий день після Великодня, рухома дата.
3. **Crucis** (лат. *Exaltatio Sanctae Crucis*), Воздвиження Чесного Хреста, 14 вересня.
4. **Luciae** (лат. *Festum Sanctae Luciae*), день свщмуч. Луції Сиракузької, 13 грудня.

Наступний (після 1517 р.) віднайдений нами поборовий реєстр датується 1532 роком [57, арк. 121-136зв.]. Його аналіз свідчить про те, що майже всі спустошені поселення відновили на цей момент своє існування (в деяких населених пунктах незначна кількість ланів залишалась необроблюваною). Окремо слід згадати про спосіб укладення документу. Кожен аркуш був умовно поділений на три частини (по вертикалі). Дві третини аркуша з правого боку займав перелік поселень з інформацією, аналогічною тій, яка була присутня у попередніх реєстрах (за винятком фігурної дужки та підрахунку загальної суми ланового податку з поселення). Зліва знизу під заголовком «*In hoc latere sunt*» («Сюди вносяться») зазначалась інформація про сумарну кількість згаданих на поточній сторінці ланів (осаджених і пустих), млинів (коречників і вальників), корчем (*brazeatoriae*, тобто з власними броварнями і *vectoriae* – тими, що реалізовували лише привізний алкоголь [269, с. 134]), священиків.

Чергові реєстри Львівської землі – 1540 та 1552 рр. [57, арк. 330-349зв.; 58, арк. 165зв.-198зв.] – були першими укладеними у формі таблиць. Їх рубриками є наступні параметри: у 1540 р. – *Ratha prima* (Перша частина податку), [*Villae*] (Села – рубрика не підписана), *L*[*anei*] *C*[*methonum*] (Лани у власності кметів), *M*[*olendini*] *H*[*ereditarii*] (Дідичні млини), *M*[*olendilni*]

M[*anuali*] («Ручні» млини), *T*[*abernae*] *H*[*ereditarii*] (Дідичні корчми), *T*[*abernae*] *M*[*anuali*] («Ручні» корчми), *L*[*anei*] *N*[*obilium*] (Лани у власності шляхти), *P*[*opones*] (Священики), *Ratha secunda* (Друга частина податку). У 1552 р. – *Villae* (Села); *Cmethones* (Кметі); *Agri tab*[*ernae*] (Ґрунти у володінні корчми); *Popones* (Священики); *Tab*[*ernae*] *ma*[nua]*l*[*i*] («Ручні» корчми); *Mol*[*endini*] *val*[*ny*]*k* (Водяні млини-вальники); *Mol*[*endini*] *ma*[*nua*]*l*[*i*] («Ручні» млини).

Подібно до документу 1532 р., у реєстрі 1540 р. внизу таблиці під заголовком «*In hoc latere sunt*» вміщено сумарні значення тих кількісних параметрів, про які йшлося на поточній сторінці. Такі ж присутні і в реєстрі 1552 р. Додатково, в останньому документі біля кожного поселення зафіксована інформація про власника, що суттєво доповнює його джерельну вартість.

У формі таблиць також були укладені три наступні реєстри – 1563, 1564 і 1565 рр. Тут фігурують наступні рубрики: *Villae* (Села), *Lanei* (Лани), *Pop*[*ones*] (Священики), [*Molendini*] *valniki* (Млини-вальники), [*Molendini*] *korzeczniki* (Млини-коречники), *Ortul*[*ani*] (Загородники), *Artif*[*ices*] (Ремісники).

Починаючи з 1567 р. таблична форма фіксації поселень, з яких збирався податок, була замінена на запис у формі стовпців, випробувану у перших зразках фіскальних документів. Однак тепер у інформаційний блок також вносилася інформація про земельні володіння в підпорядкуванні окремих жителів (війтівства, корчмарщини, попівщини, млинівщини) та раніше не згадувані об’єкти інфраструктури – сукновальні (валидла, ступи, фолюші), руди та гути. Внизу кожної сторінки вказувалась загальна сума сплаченого податку.

Наступні реєстри були укладені за дещо видозміненим принципом. Мова йде про документи 1576-1589 рр. [58, арк. 433-460, 465-513, 575-667зв., 670-740, 742-812зв., 828-916зв.] Нововведенням стало те, що сума коштів відтепер зазначалась окремо під кожним поселенням. Додатково, значно докладнішими стали назви рубрик. Якщо у перших реєстрах вони складалися з одного слова, то тепер детально зазначалося, про чиї маєтності йдеться.

Документ 1589 р. був останнім віднайденим поборовим реєстром Львівської землі XVI ст. Реєстри перших років XVII ст. (1600 [11, с. 1570-1578],

1601 [12, с. 790-797], 1603 [14, с. 1334-1336], 1606 [16, с. 1064-1078], 1607 [15, с. 940-944], 1609 [16, с. 757-770; 17, с. 951-967]), облятовані у львівські гродські актові книги, задля економії місця були записані суцільним текстом. Наступні віднайдені нами реєстри – 1652 [42] і 1661 рр. [60], укладені у формі таблиці, однак інформація по кожному поселенню записана у стовпчик.

Таблична форма запису була застосована при укладенні подимних реєстрів кінця XVII – початку XVIII ст. (1673 [39, с. 67-73], 1692 [41, с. 1299-1332], 1703 [8, с. 2397-2442], 1707 [8, с. 2453-2464]), 1711 рр. [41, с. 1052-1083]). Рубриками тут є дими (фіксовані ставки побору) та їх частини (*półdymy*, *cwierci*, *oktawki*, *szesnastki*, *półszesnastki*). Подібним чином укладені поодинокі зразки реєстрів інших податків, датованих кінцем XVII – XVIII ст. (чопового (1700 р. [40, с. 147-149], 1708 р. [41, с. 1093-1096]), 1746 р. [32, с. 1539-1548]), шелязного (1701 р. [8, с. 2239-2258], 1708 р. [41, с. 1089-1092], 1746 р. [32, с. 1539-1548]), поголовного (1679 р. [37, с. 1735-1752]) податку, побору 4-го гроша (1711 р. [29, с. 1366-1416]), жолду хоруґвам (1762 р. [33, с. 1576]).

Структура люстраційного протоколу не обумовлювалася сеймовими конституціями, однак аналіз перших ревізій королівщин Львівської землі 1564 – 1565 рр. (по староствах: Львівське [2, арк. 1-173; 62, арк. 447-470], Городоцьке [77, арк. 13], Кам’янецьке [62, арк. 166-175зв.]) та 1570 рр. (Львівське [24, с. 1709-1793, 1819; 55, арк. 93-98; 73, арк. 244-284зв.], Городоцьке [73, арк. 307-320зв.], Кам’янецьке [73, арк. 322-332зв.]) вказує на те, що комісари все ж дотримувалися певного плану викладу інформації. Ревізори лаконічно вносили інформацію про все, що потенційно могло принести прибуток у королівську казну – в першу чергу, зазначалася кількість міських ланів та податки з них. Якщо містяни обробляли земельні ділянки, кошти стягувалися і з городів. Далі вказувалися податки, сплачувані міськими ремісниками та крамарями з яток (у формі виплат та натуральної данини, як, зокрема, у випадку з різниками, які платили каменями лою). Окремо фіксувалися прибутки з оренди міських корчем, млинів та лазень. Нарешті, за користування полями та сіножатями, що перебували в замковій юрисдикції, також сплачувалися кошти за оренду, які

подекуди могли бути замінені натуральною даниною (приміром, за заняття бортництвом у старостинських лісах оренда сплачувалася півмірками меду).

Схожим чином виглядав інформаційний блок по кожному селу – вказувалася кількість ланів (у деяких випадках площі угідь зазначалися у півланах, чвертях, дворищах тощо) та кметів і розмір чиншу, сплачуваного останніми. Фіксувалася кількість загородників, з яких теж стягувалися кошти. Окремо згадувалися звільнені від податків особи, а також інші особливі категорії селян (ватамани, солтиси, війти, замкові слуги). Перелічувалися натуральні повинності (як правило, мова йшла про данину каплунами та вівсом, у селах волоського права існував обов'язок овечої данини – «*...powinny dawacz dwudziestego barana, a gdzieby baranow nie belo, thedi od rogu daią per gr. 1*» [119, с. 268]). За наявності в селі корчми, вносилася інформація про її оренду, відносно церкви – про сплачений чинш. Ще з першої люстрації комісари неодмінно фіксували новостворені поселення, навіть якщо їх жителі на момент ревізії не платили податків («*Wissienka wies nowo poszadzona, w ktorey ludzi na thenczas iest yusz osziadlich 44, alie ieszcze nicz nie daya respectu libertatis*» [117, с. 419]).

Ревізія староства завершувалася інформаційними блоками, в яких йшлося про місцеві ставки, млини та фільварки. В усіх випадках зазначалася сума річного прибутку з кожного об'єкту окремо та загалом. Фіксувалася кількість млинних кіл, що приводилися в рух дією води (практично усі млини в селах Львівської землі були водяними) та наявність об'єктів господарювання схожого принципу дії («*Przi zamku grodeczkiem mlyn, w ktorym kol 6, siodme stępne; thamze pila...*» [117, с. 420]). Інформація про фільварки включала кількість вирощених злакових та бобових культур, виражену у копах та колодах («*...owsa 810* [*kop*]*, thatarki 253* [*kopy*]*, grochu 41* [*kopa*]*...*» [117, с. 421]), а також поголів'я худоби та птиці («*...czeliath lonskich 8, swyni pospolit. 46, geszi starych 46, kur pospolit. 40*» [117, с. 421]).

Люстрація 1616 р. (Львівське [6, арк. 14зв.-100зв.; 74, арк. 95зв.-101], Городоцьке [34, с. 1397-1405; 74, арк. 101зв.-120] староства, окремо по

с. Верещиця [21, с. 1014; 28, арк. 582] і Вишенька [21, с. 1334]) ознаменувала собою суттєве ускладнення в структурі протоколів. З цього часу міські урядники або самі мешканці старостинського центру пред'являли комісарам усі наявні королівські привілеї: надання і підтвердження маґдебурзького права, привілеї на ярмарки, фундаційні грамоти храмам та привілеї на створення цехів. Їх перелік фактично складав вступну частину люстрації. Після цього інформація в протокол вносилася за звичним планом. Ще одне важливе нововведення – якщо у сільському поселенні існувало окреме землеволодіння (шляхетське, війтівське, корчмарське), власник змушений був пред'явити документ про право власності («*Woytowstwo trzyma P. Zygmunt Poradowski na ktore prawa zadnego niepokazał, powiedaiąć ze mu pogorzało w tym roku, w kamienicy jego we Lwowie, kiedy Zydowska ulica pogorzała*» [6, арк. 32]).

Додатково зауважимо, що інформація про млини, стави і фільварки відтепер не виносилась в окремі блоки наприкінці огляду староства, а згадувалась в описах тих поселень, де ці об'єкти знаходились.

Люстрація 1621 року (або точніше сказати – ревізія [224, с. 72]) зафіксувала значні руйнування, завдані татарськими нападами, що відбулися у 1618 – 1621 рр. На думку Маврицію Горна, хоч це були далеко не перші грабіжницькі набіги, походи татар за ясирем в ці роки не були настільки руйнівними. Користуючись матеріалами люстрацій (в даному випадку, облятою люстрації Львівського староства 1616 р. із львівської гродської книги), він зауважив, що навіть присутність пустих ланів комісари пояснювали іншими причинами, не пов'язаними з воєнними лихоліттями [583, с. 24].

Ревізія 1621 р. була дещо стислішою за попередню, до того ж комісари постійно зверталися до даних 1616 р., аби через порівняння наочно продемонструвати масштаби спустошень («*Było w tey wsi na łanach nr. 8 ½ słuskow nr. 17* [...] *teraz po spustoszeniu zostało na łanie nr. 1 y pułczwierci służkow nr. 5 ktorzy podatkow zadnych nie daią*» [61, арк. 11]). Оскільки знищень зазнало практично кожне поселення (в першу чергу, села), фраза «[*A*] *teraz po spustoszeniu*» була винесена у окремий підзаголовок. Міські урядники,

співвласники поселень і війти не пред'являли привілеїв та інших документів на володіння – принаймні протокол про це не зазначав. Натомість у ревізію були внесені скарги селян на сусідів, що завдавали клопоту («*Poddani tey wsi wnosili skargę przed nami na panny klasztoru lwowskiego S. Benedicta, y ss maiąc z niemi sąsiedztwo wielkie krzywdy y uciązenia od nich powossą...*» [61, арк. 10]). Інформація про фільварки знову виносилась в кінець документу, однак значна їх кількість через воєнні розорення була спустошена («*W tym folwarku nie zasiano nic...*» [61, арк. 26]).

Аналіз люстрації 1628 р. (Львівське [23, с. 741-787; 55, арк. 45-92; 78, арк. 269-274], Городоцьке [78, арк. 274-278], Яворівське [78, арк. 284-288] староства) на жаль, проблематичний, оскільки найповніший з віднайдених текстів цього документу містить урядова копія XVIII ст. [78, арк. 269-278, 284-288] Однак, можна припустити, що практика внесення даних у люстраційний протокол була подібною до 1616 р. – містяни знову демонстрували магдебурзькі привілеї або їх підтвердження, до пред'явлення документів були зобов'язані настоятелі храмів та очільники цехів. На це вказує облятований в 1639 р. у львівській гродській книзі фрагмент люстрації, присвячений Львівському старосту [23, с. 741-787]. Опис Львова, власне, розпочинався з перелічення місцевих цехів та згадки про францисканський і домініканський монастирі. Люстрація 1628 р. цінна ще й у тому відношенні, що на неї часто посилалися комісари під час проведення наступної ревізії – 1661 – 1665 рр. («*Poddanych w tej wsi bywało przed wojną 12*» [177, с. 48]; «*W tej wsi iuxta lustrationem a*[*nno*] *1627 było pułłanków 24*» [177, с. 134]). Цей документ (Львівське [75, арк. 1зв.-36зв.; 79, арк. 1-19; 82, арк. 61-82], Городоцьке [75, арк. 273-325; 79, арк. 117-142; 82, арк. 226-259], Дроговизьке [75, арк. 37-106; 79, арк. 20-48; 82, арк. 82-121зв.], Яворівське [75, арк. 181-244; 79, арк. 76-104; 82, арк. 167зв.-207зв.] староства) також зафіксував результати руйнацій, завданих на цей раз походами Хмельницького, польсько-російським та польсько-валаським конфліктами, однак був значно докладнішим, ніж ревізія 1621 р., теж укладена «по війні». Окрім обов'язкової інформації про кількість угідь та їх

мешканців, об’єктів інфраструктури (навіть якщо вони на момент ревізії були недіючими), коротко передавався зміст існуючих привілеїв на володіння та фундації, окремими рубриками зазначалися скарги місцевих жителів або власників (у формі т. зв. «маніфестацій»). У містах, де існували замки, описи розпочиналися з їх огляду окремими рубриками [177, с. 3 (Львів), 125-126 (Яворів), 164 (Кам’янка), 184 (Городок)]. Значно розширився перелік володінь в рамках староств (окремі лани, дворища, корчми, млинівщини, війтівства, солтиства, тивунства, вибранецтва; цікаво, що практично усі з перелічених форм власності були присутні на той момент у Яворівському старостві [177, с. 131, 142-151]). Села Львівського староства, передані у приватні руки, відтепер згадувалися не окремо, а поруч з коронними, ймовірно тому, що станом на середину XVII ст. кількість таких сіл значно зросла. По-різному зазначалася інформація про фільварки. У випадку Львівського чи Городоцького староства, обсяги зібраних врожаїв зернових вказувалися одразу після описів поселень, де ці фільварки знаходились. У випадку Яворівського – окремим інформаційним блоком після огляду населених пунктів.

Найбільшим інформаційним наповненням характеризується люстрація 1765 р. (Львівське 1765 [76, арк. 2-29; 83, арк. 1-60], Глинянське [76, арк. 29-44], Городоцьке [76, арк. 61-82, 154зв.-158], Дроговизьке [44, арк. 21-27; 48, арк. 1-16; 76, арк. 140зв.-149зв., 166-167зв.], Щирецьке [45, 2 арк.; 76, арк. 119-140зв., 161-163], Яворівське [46, арк. 12-20; 76, арк. 87зв.-119, 150-154] староства). Таким чином, виконувалась поставлена на конвокаційному сеймі 1764 р. перед ревізорами вимога фіксувати всі населені пункти в королівщинах, а всередині них – всі земельні ділянки і об’єкти, навіть якщо вони перебували у приватній власності.

Спершу у люстраційному протоколі зазначалася інформація про власника староства, наводилася дата укладення документу про набуття ним комплексу у володіння і облятування цього акту у гродській книзі. Далі згадувалися всі королівські привілеї, надані місту (магдебурґія і її підтвердження, повторна локація, право на проведення ярмарків, закладення яток, вільного вирубу лісу

тощо) і копії протоколів попередніх люстрацій, що зберігалися в місті («*Pokładali tylko lustracye, iednę anni 1627* [...] *w ktorey nektore prawa, y przywileie miastu służące*...» [76, арк. 44зв.]). Вміщені в протоколах привілеї могли стосуватися не лише всієї міської громади, а й окремих етнічних та професійних спільнот всередині неї, або ж об'єктів (храмів). Після цього вносилася різнорідна інформація: кількість власників будинків (із зазначенням числа християн (або конкретно католиків), а також євреїв – «...*między temi iest katolkow 240, żydow 95*...» [76, арк. 29зв.]), кошти, сплачувані з міських ланів, чинші і дні відробітку на користь замку («…*4 dni pańszczyzny na rok odbywaią*...» [76, арк. 29зв.]). Далі, для підрахунку загальної суми прибутку вказувалися у стовпчик усі грошові надходження (причому, окремо зазначалися внески від жителів середмістя та передмість, ремісників та мельників тощо).

Перелік міських храмів розпочинався з парафіяльного костелу. В даному випадку фіксувалося ім'я настоятеля, наявність презенти від колятора на здійснення богослужінь, ерекційні привілеї на володіння земельними ділянками і вказівки на особливості їх освоєння (оселені чи неоселені, передані в найм). Названі документи демонструвалися і іншими храмами – католицькими, унійними і православними, якщо таким належали угіддя.

Міські цехи також пред'являли королівські привілеї, що підтверджували статути професійних корпорацій. Тут в свою чергу регламентувалися питання їх внутрішньої організації.

Один з поширених варіантів опису села в люстрації міг виглядати наступним чином. Перш за все коротко зазначалося географічне розташування («*Nie daleko Lwowa, to iest o dwie mile ode Lwowa*...»). Якщо село знаходилося в оренді або ж у нього був ще один власник, згадувалося, на якій підставі він володіє поселенням чи його частиною (вказувалася інформація про королівський привілей на володіння або ж про документ зміни власника з фіксацією дати передачі у власність та внесення обляти у актові книги). Далі слідувала згадка про місцеву церкву та фундаційний привілей на неї (а також про володіння парохом окремою земельною ділянкою). У випадку відсутності

вказаних документів, орендарі, співвласники та священнослужителі могли посилатися на матеріали попередніх люстрацій, про що також зазначалося у люстраційному протоколі.

Далі фіксувалося число господарів в селі та розміри земельних ділянок, оброблюваних ними. Вказувалася кількість днів відробітку на панщині та інші повинності селян, виражених у формі натуральної данини (мотки прядива, каплуни, яйця, крупи). Далі у формі списку ще раз перелічувалися відробіткові дні та форми натуральної данини, а справа поруч із ними – їх грошові еквіваленти. Сюди ж додавалися інші доходи села (чинш з осілості, оренда броварні та пустих нив, спуст ставка). Нижче підсумовувався загальний прибуток (*intrata*).

Далі з цієї суми віднімалися кошти («*z tey detrunkuiąc* [...]»), які повинні були витрачатися на внутрішні потреби громади. Як правило, йшлося про витрати на відновлення доріг (обов'язок шарварку), реставрацію корчми та котлів у броварні.

Господарські інвентарі укладалися при передачі маєтності з рук в руки (при житті або в результаті смерті попереднього власника). Зокрема, реєстри Львівського староства XVI ст. (1534 [69, арк. 69-140], 1558 рр. [70, арк. 2-83]) були створені, відповідно, по смерті сандомирського воєводи Отто з Ходчі, який займав уряд львівського старости з 1529 р., та коронного чашника Зиґмунта Лігензи (обіймав уряд з 1555 р.) [236, с.151-152].

Віднайдені нами інвентарі Кам'янецького староства датуються 1534 [67, арк. 6-28зв.], 1543 [67, арк. 35-46зв.], 1544 [67, арк. 47-139], 1588 [67, арк. 151-198], 1589 рр. [68, арк. 2-45] Перший був створений після смерті вже згаданого Отто з Ходчі*, який очолював Кам'янецьку королівщину, як і Львівську, з 1529 р. до смерті. Наступний укладався в 1543 р. при передачі староства в оренду Яну Рихтицькому** (і черговий з 1544 р.***, судячи з назви, теж).

* Inuentarium Castri in Kamÿonka post mortem olim Magnifici domini Othe Palatini conscriptum sub anno 1534.
** Tho iesth Regestr wschithkich dochodow a pozithkow wziantich dzierzawi a stharostwa kamÿonaczkiego Przes mÿa Jana Richcziczkiego Theÿze dzierzavi kamÿonackiey stharosthę vczinÿonÿ od Srzodi dnÿa swianthego valentego Rokv bozego 1543.
*** Tho iesth Regestr wshthkich dochodow a pozythkow wzięthich przesz mÿę Jana Richcziczkiego staroste theÿze dzierzavi od czwarthkv dnÿa s. valantego liata 1544.

Документ 1588 р. був створений після відчуження королівщини у Яна Риковського*, в 1589 р. – після забрання у Миколая Понельовського** («потомка славної памяті покійника Миколая Фірлея з Домбровиці, люблінського воєводи, кам'янецького старости…» – очевидно, Понельовський був делегований Фірлеєм для безпосереднього контролю над староством і по смерті останнього припинив свої повноваження). Нарешті, інвентар 1628 р. був укладений по смерті чергового очільника королівщини – коронного канцлера Вацлава Лещинського, після якого староство зосередили в руках коронний надвірний маршалок Лукаш Опаліньський та його дружина Анна (з Пільчі)***.

Ще один віднайдений недатований інвентар Кам'янецького староства ми відносимо до першої половини XVI ст., а саме до 1543 р., коли помер очільник королівщини Ян Кола. Про підстави обраної дати – детальніше у розділі 2 про колонізаційні процеси у Львівській землі.

Інвентарі XVI ст. не мали чітких правил укладення і були менш інформативними, аніж пізні зразки цього різновиду описово-статистичних джерел. Однак від самого початку в цих документах вміщувалися переліки імен землевласників, що дає змогу аналізувати ономастичне та етноконфесійне різнобарв'я описуваного маєткового комплексу. Інколи імена власників угідь фіксувалися разом із прізвищами, однак на той період це було ще рідкісним явищем.

Подібним чином, інвентарі слугують цінним джерелом для вивчення урбанонімів, оскільки мешканці міст зазначалися за вулицями і передмістями (першими фіксувалися жителі будинків на ринкових площах). В окрему рубрику могли виводитися групи осіб за професійною спорідненістю

---

* Inwentarz Pozyczkow y Dochodow Starostwa Kamionki Strzemiłoweÿ idbierania z rąk Vrodzone[g]o Pana Jana Rÿkowskiego slugi Je[g]o Mczi. Pana Jacincta Mlodzieiowskie[g]o Podskarbie[g]o nadwornego Coronnego Starosthÿ Krzeczowskie[g]o [...].

** Inwentarz Pozithkow ÿ Dochodow Starostwa Kamionkÿ Stromilowÿeÿ odbierania z rąk Je[g]o Mszcÿ Pana Mikolaÿa Ponelowskiego Pothomka Slawn[e]ÿ Pamienczÿ Niebosczika Mikolaya Fierłeya z dąbkowicze woyewodÿ Lubelskie[g]o Starosty Kamionackiego [...].

*** Inventarz starostwa Kamionackiego po smierci Jasnie Wielmoznego Pana Je[g] Mci PP Wacława z Leszna Leszczÿńskie[g]o Kanclerza Koronnego Starosti Kamionackiego Jasnie Wielmoznemu Panu. P[an]u Lukaszowi z Bnina Opalinskiemu Marszałkowi Nadwornemu Koronne[m]u Lezaiskiemu Kamionackie[m]u Staroscie ÿ Jasnie Wielmozneÿ Panieÿ Jeÿ Mci P. P. Annie z Pilce Opalinskieÿ Małzonce Je[g]o Mci in solidum na Starostwo Kamionackie prawo maiącÿm przez mię Pawła Zelazowskiego Pisarza Skarbowego do Skarbu podany dnia XV Sierpnia roku Panskiego MDCXXVIII.

(наприклад, в Кам'янці такими були шевці, пекарі, різники, рибалки [68, арк. 11зв.-12зв.], у Добротворі – бондарі, шевці, колодії, пекарі, рибалки [68, арк. 31зв.-32зв.]). У селах серед таких були загородники, комірники, новоосаджені мешканці. Біля кожного імені зазначався розмір сплачуваного податку з нерухомості, у селах додатково – розмір землеволодіння в ланах або в дворищах. При цьому тариф оплати зазначався під назвою поселення, який був заголовком переліку. Окрім розміру тарифу під назвою-заголовком могла вказуватися коротка інформація про особливі риси локації поселення («*W teÿ wszi ludzie siedza na czwiercziach*...» [67, арк. 21]; «*Ta wiesz siedziala woloszkim prawem ÿako y Ruda*» [67, арк. 26зв.]). Інколи разом із розміром сплачених коштів могла зазначатися інша інформація, наприклад про каплунів (*gallus*), які були формою натуральної данини. Після переліку імен власників фіксувалися їх повинності.

Якщо в селах траплялися фільварки [68, арк. 26зв.-27] (на той момент ще не поширене явище), то в такому разі коротко описувався фільварковий дім та гумно, зазначалась кількість поголів'я худоби у стайнях.

У інвентарі Кам'янецького староства 1589 р. повторно подавався перелік тих осіб, що сплачували податок з сіножатей (*sep*), медову і баранячу данину (останню надавали мешканці сіл на волоському праві). Реєстри перераховували об'єкти інфраструктури (млини, корчми, ставки), що приносили прибуток, вказуючи на їх місцерозташування.

У порівнянні з цими документами, інвентарі XVIII століття значно докладніші та інформаційно більш вартісні. Статистичній частині (перелікам імен та прізвищ землевласників) передувала наративна – детальний опис панського двору (покої, кухня, винниці тощо) та фільварку (стодола, шпихлір, обора (стайня), гумно і кількість збіжжя у його сховищах і т. д.). Статистична частина оформлювалася в таблицю, графами якої були порядковий номер, ім'я і прізвище землевласника, розмір зайнятих угідь, що визначався женцями (якщо йшлося про поля) і косарями (якщо йшлося про луки), тут же вказувався розмір сплачуваних коштів у злотих і грошах. Таблиці могли включати і дані,

пов’язані з відробітком селянами панщини – кількість тяглих та піших днів, інших повинностей (зажинки, шарварки, толока). Фіксувалися об’єми натуральної (овес у півмірках, гуси, каплуни, кури, яйця, мотки прядива в штуках) і грошової данини (чинш, за гриби, хміль, горіхи тощо). Кошти сумувалися внизу кожної сторінки (*Latus*) і в кінці таблиці кожного населеного пункту. Всередині переліків міст виокремлювалися рубрики за вулицями і передмістями, подібно до ранніх інвентарів. В інвентарі Кам'янецького староства (1742 р.) на Стриханці (село-передмістя Добротвора) були виділені колодії і токарі [47, арк. 36зв.]. У інвентарях сіл схожим чином виокремлювалися пусті луки, передані в найм сіножаті, чиншівники, загородники, комірники, мельники тощо. Після переліків фіксувалися повинності мешканців населеного пункту (натуральна данина, обов’язок шарварку, ремонту об'єктів інфраструктури). В кінці інвентаря подавався загальний сумарій.

Інтерес з точки зору правил укладення представляє також реєстр поголовного податку з євреїв 1764 – 1765 рр. Фактично, 959-ий том львівських гродських актів, який повністю складається з означеного документу, був сформований з розрізнених реєстрів, створених в кожному кагалі і тому єдиної структури укладення не мав. Однак у реєстрах було багато спільного – переліки осіб всередині поселень подавалися за родинами, причому не обов’язково нуклеарними – після батька (глави сімейства) фіксувалися його дружина, сини, доньки (інколи «сини молоді» і «дочки молоді»), зяті тощо. Інколи імена членів родини не зазначалися, лише найменування родової спорідненості.

В окремих кагалах перелік членів родини окреслювався фігурною дужкою і зазначався її чисельний склад. Зустрічалися випадки, коли євреї фіксувалися поза поселеннями, в якості, наприклад, мешканців корчем, що ними утримувалися. В кінці реєстру кожного кагалу підписувалися учасники ревізії – комісари та єврейські старші.

Таким чином, структура та інформаційне наповнення розглянутих описово-статистичних документів в цілому відповідали поставленим перед

компетентними органами завданням – фіксації податково спроможного населення та об'єктів інфраструктури, які приносили прибуток в казну. Використання різних їх зразків дає змогу досліджувати низку явищ, які визначали специфіку економічного розвитку королівських та приватних маєтностей, етноконфесійне різнобарв'я їх населення, правові підстави набуття маґдебурзького права, існування цехових інституцій, закладення храмів тощо.

1.2.3. Полеміка стосовно репрезентативності описово-статистичних джерел.

Питання репрезентативності описово-статистичних джерел в контексті демографічних досліджень не втратило актуальності ще з останньої чверті XIX ст., коли польським істориком Адольфом Павінським вперше було здійснено публікацію поборових реєстрів [213-217]. Вчений розробив цілу методику обчислення кількості населення за параметрами фіскального обліку. Для воєводств Мало- і Великопольщі коефіцієнти обчислення виглядали наступним чином [215, с. 40]:

- на 1 кметя припадало 6 осіб;
- на 1 ремісника, загородника чи комірника – 4 особи;
- на 1 лан та на 1 фільварок – 11 осіб;
- на 1 парафію – 6 осіб.

На відміну від воєводств «над Віслою і Вартою», коефіцієнт дітності сімей на українських землях колега Павінського – Александр Яблоновський – вважав дещо вищим [219, с. 33-36]:

- на 1 кметя доводилося в середньому 6 осіб, що могло означати не лише нуклеарну сім'ю, а додатково і батьків голови сімейства чи батьків його дружини;
- на 1 церкву – 12 осіб, або 2 родини (священика і дяка) по 6 осіб;
- на 1 лан – 12 осіб, або 2 кметівські родини;
- на 1 комірника чи загородника – 4-5 осіб;
- на 1 ремісника – 4 особи;
- на 1 млин, фолюш та горілчаний котел – 6 осіб.

Обчислені за даними поборових реєстрів XVI ст. кількісні параметри населення українських воєводств були критично сприйняті українськими науковцями. Зокрема, Олексій Баранович, який, хоч і зазначив, що «…роботи А. Яблоновського […] наступників не знайшли…» [278, с. 4], скористався реєстром димів 1629 р. для підрахунку мешканців Волинського воєводства, аби вказати на недосконаліть обчислювань вченого: за даними Яблоновського, на Волині у останній чверті XVI ст. проживало 293 780 осіб, а на Поділлі – 93 736 [219, с. 73].

Кількість мешканців Волинського воєводства, обрахована Барановичем на підставі подимного реєстру 1629 р. становила 655 660 осіб. Як зазначав дослідник, більш аніж подвійне зростання числа жителів за 40 років було результатом не лише природного приросту, а й недосконалості джерельної бази. Таким чином, густина населення Волині (15,7 осіб/кв. км.) була вищою аніж в Прусії і встановлювалася на рівні Данії та Шотландії [278, с. 19].

Задовго до використання Барановичем подимного реєстру 1629 р., Яблоновський за його матеріалами здійснив підрахунок числа мешканців Брацлавського та Київського воєводств. Дослідник загалом нарахував 91 880 димів та 545 280 «голів» [220, с. 86-87], що дозволило вченому зробити висновок про надзвичайно низький рівень оселення цієї території [220, с. 88-89]. Ще одна спроба підрахунку кількості населення Правобережжя (а точніше, українських воєводств у складі ВКЛ) була здійснена М. Владимирським-Будановим, який, проаналізувавши матеріали люстрацій середини XVI ст., отримав число 17 000 осіб [298, с. 33]. Дослідник, очевидно, спантеличений таким результатом, довільно збільшив його у кілька разів [361, с. 47].

Підрахунки вчених і висловлювані на їх підставі судження викликали серйозні заперечення в інших науковців, зокрема в Олени Компан [361, с. 46]. На підставі розміру сплачуваного податку з одного диму на Київщині (6 злотих на відміну від ½ злотого з Брацлавщини) дослідниця припустила, що під «димом» насправді малося на увазі дворище з 12 димів (садиб). Таким чином, загальне населення Київського, а також Чернігівського воєводств вона

визначала «як мінімум 1750 тис. жителів», або 10-12 осіб на кв. км. [361, с. 48-50]

Критичні зауваження висувалися вченими не лише стосовно до методик обчислення кількості населення, а й до вірогідності підрахунку числа міст і сіл. Адольф Павінський вважав матеріали опублікованих ним реєстрів цілком репрезентативними. Порівнюючи дані одних зразків з іншими, він висунув припущення, що факти приховування власниками кількості підконтрольних їм населених пунктів якщо й мали місце, то були дуже мізерними і складали 2 поселення на кожних 500. На противагу йому, І. К. Гладилович, на підставі порівнянь даних фіскальних та актових джерел, довів на матеріалі Великопольщі, що поборові реєстри подають суттєво занижену інформацію відносно кількості поселень (у реєстрах 1578 – 1579 рр. з 3573 існуючих на той момент поселень згадано лише 3196) [575, с. 17, 81-83].

Критичні зауваження Гладиловича розвинула і доповнила польська дослідниця Кристина Ґурска [173]. Вона звернула увагу на цікавий документ 1588 р., що був внесений до збірки поборових реєстрів Калішського воєводства під назвою «Egzorbitancyje [порушення, від лат. *exorbitatio* – відхилення, *exorbitator* – порушник – *Б. С.*] poborowe, dla których potrzebny by [był] pomiar». Документ складався з 9 пунктів – фактично, це були рекомендації (на думку Ґурскої, самого поборця – Матеуша Венґерського [173, с. 186]) про міри вдосконалення збору ланового податку. Уточнимо, що документ було укладено в 1588 р. – побор тоді збирався за квитами 10-річної давності.

На підставі «рекомендацій», Ґурска зробила висновок, що існувала ціла низка способів, як обійти податкове законодавство і сплатити менше ланового. Такими були, наприклад, подання інформація про кметів (з кожного лану їх угідь стягувався 1 злотий) в якості загородників (платили 4, 6 або 12 грош з лану), перебільшення числа пустих ланів, або довільне зарахування до останніх дуже малих селянських угідь (наприклад, «*ćwierć pułłanku*»), неправильна інтерпретація архаїчних та альтернативних одиниць виміру площі земельних угідь (плугів, димів, «служб» тощо) [173, с. 187-188]. Таким чином, підсумовує

Ґурска, подібна інформація «проливає багато світла на вірогідність» поборових реєстрів, іншими словами підважує тезу про їх репрезентативність [173, с. 188].

В рамках дискусії відносно вірогідності фіскальних джерел, дослідниками-скептиками було висунуто тезу про те, що описово-статистичні документи не можуть бути використані для обчислень демографічних чи інших параметрів, оскільки дані, вміщені в одних їх зразках, не відповідають даним в інших їх різновидах. Зокрема, подібний аргумент був сформульований істориком Зеноном Ґульдоном в рамках дискусії, що мала місце в 60-х рр. XX ст. на сторінках наукового часопису «Kwartalnik Historii Kultury Materialnej» [572]. У відповідь на вихід книги Пшемислава Шафрана, присвяченої колонізаційним процесам в Накельському повіті (Куявія) [671], Ґульдон, на підставі порівняння показників інвентарів маєтностей та генеральних люстрацій королівщин відомостям поборових реєстрів, помітив у останніх заниженість кількісних параметрів, що, на його думку, було наслідком численних зловживань і недоплат ланового податку [572, с. 655]. Варто зауважити, що Ґульдон невипадково наніс основний удар по поборових реєстрах – Шафран вважав дані цих джерел достовірними і залучав у своїй праці особливо активно.

На захист реєстрів виступила дослідниця Ірена Ґейшторова [570]. Погоджуючись з Ґульдоном у тому, що відомості, подані в реєстрах, часто занижені по відношенню до параметрів люстрацій та інвентарів, вона тим не менше зауважила, що різниця наведених Ґульдоном параметрів практично завжди становить пропорцію 1 : 2. Іншими словами, заниження даних не пов’язані зі зловживаннями (які звісно мали місце, однак не в таких масштабах, які наводив вчений). Їх причина, на думку Ґейшторової, лежала в площині метрології. Поборовий лан не був ідентичний лану інвентарному, йшлося про дві різні одиниці площі [570, с. 583].

Перевірку репрезентативності описово-статистичних джерел на конкретних прикладах здійснювали й українські дослідники. Зокрема, Микола Крикун аналізував вірогідність подимних реєстрів воєводств Правобережної

України, порівнюючи їх з інвентарями [394]. Аналізуючи матеріали сеймикових засідань, вчений вказав на численні факти недосконалості та прямих зловживань під час збору подимного податку. Зокрема, підставою стягнення податку був наперед затверджений тариф, встановлений за результатами попередньо проведених ревізій маєтностей. Величина тарифу обумовлювала кількість садиб, які повинні були вважатися одним димом. Це число могло варіюватися від 8 до 128. Оскільки проведення чергової ревізії було затратною справою, до того ж натикалося на опір місцевої шляхти, величини тарифів могли залишатися незмінними на протязі тривалого часу. Таким чином, кожен наступний реєстр фіксував застарілі і неактуальні дані. Однак, здійснивши безпосереднє порівняння, науковець прийшов до висновку, що параметри тих реєстрів, які укладалися в рік затвердження сеймиком нового тарифу-взірця, цілком можна називати вірогідними [394, с. 78].

З приводу окресленої у назві підпідрозділу проблеми заслуговує уваги стаття ще одного українського дослідника Геннадія Боряка, у якій він зосередився на географічному аспекті репрезентативності описово-статистичних джерел XV – XVI ст. [290] Вчений визначив рівень згадуваності географічної номенклатури у люстраціях (яка, зокрема, у документі 1564 – 1565 р. варіювалася від п’ятої частини (19,4 % у Белзькому воєводстві) до чверті (25,7 % у Подільському воєводстві) від усього числа існуючих поселень) та ревізіях (в документі 1552 р. від 26,5 % у Київському воєводстві до 35,9 % у Брацлавському), пояснюючи отримані дані специфікою самих джерел, укладачі яких були зобов’язані перевіряти лише королівські маєтності. Натомість, поборові реєстри, які на думку дослідника, «доцільно використовувати для виявлення повної географічної номенклатури регіону» [290, с. 153], демонстрували, за його обчисленнями, дуже різну репрезентацію – від 31,1 % для Київського воєводства за документами 1569 – 1571 рр. до 97,5 % у Белзькому воєводстві (1531 р.). Отримані результати Боряк пояснював тим, що окремі адміністративні утворення «з різних причин не потрапили в поле зору […] ревізорів» [290, с. 152].

1.3. Методологічні засади дослідження.

В основі дисертації покладено принципи наукової об’єктивності, історизму та системності. Принцип об’єктивності дозволив здійснити неупереджене дослідження джерельної бази в контексті її репрезентативності. Завдяки застостуванню принципу історизму було враховано контекст історичної епохи, яка характеризувалася гострим протистоянням центральної влади в особі монарха та привілейованого стану, а також бурхливим урбанізаційним процесом та розвитком промислів. Принцип системності дозволив на основі узагальнення фактів створити цілісну картину еволюції фіскального механізму Речі Посполитої, колонізаційної динаміки Львівської землі та змін власницької приналежності поселень у її складі.

Серед методів дослідження використовуються загальнонаукові пізнавальні методи (аналіз, синтез, індукція). Так, аналіз структури та інформаційного наповнення описово-статистичних документів дав змогу дослідити їх джерельну вартість, а узагальнення за допомогою синтезу дозволило сформулювати необхідні висновки. За допомогою методу індукції, виявлені та вивчені факти фіскальних зловживань, дали змогу охарактеризувати загальні тенденції і специфічні риси фіскального механізму Речі Посполитої. Також застосовано загальноісторичні методи (історико-порівняльний, зокрема для виявлення спільних та відмінних рис у структурі та інформаційному наповненні джерельної бази; історико-хронологічний, зокрема при висвітленні еволюції фіскальної системи Польського королівства, для послідовного конструювання виявлених фактів і окреслення базових тенденцій розвитку податкового механізму, що впливали на досліджувану документальну базу) та міжгалузеві методи спеціальних історичних дисциплін (статистичний, картографічний, генеалогічний).

Статистичний метод використано при обробці кількісних параметрів, безпосередньо вміщених в описово-статистичні джерела (площі угідь, число платників податків та суми стягнених з них коштів), а також отриманими на підставі власних обчислень (приблизна кількість мешканців поселення /

маєткового комплексу / землі, отримана з врахуванням коефіцієнту середнього число осіб, що проживала в одному домогосподарстві / на одному лані тощо).

Однак для цього необхідно перевірити рівень репрезентативності наявної джерельної бази, як це робив практично кожен дослідник, що займався окресленими питаннями. Зокрема, на прикладі Городоцького староства перевіримо відповідність даних поборових реєстрів люстраціям (для XVI і XVII ст., див. додаток К), а на прикладі Львівського – інвентарям (для XVI ст., див. додаток Л).

Аналізуючі дані додатку К, бачимо, що станом на третю чверть XVI ст. між показниками тогочасних реєстрів та люстрацій, в основному, різниця не надто суттєва. Параметри люстрацій незначною мірою перевищують відомості поборових реєстрів – за винятком хіба що сіл Курники і Черляни, де ця розбіжність значна, а також Родатич, де число ланів, подане в люстрації, навпаки у більш ніж 2,5 рази менше. Таким чином, отримані результати дозволяють погодитись з твердженням Ірени Ґейшторової, яка на підставі власних порівнянь фіскальних джерел Мазовії другої половини XVI ст. також помітила незначну завищеність відомостей люстрацій. Дослідниця пояснювала це особливостями підходу до оподаткування. Зокрема, у поборових документах могли не зазначатись війтівські, солтиські та плебанські володіння, тоді як в люстраціях інформація про ці лани фігурувала практично завжди [570, с. 583].

Зовсім по іншому виглядає картина відповідності джерел одне одному станом на XVII століття. Фіскальні документи цього періоду, зокрема поборові реєстри, слід розглядати значно критичніше, аніж їх зразки, датовані попереднім століттям. Справа в тому, що починаючи від 1588 р. [203, с. 270] в поборових універсалах зазначалося про необхідність збору податку за квитами 1578 р. Відтак, це негативно вплинуло на джерельну вартість реєстрів, які на протязі XVII ст. апелювали до застарілих і неактуальних даних. Ірена Ґейшторова наводила приклад документів Люблінського та Ужендовського повітів Люблінського воєводства. Реєстр цих повітів 1663 р. повторював

відомості документу 1628 р., незважаючи на те, що в період між їх укладенням ці терени зазнали суттєвих спустошень внаслідок воєнних дій [570, с. 582].

Керуючись даними додатку Л, помічаємо відповідність показників поборових реєстрів і по відношенню до інвентарів. Однак у цьому випадку ми маємо справу з різними параметрами – ланами і кметями. Зростання числа останніх (від 762 у 1534 р. до 844 у 1558 р.) вплинуло і на збільшення кількості ланів, на що вказує і збереження пропорції «лан-кметь» – 1 до 3,1-3,4 в 1534 р. і 1 до 2,9-3,2. Іншими словами, в цей час на 1 лан згрубша припадало 3 кметів.

Ці результати підтверджують тезу Ірени Ґейшторової про незначний вплив зловживань на процес збору податку, а відтак є достатнім аргументом в полеміці про репрезентативність фіскальних джерел для демографічних досліджень. Однак виникає інше питання: якщо на 1 лані жило 3 кметів, скільки в такому випадку осіб припадало на 1 кметя, під яким слід розуміти очільника родини і домогосподарства? Детальний огляд різних припущень з цього приводу здійснила українська дослідниця Ірина Ворончук у своїй монографії, присвяченій населенню Волині XVI – першої половини XVII ст. [301, с. 229-233] Так, параметри наведених у книзі середніх значень числа членів селянської родини варіюються від 4 (А. Яблоновський і А. Павінський для родин комірників і городників) до 8,8 (Стефан Інглот для усіх категорій селян). Чимало дослідників оптимальним для такого коефіцієнта вважали число 6 (А. Яблоновський для родин кметів, Ю. Крижанич, О. Баранович, з сучасних дослідників – П. Сіреджук), а також ототожнювали родину з димом (О. Компан). Число 6 використовували для означення мешканців диму Владислав Русинський та Маврицій Горн. Генрик Ловмянський, а вслід за ним Микола Крикун схилялися до думки, що мінімальним для диму коефіцієнтом є 6,5, максимальним – 10.

Сама Ірина Ворончук одразу ж розділила для себе поняття «родина», «дим» і «домогосподарство», встановивши для них наступні середні значення – для міста: 6,3 (родина), 7,5 (дим), для села: 8 (кметівська родина), 10,3

(кметівське господарство), 11,5-12,5 (господарство з челядниками) [301, с. 233, 253, 323, 324].

На жаль, серед описово-статистичних джерел рідко трапляються документи, де зазначався б повний склад родини кметя, а також число челядників. Для Львівської землі таким є, зокрема, інвентар 1749 р. сіл Давидова і Кротошина, що перебували у власності ордену домініканців [52, арк. 1-4зв.]. Згідно цього документу, в Давидові налічувалося 92 садиби, де проживало 184 господарі з дружинами. Документ подавав також кількість синів (102) та доньок (116), батьків, що спільно мешкали в одному домі з нуклеарною сім'єю (13) та комірників («служебних», «хлопців», «парубків» – 53). У Кротошині, в 79 домогосподарствах проживало 148 господарів з дружинами. Спільно з ними у домівках мешкало 89 синів, 91 донька, 12 батьків та 41 комірник і комірниця.

Таким чином, керуючись наведеними даними, ми можемо обчислити наступні коефіцієнти:

- нуклеарна сім'я: в середньому 4,3 особи (4,4 в Давидові, 4,2 – в Кротошині);
- розширена сім'я: в середньому 4,4 особи (4,5 в Давидові, 4,3 – в Кротошині);
- домогосподарство з челядниками: в середньому 5 осіб (5,1 в Давидові, 4,8 – в Кротошині).

Зрозуміло, що отримані показники не є універсальними, однак вони дають змогу створити певне уявлення про склад сім'ї та домогосподарства у селах Львівської землі станом на середину XVIII ст., коли умови життя були порівняно кращими, аніж в період досліджуваного нами XVI ст. (хоча, за підрахунками Еґона Вельрозе, коефіцієнт плідності в ранньомодерну добу знижувався із століття в століття [301, с. 131]) Водночас, ми не можемо стверджувати, що аналогічна демографічна ситуація була притаманна й містам (до речі, для міського диму Ірина Ворончук встановила коефіцієнт 7,5 [301, с. 306]). Керуючись вищевказаним, ми вважаємо доцільним дотримуватися

показника 6, в якості коефіцієнта кількості як сільського, так і міського домогосподарства.

З врахуванням наших припущень, отриманих в додатку Л, ми можемо окреслити число осіб, що проживали на 1 лані – 18 (три кметівські родини з шести осіб), і водночас переглянути твердження Яблоновського, який вважав, що на одному лані проживало 12 осіб (тобто 2 кметі з родинами) [219, с. 35, 39].

Тепер спробуємо з'ясувати, наскільки придатними для обчислень кількості жителів великих територіальних одиниць є кожен з різновидів описово-статистичних джерел. На жаль, матеріали генеральних люстрацій і інвентарів у цьому відношенні не є репрезентативними. Зокрема, в люстраціях подавалися дані про чисельність мешканців лише старостинських маєтностей. У випадку, якщо вони раніше постраждали від ворожих нападів, королівські комісари могли й не зазначати кількості господарів, обмежуючись інформацією про те, що давні лани спустошені, а кметі сидять на загородах або на чвертях, акцентуючи таким чином увагу на масштабах знищень.

В інвентарях маєтностей навпаки – очільники домогосподарств вносилися поіменно, що дозволяє досліджувати не лише чисельний, а й етноконфесійний склад зафіксованих поселень. Однак, інвентарі в більшій мірі, аніж люстрації, територіально обмежені. Подібні документи, як правило, охоплювали лише кілька населених пунктів, що формували маєтність, тому, як і люстрації, не годяться для сумарних обчислень.

Наступний метод – картографічний – використано нами при роботі з топонімічним матеріалом. Ідентифікація останнього з подальшим відображенням у вигляді карти-схеми дозволяє унаочнити розміри землеволодінь. Фіксація новозакладених поселень дає змогу окресити основні напрями колонізації. В якості мапи-підоснови для уточнення меж угідь окремих поселень використано карти атласу Карла фон Куммерсберґа (1855 р.) [697-700]. Для укладення власних мап використано геоінформаційне програмне забезпечення – ArcGIS 9.3.1.

За допомогою генеалогічного методу прослідковано зміну власників маєтностей в межах однієї родини та внаслідок одружень і передач володінь в якості посагу. Зауважимо, що якщо в люстрації чи інвентарі ім'я власника маєтності зазначалося повністю з усіма займаними урядами, то в поборових та подимних реєстрах фіксація володільця була значно лаконічніша. При цьому враховувався не лише особовий, а й географічний принцип. Отож, у реєстрах могло зазначатись:

1. прізвище власника; незважаючи на зручність вказівок подібного типу, у ранніх зразках реєстрів вона трапляється нечасто (*Tarnowczyk, Odnowsky, Msciszek, Vaglenski, Tarlo*). Частіше зазначалися прізвища представників дрібної шляхти, яка володіла частинами окремих поселень і не займала жодних урядів;
2. ім'я власника; фіксувались імена очільників великих комплексів, за умови, що більше аналогічних імен в документі не трапляється (*Vanyko, Fredrvsz*), також могли зазначатися імена дрібних власників (*Alexandri, Boguszlaw*), які поза межами поселення – «гнізда» свого роду більше не мали володінь;
3. ім'я та прізвище; майже не зустрічається у ранніх зразках поборових реєстрів (*Prądota Tworek*), однак притаманно документам другої половини XVI ст. (*Venceslai Naraiowski, Stanislai Zawisza, Nicolai Herburth*);
4. уряд власника; вказівки подібного типу також з'являються в документах, починаючи з середини XVI ст. (*domini succamerarii Haliciensis, magnifici domini palatini Podoliae, castellani Woynicensis*);
5. ім'я, прізвище та уряд власника; подібні вказівки траплялися рідко, так фіксували заможних очільників, що займали високі уряди (*magnifici domini Hieronimi a Sieniawa, palatini Russiae*);
6. приналежність до ключа; в даному випадку зазначався адміністративний центр комплексу (*Olesko, Gologory, Kulikow, Złoczow, Komarno*). Цікаво,

що подібні вказівки зникають у поборових документах, починаючи з середини XVI ст. і знову з'являються у XVII ст.

Саме тому ідентифікація власників за описово-статистичними матеріалами, встановлення родинних зв'язків, потребує застосування фахової наукової та довідкової літератури. Зауважимо, що хронологічно найпізніші зразки подібних документів, які дозволяють ідентифікувати власників, датуються 1711 роком. Надалі нам не вдалося відшукати джерел (в першу чергу – подимних реєстрів), які б містили подібну інформацію, або ж вони фіксують застарілі дані. Яскравий приклад такого документу – реєстр 1763 р. [33, с. 1486-1526, 1576-1604] Так, згідно з ним, селом Артасів володіє Барбара Ґраб'янчина [33, с. 1487]. Цю ж особу власницею поселення називає люстрація 1661 – 1665 рр. [177, с. 54], тобто документ 100-річної давності.

* * *

Таким чином, зародження фахових досліджень колонізаційних рухів в Україні пов'язане з іменем Володимира Антоновича та представниками його школи – Дмитром Багалієм, Олександром Андріяшевим, Михайлом Грушевським тощо.

Попри репресії стосовно до українських дослідників у 30-ті рр. XX ст. (В. Юркевич) та вимушену еміграцію (Н. Полонська-Василенко), інтерес до вивчення процесів заселення не припинився, ставши натомість одним із провідних напрямів нової спеціальної історичної дисципліни – історичної демографії. Окрім цього, розширилися географічні рамки колонізаційних студій – науковці почали звертати свою увагу на ті регіони, що раніше не вивчалися (Прикарпаття, Одещина, Буджак). Вперше з часу видання нарисів Грушевського про Барське староство ґрунтовні дослідження почали присвячуватися Поділлю, в чому велика заслуга Миколи Крикуна. Останнім також було підготовлено низку статей про адміністративно-територіальний устрій регіону і таким чином, вдалося подолати диспропорцію напрацювань української історіографії в цій галузі, оскільки праці попередників (М. Максимович, М. Василенко, М. Слабченко, І. Крип'якевич і т. д.), в

основному, стосувалися Гетьманщини. Після здобуття незалежності ця проблематика (висвітлена у статтях В. Михайловського, А. Блануци, І. Скочиляса, І. Тесленка тощо), як і питання колонізаційних рухів (А. Бойко, П. Кулаковський, П. Лаврів тощо) й надалі викликає значний науковий інтерес.

Досліджували процеси заселення на українських землях і вчені з сусідніх країн (В. Бобінський, А. Янечек, В. Кабузан, М. Любавський). Однак досі ні українськими науковцями, ні їх закордонними колегами, не підготовлено жодної узагальнюючої праці, яка б зосередила головні здобутки української та зарубіжної історіографії з питань історія заселення українських теренів. Натомість у сфері адміністративного устрою подібні дослідження є (Ярослава Верменич).

Заселення і адміністративний устрій Руського воєводства в ранньомодерний період досліджували незначне число українських істориків (В. Інкін, Ю. Гошко, П. Сіреджук, цієї тематики торкався також М. Грушевський). В більшій мірі вивченням названих явищ ми завдячуємо нашим польським колегам. У цьому контексті важливо згадати про школу Францішка Буяка, сформовану у міжвоєнний період у Львівському університеті. Представниками цієї школи (І. К. Гладиловичу, Ф. Персовському, А. Фастнахту) було розпочато всестороннє дослідження колонізаційних рухів у Руському воєводстві. Надалі їх напрацювання розвивали З. Будзинський та Я. Шишка. Особливості адміністративного устрою регіону розкрито у працях П. Домбковського, К. Пшибося, П. Грабика, Я. Рутковського, А. Прохаски. Однак, чимало питань, пов’язаних з перебігом заселення Руського воєводства, і зокрема, Львівської землі, як і власницької приналежності населених пунктів (визначального компоненту територіального устрою на мікрорівні) залишаються практично не розглянутими.

Історія дослідження описово-статистичних джерел бере початок із часу перших публікацій їх зразків у другій половині XIX ст. Першими серійними публікаціями документів Речі Посполитої були видання «Архива Юго-Западной России» (М. Владимирський-Буданов, В. Щербина, І. Каманін,

М. Грушевський), «Źródła dziejowe» (А. Павінський, А. Яблоновський) та «Жерела до історії України-Руси» (М. Грушевський). У двох останніх серіях було опубліковано чимало описово-статистичних документів по Руському воєводству (поборові реєстри XVI ст., люстрації 1564 – 1565 та 1570 рр.).

На жаль, видання описово-статистичних матеріалів українськими вченими здійснювалась менш активно, аніж їхніми польськими колегами. Археографічні традиції, впроваджені Михайлом Грушевським в його серії «Жерела до історії України-Руси» і продовжені в 20-х рр. його учнями (В. Юркевич) були перервані внаслідок репресій проти української науки.

Знову інтерес до фіскальних джерел у вітчизняній історіографії намітився у 60-х рр. XX ст., а публікувати зразки цих документів дослідники активно розпочали у 80-х рр. Планомірне і серійне видання описово-статистичних джерел пов'язане із відновленням в 1987 р. у складі Академії наук СРСР Археографічної комісії. На її базі в 1990 р. виникла провідна вітчизняна наукова інституція в системі Академії Наук, що займається публікацією джерельних матеріалів – Інститут української археографії та джерелознавства імені Михайла Грушевського.

Видання описово-статистичних джерел по Руському воєводству та Львівській землі після публікації «Жерел…» здійснювалися, в основному, польськими дослідниками. Йдеться про проект видання люстрацій Руського воєводства 1661 – 1665 рр. (К. і Е. Арламовські, В. Капут) та 1564 – 1565 рр. (К. Хлаповський, Г. Житкович), а також поголовних реєстрів Перемишльської та Сяноцької земель XVII ст. (З. Будзинський, К. Пшибось).

Серед публікацій, здійснених українськими істориками, варто відзначити видання описів передмість Львова (А. Фелонюк) та інвентар Снятинського староства 1752 р. (П. Сіреджук).

Проблематика розвитку податкової системи Польського королівства розкрита здебільшого польськими фахівцями у низці праць узагальнюючого і конкретно-проблемного характеру. Керуючись матеріалами сеймових конституцій, шляхетських інструкцій на сейми та сеймики, іншими актовими

матеріалами, вони дослідили історію місцевих фіскальних інститутів, починаючи від XIV ст. В цей період, роздроблені князівства поступово об'єдналися в єдину державу, однак королі так і не змогли зосередити у своїх руках всю повноту влади. Опора могутності монархів – шляхетство – користуючись низкою привілеїв, поволі перебирало на себе значну частину владних повноважень. Це, зокрема, позначилося на слабкості фіскальної системи, сутність якої визначалась прийняттям (або відхиленням) шляхтою тих чи інших рішень на сеймах.

Основна мета збору коштів для казни полягала в необхідності фінансування військових походів. Формально, на це йшли прибутки з королівських доменів, однак їх на це не вистачало і королі вдавалися до застав королівщин магнатам з метою отримання коштів від останніх. Це призвело до того, що доходами зі старостств погашувалися борги по раніше заставлених маєтностях.

Розгорнутий в XVI ст. двома останніми Яґеллонами на троні екзекуційний рух, метою якого було повернення, а фактично приборкання хаотичного процесу роздачі королівщин у заставу, не призвів до суттєвих змін.

Розвиток фіскальної системи Польського королівства практично на всіх етапах його розвитку (до поділів кінця XVIII ст.) характеризувався такими явищами:

- при ухваленні кожного нового податку шляхта та духовенство намагалась здобути собі звільнення від його оплати, перекинувши таким чином весь податковий тягар на власних підданих; спроби впровадження поголовного податку викликали в її представників обурення. При цьому розмір податку, що стягувався з селян на користь держави шляхта також намагалась зменшити, оскільки піддані були змушені окремо сплачувати чинш в їхню користь.
- аби менше платити в казну, шляхта, керуючись недосконалістю фіскального законодавства, вдавалася до прямих зловживань або ухвалювала податки сама на воєводських сеймах.

- шляхта намагалась взяти під контроль збір найбільш прибуткових податків (зокрема, чопового).

Представники привілейованого стану в Руському воєводстві відзначалися особливим «фіскальним нігілізмом» – за підрахунками вчених, сплачувані її підданими податки були вдесятеро менше тих коштів, які мали б надходити у казну. Серйозний опір було проявлено при впровадженні у 1629 р. подимного податку – шляхта на сеймику у Судовій Вишні ухвалила надалі стягувати кошти з ланів, а не димів.

Шляхетському свавіллю королі намагалися протиставити жорсткі заходи, що проявлялося у спробах впровадження єдиного фіскального органу із значними судовими повноваженнями (в 1613 р. таким був Коронний трибунал, в 1764 р. – Комісія коронного скарбу). Однак ці заходи або наражалися на протидію шляхетства, яке надалі ухвалювало податки на воєводському рівні, або ж – у випадку створення Комісії – були запізнілими.

Таким чином, фіскальна система Речі Посполитої була яскравим відображенням тієї перманентної кризи, яка на протязі практично всього існування держави визначала відносини між монархами та привілейованим станом. Опір останніх впровадженню реформ у податковій сфері зрештою розладнало державні фінанси і стало однією з причин розвалу Речі Посполитої в кінці XVIII ст.

Огляд структури описово-статистичних документів вказує на те, що протягом XVI – XVIII ст. вона постійне вдосконалювалась. В першу чергу, це стосується матеріалів генеральних люстрацій, що проводилися у Руському воєводстві з 1564 по 1765 р. з різною періодичністю.

Якщо люстраційні протоколи перших ревізій фіксували в стислій формі найважливішу інформацію про все, що потенційно приносило прибуток у казну (число будинків і зайнятих ланів, кількість ремісників, кметів, загородників, комірників, об’єкти місцевої інфраструктури, поголів’я худоби та зібраний врожай у фільварках), то починаючи з 1616 р. комісари вписували в остаточні тексти протоколів короткий зміст усіх привілеїв, наданих містам, що були

старостинськими центрами, а також храмам, цехам тощо. До їх пред'явлення люстратори зобов'язували відповідно райців, духовенство та цехмістрів. Подібним чином, у селах документи на володіння (за наявності земельного наділу) демонстрували війти, солтиси, корчмарі, мельники та шляхтичі.

Структура поборових реєстрів зазнавала змін на протязі всього існування ланового податку. Деякий час впродовж XVI ст. існувала традиція запису інформації стовпцями та в табличній формі, однак зрештою обидва способи запису були скомбіновані – зліва таким чином фіксувалася назва населеного пункту, загородники і комірники з зазначенням їх числа, об'єкти інфраструктури, наявність священнослужителя. Справа вказувалась сума коштів, зібраних з перелічених осіб та власників об'єктів.

Навіть із впровадженням подимного у 1629 р., нам зустрілись два зразки поборових реєстрів (1652 і 1661 р.). Подальший збір ланового був зумовлений тиском шляхти Руського воєводства, яка опиралася впровадженню нового принципу стягнення коштів у казну.

Структура реєстрів шосового податку також пережила значні зміни, що було зумовлено особливостями його збору. Якщо у XVI ст. цей процес здійснювався раз у квартал, що передбачало укладення окремого документу, то з XVII ст. специфіка його структура і структура частково уподібнилася поборовим реєстрам: зліва коротке зазначення про поселення та його власника, справа – сума сплачених коштів.

Інформація про населені пункти в реєстрах подимного, чопового, поголовного, шелязного податку, зразки яких за незначними винятками, датуються XVIII ст. записувалася у табличній формі.

Значну еволюцію структури пережили господарські інвентарі. У XVI ст., коли була укладена низка подібних документів для староств, нам вдалося помітити чимало спільних рис їх структури: основну частину складав запис підданих, який вівся у стовпчик (зліва імена, інколи з прізвищами – справа кількість угідь в ланах або дворищах). Стисло могла зазначатися інформація про об'єкти інфраструктури та фільварки.

У XVIII ст. (до цього періоду належать інвентарі приватних маєтностей), їх структура значно ускладнилась – в основному, за рахунок розлогої наративної частини (де йшлося про панський двір та інші споруди; перелічувалися повинності підданих), що передувала докладній статистичній частині з переліками імен та прізвищ підданих.

Через те, що чимало різновидів описово-статистичних джерел не містять загального обліку населення, а лише податково спроможного (разом із об'єктами інфраструктури), фактично одразу ж після публікації перших їх зразків гостро постала проблема встановлення рівня їх репрезентативності. Ще в кінці XIX ст. А. Павінським та А. Яблоновським була розроблена власна методика підрахунку людності за одиницями податкового обліку. Хоч нею користали наступні покоління фахівців з історичної демографії, були й ті, хто висловлював до методики чимало критичних зауважень. Окремі дослідники (такі як, Зенон Ґульдон) взагалі не вважали описово-статистичні джерела репрезентативними. Попри це, процес публікації фіскальних документів Речі Посполитої був і залишається надзвичайно активним, прикладом чого може бути проект видання всіх люстрацій Польського королівства (ще не завершений).

Оскільки наше дослідження передбачає використання статистичного методу, для нас також була важливою перевірка репрезентативності наявного джерельного матеріалу для здійснення демографічних підрахунків. Зроблено це було з огляду на методики, як названих вище, так і ряду інших українських та зарубіжних дослідників. Порівняльний аналіз зразків описово-статистичних джерел XVI ст. продемонстрував високий рівень вірогідності вміщених даних, який у зв'язку з рядом обставин знижувався у наступні століття.

Інші застосовані вузькоспеціальні методи – картографічний та генеалогічний – передбачають додаткове залучення актових, довідкових та картографічних матеріалів з огляду на специфіку зазначення інформації в розглянутих джерелах.

Таким чином, використання названих вище методів дозволить виконати поставлені в дисертаційному дослідженні завдання, що в свою чергу слугують окресленій меті – аналізу інформаційної вартості описово-статистичних документів.

РОЗДІЛ 2.
ОПИСОВО-СТАТИСТИЧНІ ДЖЕРЕЛА ДЛЯ ВИВЧЕННЯ ОСЕЛЕННЯ У ЛЬВІВСЬКІЙ ЗЕМЛІ В XVI–XVIII СТ.

2.1. Заснування нових поселень у Львівській землі.

Закладення міст. Процес оселення у Львівській землі Руського воєводства був надзвичайно активним ще задовго до появи перших зразків фіскальних документів. У княжий період на цих теренах існували міста Голі Гори, Звенигород, Львів, Олесько, Підгорай, Пліснеськ, Щекотин, Щирець ([402, с. 23, 33-35]. Станом на XV ст., за даними Пшемислава Домбковського у Львівській землі на території площею 8530 кв. км. нараховувалось 392 поселення [537, с. 13-15, 55-87, 92-93, 167-168]. Тим не менше, рух на освоєння нових теренів у цьому адміністративно-територіальному утворенні продовжився, а сам процес колонізації набув специфічних рис, що не були притаманні більш раннім його етапам.

Ці специфічні риси проявили себе, зокрема, у процесі осадження нових міських осередків. Впродовж XVI – XVIII ст. у Львівській землі «на сухому корені» було засновано 15 нових міст* (за хронологією): Коропець (1559 р. [673, с. 269]), Монастир або Тадані (1563 р. [673, с. 271]), Городисько (1569 р. [673, с. 268]), Миколаїв (1570 р. [165, с. 101 № 1525]), Фірлеїв (1570 р. [165,с. 106 № 1586]), Глинна (1577 р. [58, арк. 489зв.]), Милятин (1578 р. [673, с. 271]), Броди (1584 р. [653, с. 372]), Підвисоке (1595 р. [165, с. 171 № 2653]), Жовква (1596 р. [673, с. 277]), Топорів (1605 р. [501, с. 599]), Янів (1611 р. [165, с. 199 № 3143; 469, с. 563]), Сасів (1615 р. [501, с. 591]), Маркопіль (бл. 1630 р. [13, с. 195]), Ґнін (1680 р.). Більшість згаданих міст виникло на території приватних володінь, лише чотири (Ґнін, Миколаїв, Фірлеїв і Янів) були королівськими. В усіх випадках ініціаторами заснування виступали очільники комплексів – дідичі

* За весь попередній період у Львівській землі маґдебурзьке право отримало 16 міст (без Львова): Бібрка, Біще, Брухналь, Глиняни, Гологори, Городок, Дунаїв, Кам'янка, Комарно, Куликів, Олесько, Підкамінь (біля Бродів), Підкамінь (неподалік Рогатина), Стрілища, Щирець, Яворів.

(Ян Висоцький, Фридруш Гербурт, Ян Данилович, Станіслав Жолкевський, Ян Сенінський, Єнджей Теньчинський, Пьотр Хорецький), державці королівщин (Миколай Тарло, Ян Свошовський) та старости (Ян Фірлей, Ян Ґнінський). Міські осередки осаджувалися на території одного (Миколаїв – с. Дроговиж, Фірлеїв – с. Матіїв, Жовква – с. Винники, Янів – с. Залісся, Сасів – с. Коморів, Підвисоке – с. Куряни, Монастир – с. Тадані, Коропець – с. Сукманів) або двох сіл (Броди – села Старі Броди і Лагодів), після чого сільське поселення, як правило, продовжувало існувати. В окремих випадках воно зникало, зливаючись з містом (Коморів, Матіїв).

Окремої уваги заслуговує осадження Ґніна, який був заснований у 1680 р. старостою Яном Ґнінським на території іншого міста – Городка. 16 липня 1684 р. привілеєм Яна III Собеського було підтверджено локацію нового міського осередку [76, арк. 67зв.; 81, арк. 208]. Фактично, йшлося про виокремлення місця компактного проживання городоцької єврейської громади у окремий населений пункт. Однак жили в новому місті і християни – люстрація 1765 р. вказувала на 38 господарів-католиків [76, арк. 68; 81, арк. 209].

З топонімічної точки зору мотиваційна база новоосаджених поселень була досить прозорою – локатори фіксували у заснованих ними містах пам'ять про себе (Миколаїв, Янів), про власний родовий герб (Сасів, Топорів, а також Броди, які первісно іменувалися Любич), або ж про родове помістя (Жовква, Фірлеїв, Високе, Ґнін).

Міські права впродовж XVI – XVIII ст. отримало й чимало сіл: Кукизів (1502, 1538 рр. [501, с. 606; 693, с. 69]), Поморяни (1504 р. [501, с. 584; 693, с. 69]), Підгороддя або Підтемне (1509 р. [673, с. 272]), Залізці (1516 р. [506, с. 3, 4]), Золочів (1523 р. [501, с. 590; 555, с. 629]), Березділвці (1526 р. [673, с. 2686]), Бережани (1530 р. [693, с. 69]), Куропатники (1531 р. [673, с. 270]), Козова (1539 р. [673, с. 269]), Хильчиці (1550 р. [673, с. 2686]), Сенява або Соколівка (1558 р. [673, с. 275]), Яричів (1563 р. [501, с. 607]), Романів (1563 р. [673, с. 274]), Млинівці або Раковець (1569 р. [673, с. 273]), Погорільці (1569 р.

[673, с. 274]), Нараїв (1578 р. [218, с. 63]), Рогачин (1578 р. [218, с. 63]), Глібовичі Свірзькі (1609 р. [17, с. 962]), Ілів (1611 р. [662, с. 412]), Перемишляни (1623 р. [197, с. 87]), Загірці (1629 р. [583, с. 153]), Конюхи (1630 р. [13, с. 195]), Озерна (1630 р. [13, с. 194]), Свірж (1630 р. [13, с. 197]), Заруддя (1637 р. [583, с. 153]), Стратин (1676 р. [50, арк. 56зв.], Миколаїв (1700 р. [27, с. 596]), Куткір (1727 р.) [546, с. 955]. На базі бережанського передмістя Адамівка також певний час існувало місто (1584 р. [662, с. 411]).

Окрему групу складають міста, обставини виникнення яких є дискусійними (достеменно невідомо, чи були вони засновані на сухому корені, чи на основі сільських поселень): Березівці або Княгиничі (1502, 1563 рр. [673, с. 26], Фрага (1544 р. [673, с. 268]), Адріянопіль (1554 р. [673, с. 265]), Наварія (1578 р. [673, с. 272]), Зборів (1591 р. [673, с. 277]), Виспа (1600 р. [673, с. 276]), Білий Камінь (1630 р. [13, с. 195]), Станіславів (1652 р. [42, с. 89]), Андріївка або Соколівка (1661 р. [60, арк. 32зв.]).

Відносно специфіки формування міських поселень, уваги заслуговує набуття магдебурзького права містом Бринці (Бранці). Перша згадка про цей населений пункт в цьому статусі датується 1609 роком [20, с. 1272]. Поборові реєстри 1652 та 1661 рр., згадують про місто разом із селами Подвірне, Загірне, Заставне і Бринці [42, с. 8; 60, арк. 4]. Подимний реєстр 1663 р. фіксує поселення під двома назвами – Бринці та Вибранівка, разом з трьома згаданими вище селами, називаючи Подвірне Підгірним. Нарешті, документи 1693 – 1694 та 1707 рр. подають інформацію про місто Бринці виключно під новою назвою – Вибранівка, згадуючи окремо лише про два села-супутники – Бринці Загірні та Підгірні (Церковні) [1, арк. 19зв.; 50, с. 73]. Очевидно, Бринці Заставні злилися з Вибранівкою.

Подібно до Бринців, змінило свою назву місто Сенява, яка з середини XVII ст. стала Соколівкою (у реєстрі 1652 р. – дві назви [42, с. 90], у 1661 [60, арк. 70зв.] і наступних – лише одна [50, арк. 26зв. (1663 р.); 41, с. 1077 (1711 р.)]). Також у Львівській землі було кілька випадків, коли під однією назвою паралельно існували міське і сільське поселення – Куропатники (1552

[58, арк. 176зв.]), Нараїв (1578 [218, с. 63, 70]), Погорільці (1652 [42, с. 73-74], 1661 [60, арк. 57-57зв.]), Рогачин (1652 [42, с. 86]), Стратин (1694 [1, арк. 28зв.]), Яричів (1652 [42, с. 42, 43])

Фіскальні джерела фіксують нетривале перебування в міському статусі ряду сіл (йдеться про випадки невдалої локації). До таких належать Адамівка, Адріянопіль, Березділвці, Глинна, Глібовичі Свірзькі, Городисько, Загірці, Ілів, Конюхи, Коропець, Куропатники, Куткір, Милятин, Підгороддя або Підтемне (вдруге у статусі міста зафіксоване в 1626 р. [583, с. 153]), Рогачин, Романів, Фрага, Хильчиці – всього 18.

Таким чином, у Львівській землі впродовж досліджуваного періоду з'явилося 54 нових міста (15 – на «суворому» корені, 29 – на місці сіл, 1 – на базі передмістя, 9 – дискусійного походження), що свідчить про бурхливий урбанізаційний процес. Для порівняння – у Белзькому воєводстві, де до 1500 р. існувало 13 міст, впродовж 1500 – 1630 рр. з'явилося лише 23 нових міських поселення [588, с. 275].

Новоосаджені села у королівщинах. Львівське, Глинянське і Щирецьке староства. У період з початку XVI по кінець XVIII ст. у королівщинах Львівської землі з'явилася незначна кількість поселень. Однак саме про них описово-статистичні джерела надають найбільш вичерпну інформацію, оскільки факт осадження нового населеного пункту на території староства з вказівкою на термін перебування його в статусі «волі» обов'язково фіксувався у матеріалах люстрацій королівщин. Так, згідно ревізії 1564 – 1565 рр., проведеної за урядування львівського старости Миколая Гербурта Одновського (1538-1555 рр.) у Щирецькому старостві на ґрунтах с. Красів було засноване с. Бродки [119, с. 222]. Документ зазначав, що період «волі» в селі вже минув і тут існувало 13 господарств. Станом на 1570 р. жителі села були осаджені на 9 ланах, паралельно існували уряди війта та тивуна, якому належало пів лану [119, с. 217]. Цікаво, що на красівських ґрунтах в кінці XVI ст. були спроби осадити ще одне поселення – 18 лютого 1578 р. король Стефан Баторій надав Іваську Бобрецькому пустку неподалік Красова і Щирця

для закладення там нового села [165, с. 127 № 1915]. Того ж року, 10 липня, монарх дозволив звести тут млин [165, с. 130 № 1971]. Однак жодного населеного пункту між Щирцем і Красовом, крім давніх Добрян (перша згадка – 1440 р. [168, с. 5 № 38]), не існує. Не фіксували його і джерела пізніше 1578 р.

Ще одне село – Поршна (яку Грушевський називає, згідно з джерелом, Поручна [313, с. 3]) – було осаджене під час перебування на уряді львівського старости Пьотра Бажого (1558 – 1569 рр.). Локатором поселення був Ян Блоніцький, який отримав відповідний привілей від Сиґізмунда Августа 21 серпня 1566 р. [165, с. 91 № 1368]. Люстрація 1570 р. зафіксувала село в статусі волі, яка повинна була закінчитися через 8 років – тут на 22 ланах знаходилось 41 господарство [119, с. 214-215].

Нарешті, невдовзі перед люстрацією 1565 р. на ґрунтах села Зендовичі було засноване невелике поселення Прибинь. В 1570 р. тут було вже 12 садиб [119, с. 239].

Городоцьке староство. Городоцька королівщина в розглянутий нами період пережило два «спалахи» колонізаційного руху – у першій половині XVI та в XVIII ст. Перший етап освоєння нових земель був частково пов’язаний із воєнним фактором, а саме з татарськими нападами, свідченнями про які рясніють поборові реєстри початку XVI ст. Побоюючись нових спустошень, селяни взялися підкорювати малоосвоєні землі, зокрема лісові угіддя Розточчя, де й були закладені села Вишенька і Лелехівка, вперше згадані відповідно у 1557 [165, с. 75 № 1129] та 1553 рр. [165, с. 66 № 992]. Поселення осаджувались на волоському праві, що може свідчити про пошук переселенцями нових угідь для пасовищ, які, однак, необхідно було ще звільнити від лісів. Дата заснування села Вишенька нам достеменно відома – 24 травня 1557 р. городоцький староста Ян Мелецький надав відповідний дозвіл князю Грицьку [165, с. 75 № 1129].

Люстрація 1570 р. вперше зафіксувала існування села Заріччя. Поселення виникло на місці рудного промислу, де до цього активно вирубувався ліс [119, с. 263]. Вже у 1578 р. поборовий реєстр зафіксував це село під назвою Рудна

Воля [218, с. 75]. З XVII ст. утверджується найменування Воля Старицька (зараз – Воля Добростанська). На 40 чвертях (тобто 10 ланах) тут проживало 30 кметів [177, с. 195], що може свідчити про одночасне суцільне переселення жителів одного села.

У XVIII ст. на території Городоцької королівщини з'явилось ще кілька нових сіл – Артищів, Майдан, Мале Поріччя та Стоділки. З цього переліку слід виокремити поселення Майдан, яке виникло на місці виробничого осередку. Про 15 «майданників» (осіб, що були зайняті випалюванням поташу на «майдані»), серед мешканців села Верещиця, які «тільки халупи при майдані поставлені мають», згадувала ревізія 1765 р. [76, арк. 76зв.] Вочевидь, це були перші мешканці нового села.

Зафіксоване у інвентарі королівщини 1748 р. Мале Поріччя [4, арк. 44] – це, ймовірно, поселення Мальованка, або Поріччя Мальоване [550, с. 837]. Воно було закладене дуже вдало – неподалік Любіньського ставу (одного з найбільших на Верещиці), де можна було спорудити млин, і водночас на важливому шляху зі Львова у Самбір.

Найменування «Стоділки» в якості мікротопоніму вперше згадується у люстрації 1564 – 1565 рр. для означення поля, що перебувало під замковою юрисдикцією та здавалося в оренду. Тут же знаходилася і корчма [117, с. 413]. Проведена сто років потому люстрація зафіксувала існування на цьому місці фільварку, знищеного під час Городоцької битви і на момент ревізії не відновленого [177, с. 199].

В окремих випадках описово-статистичні матеріали могли вказувати на поселення опосередковано. Так, в 1663 р. Томашем Станіславом Соколовським францисканському костелу в Городку* було подаровано ряд ґрунтів, зокрема «між фільварком Яна Коженьовського і Баціньською ріллею» [76, с. 64зв.-65; 81, арк. 199-200]. Ймовірно, мова йде про земельний наділ поза межами Городоцького староства, а саме в дібрах шляхетського села Добряни, де

* Фундація храму відбулася у 1431 р. і супроводжувалася наданням двох ланів на Черлянському передмісті [76, арк. 64зв.; 81, арк. 199].

починаючи з другої третини XIX ст. у довідкових та картографічних джерелах фіксується фільварок Коженівщина (*Korzeniowczyzna*; варіанти: *Komorowszczyzna, Korzeniowszczyzna*) [227, с. 9; 698].

Кам'янецьке староство. Комплекс старостинських маєтків з центром у Кам'янці Струмиловій був найпівнічнішою королівщиною Львівської землі. Староство, разом із Городоцьким, було одним із осередків волоської колонізації. У першій половині XVI ст. переселенці заклали село Волю, що пізніше стала Руденською Волею. У недатованому інвентарі Кам'янецької королівщини зазначено, що Волю осадив якийсь «пан Галицький», а статус волі терміном у 7 років був наданий селу три роки тому (у документі: *Vyes ktora novą zvaną Volyą the pan Galÿczki osadzil novo, ktora ma volÿa lath syedm, a yoss trzy latha vÿssyedzyelÿ, ktorzy ssyedzą na valaskym pravye* [67, арк. 25]). Можливо, «паном Галицьким» був галицький підкоморій Ян Кола (? – 1543/1544), який займав уряд кам'янецького старости. Цікаво, що польський дослідник Ян Тадеуш Любомирський у своїй розвідці про північні волоські села називав засновником села князя Гриця та його сина Лукаша [615, с. 12]. У згаданому інвентарі ім'я князя звучить саме так, однак його син в документі іменований Горою (*Hora syn knyazow*). Сам Любомирський датував появу села 1539 р. Якщо прийняти до уваги ці дані, інвентар можна датувати 1542 р. На нашу думку інвентар було укладено як мінімум роком пізніше, вже по смерті кам'янецького старости Яна Коли.

Інвентар села Воля підтверджує тезу про українське походження волоських переселенців. Усі вказані в документі особи (21) були українцями.

Нетривалий час у складі Кам'янецького староства перебували засновані на ґрунтах с. Желдець поселення Купичволя та Стремінь. Вперше і востаннє згадані в якості старостинських сіл у інвентарі королівщини 1628 р. [68, арк. 60зв., 61], вони були передані в другій половині XVII ст. вихідцям з Греції Папарам, що незадовго до територіального надбання отримали нобілітацію.

Розташовані на північно-західній околиці староства, ці села не мали чітко проведеної межі з сусіднім приватним Боянцем (власність белзького каштеляна

Жоравинського) та королівським Реклинцем (належав до Мостівського староства Белзького повіту однойменного воєводства), тому потерпали від їх жителів, які «псували збіжжя» і «забирали худобу» [68, арк. 60зв., 61].

Одне з передмість Кам'янки-Струмилової – Лани (облік мешканців тут вівся окремо від міста) – в середині XVII ст. стало окремим селом. Рідкісний випадок такої зміни адміністративного статусу відбувся внаслідок спрямованого тиску на передміщан зі сторони місцевої влади, в першу чергу старости, князя Костянтина Вишневецького. На протязі 1633 – 1637 рр. він намагався вилучити ланівських передміщан з-під юрисдикції міського права, аби ті (уже в якості селян) відробляли панщину та інші повинності. Після смерті сина Костянтина, Єжи (що також з 1637 по 1641 рр. стояв на чолі староства), новий очільник Ієронім Радзеєвський продовжив нападки на передміщан, змушуючи їх не лише до відробітку панщини, а й до компенсації збитків (загальною сумою 700 злотих), нібито завданих ще князю Вишневецькому. Ланівці погодилися на останню умову, однак не маючи змоги заплатити таку велику суму, висловили зустрічне обвинувачення міщанам Кам'янки, а також місцевому плебану, які начебто підбурили їх до конфлікту зі старостою. Зрештою, ланівцям вдалося відстояти свою позицію на судовому засіданні, яке відбулося з цього приводу 28 серпня 1642 року і яке зобов'язало до сплати компенсації 12 міщан [584, с. 117-118]. Однак, процес перетворення передмістя у село був, вочевидь, уже невідворотним.

У інвентарі 1731 р. вперше зустрічаємо згадку про Обидів, на той момент віддалене передмістя Кам'янки-Струмилової, розташоване на північ від міста між Ланами та селом Зубів Міст (власність Папарів) [30, с. 846]. Такий статус Обидів зберігав до середини XVIII ст., а вже з другої половини почав фігурувати в документах як окреме село [49, арк. 8].

Неподалік Забужанського передмістя Кам'янки, на правому березі Бугу, цей же інвентар вперше фіксує Ясеницю (оригін. *Jazienicy Osiadłość*) [30, с. 850], яку можна ідентифікувати з Ясеницею-Забужанською, або ж Руською. Аналіз прізвищ 10 мешканців цього населеного пункту свідчить про те, що

місцевість була заселена виключно українцями. Окрім цього, троє серед них (Федь Смага, Андрушко Скробот та Василь Фік) мали ділянки на Забужанському передмісті, тому ймовірно переселились в Ясеницю саме звідти.

У тому ж документі в якості окремого села фігурує Стриганка, осаджена на північ від Добротвора на лівому березі Західного Бугу [30, с. 861]. Хоча поселення знаходилося достатньо далеко від Добротвора, у наступних інвентарях воно назване добротвірським передмістям Стриянка (оригін. *Stryianka* [47, арк. 13, 36, 52зв., 69]). Зате в угодах про оренду старостинських маєтків, укладених в цей же час (і аж до кінця століття) Стриганка надалі залишалася селом [49, арк. 1 (1737 р.), 8 (1756 р.), 79 (1771 р.)]. Плутанині з атрибуцією поселення було покладено край після приєднання Галичини до монархії Габсбургів, коли Стриганка остаточно стала селом і центром громади [223, с. 294].

Інші згадки про населені пункти не завжди певні – зокрема, в угоді про оренду староства 1756 р. в переліку переданих населених пунктів фігурує поселення Кузня неподалік Руди [49, арк. 8], яке ймовірно можна ідентифікувати із селом Кузня, зафіксованим на польській мапі 1926 р. [702] на північ від Сільця-Бенькового на правому березі Бугу.

Повноцінним населеним пунктом став згаданий в інвентарях першої половини XVIII ст. серед ланів, що підлягають замковій юрисдикцій лан Тельмач (згодом – Тлумач, оригін. *Telmacz, Tłumacz* [30, арк. 867; 47, арк. 14]), розташований неподалік Батятич. Під час складення першого поземельного кадастру Галичини (1785-1788 рр.) Товмач фігурував в якості присілка с. Батятичі [223, с. 305].

Яворівське староство. В 1549 р. на північній околиці маєткового комплексу, який на той момент був у власності родини Ґурок, було закладено село Кунин. Однойменне урочище (ймовірно, на крехівських ґрунтах) з правом осадження надав 5 травня 1549 р. Анджей Ґурка Миколаю Кубілецькому [165, с. 54 № 816]. Село зберігало статус волі протягом 10 років – поборовий реєстр 1552 р. не зафіксував його. З приміткою «*noua locata*» Кунин з’явився в реєстрі

1563 р. [57, арк. 201зв.] Угіддя села – 16,5 ланів – межували із Магерівським комплексом Белзького воєводства. Цілком імовірно, що заснування тут поселення мало на меті в майбутньому рух вглиб угідь згаданого комплексу, або ж був тим чинником, що мав запобігти подібному руху сусідів по відношенню до території Яворівського староства.

На початку XVII ст. на кунинських ґрунтах виникає нове село – Вілька [165, с. 209 № 3321]. Поселення не було поділене на лани, а місцеві жителі проживали на загородах [177, с. 183]. Приблизно в цей же час на угіддях Скваряви, неподалік шляхетського Глинська виникло село Чайкова Воля (згодом Нова Скварява). Ревізія 1628 р. вказувала на проживання тут 24 кметів, які осаджували 36 «ланових чвертей». На той момент у селі було 2 корчми [177, с. 181].

Подібно до Кунина, на межі Яворівського староства, в середині XVIII ст. виникло село Новини. Нове поселення було осаджене на ґрунтах сіл Чернилява і Старий Язів, неподалік Семирівки (в Перемишльській землі), в місцевості, де «перед тим, за короля Яна III Собеського був фільварок скарбовий і лани з пасовиськами і сіножатями двірські» [76, арк. 104]. На момент проведення люстрації 1765 р. тут проживало 23 кметі та 10 чиншівників [76, арк. 104].

Ця ж люстрація вперше зафіксувала існування села Цетуля (Воля Язівська), яке виникло на ґрунтах села Новий Язів. Особливою його рисою було те, що окрім 19 кметів (на 5 півланках), тут проживало 13 осіб, підпорядкованих новоязівському війту. Частина поселення перебувала у персональній власності – один півлан (Гаврилівський) за привілеєм належав якомусь Кринському. Ще «чверть поля» на Макарцівому півлані належала місцевому пароху [76, арк. 96-96зв.].

У Дроговизькому старостві комісарами в 1765 р. було виявлено два нових поселення – Нову Волю, де на момент ревізії ще не було об’єктів інфраструктури, та урочище Тростянець. У документі було зазначено, що раніше на місці урочища функціонувала вуглярка, тому тут активно вирубувався ліс. В Тростянці був став, розділений на три частини греблями, три

млини, кожен з яких обслуговувало троє мельників, а також корчма-бровар [44, арк. 15зв.].

Нарешті в інвентарі Щирецького староства 1770 р. знаходимо першу згадку про село Воля Сердицька з фільварком, де на 57 півланах було осаджено 30 кметів [72, арк. 23зв-24].

Нові поселення в орендованих маєтностях. На території однієї з найдавніших тенут Львівської землі – Мервичівської – люстраторами в 1765 р. було зафіксовано ряд нових поселень – колонії Оплитна (неподалік с. Блищиводи) та Поляни і села Майдан та Тарнавка (три останні знаходилися неподалік Мокротина, останнє поселення було радше його присілком). Усі вони були закладені глибоко в лісових масивах. Колонія Оплитна отримала свою назву від однойменної ріки та сіножаті неподалік с. Блищиводи, права володіння на яку добивався місцевий парох. Заснована у 1763 р., вона була звільнена на 3 роки від сплати податків для кращого загосподарення (тобто на момент проведення люстрації її жителі чиншу ще не сплачували). Тут мешкало 5 господарів. У присілку Тарнавка (Тернів) проживало 10 кметів та 9 мельників, які працювали на 4 млинах. Мешканці колонії Поляни, що згідно люстрації, «23 роки тому осаджена» [76, арк. 43 зв.] (тобто з'явилася приблизно у 1742 році), вочевидь навіть не мали земельних угідь, оскільки крім чиншу та шарварку, мали обов'язок постачати до двору гриби та горіхи. У колонії не було ані млина, ані корчми, ані власної обителі – колоністи молилися у церкві сусіднього Мокротина.

Розміщене неподалік село Майдан, що за свідченнями люстраторів виникло «по війнах татарських років сімдесят [тому]» [76, арк. 43зв.], було загосподарене значно краще. Серед діючих господарських осередків у селі були збудовані за два роки до ревізії млин і гуральня (з шопами для волів, якими доставляли вози зі збіжжям для куріння горілки), а також вуглярня.

На території Янівської тенути, яка відокремилась від Яворівського староства впродовж XVII – XVIII ст. виникло чотири села – Ставки, Суховоля, Тична і Сухоліс. Існування двох останніх зафіксувала генеральна люстрація

1765 р. Засновані вони були на ґрунтах села Бірки, зокрема Тична була осаджена на однойменному урочищі, розташованому впритул до межі з шляхетським селом Ясниська [81, арк. 176]. Місцеве населення було дуже малочисельним – тут проживало усього дев'ять господарів (шестеро у Тичній і троє в Сухолісі) [81, арк. 176-177].

Поселення Ставки, розташоване на північ від янівського ставу, на момент проведення люстрації 1661 – 1665 рр. ще не висиділо волі, отже було засноване менше десяти років перед ревізією [177, с. 58]. Тоді тут проживало усього 2 господарів [177, с. 62].

Село Суховоля виникло на угіддях села Вороців на південний схід від нього (тут проходила межа з шляхетським поселенням Зимна Вода) і спершу було відоме під назвами Волиця та Воля Деревлянська. Про приблизну дату появи села може свідчити той факт, що в 1765 р. парох суховільської церкви св. Івана у зв'язку з втратою ерекційної грамоти пред'явив комісарам документ 1602 р., згідно з яким тодішній державець села, тишовецький староста Василь Шептицький, постановив сплачувати десятину з місцевого фільварку на користь костелу у Зимній Воді [81, арк. 183-184]. Люстрація 1628 р. зафіксувала тут 18 підданих на дворищах та 5 загородників [177, с. 63]. Стимулом для подальшого осадження Суховолі, розташованої неподалік лісового масиву), було підтвердження Яном Казимиром від 25 жовтня 1664 р. давніх привілеїв села Вороців і дозвіл осаджувати загородників на церковному лані [81, арк. 181]. Угіддя місцевому пароху надав Сиґізмунд Авґуст у 1553 р. при фундації у Вороцові церкви Різдва Богородиці – у привілеї йшлося про території неподалік Бартольдівської корчми (у документі „…*et aream penes tabernam Brohuthowa iacentem*", на її основі виникло село Бартатів) та Німецького ставка [81, арк. 181-182]. Цікаво, що ревізія 1661 – 1665 рр. вказувала в якості місцерозташування суховільської корчми городоцький гостинець [177, с. 63]. Можливо, це була та ж давня Бартольдівська корчма.

Новоосаджені поселення у приватних володіннях Львівської землі. Найбільша кількість нових поселень Львівської землі у вказаний період

з’явилася на територіях, підконтрольних шляхті. Це було пов’язано не лише домінуванням приватної власності над королівським та духовними землеволодіннями (детальніше про це див. у розділі 3), а й цілеспрямованими зусиллями дідичів, які планомірно засновували нові поселення, часто – на межі з сусідніми комплексами, аби в майбутньому пред’явити права на частину цих територій.

Основні зусилля колонізаторів у XVI – XVIII ст. були спрямовані на освоєння східних теренів землі, де проходила межа з Галицькою землею Руського воєводства. Тут, в балкових долинах Кременецько-Гологірського горбогір’я та Тернопільського плато, в околицях містечок Поморяни, Зборів, Озерна та Залізці впродовж XVI – першої половини XVIII ст. з’явилося понад 40 поселень. Вони засновувалися неподалік рік басейну Стрипи (Метенів (1552 р.) [58, арк. 184зв.], Зірвиголови (1552 р.) [58, арк. 184зв.], Вірлів (1552 р.) [58, арк. 172], Зарудддя (1577 р.) [58, арк. 489зв.], Вовчківці (1563 р.) [57, арк. 208зв.], Кабарівці (1565 р.) [58, арк. 332], Млинівці (1565 р.) [58, арк. 332], Славна (1581 р.) [58, арк. 782], Плісняни (1581 р.) [58, арк. 782], Івачів (1577 р.) [58, арк. 500зв.], Храбузна (1693 р.) [1, арк. 20], Лавриківці (1693 р.) [1, арк. 25], Травотолоки (1676 р.) [50, арк. 56зв.], Озерянка (1661 р.) [60, арк. 31зв.], Коршилів (1676 р.) [50, арк. 52], Присівці (1563 р.) [57, арк. 207зв.], Погрібці (1693 р.) [1, арк. 26зв.], Хоростець (1676 р.) [50, арк. 49зв.], Хоробрів (1703 р.) [1, арк. 1зв.], Золочівка (1577 р.) [58, арк. 490], Монилівка (1563 р.) [57, арк. 208зв.], Беримівці (1598 р.) [525, с. 27], Кудинівці (1563 р.) [57, арк. 207зв.], Кудобинці (1577 р.) [58, арк. 502], Жуківці (1565 р.) [58, арк. 331зв.], Ярчівці (1563 р.) [57, арк. 207], Білківці (1598 р.) [525, с. 27], Богданівка (1563 р.) [57, арк. 207зв.], Данилівці (1563 р.) [57, арк. 208зв.], Осташівці (1565 р.) [58, арк. 331зв.]) та Серету (Вертелка (1552 р.) [58, арк. 174], Мильно (1552 р.) [58, арк. 174], Білокриниця (1552 р.) [58, арк. 184зв.], Лопушани (1552 р.) [58, арк. 184зв.], Носівці (1552 р.) [58, арк. 173зв.], Ратища (1552 р.) [58, арк. 174], Нестерівці (1565 р.) [58, арк. 331зв.], Кокутківці (1563 р.) [57, арк. 207зв.], Серединці (1563 р.) [57, арк. 208зв.], Воробіївка (1563 р.) [57, арк. 207зв.],

Цебрів (1563 р.) [57, арк. 207зв.], Нетерпинці (1581 р.) [58, арк. 808зв.]), Йосипівка або Висипівці (1598 р.) [525, с. 27]. Поряд із цим освоювалися терени, віддалені від рік (Бзовиця (1563 р.) [57, арк. 207зв.], Мшана (1563 р.) [57, арк. 208зв.], Цецова (1693 р.) [1, арк. 20]).

Цікаво, що частина з перелічених сіл, які були засновані у XVI ст., фігурували лише в окремих зразках фіскальних документів цієї доби. Так, вперше будучи зафіксованими у поборовому реєстрі 1563 р. [57, арк. 207-208зв.] (1563), а потім в 1564 і 1565 рр., поселення «зникають» з джерел і знову частково з'являються лише в реєстрі 1661 р. Подібне явище пов'язане не стільки зі специфікою осадження східних теренів краю, як з особливостями укладення подібних документів та власницькою приналежністю цієї околиці. Станом на 1563 – 1565 рр. згадані поселення перебували у володінні краківського каштеляна Марціна Зборовського, одного з ключових персонажів екзекуційного руху в Польському королівстві та очільник «рокошу» 1537 р. (т. зв. «курячої війни») проти короля Сигізмунда I Старого. Поборці у документі 1563 р. вказували, що з маєтностей Зборовського „*barzo zlie pobor zaplaczono*", що й не дивно – з більшості зафіксованих населених пунктів ланове стягувалося вперше.

Відсутність лісового покриву на цій території викликає сумніви щодо пізнього періоду її освоєння (зокрема, освоєння безлісих теренів басейну нижньої Верещиці в межах сучасного Городоцького району документально фіксується, починаючи з XII ст.). Ще один важливий аспект, який спонукає переглянути наше твердження про те, що значна територія між Поморянами та Залізцями була оселена лише у XVI – XVII ст. – топонімічний. Більшість перелічених вище сіл утворені за допомогою суфікса -івці. Подібні топоніми, на думку фахівців, є патронімічними за походженням (тобто утворені за наступним принципом: *Жуківці* (назва поселення) < *жуківці* (назва жителів села, «рідні або піддані Жука) < *Жук* (архаїчне ім'я)), а відтак дуже давніми [431, с. 19], Твердження про патронімічне походження найменувань з формантом -івці доводили у своїх працях польські мовознавці Вітольд

Ташицький, Станіслав Роспонд, Здзіслав Штібер. Подібним чином трактував цей топонімічний матеріал український дослідник Дмитро Бучко, який у 1972 р. захистив на цю тему кандидатську дисертацію [241]. Натомість, Мирон Кордуба, Юрій Карпенко, Олег Стрижак, Юліан Редько та Лукія Гумецька вважали такі найменування похідними від катойконімів (назв жителів населених пунктів з формантами на -ів, -ин) [300, с. 163].

Ми ж схильні дотримуватися припущення, що в основі вищезгаданих топонімів лежать все таки патроніми – як архаїчні (подекуди навіть дохристиянські), нехарактерні для того періоду, коли села було вперше документально зафіксовано (Вовчко; Кабар < Кабач [225, с. 96]; Млинко < Млинар, Млинек [225, с. 128]; Прись < При(би)слав / Пре(ми)слав [225, с. 156-158]; Погріб; Берим < Беривой, Бермята, Берислав [225, с. 11]; Кудин і Кудоб < Кудай, Кудаш, Кудеяр [225, с. 107]; Жук [225, с. 86]; Кокутко < Кокора, Кокот [225, с. 101]) так і притаманні їй (Лаврик < Лаврін; Ярко < Ярема, Ярослав; Данило; Осташ < Євстахій).

Більш сучасним є компонент -(ів)ка, також патронімічний (Монило < Манило [305, с. 460], Манислав [225, с. 118]; Богдан; Воробей [225, с. 48]; Йосип; Цеца < Цехна (Цецилія), Цехослав [225, с. 203]).

Ряд поселень у вказаний період з’явилося на берегах Золотої Липи, причому освоювалися як безлісі долини ріки та її приток (Двірці (1532 р.) [56, арк. 148зв.], Гиновичі (1552 р.) [58, арк. 176], Стриганці (1552 р.) [58, арк. 180], Бишки (1552 р.) [58, арк. 176зв.], Потік (1552 р.) [58, арк. 176зв.], Посухів (1552 р.) [58, арк. 176], Поручин (1652 р.) [42, с. 76], Жабиня (1661 р.) [60, арк. 89], Махнівці (1661 р.) [58, арк. 781зв.], Торгів (1693 р.) [1, с. 29зв.], Угорці (зараз Підгір’я) (1693 р.) [1, с. 29зв.], Кропивна (1693 р.) [1, с. 23зв.]), так і лісові масиви (Малі Шумляни (1676 р.) [50, арк. 56], Баранівка (1676 р.) [50, арк. 48зв.], Плеників (1693 р.) [1, арк. 27]). В долині р. Коропець виникли Козівка (1552 р.) [58, арк. 176зв.] і Недбайлівка (1581 р.) [58, арк. 812зв.], на березі Нараївки (притока Гнилої Липи) – Рогачин (1552 р.) [58, арк. 172зв.], в долині р. Свірж (ліва притока Дністра) – Яглуш (1532 р.) [56, арк. 133зв.], Долиняни

(1552 р.) [58, арк. 189зв.], Помонята (1577 р.) [58, арк. 491], Мельна (1693 р.) [1, арк. 25].

Масова вирубка лісів задля пошуку нових угідь для землеробства та ведення промислів сприяла появі поселень в масивах Львівського Опілля (Волощина і Гутисько (1763 р.) [54, арк. 21зв.-22зв., 53зв.-54]), Гологір (Залісся (1652 р.) [42, арк. 121], Зарваниця (1693 р.) [1, арк. 31], Зашків (1661 р.) [60, арк. 86], Лука (1676 р.) [50, арк. 52зв.], Майдан (1693 р.) [1, арк. 25зв.]) та Вороняк (Суходоли (1532 р.) [56, арк. 131зв.], Суховоля (1676 р.) [50, арк. 55зв.]), в басейні Серету (Батьків (1552 р.) [18, арк. 184зв.], Кутище і Яснище (1552 р.) [58, арк. 184], Пеняки (1563 р.) [57, арк. 208], Шишківці (1676 р.) [50, арк. 56], Гнидава (1598 р.) [525, с. 27], Межигори (1711 р.) [41, с. 1067], Стиборівка (1661 р.) [60, арк. 76, 82зв.], Паликорови (1661 р.) [60, арк. 64зв.]), Ікви (Нем'яч (1532 р.) [56, арк. 131], Дудин (1661 р.) [60, арк. 19], Тетильківці (1661 р.) [60, арк. 82зв.]) та у верхів'ях Західного Бугу (Верхобуж (1563 р.) [57, арк. 208зв.], Руда-Колтівська (1707 р.) [1, арк. 7зв.], Опаки (1563 р.) [57, арк. 208зв.]), Грабова (1711 р.) [37, с. 1261].

Засновані на зламі XVI – XVII ст. міста (Броди, Маркопіль) стали плацдармом для подальшого освоєння заболочених пущ Малого Полісся. У XVII і на початку XVIII ст. були закладені Боложинів (1661 р.) [60, арк. 8], Дітківці (1661 р.) [60, арк. 20], Язлівчик (1661 р.) [60, арк. 32зв.], Бачка (1676 р.) [50, арк. 49], Брахівка (1676 р.) [50, арк. 49], Вовковатиця (1693 р.) [1, арк. 30], Хватів (1661 р.) [60, арк. 14зв.], Руда (1661 р.) [60, арк. 65зв.]. У першій половині XVI ст. у верхів'ях Стиру з'явилися Ражнів, Бовдури і Шнирів (1552 р.) [58, арк. 174, 174зв.].

Подібним чином, заснування Жовкви в кінці XVI ст. започаткувало заселення теренів навколо нового міського осередку. Розробка лісових масивів на північ від міста привела до появи Любелі (у документах Любеч (1652 р.) [42, с. 58]), Кулява (1652 р.) [42, с. 49], Замочкова Воля (1661 р.) [60, арк. 83зв.] (тепер Замочок) і В'язова Воля (1652 р.) [42, с. 49] (тепер В'язова). Вздовж тракту на Раву-Руську та Люблін виникли Воля Висоцька (1552 р.) [58,

арк. 176зв.], Добросин (1661 р.) [60, арк. 16-16зв.] та Пили (1693 р.) [1, арк. 20зв.]. На переданих родині Папарів угіддях королівського села Желдець у другій половині XVII ст. виникла Воля-Жовтанецька (1676 р.) [50, арк. 57зв.], а в середині XVIII ст. у володінні львівського стольника Костянтина Папари були зафіксовані новозакладені села Гиравець, Дальнич та Зубів Міст [165, с. 438 № 7415].

На заході землі активно освоювалися узбережжя ріки Верещиці (Кути (1661 р.) [60, с. 49], Мшана і Повітно (1693 р.) [1, с. 25]). В її нижній течії, на території значного маєткового комплексу з центром в Комарному, були закладені Ґрунт або Ґрунт-Бірче (1652 р.) [42, с. 83] (тепер Поріччя-Грунтове), Остроріг (1676 р.) [50, арк. 54], Косовець (1707 р.) [1, арк. 8зв] та Бучали (1592 р.) [124, с. 364 № 728]. Поселення Ґрунт та Косовець були розташовані впритул до меж королівського села Поріччя (Городоцьке староство). Ймовірно, їх заснування було спробою власників Комарнівського ключа захопити частину королівських земель. Нам не вдалося виявити документів, пов’язаних з розмежуванням Поріччя з Косівцем та Ґрунтом, а відтак можна припустити, що мешканці останніх сіл вільно користувалося угіддями, зокрема сіножатями в долині Верещиці.

Вочевидь, земельний голод змушував селян не лише до вирубування лісів, а й до освоєння тих угідь, які традиційно затоплювалися. Мова йде, зокрема, про долину Дністра, де впродовж XVI – XVIII ст. з’явилося ряд поселень: Сусолів (1532 р.) [56, арк. 153], Підвисоке (1661 р.) [60, арк. 64], Новосілки (1693 р.) [1, с. 25зв.], Голодівка (тепер Задністряни) (1649 р.) [118, с. 174], Повергів (1693 р.) [1, арк. 27], Саска (Бартошівка) (1693 р.) [1, арк. 29].

Колонізація духовних володінь. На факт появи нових поселень на території духовних володінь опосередковано впливали королівські привілеї. Зокрема, в 1596 р., коли папським легатом Генриком Каєтаном було затверджено фундацію львівської спільноти сестер-бенедиктинок, король Сиґізмунд, підтверджуючи акт, дозволив сестрам вирубувати дерева у лісах, підпорядкованих Львівському староству [333, с. 208]. В першу чергу мова йшла

про значний лісовий масив Розточчя на північний захід від Львова. Схоже, саме освоєння вказаних лісів створило передумови для осадження села Дубровиця, що згодом стало власністю ордену (вперше село згадане при розмежуванні 1634 р. володінь сестер з королівськими селами Вишенька і Стариська [165, с. 233 № 3780].

Надане в 1599 р. ордену у власність на 20 років поселення Рокитне було осаджене незадовго до цього – в 1571 р. документи фіксують ім'я локатора села (Яцек Жеребецький) [165, с. 109 № 1629]. В 1579 р. населений пункт був локований знову Якубом Озярновським [165, с. 133 № 2019].

Зведення в 1606 – 1618 рр. колегіати св. Лаврентія у Жовкві та закладення парохії у 1623 р. львівським архієпископом Яном Прухніцьким супроводжувалося наданням земель настоятелю храму. Тут були засновані Могиляни (1693 р.) [1, арк. 25] та Вербляни (1693 р.) [1, арк. 30] (тепер у складі с. Смерекiв).

Нові поселення у міській юрисдикції. У 1607 р. Сигізмунд III подарував шпиталю Св. Духа у Львові невелике село Скнилівок, яке складалося з чотирьох дворищ. Провізорами шиталю були львівські райці, відтак поселення фактично перебувало під контролем міста [552].

Загальні підрахунки. Таким чином, впродовж XVI – XVIII ст. сумарне число населених пунктів Львівської землі зросло з 500 до 745 (повний перелік – в додатку М), тобто на 49% (у XVI ст. – 122, у XVII – 86, з 1701 по 1772 рр. – 37). Наші підрахунки засвідчують, що масштаби колонізаційного руху були значно менші, аніж приміром у Сяноцькій землі (тут впродовж XVI ст. кількість поселень зросла на 54,8 % – від 290 до 449 [556, с. 182], у Львівській – на 24,4 %). Натомість, приблизно однакову динаміку демонструє Белзьке воєводство, де від 1472 по 1630 рр. з'явилося 98 нових поселень (до цього часу 430 [588, с. 183], тобто зростання складало 22,8 %). В цій адміністративній одиниці, подібно до Львівської землі, оселення активно відбувалося в період пізнього середньовіччя, тоді як Сяноцька земля, з огляду на специфіку рельєфу (гориста місцевість) була колонізована саме в ранньомодерний час.

Йосифінська колонізація. Після інкорпорації Львівської землі у складі Руського воєводства до монархії Габсбургів внаслідок першого поділу Польщі в 1772 р. ці терени почали активно заселятися, в першу чергу німецькими переселенцями. Не зосереджуючи нашу увагу на цьому процесі (оскільки він виходить за хронологічні рамки нашого дослідження) зауважимо, що окрім німецьких колоній, в процесі підготовки Йосифінського поземельного кадастру (1785-1788 рр.) було зафіксовано ще 116 нових поселень. Найімовірніше, вони з'явилися в епоху Речі Посполитої – принаймні від часу інкорпорації пройшло занадто мало часу для їх повноцінного оформлення. Після фіксації населених пунктів на мапі Львівської землі (див. додаток М) зауважуємо, що це були, як правило, невеликі поселення на місці активної вирубки лісів. Їх найбільше скупчення – 25 населених пунктів – спостерігаємо в трикутнику між Жовквою, Яновом та Магеровом, на Розточчі. Деякі з них мали промисловий характер, на що вказують їх назви (Гутка (Гута Монастирська), Гутисько, Майдан, Руда Крехівська, Шабельня). Такими ж були 7 сіл, осаджених в околицях Підкаменя (Гута Верхобузька, Гута Пеняцька, Гутисько Брідське, Гутисько Литовиське, Гутисько Олеське, Гутисько Пеняцьке, Майдан Пеняцький).

Окрім робітничих поселень, що виникали на місцях залізних гут та поташевих майданів, мав місце і відхід селян на хутори-волі, на що так само вказують самі топоніми: Вілька Сихівська, Вілька біля Рогачина, Волиця біля Урмані, Мала Воля біля Тростянця, Волиця біля Лісневич, Футори біля Цецової.

2.2. Зниклі поселення Львівської землі.

Дослідження колонізаційних процесів (напрями та специфіка освоєння нових територій, особливості закладення нових поселень, етноконфесійний склад колонізаторів) неможливе без вивчення тих причин та факторів, які гальмували колонізаційних рух, сповільнювали демографічне зростання. У ранньомодерний період української історії до таких факторів можна віднести грабіжницькі напади кримських та буджацьких татар, масові вбивства

внаслідок військових дій, а також визиск і свавілля шляхти стосовно до селянства. Однак, якщо податковий тиск змушував селян до втечі, а відтак призводив до зростання кількості мешканців у сусідніх адміністративних одиницях, то військовий фактор найчастіше сповільнював колонізаційний потенціал населення. Серійні напади татар, масові випадки захоплень в ясир призводили до знелюднення цілих поселень, багато з яких вже не були відновлені.

Фіксація таких населених пунктів багато в чому можлива завдяки використанню описово-статистичних джерел, в першу чергу хронологічно найраннішого їх різновиду – поборових реєстрів, які містили переліки міст і сіл, що підлягали оподаткуванню. Біля назви кожного знищеного населеного пункту у документі міститься формулювання на зразок «*per Valachos* (*Tartaros*) *funditus vastati* (*cremati*)». Чимало з таких поселень вже не були відновлені. Цінну інформацію про факти та причини зникнення населених пунктів містять також матеріали люстрацій.

Інформацію про віднайдені нами поселення подаємо окремими блоками в алфавітному порядку (за незначними винятками).

Долобовичі.

Село зафіксоване в кількох поборових реєстрах початку XVI ст. в рубриці «*Comarno*» [59, арк. 263зв. (1515 р.), 477зв. (1512 р.), 624 (1517 р.)]. Однак до складу Комарнівського ключа воно не входило, як і сусідній Долобів (Смб ЛО), також згаданий у цій рубриці, оскільки жодних документів, де б обидва поселення були вказані як підпорядковані Комарному, не виявлено. Слід зауважити, що Долобів знаходиться у болотистій долині Дністра, неподалік місця впадіння у нього р. Стрв'яж. Можливо, Долобовичі також розташовувались тут і орієнтовно в середині XVI ст. зникли в результаті повеней, що часто трапляються в цих місцях.

Дубівці.

Село належало до володінь Яна Амора Тарновського (вказівка у джерелі «Tarnowczyk») та його дружини, Барбари з Тенчиньських [659, с. 7]. Очевидно, знаходилось воно поряд із Глібовичами (тепер – Великі Глібовичі, Прм ЛО), оскільки в поборових реєстрах їх лани (14) та об'єкти інфраструктури були пораховані разом [59, арк. 253 (1515 р.)]. Востаннє поселення фігурує в документі 1517 р. Разом з Глібовичами воно було осаджене вже на 24 ланах [59, арк. 609зв.]. Можливо, це село не зникло в результаті ворожого нападу чи стихійного лиха, а просто було поглинуте сусідніми Глібовичами.

Залука.

Поселення з такою назвою зафіксоване у ряді поборових реєстрів початку XVI ст., як спалене волохами і татарами [59, арк. 177 (1510 р.), 259 (1515 р.), 473зв. (1512 р.)]. Зокрема, документ 1517 р. вказував на знищення тутешньої церкви та спустошення чотирьох з п'яти ланів, на яких було осаджене село [59, арк. 617]. За деякими даними, Залука була об'єктом татарських грабунків як мінімум з середини XV ст. Львівський краєзнавець Людвік Дзедзіцький, автор низки гасел про населені пункти Галичини у «Słowniku geograficznemu...» записав легенду жителів Лагодова (Прм ЛО) про давнє село Залука, яке знаходилось на відстані трьох з половиною миль на північ від сучасного Лагодова. Під час одного з татарських нападів, мешканці Залуки втекли до лісу, де були вбиті татарами. В живих залишилися лише 4 родини (Макарови, Жукови, Васькові, Залуцькі), які заснували нове поселення – Прилука (тобто «при Залуці»). Пізніше село отримало свою сучасну назву Лагодів [547, с. 576]. Перша згадка про нього датується 1440 роком [168, с. 1 № 3]. Тобто, якщо ця легенда має реальне підґрунтя, то Залука з'явилася задовго до своєї першої згадки у 1456 р. (див. додаток Н).

Реєстр 1578 р. зафіксував село, не зазначаючи жодної інформації про нього – очевидно, на той момент тут вже ніхто не проживав (щоправда, документ 1589 р. вказує, що поселення осаджене на 1 дворищі [58, арк. 870зв.]).

Востаннє Залука (ймовірно, вже не село, а урочище) була згадана серед маєтностей Анджея та Зоф'ї Лагодовських, які у січні 1609 р. були продані львівському архієпископу Яну Замойському [165, с. 197 № 3103].

Комарів (Коморів).

На протязі XV – XVI ст. це село, осаджене на трьох [56, арк. 335а (1540 р.)] (за іншими даними – на шести [58, арк. 251зв. (1564 р.)]) ланах входило до складу Олеського ключа. У 1615 р. на ґрунтах поселення, що на той момент перебувало у дідичному володінні руського воєводи Яна Даниловича, було локовано місто, назване в честь родового герба Даниловичів, Сасовом [504, с. 415]. Місце для локації містечка було обране на перетині шляхів з Волині (через Броди) на Галич (через Бережани), а також на Львів. У новозаснованому місті була закладена римо-католицька парафія, однак рік її фундації – 1631 – викликає сумніви, оскільки наймовірніший фундатор – Ян Данилович – помер у 1628 р. [504, с. 415] Після заснування містечка, топонім «Коморів» перестав бути ужитковим і не зберігся навіть у назві передмістя, яких навколо Сасова було, як мінімум, чотири (Бір, Папірня, Пісок, Софіївка) [699]. Можливо, під час локації Сасова у 1615 р. Комарів був незаселеним урочищем.

Корниличі.

Достеменно невідомо, де могло знаходитись це село, усі згадки про яке супроводжуються вказівками про спалення татарами [59, арк. 254, 469, 610зв.]. Знаємо лише, що воно перебувало у власності львівського підкоморія Пьотра Гербурта Одновського, якому у Львівській землі станом на 1515 р. загалом належало 16 сіл, розташованих на території сучасних Жовківського, Кам'янка-Бузького та Пустомитівського районів Львівської області [218, с. 155].

Костанчичі.

Невелике село (займало три чверті лану) вперше було згадане у реєстрі 1510 р. як спалене волохами [59, арк. 170зв.]. У наступних реєстрах початку XVI ст. воно й надалі фігурувало як «спалене дотла» [59, арк. 252зв. (1515 р.), 468 (1512 р.)]. Про його точне розташування і приналежність говорити важко – село вказане в переліку власності львівських домініканців (сюди також входили села Зарудці, Зашків (обидва – Жвк ЛО), Ушковичі (Прм ЛО), Кротошин (Пст ЛО)). Насправді у цьому списку були зазначені і володіння львівських францисканців (села Чишки (Пст ЛО) і Ганачів (нині не існує)) [218, с. 154]. Тому місцезнаходження Костанчич слід пов'язувати із розташуванням комплексів власності двох названих орденів – на південному сході або на півночі від Львова чи неподалік Перемишлян. Відомо також, що в 1545 р. село отримав у власність Єжи Чартковський [185, с. 423 № 7357]. Вже через два роки він передав спустошені Костанчичі у довічне володіння Рогатинському повіту [186, с. 285 № 22722]. Очевидно, під формулюванням «Рогатинський повіт» (*districtus Rohatinensis*) слід розуміти однойменне староство (адміністративно підпорядковане Галицькій землі), а точніше ту його дільницю, що знаходилася в межах Львівської землі. Ця дільниця станом на середину XVI ст. включала у себе села Кореличі (Прм ЛО), Янчин (тепер Іванівка, Прм ЛО), Матіїв (тепер Липівка, Ргт ІФО) і Гульків (тепер в межах с. Кореличі) [58, арк. 176-176зв.].

Кростковичі.

У травні 1464 р. це поселення (також відоме під назвою Коври), разом із селами Дев'ятники і Бранці (Браничі, тепер Бринці-Церковні, Ждч ЛО) фігурувало в акті розмежування маєтностей львівського земського судді Пьотра з Бранич і якогось Дев'ятницького (ймовірно, Франциска). Таким чином, можна припустити, що Кростковичі знаходилися між селами Бринці-Церковні, Дев'ятники, а також Чижичі (усі села – на північному заході Жидачівського

району Львівської області), неподалік якого руським воєводою Пьотром Одровонжем було укладено акт розмежування [164, с. 93-94 № LXVIII].

У реєстрах початку XVI ст. село було згадане в переліку поселень Комарнівського ключа [59, арк. 181 (1510 р.), 263зв. (1515 р.), 624 (1517 р.)], однак до нього не належало, оскільки перебувало занадто далеко від основного скупчення населених пунктів цього маєткового комплексу.

Кути.

Вперше село Кути було згадане у зв'язку з придбанням в січні 1463 р. у Миколая Слабоша сіл Керниця, Мавковичі, Черляни та Кути (у документі *Cąnthy*) разом з солтиствами львівським митником, дрогобицьким жупником Христофором де Санкто Ромуло [164, с. 88-89 № LXV]. Цікаво, що польський дослідник Ксаверій Ліске, який займався укладенням 9-го тому «Aktów grodzkich i ziemskich», припускав, що під Кутами мається на увазі с. Кут в Яворівському повітовому старостві (за австрійським адміністративно-територіальним поділом) [164, с. 90 № LXV]. Насправді, це село було присілком с. Тростянець [233, с. 85; 697] і наврядче його можна ідентифікувати зі згаданими Кутами, хоча б тому, що дібра села Тростянець входили у період Речі Посполитої до Яворівського староства. Ми ж можемо точно стверджувати, що Кути належали до Городоцької королівщини – населений пункт фігурував в переліку поселень староства станом на 1473 р. [184, с. 53 № 1028] В цьому ж переліку Кути зафіксовані і в поборових реєстрах початку XVI ст. [59, арк. 181зв. (1510 р.), 478 (1512 р.), 625 (1517 р.)].

Навоз.

Вперше село було згадане у 1546 р. серед поселень Львівського староства, що перебувало в оренді перемишльського каштеляна Миколая Гербурта Одновського [186, с. 267 № 22410]. Згідно реєстру 1552 р. у ньому проживало лише 8 кметів [58, арк. 166зв.]. Очевидно, поселення знаходилося між селами Задвір'я та Полоничі (обидва – Бск ЛО) – у грудні 1640 р. король

Владислав IV повідомив львівського земського писаря Пьотра Озґу про спрямування комісарів для розмежування його дідичного села Задвір'я від королівського домену Глинянської тенути, куди входили Борщовичі (Пст ЛО), Навоз та Полоничі [165, с. 240 № 4604]. Незадовго до проведення генеральної люстрації 1661 – 1665 рр. села Борщовичі та Навоз перейшли у володіння Адама Служевського [177, с. 163]. Саме у люстраційному протоколі село Навоз, на 2,5 ланах якого мешкало (як і в 1552 р.) 8 кметів, нами було виявлене востаннє [177, с. 164].

Середній Став.

Село Середній Став було осаджене за 10 років до генеральної люстрації Руського воєводства 1570 р. з ініціативи кам'янецького старости, краківського каштеляна Спитка Йордана, який помер незадовго перед ревізією. На момент приїзду комісарів тут проживало 12 осіб [119, с. 273]. Однак до вказівки про дату локації села потрібно ставитись із застереженням, оскільки вперше подібний топонім фігурував у попередній люстрації 1565 р. в якості означення ставкової водойми (оригін. *Sredni staw*). Біля ставка на той момент знаходився невеликий млин (в якому «почали молоти минулої весни»), однак ще не було мешканців. Люстратори зазначали, що урочище добре підходить для осадження нового села, з огляду на малу залісненість (*dąbrowa nikczemna*) [117, с. 330].

Село Середній Став зникло у середині XVII ст. – люстратори у 1662 році вже не писали про нього. Востаннє поселення було згадане у 1649 р. – тоді його жителі заявили про те, що у зв'язку із спустошеннями, спричиненими навалою козацько-татарського війська, вони можуть заплатити лише 40 грош чиншу. Невідомо чому, однак мешканці інших сіл вказували, що у Середньому Ставі «млина не було ніколи» [118, с. 250]. Так чи інакше, факт відсутності яких-небудь господарських об'єктів ймовірніше за все і призвів до занепаду поселення.

Стогинь.

Засноване на початку XVI ст. (*in nova radice* за реєстрами 1510, 1512 та 1515 рр. [59, арк. 174зв. (1510 р.), 256зв. (1515 р.), 472 (1512 р.)]), село Стогинь вперше було згадане під час поділу маєтностей Пьотра Сенінського, проведеного після його смерті в 1511 р. Власницею села стала старша донька Пьотра Анна, а згодом і її чоловік, Фридерик (Фридруш) Гербурт. У володіння подружжя перейшло також згадане вище село Комарів [504, с. 403-404].

У 1557 р. було проведено новий поділ маєтків, цього разу між дітьми доньок Пьотра Сенінського. Стогинь і Комарів дісталася нащадкам сестри Анни Гербуртівни, Ядвіги [504, с. 408]. Востаннє село Стогинь було згадане у 1627 р. Цього року власник Олеського ключа, руський воєвода Ян Данилович задля покращення фінансового стану костелу в Олеську наказав жителям села Стогинь сплачувати десятину [504, с. 420].

Шанів.

Поселення було вперше згадане у 1464 р. в контексті поділу маєтностей між братами Станіславом і Яном Давидовськими, разом із селами Давидів та Черепин (Пст ЛО) [158, с. 179 № С]. Станом на початок XVI ст. воно було осаджене на п’яти ланах, три з яких були не оселеними, що було зумовлено татарськими нападами [59, арк. 620 (1517 р.)]. Очевидно, поселення знаходилося неподалік від Львова, оскільки у переліку населених пунктів воно згадувалося одразу після поселень у власності львівських райців (рубрика «*Consulum*»).

Щученоси.

Існують різні гіпотези щодо того, який саме населений пункт в документах XV – XVI ст. фігурував під назвою Щученоси (*Schczuczenosi*, *Czuczenosy*). Твердження в «Słowniku geograficznemu...» про те, що це давня назва с. Керниця (Грд ЛО) [497, с. 45], мабуть помилкове (подібне припущення висловлював і Пшемислав Домбковський [537, с. 15]), оскільки в поборовому

реєстрі 1515 р. Керниця (*Krnycza*) і Щученоси (*Sczuczenoszy*) подані окремо [218, с. 163]. Припущення Ксаверія Ліске, що згадане у привілеї Казимира Ягеллончика від 15 квітня 1492 р. поселення Щученоси слід ідентифікувати з селом Чуперносів (Прм ЛО), також малоймовірне [164, с. 138 № CI]. Надання Казимира Ягеллончика Дерславові Вільчку (дідичу Великого Любеня) стосувалося гребель у селах Мавковичі та Черляни, тож можна припустити, що й Щученоси з греблею розташовувалися неподалік названих поселень, на ріці Верещиця.

Поселення Золочівського та інших ключів на сході Львівської землі.

У комплексі шляхетських володінь з центром у Золочеві знаходимо кілька населених пунктів, згадки про які містять лише окремі поборові реєстри XVI століття. Мова йде про місто Адріянопіль на 4 ланах [57, арк. 207 (1563 р.)], а також села Дмитровичі (1 лан) [58, арк. 331зв. (1565 р.), 408 (1567 р.), 501зв. (1577 р.)], Мирославичі (3 лани) [57, арк. 208зв. (1563 р.); 59, арк. 262 (1564 р.), 331зв. (1565 р.), 408 (1567 р.), 501зв. (1577 р.)], Московичі (2 лани) [58, арк. 331зв. (1565 р.), 408 (1567 р.), 502 (1577 р.)], Новоставці (1 лан) [57, арк. 208зв. (1563 р.); 59, арк. 262 (1564 р.), 332 (1565 р.), 408зв. (1567 р.), 502 (1577 р.)], Рудоловичі [58, арк. 408зв. (1567 р.)], Творимирка [58, арк. 409 (1567 р.), 502зв. (1577 р.)], Хвалибоги (1,5 лани) [57, арк. 208 (1563 р.); 58, арк. 261зв. (1564 р.), 331 (1565 р.), 407зв. (1567 р.), 501 (1577 р.)] та Чеховичі [58, арк. 407 (1567 р.)].

Про точне розташування окремих поселень ми можемо лише припускати. Зокрема, у реєстрі 1567 р. в переліку об’єктів інфраструктури села Хвалибоги зазначено *Taberna Miendzigora* [58, арк. 407зв.]. Можливо, села Хвалибоги і Межигори (тепер Брд ЛО) знаходились поруч.

У документах XVII ст. згадок про вищевказані поселення нами знайдено не було. Актові джерела фіксують лише місто Адріянопіль. Зокрема відомо, що в результаті татарського походу 1626 р. місто майже повністю було спустошене [19, с. 1068; 583, с. 182]. Можливо, Адріянопіль остаточно занепав саме після

цього нападу, або ж був локований заново як Маркопіль (в честь власника, Марка Собеського). Вперше про це містечко згадує реєстр чопового податку Львівської землі 1630 р. [583, с. 153].

Ряд подимних реєстрів початку XVIII ст. містить згадку про одне з вказаних вище сіл – Творимирку [1, арк. 13зв.; 37, с. 1278]. Також в цих документах серед поселень Золочівського ключа зафіксовано село Ритвяни [1, арк. 12; 37, с. 1275]. За даними Людвіка Дзедзіцького, населений пункт знаходився неподалік церкви Вознесіння с. Межигори (тепер Брд ЛО) і було спалене татарами [548, с. 125]. Однак цей топонім (в якості містечка в Золочівському ключі) фігурував в актових джерелах ще з кінця XVI ст., коли маєтність перейшла у власність Марка Собеського [10, с. 1820].

Кілька зниклих поселень на сході Львівської землі входили до складу інших великих шляхетських комплексів з центрами в Залізцях та Куропатниках. Зокрема, до Залізцівського ключа належало село Банюнин (село з ідентичною назвою розташоване на північному сході від Львова вздовж дороги на Буськ (тепер КБз ЛО)). Вперше село було згадане при поділі маєтків Пьотра Сенінського, що відбувся по його смерті 25 серпня 1511 р. Поселення комплексу (куди, окрім Банюнина, входили Залізці (тепер смт, Збр ТО), Чистопади (Збр ТО), Ремезівці (Злч ЛО), Городище, Білоголови, Тростянець (усі – Збр ТО)) перейшли у спадок доньці Ядвізі, а разом з нею – її чоловіку, львівському каштеляну Марціну Каменецькому [504, с. 402-403; 506, с. 3]. Востаннє Банюнин згаданий в поборовому реєстрі 1564 р. Вказувалось, що село осаджене на півтора ланах [58, арк. 252зв.]. Ймовірно, як і більшість поселень комплексу, воно було розташоване на території сучасного Зборівського району Тернопільської області.

Не згадувалося при поділі маєтків Пьотра Сенінського село Петрашівці. Однак, на його підпорядкування Залізцям вказують два документи – реєстри 1564 [58, арк. 252зв.] та 1577 [58, арк. 503зв.] р. Документ 1564 р. фіксував, що село осаджене на 1 лані.

Кілька реєстрів згадують про село Перемсько у Куропатницькому ключі. Поселення було доволі значним (4 лани [57, арк. 206 (1563 р.)]) – станом на 1552 р. тут жило 34 кметі, а також була своя церква [58, арк. 176зв.].

Серед населених пунктів у східній частині Львівської землі (без конкретної прив'язки до адміністративного центру) у фіскальних матеріалах XVI ст. згадуються села Возники та Мусієвичі. Інформація про поселення у джерелах надзвичайно обмежена – знаємо лише, що станом на 1564 р. Возники були осаджені на половині лану, а Мусієвичі – на цілому лані [58, арк. 251зв.].

Спірні моменти ідентифікації зниклих поселень.

В процесі пошуку зниклих поселень у описово-статистичних джерелах потрібно мати на увазі, що використання виключно цього різновиду документів буде не повним і не дасть змоги уявити весь масштаб спустошень на тій чи іншій досліджуваній території. У нашому випадку, загалом вдалося виявити 44 поселення, про які з різною долею ймовірності можна стверджувати, що вони зникли з XVI по XVIII ст. (див. додаток Н) З цього переліку лише 28 було зафіксовано у фіскальних джерелах. Та все ж, саме ці документи дають змогу з'ясувати причини спустошення поселень, до того ж згадки про населені пункти із зазначеннями власників полегшують їх ідентифікацію в просторі.

Якщо порівняти коефіцієнт відношення зниклих сіл до загальної їх кількості у Львівській землі з аналогічними коефіцієнтами в інших адміністративних одиницях Речі Посполитої, помітимо, що його значення (5,6 % – 44 з 789 поселень) доволі низьке. Для Перемишльської землі він складає 7,89 % (61 з 773 поселень) [619], для Сяноцької – 6,1 % [556, с. 272], для Жидачівського повіту – 15,15 % (20 із 132 поселень) [351, с. 564]. Для прикордонних Подільського і Брацлавського воєводств, жителі яких одними з перших відчували на собі удар татарських набігів, цей показник становив 24,55 % (277 з 1128 поселень) [380, с. 166-167] і 34,57 % (308 з 891) [379, с. 195-196] відповідно. Слід однак мати на увазі, що у випадку Львівської землі низький коефіцієнт наврядче слід ототожнювати з масивністю ворожих ударів,

адже це була не єдина причина знелюднення поселень. Ймовірніше за все, причина малого числа зниклих сіл криється у тому, що жителі спустошених сіл найчастіше поверталися до своїх домівок і відновлювали їх. Так, за підрахунками польського дослідника Мавриція Горна, воєнні лихоліття XVII ст. не спричинили до ліквідації сільських поселень у Руському та Белзькому воєводствах, а число міст навіть зросло [583, с. 208]. Не варто забувати, що Львівська земля була віддалена від кордонів із сусідніми державами, на відміну від Перемишльської і Сяноцької земель, які межували з Угорським королівством. Цей фактор, ймовірно, також стимулював покидати обжиті місця.

Якщо ж оцінювати описово-статистичні джерела, як матеріал для пошуку зниклих поселень, то слід вказати на ряд переваг і недоліків подібних документів. Поборові реєстри та люстрації укладалися, хоч і не завжди регулярно, однак доволі часто, що дозволяє аналізувати динаміку появи та зникнення населених пунктів на різних хронологічних етапах. Фіскальні джерела, на відміну від актових, практично завжди містили вказівку на факт і причину знелюднення поселення. Те саме стосується і зазначення власника населеного пункту, а відтак – встановити його місцеположення в просторі. Однак, в перших віднайдених поборових реєстрах вказівки про власників мають дуже узагальнений характер (стосуються лише найбільших комплексів) і можуть дезорієнтувати дослідника. Інші недоліки подібних джерел – практика повторної фіксації населеного пункту в одному документі (якщо він належав кільком власникам) та записування назви поселення на основі усної місцевої традиції. Власне тому, задля уникнення невірних трактувань (до яких інколи могли допускатися і фахівці у наукових коментарях), аналіз описово-статистичних джерел повинен супроводжуватися використанням актових, картографічних та довідкових матеріалів.

2.3. Сільське самоврядування у XVI–XVIII ст.

Попри давні традиції осадження міст на магдебурзькому праві у Львівській землі та надання німецького права селам, матеріали описово-статистичних джерел засвідчують збереження інших форм права – руського та волоського. Так, джерела XVI ст. вказують на незначну кількість поселень, де були присутні війти. Як правило, мова йшла про королівські села. Війтів зустрічаємо в поселеннях Львівського (Сокільники [70, арк. 31; 117, с. 348; 119, с. 208], Залісся [117, с. 352; 119, с. 212], Пруси [117, с. 355; 119, с. 213], Солонка [71, арк. 130], Жиравка [71, арк. 132, 132зв.]), Глинянського (Глиняни [117, с. 371]), Щирецького (Бродки [119, с. 217], Добряни [117, с. 365, 366; 119, с. 215], Щирець [117, с. 357-359, 390, 392; 119, с. 206, 207], передмістя Лани Щирецькі [70, арк. 47зв.; 117, с. 360]), в меншій мірі Кам'янецького (Добротвір [67, арк. 19], передмістя Лани Кам'янецькі [117, с. 309]), Городоцького (Городок [117, с. 413; 119, с. 256], Родатичі [117, с. 414; 119, с. 257]) староств. Подібним чином, лише у Львівському (Залісся [69, арк. 93зв.], Сокільники [119, с. 209], Пруси [69, арк. 108зв.; 119, с. 213]) та Щирецькому (Щирець [119, с. 207], Добряни [117, с. 365], Демня [117, с. 369]) старості знаходимо згадки про ландвійтів. Цікаво, що навіть в середині XVII ст. матеріали поборових реєстрів (які давали б змогу досліджувати війтівства поза рамками королівщин) містили лише поодинокі згадки про подібних урядників у приватних землеволодіннях – зокрема, такі знаходимо у дідичних селах шляхтича Сокольницького – Мала Горожанна та Ричагів, де їм було виділено по пів лану угідь [69, арк. 28, 68].

В ряді сіл зберігалися реліктові уряди тивунів, притаманні для руського права. Це були знову ж таки королівські поселення Львівського (Вороців [69, арк. 83зв.; 70, арк. 31зв.; 117, с. 349], Миклашів [117, с. 393], Підліски [117, с. 398], Артасів [117, с. 400], Гряда [117, с. 409], Нове Село [119, с. 219], Жорниська [119, с. 238], Борщовичі [70, арк. 64], Сокільники [69, арк. 90зв., 91], Великополе [70, арк. 33зв.]), Глинянського (Білка [117, с. 376], Полоничі [117, с. 374], Кривичі [117, с. 372; 119, с. 218], Перегноїв [70, арк. 63; 117, с. 372; 119,

с. 218], Словіта [70, арк. 62; 119, с. 218]), Городоцького (Родатичі [119, с. 257], Черляни [119, с. 259], Добростани [64, арк. 21зв.], Колбаєвичі [64, арк. 23], Курники [64, арк. 28]), Кам'янецького (Батятичі [117, с. 318], Дернів [67, арк. 13зв.]) та Щирецького (Михончичі, Добряни [119, с. 215], Демня, Красів [119, с. 216], Бродки [119, с. 217]) староств. У двох селах Городоцького староства (Дроздовичах [117, с. 414; 119, с. 259] та Завидовичах [119, с. 257]) в XVI ст. існували уряди ватаманів. Десятники (допомагали, або заміняли тивунів) зафіксовані у селах Страдч [70, арк. 34зв.; 117, с. 352], Жиравка [71, арк. 132], Галичани [119, с. 258], Гряда [117, с. 408].

Незважаючи на віддаленість Львівської землі від традиційних місць випасу худоби – карпатських полонин, ця територія здавна була об'єктом активної волоської колонізації. Польський дослідник Ґжеґож Явор у своїй монографії, присвяченій означеній проблемі, використовуючи фіскальні джерела, зараховував до поселень на волоському праві ті, де документально були зафіксовані замкові слуги (*servi castrense*) – представники дрібної шляхти, які здійснювали на користь замку різні обов'язки [591, с. 73, 90, 93]. Разом із ними, повинності на користь замку могли відбувати й селяни – зокрема, існував обов'язок регулярно забезпечувати замок дровами. Подібні згадки про замкових слуг і службові села (вказівка *na podwod*, тобто «на підводи», якими возили дрова) містять, головним чином матеріали перших поборових реєстрів. Так, згідно з ними, слуги проживали у ряді поселень Львівського (Жиравка [59, арк. 168 (1510 р.), арк. 466 (1512 р.), арк. 605зв. (1517 р.)], Карачинів [59, арк. 249зв. (1515 р.), арк. 605зв. (1517 р.)], Жорниська [59, арк. 168 (1510 р.), арк. 605зв. (1517 р.)], Лозина [59, арк. 466 (1512 р.), арк. 605зв. (1517 р.)], Смереків [59, арк. 168 (1510 р.), арк. 250 (1515 р.), арк. 605зв. (1517 р.)], Туринка [59, арк. 168 (1510 р.), арк. 250 (1515 р.), арк. 606 (1517 р.)], Ясниська [59, арк. 168 (1510 р.), арк. 606 (1517 р.)]), Щирецького (Гуменець [59, арк. 606зв. („*na podwod*", 1517 р.)], Заболотці [59, арк. 250зв. (1515 р.), арк. 606зв. („*na podwod*", 1517 р.)], Попеляни [59, арк. 250зв. (1515 р.)]) та Городоцького (Галичанів [59, арк. 262зв. (1515 р.), арк. 476зв. (1512 р.),

арк. 622зв. (1517 р.)], Дроздовичі [59, арк. 262зв. (1515 р.), арк. 476зв. (1512 р.), арк. 622зв. (1517 р.)], Колбаєвичі [59, арк. 623 (1517 р.)]) староств.

Про існування замкових слуг у Дроздовичах (4 особи [64, арк. 25зв.]) згадував інвентар Городоцького староства 1540 р.

Подібні вказівки містять також матеріали перших двох генеральних люстрацій. За ними ми дізнаємося про перебування замкових слуг у низці старостинських сіл: 7 – у Верещиці [117, с. 419; 119, с. 263], 17 – у Гуменці [117, с. 370; 119, с. 217], 2 – у Заболотті [117, с. 370], 7 – у Замості [119, с. 219], 10 – у Зашковичах [117, с. 417-418; 119, с. 258], 3 – у Курниках [117, с. 420; 119, с. 262], а також у Лозині [117, с. 377]. За ревізією 1564 – 1565 рр. у трьох селах Львівського староства (Солонці Малій і Великій та Жиравці) усі кметі були зайняті службою на користь львівського замку [117, с. 356-357].

Однак, з вищеназваного переліку, до сіл на волоському праві ми можемо зарахувати лише Туринку. Перша генеральна люстрація 1564 – 1565 рр. повідомляє про передання львівським старостою Миколаєм Гербуртом Одновським цього населеного пункту в оренду Станіслава Жолкевського. У селі, яке до цього існувало на волоському праві (так вказано у документі), було створено фільварок, якому було підпорядковано кращі угіддя села, а селяни були змушені відпрацьовувати на ньому панщину [117, с. 395]. Згідно зі звичаями, жителі віддавали шляхті кожного двадцятого барана та порося [117, с. 396, 397]. Подібним чином, пряму вказівку на те, що селяни «сидять на волоському праві» зустрічаємо в люстраційних описах ряду поселень Львівського (Лозина [119, с. 238]), Городоцького (Лелехівка, Стариська [117, с. 418], Вишенька [117, с. 419]), Кам’янецького (Честині [117, с. 317], Руда [117, с. 324; 119, с. 273]) та Щирецького староств (Красів [117, с. 367; 119, с. 216]).

Згадана вище практика обміру сільських угідь ланами була притаманна далеко не усім населеним пунктам. Навіть у королівських поселеннях, де вплив німецького права був найбільш відчутним, лани одночасно іменувалися «дворищами». Згідно першої генеральної люстрації село Луб’яне Щирецького староства було осаджене на «дворищах або ланах вимірних» [117, с. 368]. У

Городоцькому старостві мешканці села Стариська осаджували 8 «дворищ або ланів» [117, с. 418], у Курниках – 11 [117, с. 420].

Слід зауважити, що навіть у середині XVII ст. зустрічаємо чимало поселень, площа яких була подана в традиційних «плугах». Усі ці поселення були приватними: Лопушна (22 плуги [60, арк. 42зв.-43]), Поморяни (8 плугів [60, арк. 55зв.-56]), Підкамінь (5 плугів [60, арк. 56]), Підгірці і Нагірці (7 плугів [60, арк. 57зв.]), Ратищі (1 плуг [60, арк. 66зв.]), Ражнів і Лабаєць (1 плуг [60, арк. 67зв.]), Старе Село (25 плугів [60, арк. 73зв.-74]), Шинарів (2 плуги [60, арк. 76]), Суходіл (4 плуги [60, арк. 76зв.]), Тростянець (1 плуг [60, арк. 79]), Віцинь (4 плуги [60, арк. 82]), Висоцько (3 плуги [60, арк. 84]), Вертелка (3 плуги [60, арк. 84зв.]), Журавники (3,5 плуги [60, арк. 90зв.]).

2.4. Інфраструктура сільських поселень, розвиток промислів.

Перший після серії руйнівних нападів татар першої чверті XVI ст. поборовий реєстр Львівської землі (1532 р.), зафіксував масове зростання числа найважливіших об’єктів сільської інфраструктури, без яких було неможливе економічне благополуччя регіону – млинів та корчем. Всього у 443 містах і селах функціонувало 123 млини та 129 корчем. Аби стимулювати будівництво нових об’єктів та для покращення стану вже існуючих, очільники старостинських та приватних маєтків надавали корчмарям та мельникам земельні угіддя на території підконтрольних їм сіл. Найбільше подібних надань зустрічаємо в Яворівській королівщині, старостою якої у 1644 – 1664 рр. був майбутній польський монарх Ян III Собеський. Зокрема, корчмарщини існували в Завадові і Тростянці, мельницькі ґрунти у Верблянах і Залужжі. Подібним чином, окремими земельними угіддями у старостві володіли священики. Так, попівщини зустрічаємо у Вільшаниці, Завадові, Залужжі та Старому Язові [177, с. 143, 146-150].

Сумарій ланів Львівської землі 1567 р. зафіксував у 572 містах і селах 348 корчем та 327 млинів (272 «коречників» та 55 «вальників» – різниця між ними полягала у специфічній формі лопастей колеса; у «коречниках» на їх кінцях

були сконструйовані своєрідні скриньки, що почергово наповнювалися водою) [58, арк. 420; 229, с. 1088].

Задля оцінки кількості подібних надань у XVII ст. ми скористалися інформацією поборового реєстру 1661 р., який містить докладний (якщо не повний) перелік цих володінь. Слід одразу зауважити, що найбільш поширеною була практика виокремлення земельних угідь для священнослужителів. За ними у кількісному відношенні йшли «корчмарщини». Вони могли займати лан [60, арк. 5зв. (Будьків), 24 (Гринів або Ражнів), 24зв. (Глібовичі), 43 (Лопушна), 54 (Вільхівці), 60 (Підмонастир), 66зв. (Рясне), 72 (Суходіл), 72зв. (Шоломинь)], пів лану [60, арк. 10зв. (Чернилява), 13 (Хлопи), 18 (Добростани), 18зв. (Демня), 23зв. (Грибовичі), 27зв. (Горожанна Велика), 28 (Горожанна Мала), 34 (Курники), 37 (Кротошин, Костеїв), 40 (Конюшки), 40зв. (Кунин), 44 (Ляшки), 49 (Мальчиці і Кути), 55зв. (Печенія), 59зв. (Поріччя), 63 (Погірці), 70зв. (Стариська), 63 (Подільці), 65зв. (Речичани), 66 (Родатичі), 68зв. (Ричагів), 75 (Сороки), 80зв. (Верещиця), 87 (Завадів), 89зв. (Желдець)], чверть лану [60, арк. 8 (Баківці, Трибоківці, Репехів), 13зв. (Хоросно), 19зв. (Домажир), 39 (Кліцько), 42зв. (Лелехівка),43зв. (Лисиничі), 45зв. (Любша), 45 (Любінь Великий), 49 (Мальчиці), 49зв. (Мавковичі), 54зв. (Оброшин), 71зв. (Шкло), 79зв. (Тур'я), 88зв. (Завидовичі)], або ж це було угіддя невідомої величини [60, арк. 9 (Батятичі), 10зв. (Хильчиці), 75зв. (Селиська), 78зв. (Тростянець)]. В селі Підтемне, яким станом на 1661 р. спільно володіли львівські єзуїти та бенедиктинки, корчмарю належало чверть лану угідь – пів чверті у одній частині села, пів чверті – в іншій [60, арк. 59]. У Старому Селі та Ставчанах, де знаходилось дві корчми, обидва заклади мали власні угіддя (у Старому Селі півтора лану, у Ставчанах – півлан і чверть лану [60, арк. 73зв., 75зв.].

Особисті землеволодіння мельників траплялися нечасто – згідно документу, вони були присутні лише в чотирьох селах: Будьків (2 лани [60, арк. 5зв.]), Завадів (пів лану [60, арк. 87]), Залужжя (лан [60, арк. 86зв.]), Підмонастир (лан [60, арк. 60]). Зрештою, в реєстрі було зафіксовано 249

корчем та 264 млини, тобто їх число зросло вдвічі по відношенню до 1532 р., однак було значно менше аніж в 1567 р.

Розвиток промислів був пов'язаний із діяльністю ремісників, зокрема партачів, яким шляхта забезпечувала житло. Причому, як свідчать фіскальні документи, вони перебували не лише на території приватних міст [60, арк. 2а (Броди, 27 осіб), 2зв. (Бібрка, 26), 3 (Брухналь, 6), 4 (Бринці, 5), 4зв. (Березділвці), 32зв. (Андріївка або Соколівка, 2), 33зв. (Куликів, 16), 20зв. (Дунаїв, 7), 21 (Гологори, 26) 54зв.-55 (Олесько, 17), 55зв. (Поморяни, 12), 56 (Підкамінь, сучас. Ргт ІФО, 3), 57 (Погорільці, ?), 69 (Свірж, 9?), 69зв. (Щирець, ?), 70зв. (Соколівка, 18), 79зв. (Топорів, 14), 91 (Жовква, ?)], а й сіл. Тут їх число, в порівнянні з містами, було дещо меншим – найбільше їх могло бути дев’ятеро [60, арк. 25зв. (Годовиця)], також семеро [60, арк. 47 (Мужиловичі)], шестеро [60, арк. 40зв. (Кунин), 73зв. (Старе Село)], п’ятеро [60, арк. 50зв. (Новосільці біля Ліску), 70 (Страдч)], четверо [60, арк. 87зв. (Жовтанці), 88 (Збоїська), 85зв. (Вербіж), 76 (Шинарів), 24зв. (Глібовичі), 48 (Милятин)], троє [60, арк. 3зв. (Болотня), 13 (Ганачів), 40 (Крехів), 35 (Колодно), 40зв. (Конюхи), 45 (Любінь Великий), 75зв. (Ставчани), 79зв. (Тур’я), 83 (Великополе), 83зв. (Вербів), 87 (Завадів)], двоє [60, арк. 43 (Лісок), 43зв. (Лисиничі), 50 (Малечковичі), 53 (Новосільці), 66зв. (Рясне), 71зв. (Шкло), 79 (Туринка), 81зв. (Вороців), 82 (Винники), 83зв. (Воля Висоцька)], або ж – що найчастіше – лише один [60, арк. 15зв. (Дегова), 37 (Костеїв), 57зв. (Підгірці і Нагірці), 60 (Підмонастир), 60зв. (Підбірці), 63зв. (Підгайчики), 65зв. (Руданці), 66зв. (Романів), 76зв. (Словіта), 80зв. (Верещиця), 81 (Вижняни і Полюхів), 85 (Ушковичі), 86 (Сухоріччя), 86зв. (Зимна Вода і Рудно), 89зв. (Зарудці)]. В окремих випадках точне число ремісників у документі не зазначалася [60, арк. 16зв. (Зіболки), 22зв. (Глинсько)]. Окремо, у трьох селах зустрічаємо «товаришів» (підмайстрів, челядників) – ремісників, що не пройшли процес навчання у цехового майстра [60, арк. 18зв. (Демня, 6), 40зв. (Крехів, 3), 76зв. (Словіта, 1)].

Ремісники, які поселялися у приватних маєтностях в якості комірників, мали, як правило, найбільш необхідні у сільському середовищі спеціальності – ковалів, ткачів, шевців, різників тощо. Однак, в окремих селах нам трапляються також димарі, вуглярі, плокарі (працівники папірень) [60, арк. 76 (Шинарів), 87 (Завадів)]. Появу таких спеціальностей слід пов'язувати з експлуатацією лісових масивів, без чого неможливо уявити собі колонізаційний процес у ранньомодерний час. Працювали ці робітники на об'єктах, механізм роботи яких копіював механізм роботи водяного млина, що був присутній практично у кожному селі. Мова йде про руди [60, арк. 18зв. (Демня), 40зв. (Крехів), 76 (Шинарів)], папірні [60, арк. 89зв. (Зашків)], ступи [60, арк. 31зв. (Озерна, Присівці, Заруддя), 41 (Куряни), 55зв. (Поморяни), 56зв. (Псари), 58 (Поріччя, Пониква), 64 (Печихвости) 67 (Розвадів), 85зв. (Вербіж)], гути [60, арк. 40зв. (Крехів), 76зв. (Словіта)], шабельні [60, арк. 40зв. (Крехів)], а також сукновальні (зустрічаються у документах під назвами «фолюш» [60, арк. 30 (Язів Новий), 49 (Мальчиці), 58 (Поріччя-Остророг), 70 (Страдч), 71зв. (Шкло)] або «валидло» [60, арк. 81зв. (Вербляни)]). Відомо також, що у Завадові (Яворівське староство) руднику належало пів лану угідь [60, арк. 87]). Варто зауважити, що в другій половині XVI ст. у Львівській землі було лише п'ять подібних об'єктів – одна гута (Вишенька [117, с. 419]), дві руди (Заріччя біля Стариськ [119, с. 263], Курники [117, с. 420]) та два фолюші (Малі Ланки [119, с. 234], Добростани [117, с. 416]). Іншими словами, активізація промислів відбувалась на зламі XVI – XVII ст., або ж у першій половині XVII ст. Натомість, в подимних реєстрах початку XVIII ст. знаходимо інформацію про скляні гути (лат. *officina vitraria*) у Бродах, Золочеві, Курянах, Підтемному та у Щирецькому старостві [1, арк. 26]

Фіскальні документи згадують ще про одну категорію селян, що не мали власної оселі і переходили з місця на місце у пошуках роботи, наймаючись у службу – т. зв. «гультяїв» або «люзних» людей (аналог пол. *łożni, lazęki, lazanki*) [60, арк. 10зв. (Хильчиці, 2), 20зв. (Дунаїв, 2), 21 (Гологори, 4), 28 (Горожанна Велика, 1) 55 (Олесько, 1), 90зв. (Зимна Вода, 1)].

2.5. Кількість населення Львівської землі та його етноконфесійний склад.

Обчислення сумарної кількості населення Львівської землі Руського воєводства та динаміки його росту впродовж XVI – XVIII ст. за рахунок використання описово-статистичних джерел, можливо здійснити лише приблизно, що пов'язано із рядом об'єктивних причин:

1) жодне з використаних нами джерел, не містить загального обліку населення Львівської землі, оскільки подібні документи укладалися з метою виявлення числа фіскальних одиниць у окремо взятій адміністративній одиниці, якими в різний час був лан (дворище), дим, а також об'єкт інфраструктури (корчма, млин тощо) і окремі категорії осіб (загородники, комірники, священнослужителі).
2) обчислення населення за числом ланів, кметів та димів можливе лише за рахунок коефіцієнтів, параметри яких є різними і дозволяють встановити демографічні показники з різною долею вірогідності.

Найменш придатним у з'ясуванні кількості населення є матеріал генеральних люстрацій. Ці документи подають фрагментарні дані по кількості осіб, охоплюючи лише поселення, що входили до складу королівщин або тенут. Іноді, навіть в цих населених пунктах (особливо, якщо вони раніше постраждали від ворожих нападів) королівські комісари не зазначали кількості господарів, обмежуючись інформацією, про те, що давні лани спустошені, а кметі (кількість невідома) сидять на загородах, або на чвертях (кількість практично завжди зазначалась), акцентуючи таким чином увагу на масштабах спустошень.

В процесі обчислення загальної кількості населення Львівської землі ми опиратимемося на ті різновиди фіскальних джерел, що мають універсальний характер. Мова йде про поборові та подимні реєстри. Варто однак зауважити, що перші поборові реєстри (1510, 1511, 1512, 1515, 1517 рр.) мало придатні для таких підрахунків, оскільки значна частина населених пунктів була в цей час знищена нападами татар і кількість їх ланів не зазначалася. Це може свідчити

про те, що «лан» як поняття, означає не просто міру площі, а й факт осадження угідь. Відповідно, якщо все поселення спустошене, ланів у ньому фактично не існує.

На момент укладення наступних двох поборових реєстрів Львівської землі 1532 та 1540 рр. майже всі спустошені населені пункти відновили своє існування. Згідно реєстру 1532 р. у Львівській землі кметі у 443 селах і містечках загалом осаджували 1 951,375 ланів. Згідно документу 1540 р. – 2 181 лан.

Перший серед віднайдених сумарій ланів Львівської землі був укладений в 1567 р., незадовго після того, як місцеві королівщини вперше підлягали люструванню. Документ сумарно зафіксував у 572 містах та селах 3 057,5 ланів. Запропоноване Александром Яблоновським число 12, як коефіцієнт для підрахунку мешканців за ланами [219, с. 35, 39] дає змогу підрахувати, що станом на 1532 р. у Львівській землі (без Львова) проживало 23 417 осіб, в 1540 р. – 26 172, а у 1567 р. – 36 690 осіб. З врахуванням нашого коефіцієнту 18, виведеного на підставі власних розрахунків у розділі 1, отримуємо відповідно 35 126, 39 258 і 55 035 осіб.

Аби перевірити вірогідність цих даних, необхідно вдатися до перевірки іншим джерелом. Найкращим для цього документом є поборовий реєстр Львівської землі і Жидачівського повіту 1552 р. – унікальний документ, що не має аналогів навіть для інших складових частин Руського воєводства. Реєстр фіксує число не ланів та загородників з комірниками (як зазвичай), а кметів – основи сільської общини. Загальне їх число, подане в документі становить 12 437 осіб. Беручи за основу множник 6, як середню кількість осіб, що складали одне домогосподарство, ми отримаємо загальне число селян – 74 622 осіб. Додавши до цього числа кількість мешканців Львова разом з приміськими селами (у документі не зазначену) станом на другу половину XVI ст. – 7 тис. осіб [350, с. 69], отримаємо 81 622 осіб.

Також документ зафіксував 356 священнослужителів, а серед об’єктів господарського значення – 95 млинів. Якщо припустити, що один млин

перебував у власності одного господаря, а у кожного священика була своя родина, то загальна кількість мешканців Львівської землі та Жидачівського повіту становила 84 322 осіб або 7 осіб на 1 кв. км. Таким чином, дані трьох попередніх джерел (1532, 1540 і 1567 рр.) є занижені, а з врахуванням параметрів 1552 р. як вірогідних, Львівська земля займала одне з останніх місць серед адміністративних одиниць Польської Корони – їй «поступалося» лише Поділля (див. додаток П).

Отже, можемо констатувати, що обчислення за ланами не дає змогу повноцінно оцінити демографічні параметри у XVI ст. і потребує перевірки вірогідності іншими зразками описово-статистичних джерел. Однак, більше подібного документу, як реєстр 1552 р., нами виявлено не було, а лан, як податкова одиниця фігурував у фіскальних документах до другої половини XVII ст., тобто задовго після рішення звичайного сейму 1629 р. замінити облік ланів при ревізіях обліком жител – «димів». Останній віднайдений нами поборовий реєстр Львівської землі, де фіскальною одиницею був лан, датується 1661 роком. Згідно його даних, поселення Львівської землі були сумарно осаджені на 3 171,375 ланах, тобто станом на цей рік число мешканців Львівської землі (без Львова) складало 57 085 осіб. Перевірити ці дані ми можемо лише за рахунок використання подимних реєстрів. Хронологічно найближчі документу подимні реєстри були укладені у 1662 та 1663 році, згідно з якими у Львівській землі загалом нараховувалося 14 245 димів (959 (6,73 %) духовних, 2 626 (18,44 %) королівських, 10 660 (74,83 %) шляхетських) [50, арк. 18зв.] та 14 148 димів (963 (6,81 %) духовних, 2 824 (19,96 %) королівських, 10 361 (73,23 %) шляхетських) [50, арк. 36зв.] димів відповідно. Якщо застосувати до диму, як і до кметя, коефіцієнт 6 ми отримаємо 85 470 і 84 888 жителів відповідно. Додавши до отриманих даних кількість корчем (249), млинів (264), священнослужителів (326) за поборовим реєстром 1661 р. (з розрахунку 1 млин / корчма / священик = 1 господар і глава сім'ї, а отже можна так само використовувати коефіцієнт 6), а також приблизне населення Львова станом на 1662 р. (13 000 [352, с. 257]), ми отримаємо 75 119 осіб за даними

1661, 103 504 особи – за даними 1662 р., 102 922 особи – за даними 1663 р. В будь якому разі, дані поборового реєстру занижені по відношенню до даних подимних тарифів приблизно на чверть.

Однак, слід також мати на увазі, що коефіцієнти підрахунку, навіть якщо їх числові показники аргументовано доведені, можуть змінювати своє значення в залежності від часу укладення. Серед коефіцієнтів, використаних нами, найбільш мінливим, на нашу думку, є число 18, як показник коефіцієнту кількості жителів, що проживали на 1 лані. Часті згадки у люстрації 1661 – 1665 рр. про те, що селяни, «замість осаджувати лани, сидять на півланах (чвертях)» вказують на те, що селянам було мало території давніх ланів. Перевірка цієї тези змушує знову вдатися до розрахунків.

На прикладі Яворівського староства наочно можемо пересвідчитися, що доцільним є підвищення базового коефіцієнта для реалій XVII ст. Так, за нашими підрахунками, у 1627 р. на 201,5 ланах староства проживало 719 кметів, а разом із сім'ями – 4 314 осіб, тобто 21 особа на 1 лані. Іншими словами, на зламі XVI – XVII ст. ріст населення почав випереджувати процес освоєння нових угідь. Це вело до подрібнення земельних наділів, що негативно впливало на добробут селян, для яких земля була єдиним джерелом виживання. На нашу думку, цілком вірогідно було б припустити, що до середини XVII ст. середнє число осіб, що проживало на 1 лані, зросло принаймні в півтора рази у порівнянні з показниками столітньої давності. Якщо ж використати цей коефіцієнт по відношенню до даних поборового реєстру 1661 р., отримаємо число 94 147, більш близьке до параметрів подимних тарифів.

Оскільки наші обчислення для XVII ст. є достатньо умовними і ґрунтуються на припущеннях, обчислювати демографічну динаміку для Львівської землі на період XVI – XVII ст. вбачаємо недоцільним, з огляду на складність встановлення вірогідності подібних розрахунків.

Вкрай складним є також обчислення сумарної кількості населення Львівської землі у XVIII ст. Достеменно невідомо, скільки саме будівель охоплювало поняття «дим» на момент укладення цих документів. Зокрема,

подимний реєстр Львівської землі 1707 р. вказує на 570 ½ димів [50, арк. 80]. На нашу думку, дим у цьому документі охоплює число будівель, кратне 8, оскільки в реєстрі часто знаходимо кількість димів на зразок «1 1/8». Однак, про яке саме число йдеться – сказати неможливо. Цікаво, що цей же документ подавав, в якості порівняння, число димів у Жидачівському повіті (175 димів) та Перемишльській землі (2113 дими, з них 922 між Сяном і Дністром, 980 в Засянській дільниці, 211 в Задністрянській дільниці [50, арк. 80]).

Етноконфесійний склад населення Львівської землі у ранньомодерний період можна вивчати лише фрагментарно, оскільки описово-статистичниі документи з переліками імен землевласників укладалися лише для окремо взятих королівських комплексів або приватних маєтків. Мова йде про господарські інвентарі. Їх зразки, датовані XVI століттям, стосуються головним чином королівщин – Львівського (1534 [67, арк. 69-140], 1558 [70, арк. 2-83]), Городоцького (1540 [64, арк. 2-30], 1544 [58, арк. 26-80], 1546 [58, арк. 96-123]) та Кам'янецького (1534 [67, арк. 6-28зв.], 1543 [67, арк. 35-46зв.], 1544 [67, арк. 47-139], 1588 [67, арк. 151-198], 1589 [68, арк. 2-45]) старостств.

Перша генеральна люстрація Львівської землі 1564 – 1565 рр. також містить поіменні переліки жителів міст і сіл Львівського, Глинянського, Щирецького та Кам'янецького староств. Надалі ревізії королівщин не фіксували подібних даних.

Як видно з додатків Р, С, Т, в XVI ст. українці впевнено домінували у абсолютній більшості поселень чотирьох староств (Львівського, Глинянського, Щирецького та Камянецького). Польську більшість зустрічаємо в Сокільниках – селі, перша згадка про яке (1392 р.) була пов'язана з наданням німецькому колоністу права осадження солтиства «на новому корені» [553, с. 23]. Відповідно, поселення вже з кінця XIV ст. було об'єктом активної колонізації німців, які з часом ополячилися і склали основу місцевої громади. Ймовірно, подібним чином увага німецьких колоністів свого часу була звернута на село Пруси (на що вказує його назва), оскільки і там ми помічаємо польську більшість. На відміну від Львова з його потужною єврейською громадою, євреї

у королівщинах Львівської землі були нечисленними навіть у старостинських містечках.

Подібним чином домінували українці і в Городоцькому старості, де згідно з даними інвентаря 1540 р. сумарно проживало 400 господарів. Зокрема, їх було більше у Городку (42 % проти 36 % поляків та 22 % осіб з нез'ясовним етносом), хоча на передмісті (зазначеного як *Suburbium Minus* – важко сказати, де саме знаходилось Мале передмістя) поляки домінували над українцями (58 % проти 16 %, а також 26 % з нез'ясовним походженням). Виразно українськими були і села Городоцького староства, за винятком Родатич (44 % проти 23 % українців та 33 % осіб з невизначеним походженням). Особливою популярністю у цьому селі користувалося ім'я Войцех (в документі – *Albertus*). Інвентар 1540 р. зафіксував 6 кметів з цим іменем (Войцех Кочан, Войцех Щикон (Щиконь?), Войцех Каспрович, Войцех Шубка, Войцех П'явка, Войцех Борович). Вихідцями з інших країн, вочевидь, були мешканці Городка Андрій Литвин (*Andreus Lythfyn*) та Станіслав Прушисий (*Stanisla*[*w*] *Prüszysy*) з Родатич [64, арк. 14-30].

Етноконфесійну картину для XVII ст. на прикладі Яворова частково дає змогу встановити поголовний реєстр 1621 р. Документ цінний тим, що у ньому окремо зазначена кількість місцевих євреїв – 108 осіб. Загальне ж число мешканців Яворова складало на той момент 1676 осіб*.

Наступні віднайдені інвентарі Львівської землі належать до XVIII ст. В першу чергу, мова йде про ряд документів, які містять переліки селян Кам'янецького староства (1732 [30, с. 833-873], 1737 [47, с. 2-13зв.], 1742 [47, с. 20-39зв.], 1747 [47, с. 40-56зв.], 1748 рр. [47, с. 57-72зв.]). Характерною рисою цих джерел було те, що єврейська громада Кам'янки-Струмилової обліковувалася окремо. Зокрема, згідно інвентаря 1737 р. у середмісті старостинського центру знаходилося 185 парцелів, 61 з яких перебував у власності євреїв. Ще 26 парцелів утримували поляки, інші 97 зосереджували в

* В це число входило населення місцевого замку (65 осіб), середмістя (332 особи), піддані домініканського костелу св. Миколая (32 осіб), населення протилежного (східного) берега міського ставу (місцевість Кужавка) (111 осіб), а також двох передмість – Великого (Ярославського) (703 особи) та Малого (Львівського) (325 осіб) [43, арк. 1-1зв.]

руках українці. Подібним чином, на користь українців, складалася ситуація на передмістях Кам'янки – Львівському (82 українці, 5 поляків), Белзькому (125 українців, 26 поляків) і Забужанському (85 українців, 1 поляк). Лише населення передмістя Обидів (8 осіб) було повністю польським.

Українці домінували на той момент і в іншому міському осередку староства – Добротворі. Документ повідомляє про 130 парцелів у середмісті – лише 4 з них утримували поляки. З 20 осіб населення добротвірського передмістя Стриганка 19 було українцями.

У другій половині століття були укладені інвентарі Яворівського староства (1771 р. [66, арк. 3-71]) та окремий – для його війтівств у селах Чернилява (1768 р.[65, арк. 5-9]), Вербляни (1769 р. [65, арк. 11-17]), Старий Язів (1771 р. [65, арк. 25-27зв.]), Завадів (1771 р.[65, арк. 28-32зв.]), Тростянець (1771 р.[65, арк. 33-35]). Інвентар детально ілюструє етноконфесійну картину у старостинському центрі, де українці були практично витіснені з середмістя польською та єврейською громадами на Велике та Мале Передмістя (див. додаток У). З іншого боку, присутність поляків та євреїв у селах староства була практично не відчутна – у Шклі проживало 2 поляків, у Залужжі – лише 1, євреї ж тут не були зафіксовані взагалі.

Подібна ситуація спостерігалася в цей же час у селах Дроговизького староства. З дев'яти поселень королівщини (Дроговиж, Устя, Розвадів, Веринь, Надітичі, Стільсько, Ілів, Демня, Нова Воля), лише у двох станом на 1765 р. проживали поляки (Дроговиж – 2 осіб, Демня – 1 особа). Всього тут мешкало 522 особи [44].

Нечисленними були польські та єврейські громади приватних маєтків. У комплексі з центром в Старому Селі в 1763 р. серед 1382 осіб налічувалося 86 поляків (14 у Старому Селі, 1 у Будькові, 1 у Підмонастирі, 7 у Відниках, 4 у Гриневі, 2 у Волощині, 7 у Суходолі, 18 у Глібовичах, 8 у Звенигороді, 2 у Городиславичах, 1 у Миколаєві, 2 у Під'яркові, а також все населення Гутиська – 19 осіб) і 21 єврей (1 у Старому Селі, 1 у Підмонастирі, 1 у Відниках, 2 у

Суходолі, 3 у Глібовичах, 2 у Звенигороді, 10 у Городиславичах, 1 у Підсоснові) [54].

Виключно українським (станом на 1768 р.) було населення маєтності на сході Львівської землі, куди входили села Глинна (52 мешканці), Золочівка (30), Каплинці (21), Хоробрів (19) та Хоростець (29) [36, с. 4719-4754].

Значною натомість була присутність поляків та євреїв у Перемишлянах. Серед 187 мешканців міста в 1763 р. зафіксовано 61 поляка (32,6 %) та 56 євреїв (29,9 %). У підпорядкуванні Перемишлян перебувало 2 села – Борщів (94 особи) та Коросно (57). Тут проживало відповідно 2 і 6 поляків [53].

Генеральна люстрація поголовного податку євреїв 1764-1765 рр. Практично одночасно із останньою генеральною ревізією королівщин монархії, згідно рішення конвокаційного сейму 1764 року було вирішено провести загальний облік євреїв [38].

Особливість фіскальної акції полягала у тому, що єврейські громади міст та сіл групувалися укладачами не за звичним адміністративно-територіальним принципом, а за кагалами, межі яких не співпадали з землями та повітами. Серед чотирьох членів комісії, що займалася організацією проведення люстрації в окремо взятій територіальній одиниці, троє були представниками кагалу, а четвертим – католик шляхетського походження, кандидатуру якого визначав королівський староста [605, с. 61, 63].

Таким чином, із згаданих у документі кагалів Львівської землі їй не підпорядковувалося жодне поселення кагалу Краковець (Перемишльська земля), а також деякі поселення кагалів Бережани, Білий Камінь, Княгиничі, Козова, Комарно, Соколівка, Топорів, Яворів. Подібним чином, у двох кагалах Жидачівського повіту (Березділвці і Розділ) знаходилися поселення, адміністративно підпорядкованих Львівській землі. Ця особливість джерела не була врахована польським краєзнавцем Фердинандом Бостелем, який займався підрахунком кількості євреїв у Львівській землі та Жидачівському повіті за цим документом [512]. Окрім цього, дослідник зробив декілька помилок у власних обчисленнях.

Таким чином, загальна кількість сповідників Мойсеєвої віри Львівської землі станом 1765 р. за нашими підрахунками і за даними Бостеля суттєво відрізняється одна від одної (див. додаток Ф).

Оцінюючи кількісні параметри таблиці, помічаємо, що число євреїв було особливо значним у тих кагалах, центрами яких були міста у володінні чи підпорядкуванні родини Радзивілів, а в минулому – Собеських (Яворів, Золочів, Жовква) – у цих трьох кагалах число євреїв перевищувало 1 000 осіб. Останні, як відомо, відзначалися релігійною віротерпимістю по відношенню до іновірців). Понад 5 000 осіб проживало лише у двох кагалах – Львів (єврейське населення самого міста складало 1 750 осіб у середмісті та 4 418 на передмістях) та Броди. Найменше число євреїв проживало в кагалі Дунаїв – 81 особа.

* * *

Отож, масові джерела описово-статистичного характеру допомагають створити детальну картину колонізаційного руху у Львівській землі упродовж XVI – XVIII ст. Незважаючи на те, що Львівська земля активно осаджувалася задовго до рубежу ранньомодерного часу (це стосується і появи перших міських осередків на магдебурзькому праві), у період XVI – XVIII ст. цей процес не припинився. Більше того, він мав ряд характерних рис, не притаманних для середньовічного періоду. Це стосується, в першу чергу, заснування нових міст. У вказаний період у Львівській землі з'явилося 54 нових міських поселення, тоді як до XVI ст. лише 16. З числа нових міст у 18 випадках можемо говорити про нетривалу (невдалу) локацію. Власне, феномен нетривалого перебування у статусі міста є характерним майже виключно для ранньомодерної доби. До того ж, описово-статистичні документи виступають цінним джерелом для виявлення подібних фактів.

Найдокладнішу інформацію про осадження поселень знаходимо в матеріалах люстрацій стосовно королівських поселень. Характерними явищами, що зумовили появу нових сіл на території староств були, зокрема, волоська колонізація середини XVI ст. – так були засновані Вишенька і

Лелехівка (Городоцьке староство), Руденська Воля (Кам'янецьке староство). Освоєння лісових масивів Розточчя і Малого Полісся місцевим населенням, що мало на меті їх промислову експлуатацію, призвело до появи поселень Ясениця Руденська і Забужанська (Кам'янецьке староство), Тростянець (Дроговизьке староство), Майдан і Поляни (Мервичівська тенута). Окремими селами ставали колишні передмістя (Обидів – Кам'янки, Стриганка – Добротвора), в деяких випадках зміна адміністративного статусу відбувалася внаслідок спрямованого тиску старости на власних підданих (село-передмістя Кам'янки – Лани).

Осадження нових поселень на приватних землеволодіннях найбільш активно відбувалося на східних теренах Львівської землі, в долинах Кременецько-Гологірського горбогір'я та Тернопільського плато. Часто закладення сіл у Львівській землі мало на меті освоєння лісових угідь (масиви Опілля, Вороняк, Гологір). У цьому відношенні важливе значення мала, на нашу думку, поява у кінці XVI ст. – на початку XVII ст. ряду міст (Жовква, Броди тощо), які ставали свого роду колонізаційними плацдармами. Земельний голод змушував селян не лише рухатися вглиб лісів, а й осаджувати заболочені долини рік (зокрема Дністра та Верещиці).

Оцінюючи масштаби оселення, важливо також вказати на причини, що скорочували колонізаційний потенціал – зокрема, про численні факти спустошення поселень у Львівській землі, які найчастіше були пов'язані з татарськими нападами. Основний масив поселень, які вже ніколи не були осаджені знову, зникає з фіскальних джерел в середині XVI ст.

Низький коефіцієнт зниклих сіл (28, а разом з виявленими у актових джерелах 44 до 789) у Львівській землі у порівнянні з коефіцієнтами в інших адміністративних одиницях на сході Речі Посполитої, що найбільше потерпали від ворожих набігів (Подільського та Брацлавського воєводств), навряд пов'язаний з невеликими масштабами знищень. На нашу думку, мале число зниклих сіл можна пояснити частою практикою повернення селян, що вижили, і відновлення ними власних домівок.

Таким чином, впродовж XVI – XVIII ст. загальне число населених пунктів Львівської землі зросло на 49% (з 500 до 745), а з врахуванням поселень, зафіксованих матеріалами першого поземельного кадастру Галичини (1785 – 1788 рр.) і які, найімовірніше, теж з'явились до 1772 р. – на 72,2 % (до 861). 44 зниклі населені пункти до цього числа не включено. Однак зауважимо, що 28 з них вперше зафіксовані джерелами XVI ст. (інші 16 були засновані впродовж XIV – XV ст.).

Села Львівської землі мали власне самоврядування, сформоване за нормами німецького, волоського та руського права. Матеріали люстрацій дають змогу виявити присутність у селах тих чи інших урядників: війтів – особливо чисельних у королівських маєтностях і практично відсутніх у приватних селах, також тивунів, десятників та ватаманів, характерних для руського права, та волоських князів.

Економічне благополуччя поселень забезпечували об'єкти інфраструктури – млини та корчми. Задля покращення їх стану, очільники старостинських та приватних комплексів нерідко передавали у власність мельників та корчмарів земельні наділи. Такі ж наділи надавалися парохам при фундації церков.

Використовуючи механічну енергію водяного млина, у XVI ст. з'являються нові різновиди промислових об'єктів – залізні руди та гути (згодом також скляні), папірні, сукновальні (фолюші, валидла) тощо.

Приблизне уявлення про кількісний та етноконфесійний склад населення Львівської землі дає змогу сформувати обмежений перелік описово-статистичних документів. Загальне число мешканців Львівської землі можна обчислити за допомогою поборових та подимних реєстрів. Станом на середину XVI ст. воно становить майже 85 тис. осіб, в середині XVII ст. (після Хмельниччини) – 100 тис. осіб.

Нечисленні інвентарі, що містять переліки імен селян та міщан, дозволяють оцінити етнічну картину у Львівській землі станом на XVI та XVIII

ст. У XVI ст. спостерігаємо за рідкісним винятком, кількісне домінування українців у королівських містечках та селах.

Зовсім інший етнічний розподіл демонструє аналіз джерел XVIII ст. У містах зростає число поляків та євреїв. Подекуди (як у Яворові) таке зростання призвело до витіснення українців на передмістя. Унікальним джерелом цього періоду для підрахунку числа осіб за етнорелігійною ознакою є люстрація поголовного податку євреїв 1765 р., яка зафіксувала на території Львівської землі землі понад 36 тисяч сповідників Мойсеєвої віри. На відміну від міст, у нечисленних інвентарях сіл спостерігаємо домінування українців над представниками інших народів (чимало поселень були моноетнічними).

РОЗДІЛ 3.
ОПИСОВО-СТАТИСТИЧНІ ДЖЕРЕЛА ЯК МАТЕРІАЛ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНОГО УСТРОЮ ЛЬВІВСЬКОЇ ЗЕМЛІ У XVI–XVIII СТ.

3.1. Описово-статистичні джерела та їх специфічні риси як матеріалу для вивчення адміністративно-територіального устрою.

Описово-статистичні документи, перші зразки яких для Руського воєводства Польського королівства датуємо кінцем XV ст. [111], є важливим джерельним матеріалом для вивчення населених пунктів в контексті їх адміністративно-територіальної та власницької приналежності. Описово-статистичні джерела, в залежності від їх різновиду, характеризуються своїм набором особливостей. Їх аналіз розпочнемо з розгляду специфічних рис поборових реєстрів.

Перш за все, слід зауважити, що за найраннішими зразками поборових реєстрів (пер. пол. XVI ст.), дуже складно встановити власника того чи іншого поселення. Структура цих документів була побудована таким чином, що над переліками міст і сіл, що входили у великі комплекси власності подавалися імена (*Fredrvsz*), прізвища (*Tarlo*), уряди їх власників (*Consulum*), географічне розташування (*Versus Stryj*) або ж адміністративні центри маєтностей (*Gologory*). Однак не всі поселення, зазначені під тим чи іншим формулюванням, мали до нього відношення.

Зокрема, подібне враження складає структура опублікованого Александром Яблоновським поборового реєстру 1515 р. у першій частині XVIII тому «Źródeł dziejowych». Зокрема, в рубриці *Dominicorum* (лат. [поселення] домініканців), окрім сіл, що безпосередньо перебували у власності домініканського костелу Божого Тіла у Львові (Зашків, Зарудці, Ушковичі, Кротошин і, ймовірно, Костанчичі), були згадані населені пункти, якими володіли львівські францисканці (Чишки і Ганачів), хоча у документі це жодним чином не відзначено [218, с. 154]. Подібно, у рубриці *Consulum*, з 15

перерахованих тут сіл, львівським райцям належало тільки п’ять (Білогорща, Голоско, Клепарів, Кульпарків, Зубра) [218, с. 157].

Починаючи з середини XVI ст., укладачі реєстрів фіксували власницьку приналежність кожного населеного пункту. Перший відомий нам документ, де використано подібну методику запису, датується 1552 роком [58, арк. 165зв.-198]. Очевидно, попередня заплутана структура документів призводила до непорозумінь – зокрема, через невідповідність власника поселення назві рубрики, про що йшлося вище.

Тим не менше, фіксація інформації про власника поруч з кожним населеним пунктом, не змінила характеру самої згадки. Як і раніше, зазначалося ім’я чи прізвище власника, його уряд, або ж приналежність поселення до міського осередку, який був центром староства чи ключа. Це стосується як поборових, так і подимних реєстрів.

Ще одна особливість поборових реєстрів у тому, що окремі поселення згадувалися в одному документі кілька разів. Зокрема, у реєстрах 1512 та 1517 рр. двічі зафіксовано село Шанів [59, арк. 470зв., 475 (1512 р.), 613, 620 (1517 р.)]. В окремих випадках повтори були зумовлені тим, що згадане поселення могло перебувати у руках кількох власників. Наприклад, містечко Березділвці зазначене у реєстрі 1578 р. сім разів [218, с. 63, 66, 69 (двічі), 70 (двічі), 71]. Проте, підтвердити, що населений пункт зазначений повторно, не завжди можливо (приміром, у випадку з с. Нагірці, Поріччя тощо).

Нарешті, велику роль відіграє безпосередня фіксація топоніму у документі. Відсутність чітких правил правопису у польській мові в ранньомодерний період і практика записування топонімів з огляду на усну традицію інколи спотворювали назву до такої міри, що вкрай ускладнювало вірне її потрактування (зокрема, *Susternyeszow*, під яким, ймовірно, слід розуміти село Чуперносів). Часто траплялася заміна звуків *s* на *sz* (*Podszosznow, Pruszy, Szyemyenyowka, Szynyawa, Zalyeszye*), *k* на *c* (*Cloparow, Cnehynycze, Conyusky, Crostkovycze, Zaluca*), або ж зміна приголосних місцями (*Lukparkow*) тощо. Подібні граматичні особливості були притаманні, в першу чергу,

найраннішим зразкам поборових реєстрів. Починаючи з другої половини XVI ст. і далі, у поголовних і подимних реєстрах, спостерігалася тенденція до уніфікації запису топонімів.

Інший різновид фіскальних джерел – люстрації – характеризується своїм набором специфічних рис. Власне, ці риси є безпосереднім наслідком обставин, що спричинили до появи цього виду джерела. Процес екзекуції королівщин, що мав на меті припинити їх перехід в приватну власність, призвів до необхідності проведення докладних та регулярних ревізій старостств з метою встановлення параметрів їх прибутковості. Таким чином, починаючи від першої генеральної люстрації 1564 – 1565 рр. до останньої (у Руському воєводстві відбулася в 1765 р., загалом у Речі Посполитій – 1789 р.) ревізіями були охоплені лише королівські маєтності, щоправда не всі – перші зразки люстрацій не фіксували заставлених поселень (детальніше – в підрозділі «3.4. Заставлені королівщини»).

Таким чином, матеріал люстрацій, на відміну від поборових реєстрів, не дає змогу повноцінно вивчати адміністративно-територіальний устрій та власницьку приналежність, оскільки поза увагою люстраторів опинявся величезний сегмент приватних маєтностей, а також духовних володінь. Однак, докладність описів (люстрації характеризуються розлогими наративними блоками) та скрупульозність королівських урядників, які вимагали у старост та державців пред’явлення усіх існуючих привілеїв на володіння і фіксували їх короткий зміст у протоколах, дозволяє вивчати власницьку приналежність королівщин у ретроспективі. Також джерела акумулюють цінну інформацію про різноманітні незначні приватні володіння на території окремих поселень. Йдеться про власність війтів, солтисів, корчмарів, священнослужителів, мельників, вибранців, місцевих шляхтичів тощо.

В окремих випадках люстратори фіксували власників сусідніх населених пунктів, що дозволяє встановлювати приналежність деяких шляхетських та духовних володінь. Такі згадки вміщувалися, як правило, у скаргах старост і державців, пов’язаних зі свавіллям шляхтичів-сусідів.

Люстраційні протоколи фіксують певні особливості місцевого адміністративно устрою і дають змогу уточнити підпорядкування окремих територіальних одиниць. У Львівській землі такими були Фірлеївська дільниця Рогатинського староства (адміністративно підпорядкованого Галицькій землі) та Добротвірська дільниця Кам'янецького староства (підпорядковувалася Львівській землі, однак в поборових реєстрах зафіксована як частина Белзького воєводства). Детальніше про обидва територіальні утворення мова піде нижче.

Специфічні риси люстрацій (фіксація мікроволодінь, згадки про сусідні маєтності і їх власників) притаманні також інвентарям, за винятком того, що останні укладалися лише для одного маєткового комплексу.

3.2. Львівська земля Руського воєводства та процес її оформлення в контексті польської експансії на землі Галицько-Волинської держави.

Концепція адміністративно-територіального устрою, що була впроваджена на землях колишньої Галицько-Волинської держави після Єдлинського привілею 1430 р. не була механічним перенесенням польських правових норм на терени Русі. Схема «воєводство – земля[*] – повіт» частково враховувала певні елементи давньоруського територіального поділу, про формування якого ми можемо говорити, починаючи з кінця XI ст.

В цей період у Підкарпатті існувало чотири князівства з центрами у Перемишлі, Звенигороді, Галичі і Теребовлі. В середині XII ст. зусиллями князя Володимирка Володаревича вони об'єдналися в єдиний державний організм під назвою Галицьке князівство. Після консолідації, названі міста стали центрами земель (уділів), які в період феодальних міжусобиць першої половини XIII ст. знову заявили про себе, як про окремі князівства [402, с. 17-18]. Остаточно землі були об'єднані вже Данилом Романовичем і в такому стані проіснували аж до занепаду Галицько-Волинського князівства у 1349 р. В наступний період, що охопив майже сто років, відбувалося поступове утвердження на цій

[*] Землю, як проміжну ланку між воєводством та повітом зустрічаємо в тих воєводствах Польського королівства, де ще до їх утворення існували окремі князівства, що переживали феодальну роздробленість. Таким було, наприклад, Мазовецьке воєводство, утворене у 1529 р. на базі однойменного князівства. До його складу (а згодом до складу воєводства) входило 10 земель: Варшавська, Виська, Вишогродська, Закрочимська, Лімська, Ломжинська, Маковська, Нурська, Цехановська, Черська [217, с. 5].

території влади польських монархів, що певний час зустрічало протидію Угорщини та Литви.

Створене у 1434 р. Руське воєводство, що фактично охопило терени колишнього Галицького князівства, складалося із ряду земель – Галицької, Львівської, Перемишльської, Сяноцької та Холмської. Попри відповідність назв окремих земель назвам давніх княжих уділів (Львівську землю у політичному і територіальному відношенні можна вважати «спадкоємицею» Звенигородського уділу, оскільки із заснуванням в середині XIII ст. Львова Звенигород поволі втрачав своє стратегічне, а з ним і адміністративне значення), їх межі не були тотожними. Західна межа Львівської землі змістилася від ріки Верещиці далі на захід – таким чином, місто Городок, що за княжих часів адміністративно підпорядковувалось Перемишлю, увійшло до складу Львівської землі. Інше літописне місто – Удеч (пізніше Жидачів), що належало до Галицького уділу, стало центром повіту, підпорядкованого Львівській землі (попри це зберігало окремішність).

Власне, Львівська земля, яка є головним об'єктом нашого дослідження, поділялася на ряд повітів (лат. *districtus*), серед яких найдовше проіснували Львівський та Жидачівський[*]. В їх адміністративних центрах – Львові та Жидачеві – були створені ґродські та земські суди, що проіснували до кінця XVIII ст. Останній, як вже було згадано вище, існував відособлено – це підтверджують як актові матеріали, у яких часто зустрічається формулювання *Terra Leopoliensis et districtus Zidaczoviensis*, так і фіскальні джерела, у яких, починаючи з другої половини XVI ст., населені пункти повіту підлягали окремим ревізіям.

Адміністративні межі Львівської землі. Львівська земля, площа якої за підрахунками Казімєжа Пшибося становила 8 530 кв. км. (трохи більше

[*] У XV – XVI ст. відомо також про існування Буського, Олеського, Щирецького та Городоцького (до 1552 р.) повітів. Францішек Персовський зазначав, що Буський повіт належав до Львівської землі станом на 1376 р., тобто задовго до створення Руського воєводства. З XV ст. повіт входив до Белзького воєводства, утвореного на основі однойменного князівства в 1462 р. Цілком імовірно, що Буськ був власністю белзького князя задовго до утворення воєводства. Інші повіти – Олеський та Щирецький – були інтегровані до складу Львівської землі в середині XV ст. [631, с. 4]. В їхніх адміністративних центрах також короткий час перебували ґродські (Городок, Олесько, Щирець) та земські суди (Буськ) [411, с. 12-13].

сучасної Чернівецької області і дещо менше давнього Белзького воєводства) охоплювала терени сучасної Львівської (центрально-східні райони: повністю Пустомитівський і Перемишлянський, частково Бродівський, Буський, Городоцький, Жидачівський, Жовківський, Золочівський, Кам'янка-Буський, Миколаївський, Самбірський, Яворівський), Івано-Франківської (частково Рогатинський район) та Тернопільської областей (частково Бережанський, Зборівський та Козівський райони).

Спроби провести адміністративні межі Львівської землі були здійснені рядом дослідників (А. Яблоновський [693, с. 25-27], Ф. Персовський [631, с. 4-5] тощо). Найбільш детально це було зроблено К. Пшибосем у окремій розвідці [645], однак і його дані вимагають певних поправок. Корекція стосується наступних ділянок кордону (починаючи з півночі за годинниковою стрілкою):

1. Вздовж р. Дерев'янки (Кривулі). Дослідник відносить с. Добросин до Белзького воєводства, тоді як воно входило до складу Львівської землі [41, с. 1057; 60, арк. 16-16зв.]. До неї ж належали с. Любеля і Кулява [41, с. 1063, 1066; 60, арк. 35-35зв., 43зв.], розташовані на лівому березі р. Дерев'янки, яка, як вважав Пшибось, була природним бар'єром між обома адміністративними одиницями.
2. Між Боянцем та Кам'янкою-Бузькою. На думку дослідника, межа Львівської землі проходила північніше сіл Желдець та Батятичі. Однак, до Львівської землі слід віднести також угіддя сіл Купичволя, Стремінь та Зубів Міст, отже межа землі проходила ще північніше [60, арк. 77зв., 89зв.; 68, арк. 60; 117, с. 329; 165, с. 438 № 7415].
3. Село Петричі [60, арк. 63зв.; 218, с. 64], яке, на думку Пшибося, підпорядковувалось Белзькому воєводству, входило до складу Львівської землі, а відтак межа воєводств на цій ділянці проходила дещо західніше, в напрямку Красного.
4. Подібно до Петрич, помилково віднесено до Белзького воєводства с. Бовдури [41, с. 1055; 58, арк. 174зв.], на північ від Бродів.

5. На ділянці кордону південніше Підкаменя (Брд ЛО), де межа землі проходила між р. Серет та Лівий Серет, дослідник помилково зазначив, що село Мильно належить до Волинського воєводства [60, арк. 49]. Відтак, насправді кордон проходив не рікою Серет, а трохи східніше, фактично збігаючись із сучасною східною межею Зборівського району Тернопільської області. Окрім Мильного, до Львівської землі належали також села Вертелка та Мшанець, розташовані на правому березі Серету [60, арк. 48зв.-49, 84зв.]. Так само К. Пшибось відносить до Волинського воєводства три села на р. Нестерівка (Висипівці, Курівці та Серединці), а до Галицької землі Руського воєводства – три села на р. Стрипа (Денисів, Купчинці та Ішків), хоча Купчинці фігурують у поборовому реєстрі 1661 р. [60, арк. 3зв.], а Висипівці (під назвою Йосипівка) і Серединці зафіксовані у подимному реєстрі 1711 р. [41, с. 1062, 1077]. Щоправда, згадок про перебування Купчинців у Львівській землі в XVIII ст. нами виявлено не було.

Ще одну корекцію даних К. Пшибося здійснено нами на підставі розвідок. Мова йде про два села неподалік Зборова – Гаї Розтоцькі та Гаї за Рудою, помилково віднесені до Волинського воєводства. За даними Садка Баронча, згадані поселення були передмістями Зборова [506, с. 4], а отже підпорядковувалися Львівській землі.

Слід мати на увазі, що подібні територіальні уточнення стосуються лише окремо взятого хронологічного проміжку. Невипадково, для корекції даних, поданих К. Пшибосем, нами було використано документи другої половини XVII ст. і початку XVIII ст., коли межі Львівської землі як адміністративної одиниці сформувалися більш-менш остаточно. Це особливо помітно у порівнянні із джерелами XVI ст., які фіксують у складі Львівської землі населені пункти, що згодом увійшли до складу сусідніх адміністративних одиниць. Зокрема, у поборових реєстрах 1552 і 1578 р. згадане с. Лев'ятин поблизу Радивилова, яке потім увійшло до складу Волинського воєводства [58, арк. 175; 218, с. 66]. Були й випадки, коли поселення сусідніх адміністративних

одиниць тимчасово входили до складу землі. Ці та інші зміни кордону Львівської землі, які вдалося встановити за фіскальними джерелами, відображено в додатку М.

Окреслимо також ряд суттєвих моментів, що визначали специфіку структури адміністративного поділу тієї доби. Так, приватні володіння не обов'язково обмежувалися рамками однієї адміністративної одиниці, в першу чергу магнатські. Зокрема, Білокамінський комплекс Вишневецьких у Львівській землі (Білий Камінь, Белжець, Бужок, Жуличі, Ушня, Черемошня [41, с. 1054, 1056, 1082]) включав в себе і ряд сусідніх поселень у Белзькому воєводстві (Балучин, Острівчик, Почапи, Скварява, Фірлеївка [510, с. 155, 163, 181, 183, 190]). Подібним чином формувалася власність духовних структур[*]. Львівський римо-католицький архієпископ, окрім володінь у Львівській землі, зосереджував у власності села Бахів та Посада Бабицька (Бабицьке Передмістя) у Сяноцькій землі [195, с. 93]. Львівській капітулі належало село Мильчиці у Перемишльській землі [192, с. 77].

3.3. Королівщини.

Львівське староство. Найбільшим комплексом королівським маєтків землі була Львівська королівщина. Поряд із цим, впродовж XVI – XVIII ст. вона зазнала найсуттєвіших територіальних втрат, які зрештою призвели до виокремлення ряду негродових староств – Бібрківського, Глинянського, Дроговизького, Кам'янецького та Щирецького.

Перші зразки фіскальних джерел містять різні дані щодо підпорядкування окремих поселень львівському замку. Поборовий реєстр Львівської землі, укладений 1515 р. зафіксував у старостві 21 населений пункт (тут і далі без Львова): Білка, Борисів (Борусів), Борщовичі, Браничі (Бринці), Великополе, Вороців, Жиравка, Жорниська, Залісся, Карачинів, Лозина, Миклашів, Нове Село, Підліски, Пруси, Скнилів, Смереків, Сокільники, Страдч, Туринка,

[*] Мабуть, найбільш показовий приклад не обмежених адміністративними кордонами духовних володінь є власність ґнєзненського архієпископа, якому станом на кінець XVI ст. лише у Сєрадзькому та Ленчицькому воєводствах належало 5 міст, 89 сіл та 3 частини сіл, у Мазовецькому – 2 міста і 127 сіл, у Сандомирському – 2 міста і 8 сіл, у Краківському – 3 села [526, с. 90; 527, с. 62; 627, с. 96].

Яснiська [218, с. 152]. В середині XVI ст. у Львівське староство входило вже 16 поселень. Поборовий реєстр 1552 р. зафіксував наступний склад сіл: Білка, Борщовичі, Великополе, Вороців, Жорниська, Залісся, Знесіння, Карачинів, Миклашів, Навоз, Нове Село, Пруси, Сокільники, Солонка, Скнилів, Страдч [58, арк. 166-166зв.]. Інвентар 1558 р. засвідчив подальше зменшення королівщини, куди входило лише 13 сіл: Блищиводи, Великополе, Вороців, Жиравка, Залісся, Карачинів, Пруси, Скнилів, Смерекiв, Сокільники, Солонка Велика і Мала та Страдч [70, арк. 30].

Територіальні втрати у старостві найчастіше були пов’язані з добровільними уступками монархів, які за рахунок передачі окремих сіл в заставу (детальніше про це – у підрозділі «3.4. Заставлені королівщини») здійснювали в короткий термін збір коштів, необхідних для фінансування воєнних кампаній. Деякі поселення староства переходили у дідичне володіння. Перша люстраційна акція у Польському королівстві (1564 – 1565 рр.), в час проведення якої до староства входило 13 поселень (Блищиводи, Великополе, Вороців, Залісся, Карачинів, Скнилів, Смерекiв, Сокільники, Страдч, Пруси, Солонка Велика і Мала, Жиравка [117, с. 347-357]), фіксувала також села, які були передані шляхті на правах оренди* або «доживоття»**.

В деяких випадках шляхтичі самовільно захоплювали королівські села. Яскравий приклад пов'язаний із родиною Жолкевських, яка оволоділа селом Туринка (найпівнічнішим поселенням Львівського староства, дібра якого межували з ґрунтами села Винники, що належало згаданій родині) після самовільного захоплення. Внаслідок цього найкращі угіддя у селі були перетворені у фільварок, а мешканці змушені були відробляти панщину [119, с. 7]. Відомо також, що Станіслав Жолкевський зазіхав і на сусідні з Туринкою населені пункти – в першу чергу, Смерекiв та Блищиводи (поселення, що згодом увійшли до Мервичівської тенути). Оскільки піддані Жолкевського без

* Серед них Веринь, Ганів (Шанів?), Горожанна Велика і Мала, Демня, Дроговиж, Каменополе, Ліски, Любша, Мервичі, Надітичі, Передримихи, Підгірці, Ричагів, Розвадів, Семенівка, Серники, Стільсько, Стоки, Устя, Хоросно [117, с. 378-380].

** До новорозданих (на той момент) шляхті королівських сіл належали Артасів, Гряда, Двірці, Зендовичі, Знесіння, Нове Село, Острів, Лани, Лани Малі (Стара Бібрка), Ліски, Миклашів, Підліски, Прибинь, Садки, Стронятин і Кошелів, Сухоріччя, Туринка [117, с. 389-411].

дозволу вирубували лісові масиви в межах означених поселень, дійшло до необхідності залучення королівських люстраторів, зусиллями яких у 1570 р. були встановлені чіткі межі між королівськими селами Смерекiв і Блищиводи та Туринкою. Вочевидь, коронного гетьмана не зупинило втручання королівських урядників – 24 лютого 1578 року король Стефан Баторій дав наказ розслідувати, у яких масштабах здійснювалася вирубка місцевих лісів [165, с. 105 № 1582, с. 127 № 1922].

До середини XVII ст. львівському замку напряму вже не підпорядковувалося жодне поселення. Люстрація 1661 – 1665 рр. зафіксувала факт перебування усіх колишніх королівських сіл у власності шляхти*.

На жаль, неможливо точно стверджувати про те, коли саме старостинські села перейшли у приватну власність (за винятком Нового Села, яке перестало бути королівщиною приблизно 1645 р. (в люстрації 1662 р. зазначено, що село «відірване від староства» 17 років тому [177, с. 43]).

Схожа ситуація склалася і в кінці XVIII ст. Остання генеральна люстрація 1765 р. вказувала на підпорядкування львівському замку лише трьох сіл – Велика і Мала Солонка та Жиравка [76, арк. 18]. Інші поселення були одідичені або заставлені шляхтою. У більшості випадків це були представники родини Потоцьких (четверо з них обіймало уряд львівського старости – Стефан (1726 – 1729 рр.), Йоахим (1729 – 1754 рр.), Євстахій (1762 – 1767 рр.) і Антоній (1767 –

* Артасів (власниця Барбара Ґраб'янчина, вдова Марціяна Ґраб'янки; за привілеєм від 4 січня 1646 р.), Болотня (3,5 л.; власник – полоцький підчаший Мацей Ґолоцький, передано 23 серпня 1655 р. львівською стольниковою Регіною Ковальською), Гряда (разом з Волею Брюховецькою та Ситиховом; власник – коронний обозний Анджей Потоцький, за привілеєм від 2 жовтня 1656 р. після смерті Якуба Потоцького; за іншими даними – села знаходилися у державі пана Осуховського), Відники (7,5 або 8 л.; власник – ловчий Львівської землі Ґабріель Сільніцький, за привілеєм від 20 серпня 1660 р.), Жорниська і частина села Лозина (власник – жидачівський підстолій Войцех Моравець), Задвір'я (6 л.; власник – львівський підкоморій Петро Озґа), Знесіння (13 дворищ або 4 л.; власник – добжинський хорунжий Зиґмунт Убиш, за привілеєм Владислава IV від 17 квітня 1636 р.), Кам'янопіль і Підбірці (1,5 і 5 л. відповідно; за іншими даними – 8 дворищ у Кам'янополі і 4,5 л. у Підбірцях); власники – Томаш Лужецький і його дружина Зоф'я, за привілеєм від 10 травня 1663 р.; за іншими даними – села знаходилися в оренді Войцеха Моравця), Миклашів (17,5 л.; власник – Стефан Замойський, за привілеєм від 4 квітня 1653 р.), Нове Село (5 або 5,5 л.; у володінні перемишльського мечника Францішка Левошинського, за привілеєм від 10 березня 1657 р. по смерті руського воєводи Станіслава Лянцкоронського; за іншими даними – власником села був якийсь Коморовський), Підліски (разом із Стронятином та Кошелевом, 10,5 л., у власності чернігівського каштеляна Здзіслава Замойського і дружини Зоф'ї), Пруси (4 або 7,5 л.; Каспер Вондалковський і дружина Зоф'я Ґославська, передача від Томи Янковського і Анни Кронковської від 11 серпня 1653 р.; за іншими даними – у 1661 р. власником села був городельський староста Стузовський), Рокитна (у власності Яна Браницького за привілеєм від 23 квітня 1659 р. після смерті Станіслава Фредра), Стоки (3 л.; за іншими даними – 7 л.); власник – галицький каштелян Александр Цетнер), Сухоріччя (3 л.; за іншими даними – 2,5 л.); луковський підстолій Александр Іздебський і дружина Зоф'я Ковальська, передано 24 жовтня 1659 р.) [60, арк. 23, 35зв., 41зв., 52-52зв., 61зв., 63, 72зв., 82, 86, 91; 177, с. 17, 19, 20, 21, 22, 35, 36-37, 40, 41, 43, 44, 46, 47-48].

1769 рр.) [236, с. 153-154]). Так, села Борщовичі, Знесіння і Пруси перебували у володінні Єви Потоцької [76, арк. 22зв., 23, 23зв.], Кам'янопіль, Підбірці і Рокитна належали Юзефу Мьончинському та його дружині Катажині (з Потоцьких) [76, арк. 24, 24зв.], Ляшки [Муровані] та Женів – Людвіку Поцею та дружині Вікторії (з Потоцьких) [76, арк. 28, 28зв.], Скнилів – Катажині (з Потоцьких) Коссаковській [76, арк. 21]. У дідичній власності перебували також села Кожичі і Ямельня (належали Анні і Шимону Шептицьким [76, арк. 21зв.]) та Миклашів (зосереджував підкоморій Людвік Братковський [76, арк. 25зв.]). В оренді знаходилися села Білка та Сухоріччя (тенутарій – поручник коронних військ Ігнацій Хжановський [76, арк. 26зв.]), а також Задвір'я і Полоничі (орендар – Юліанна Ожджина (Озґа) [76, арк. 27]).

Бібрківське староство. Комплекс королівських маєтностей з центром у місті Бібрка був названий «староством» лише в останній генеральній люстрації 1765 р. У самій Бібрці, яка отримала маґдебурзьке право в 1469 р. [501, с. 579]), ніколи не було замку і ґродського суду [177, с. 24]. Місто було локоване на 20 ланах, з яких 2 належали місцевому пароху, а ще половина – костельному витрикушу (подібні надання у документах нам більше не траплялися). Вперше Бібрка разом із селами Лани, Ланки Малі та П'ятничани виступали єдиним заставленим комплексом у люстрації 1621 р. (на той момент ним володів жарнівський каштелян Тарновський) [61, арк. 28зв.]. Чергова люстрація 1629 р. зафіксувала власником тенути галицького хорунжого і долинського старосту Єжи Красіцького [3, арк. 165зв.]. На цей момент, угіддя сіл комплексу були виміряні у дворищах – Лани (3 дворища), Ланки Малі (1,5), П'ятничани (кількість не вказана). Люстрація 1661 – 1665 рр. зафіксувала зростання староства – відтепер до нього входили також села Серники та Гаї, а площа поселень була вказана у ланах – Лани (10 л.), Пятничани (2,5 л.), Серники (7,5 л.) [177, с. 26-27]). В останній ревізії королівщин до староства знову входили лише чотири поселення – Бібрка, Лани, Пятничани та Серники, загальною площею угідь 41,875 ланів – Бібрка (20 л.), Лани (9 л.), П'ятничани (4 л.), Серники (8,875 л.) [76, арк. 83зв.-84зв.]. Очільницею комплексу на той

момент була мазовецька воєводина Ельжбета з Потоцьких Руденська [76, арк. 82-82зв.].

Глинянське староство. Як міський осередок Глиняни сформувалися внаслідок надання сандомирським воєводою Яном Тарновським маґдебурзького права та ста франконських ланів. Акт локації було підтверджено Владиславом Яґайлом у 1397 р. – тоді ж у місті було фундована римо-католицька парафія [654, с. 583].

Перелік поселень староства змінювався із століття в століття. На початку XVI ст. Глинянам підпорядковувалися лише два села – Полоничі і Словіта [218, с. 152]. В середині століття комплекс розширився за рахунок сіл Львівського староства – Білка [Королівська], Борщовичі, Замостя, Кривичі, Навоз, Перегноїв та Полтва [117, с. 370-376]. У другій половині XVII ст. від королівщини відійшли с. Борщовичі (стало приватною власністю) і Навоз (востаннє згадане у люстрації 1661 – 1665 рр.). За цим документом староство включало в себе місто Глиняни (28 ½ освоєних ланів) та села Білка, Замостя, Кривичі, Перегноїв, Полоничі, Полтва, Словіта [177, с. 155-164]. Поборовий реєстр 1661 р. зафіксував підпорядкування глинянському замку поселень Жорниська та Ямельня [60, арк. 32, 90], розташованих на північний захід від Львова. Нарешті, остання генеральна люстрація Руського воєводства 1765 р. зазначала про належність п’яти сіл Глинянському комплексу: Замостя, Кривичі, Перегноїв, Полтва та Словіта [76, арк. 29-33; 535, с. 145-146].

Городоцьке староство. Значний територіальний комплекс, яким було Городоцьке староство, за підрахунками польського дослідника Пшемислава Домбковського, охоплював станом на XV ст. 39 поселень [537, с. 13-15]. Однак, ще з кінця XIV ст., за рахунок передачі окремих поселень у заставу, староство суттєво зменшувалося у розмірах[*]. Перший віднайдений нами повний перелік

[*] В 1374 р. Владиславом Опольським на користь Вацлава з Осова було передано села Лівчиці, Конюшки і Березець. Згодом щедрі донації королівщини ініціював Владислав Яґайло, який надавав угіддя з умовою несення військової служби. Саме так, у 1425 р. було передано значний масив земель на південь від Городка. Села Гошани, Годвишня, Коропуж, Хишевичі, Бірче і Чуловичі стали власністю Яна Менжика з Дубровиці. В 1427 р. Яґайло передав князю Дмитру Семеновичу Друцькому поселення Комарно, Хлопи, Угерці, Конколовичі, Литовку та Кліцько. В 40 рр. XV ст. Городоцька королівщина втратила села Тучапи і Жбадин (перейшли в заставу межиріцького каштеляна і руського старости Вінцента з Шамотул), Цунів (до львівського міщанина Клеменса Кадина), Речичани (до Яна Речичанського в заставу 380 гривень), Великий та Малий

поселень, що входили до Городоцького староства, який датується 1473 р., зафіксував у його складі, окрім Городка, лише 14 сіл (Верещиця, Галичанів, Добростани, Дроздовичі, Завидовичі, Зашковичі, Керниця, Колбаєвичі, Курники, Кути, Мавковичі, Родатичі, Стариська, Черляни [184, с. 53 № 1028]).

Перші поборові реєстри початку XVI ст. зазначали різну кількість поселень королівщини – від 16 (реєстри 1515 та 1517 рр.: Городок, Родатичі, Галичанів, Дроздовичі, Добростани, Стариська, Курники, Завидовичі, Зашковичі, Колбаєвичі, Верещиця, Чуловичі, Мальчиці, Поріччя, Лівчиці, Вовчухи, Монастирець [59, арк. 262зв.-263, 622зв.-623]) до 8 (реєстр 1532 р.: Городок, Родатичі, Добростани, Стариська, Верещиця, Курники, Завидовичі, Черляни, Колбаєвичі [56, арк. 149зв.-150]). Починаючи з середини XVI ст., коли межі Городоцького староства сформувалися остаточно, залишаючись майже незмінними до 1772 р. (на короткий період в першій половині XVIII ст. були набуті села Цунів та Кам'янобрід [1, арк. 3зв.; 4, арк. 44с, 47, 60а; 5, арк. 136]), ця територіальна одиниця складалася з чотирьох окремих дільниць. Найпівнічніша з них охоплювала села, розташовані посеред лісових масивів Розточчя – Верещиця, Вишенька, Воля Добростанська, Воля Старицька, Добростани, Курники, Лелехівка. На півдні ця дільниця межувала із вже згаданими Цуневом та Кам'янобродом. Саме вони відмежовували північну дільницю Городоцької королівщини від основного комплексу володінь із старостинським центром – Городком, куди також входили наступні поселення: Галичани, Завидовичі, Зашковичі, Керниця, Мавковичі, Родатичі, Черляни.

Нарешті, дві дрібні дільниці (або радше анклави) Городоцької королівщини включали у себе лише по одному селу. В одній з таких дільниць знаходилися Чорнокунці – невелике поселення на північ від родатицьких угідь, що перебувало у підпорядкуванні городоцького війта [177, с. 204-205]. Власне тому питання власницької приналежності села (королівська чи приватна власність) є дискусійним. Подібно до Чорнокунців, окремий анклав становили

Любінь (були надані Казимиром Ягеллончиком Христофору з Сан Ремо). Одним з найбільших поселень королівщини, Родатичами, у 1440 р. оволодів Ян з Пільчі на умовах застави 735 угорських флоринів, однак згодом село все ж вдалося повернути до староства [678, с. 675-676, 679].

угіддя села Колбаєвичі, розташованого на південний захід від Городоцької дільниці староства.

Дроговизьке староство. Названий комплекс перебував у власності родини Тарлів щонайменше з 1515 р. На той момент до його складу входили села Веринь, Горбачі, Дроговиж, Ілів, Надітичі, Розвадів, Стільсько, Устя [218, с. 156]. Станом на 1552 р. у дідицтві краківського каноніка, а згодом львівського архієпископа Павела Тарла (? – 1565 рр.) перебували Дроговиж, Надітичі, Поріччя та Устя. Окрім цього, у його заставі знаходились розташовані неподалік королівські села Веринь і Розвадів [58, арк. 171]. У січні 1554 р. брат Павела, холмський староста Ґабріель, викупив їх у нього. Окрім цього, у Єжи Язловецького та Станіслава Фредруша були придбані поселення Демня і Стільсько [165, с. 67 № 1006]. У лютому 1570 р. на ґрунтах королівського села Дроговиж, над Глибоким потоком, новим власником комплексу, сандомирським хорунжим Миколаєм Тарлом було локовано «на новому корені» місто, назване в честь локатора Миколаєвом [165, с. 101 № 1525]. В період перебування на чолі староства Миколая Тарла до королівщини слід зарахувати також с. Мала і Велика Горожанна та Ричагів, які перебували в оренді Миколая [165, с. 99 № 1486, 1491].

Згідно з даними люстрації 1661 – 1665 рр., до складу староства входило 1 місто і 9 сіл; їх угіддя сумарно становили 64 ¼ ланів, з яких осілими були лише 33,375 ланів, тобто трохи більше половини: Миколаїв (60 осілих чвертей із 140) разом з війтівством (2 лани), Веринь (1,625 осілих ланів з 2,5), Демня (3,75), Дроговиж (2 осілих з 5 ланів), Дуброва (0,5), Ілів (0,75 осілих з 5 ланів), Надітичі (1,375), Розвадів (4 осілих з 5 ланів), Стільсько (0,75 осілих ланів з 2,5), Устя (1,625) [177, с. 29-34].

Ревізія 1765 р. не зафіксувала село Дуброву у складі староства, однак згадувала про нову колонію Волю (ймовірно, виникла на ґрунтах с. Стільсько). Цікаво, що загальна площа угідь сіл королівщини, за даними люстрації, була більшою, аніж сто років тому – 85,125 ланів (з них 62,875 осілих): Миколаїв, Веринь (34 осілих чверті, 13 пустих), Демня (30 осілих чвертей), Дроговиж (46

осілих чвертей, 13 пустих), Ілів (11 осілих чвертей), Надітичі (14 осілих чвертей, 1 пуста), Розвадів (41 ½ осілих чверті), Стільсько (42 осілих чверті, 62 пустих; окремо 1 лан), Устя (19 осілих чвертей) і нова колонія Воля (10 осілих чвертей) [76, арк. 143, 144-144зв., 145зв., 146-147зв.]. Можливо, село Дуброва занепало і було обліковане разом з ґрунтами сусіднього Стільська, що пояснює відсутність згадок про нього у люстрації.

Кам'янецьке староство. Комплекс знаходився на північній околиці Львівської землі, в заболоченій долині Західного Бугу. Його адміністративний центр – місто Кам'янка – був заснований в середині XV ст. вихідцем із мазовецького Дмошина Єжи Струмилом, який прибув до Львівської землі невдовзі після надання йому королем Владиславом Варненчиком тутешніх сіл за участь в поході на Угорське королівство[*].

Дослідник Анджей Янечек вважає, що місто було закладене у першій чверті XV ст., а саме в час перебування на чолі Львівського староства Флоріана з Коритниці (1407-1411 рр.) [588, с. 244]. На думку Янечека, окрім Кам'янки, Єжи Струмило, заклав в долині Бугу поселення Дернів та Лани [588, с. 244], що згодом увійшли до Кам'янецького староства. Отримавши у 1471 р. маґдебурзький привілей (у 1509 р. Сигізмунд I підтвердив надання), місто почало швидко розростатися. У першій половині XVII ст. Кам'янка-Струмилова за кількістю мешканців була п'ятою серед міст Руського воєводства[**]. Інший міський осередок – Добротвір – виник на початку XV ст. Маґдебурзьке право він отримав у кінці століття, незадовго до фундації тут костелу св. Станіслава (1487 р.) [588, с. 54].

Добротвір з навколишніми поселеннями мав особливий адміністративний статус, що знайшло своє відображення у фіскальних документах. Так, населені пункти Добротвірської дільниці не згадувалися у поборових реєстрах Львівської землі (натомість у подібних документах Белзького воєводства вони фігурують [218, арк. 219]).

---

[*] 23 серпня 1442 року Владислав Варненьчик записав Єжи Струмилу за участь в угорському поході 200 гривень на Золочів, названий у документі селом [162, с. 83 № XLIII].

[**] Населення Кам'янки в цей період становило приблизно 3,7 тис. мешканців. Для порівняння у Львові проживало 20-30 тис. осіб, у Перемишлі – понад 6 тис., у Самборі – 4,5 тис., у Коломиї – 4 тис. [584, с. 28].

Повний перелік поселень староства подають люстрації та інвентарі. Зокрема, друга генеральна люстрація 1570 р. зафіксувала королівщину в стані найбільшого територіального розвитку. На той момент до її складу входило два міста (Кам'янка і Добротвір), одне передмістя-село (Лани) та сім сіл: Батятичі, Сілець, Желдець, Честині, Дернів, Руда, Середній Став [119, с. 267-273]. Площа староства залишалася незмінною до 30-х рр. XVII ст., коли львівській родині купців Папарів було передано у дідичну власність найбільші села королівщини – Батятичі та Желдець. Крім того, ряд сіл, про які згадують джерела у XVI ст., з невідомих причин зникли (Воля Новоставська і Честинська[*], Середній Став). Згідно люстрації 1661 – 1665 рр. староство включало в себе два міста (Кам'янка і Добротвір) та чотири села (Дернів, Лани, Руда, Сільце) [177, с. 164-170].

Впродовж XVIII ст. староство зберігало свої межі, а кількість підпорядкованих кам'янецькому замку населених пунктів зросла за рахунок освоєння лісових масивів і створення нових промислових осередків, що згодом стали окремими поселеннями. Староство складалося з Кам'янецької дільниці: місто Кам'янка-Струмилова (в його складі – Підзамче), сіл Дернів, Лани, Обидів, Руда, Ясениця-Забужанська, Ясениця-Руденська, та Добротвірської дільниці у складі м. Добротвір та с. Стриганка. Ревізією були охоплені також колишні королівські села – Стремінь (у володінні добжинського підчашого Миколая Ґадомського), Новий Став і Честині (у власності Францішека Ксаверія Браніцького, коронного підстолія і галицького старости) [76, арк. 44зв., 48зв., 49, 49зв., 50, 50зв., 51, 52, 52зв., 53].

Рогатинське староство. Комплекс королівських сіл довкола міста Рогатина на протязі всього існування Руського воєводства адміністративно підпорядковувався Галицькій землі, однак декілька сіл на північ від міста фігурували в поборових і подимних реєстрах разом з поселеннями Львівської землі. Станом на середину XVI ст. до цієї дільниці входило чотири села – Гульків, Кореличі, Матіїв, Янчин [58, арк. 176-176зв.]. В 1570 р. на ґрунтах села

[*] Про обидва поселення вдалося знайти лише одну писемну згадку – в контексті розмежування у 1559 р. дібр староства, куди ті входили, від власності Станіслава Ґайовського (поселення Тадані і Монастир). Можливо, Воля Новоставська в майбутньому стала селом Новий Став [165, с. 79 № 1188].

Матіїв великим коронним маршалком і рогатинським старостою Яном Фірлеєм було локовано місто Фірлеїв [165, с. 106 № 1586]. До середини XVIII ст. дільниця розширилася і включала в себе шість поселень – Гульків, Кліщівна, Кореличі, Підгороддя, Фірлеїв та Янчин [165, с. 425 № 7183, с. 426 № 7208].

Щирецьке староство. Подібно до Глинян, Щирець був закладений сандомирським воєводою і старостою руських земель Яном Тарновським в 1397 р. [164, с. 6-7 № VI] За привілеєм Владислава Ягайла того ж року воно отримало магдебурзьке право [164, с. 8-9 № VII][*]. Для міських ґрунтів також відводилося 100 ланів (з них два для пасовищ, одне – для плебана).

За першою генеральною люстрацією 1564 – 1565 рр. під контролем Щирця з передмістями Лани і Піски перебували села Бродки, Гуменець, Демня, Добряни, Заболоття, Красів, Луб'яне, Михончичі (згодом Дмитре) та Попеляни [117, с. 357-370].

До середини XVII ст. площа Щирецького староства значно зросла – як за рахунок нових поселень (Бродки і Поршна), так і тих, що раніше підпорядковувалися львівському замку (Жиравка, Солонка Велика і Мала). Загальна площа угідь королівщини станом на 1616 р. становила 296 ланів: Щирець (106 л.), села Бродки (9 л.), Гуменець (8,5 л.), Добряни (17 л.), Жиравка (10,5 л.), Красів (19,5 л.), Луб'яне (12 л.), Міхончичі або Дмитре (25 л.), Нагоряни (3 л.), Поршна (17,5 л.), Поляна (40,5 л.), Попеляни (5 л.), Солонка Велика (17 л.), Солонка Мала (5,5 л.), [177, с. 105, 108-114]. Козацькі походи спричинили до спустошення поселень староства та різкого зниження площ оброблюваних угідь – сумарне число осілих ланів за люстрацією 1661 – 1665 рр. зменшилось до 78. Всього, згідно документу, у Щирецькому комплексі знаходилося 14 поселень: Щирець (16 осілих ланів), Бродки (5 л.), Гуменець (8,5 л.), Добряни (? л.), Жиравка (10,5 л.), Красів (без ланів), Луб'яне (2 л.), Міхончичі або Дмитре (3 л.), Нагоряни (без ланів), Поляна (3,5 л.), Поршна (4 л.), Попеляни (3 л.), Солонка Велика (17 л.), Солонка Мала (5,5 л.) [177, с. 105-

[*] Згідно документів, закладення відбулося 4 січня, а отримання магдебурзького права – 1 жовтня. За іншими даними, 12 травня 1397 р. Ян з Тарнова дозволив Пьотру Сіделю закласти в селі Глиняни місто на магдебурзькому праві і надав йому солтиство [165, с. 2 № 25].

113]. Згадані поселення, однак, не залишилися надовго у Щирецькій королівщині, а повернулися під контроль львівського замку (Солонка Велика і Мала), або перейшли у приватну власність. Зокрема, за привілеєм від 21 травня 1742 р. село Сокільники зосереджувала львівська каштелянова Пелагія Потоцька, яка одночасно володіла Щирецькою королівщиною [76, арк. 138]. Станом на 1765 р. цей комплекс включав в себе Щирець з трьома передмістями (Лани, Піски та Острів), 10 селами (Бродки, Гуменець, Добряни, Красів, Луб'яне, Міхончичі-Дмитре, Нагоряни, Поляна, Попеляни, Поршна) і одним новозакладеним поселенням Воля (очевидно, Сердицька) [76, арк. 119].

Яворівське староство. Розташоване на захід від Львова, це староство до середини XVI ст. входило до складу Городоцького повіту. Орендарями Яворова та навколишніх сіл з початку XV ст. виступала родина Шамотульських – 1 травня 1408 р. яворівський державець, познанський каштелян Анджей з Шамотул, надав місцевим шевцям право утримання 10 торгових яток [165, с. 3 № 37]. В період з 1434 по 1444 р. поселення Яворів, Старий та Новий Язів, Залужжя, Вільшаниця, Вербляни, Чернилява, Молошковичі, Підлуби, Тучапи, Жбадин, Крехів, Скварява (а також, ймовірно, Завадів) разом з луками Брище і Ягельниця перебували під заставою межиріцького каштеляна та руського старости Вінцента з Шамотул [678, с. 676-677]. Таким чином, з названих вище поселень утворився маєтковий комплекс, що згодом трансформувався у негродове староство.

З середини XV ст. Шамотульські почали зосереджувати згадані поселення в оренді. У 1456 р. король Казимир Яґеллончик передав місто Яворів та ряд навколишніх поселень (Вільшаниця, Залужжя та Язів) познанському каштеляну Пьотрові з Шамотул у заставу 1300 гривень і 1650 угорських золотих, необхідних йому для походу на прусів [158, с. 151 № LXXXV]. У тому ж році Пьотр отримав в заставу 200 гривень село Вербляни [160, с. 195 № CXLIX].

За даними поборових реєстрів, у середині XVI ст. до складу староства входили села Вербляни, Вільшаниця, Завадів, Крехів, Молошковичі, Новий

Язів, Скварява, Старий Язів, Тростянець, Тучапи, Чернилява, Шкло [58, арк. 186-186зв.]. У першій половині XVII ст. північна частина королівщини із селами Крехів, Кунин та Скварява відкололася від загального королівського комплексу і разом з новолокованими селами Вілька Кунинська та Чайкова Воля утворили нову Крехівську тенуту*. Серед її очільників були, зокрема, яворівський староста Якуб Собеський (1646 р.), Стефан Чарнецький (1650 р.), Зигмунт Убиш (1650 р.), Ян Францішек Стадницький (1650, 1658 р.), Теодозій Томкевич (1658 р.) [165, с. 256 № 4202, с. 284 № 4713, 4722, с. 364 № 4354, с. 365 № 4371].

В зв'язку з територіальними втратами, чергова люстрація королівщин, проведена у 1661 – 1665 рр. зафіксувала приналежність до Яворова дев'яти поселень: Вербляни, Вільшаниця, Завадів, Залужжя, Новий Язів, Старий Язів, Тростянець, Чернилява, Шкло [177, с. 132-138]. Фактично до 1772 р. площа староства залишалася незмінною, однак на його теренах з'явилися два нових села – Новини і Цетуля [76, арк. 87зв.].

3.4. Заставлені королівщини.

Доволі поширеною формою власності та явищем адміністративно-територіального устрою Руського воєводства була застава (оренда). Оренда, або ж тенута (пол. *dzierżawa*, лат. *tenuta*), охоплювала передані під заставу шляхтичам королівські маєтності. Випадки подібних земельних надань були дуже поширеними, оскільки надавали монарху кошти, необхідні для військових походів. «Держави» найчастіше були тимчасовими. Однак, деякі особливо могутні шляхтичі залишали за собою право тривалого, іноді навіть спадкового володіння над заставленими маєтностями.

На відміну від старост, утримувачі заставлених маєтностей, т. зв. державці (тенутарії), не зосереджували в своїх руках адміністративних та судових функцій, відтак їх називали також несудовими або негродовими

* Люстрація 1621 р. фіксує у складі Яворівського староства лише ті три поселення (Крехів, Кунин та Скварява), які сформували нову тенуту [61, с. 79-81].

старостами. Тим не менше, як зазначав Михайло Грушевський, в «руських воєводствах» державці володіли достатньою кількістю владних повноважень – зокрема, під їх юрисдикцією перебувала місцева дрібна шляхта, що виконувала обов'язки для замку. Також тенутарії займалися організацією оборони в разі зовнішньої загрози [319, с. 316; 397, с. 474].

Як було зазначено вище, тенутаріїв іменували негродовими старостами, а підконтрольні їм території – відповідно, негродовими староствами. Таким чином, практично всі згадані вище у підрозділі «3.3. Королівщини» староства є негродовими (за винятком Львівського, і, певний час, Городоцького), оскільки у їх центрах до початку XVI ст. вже не було ґродських судів. Однак ми відносили до староств усі комплекси королівщин, які були названі так у описово-статистичних документах (в першу чергу, протоколах люстрацій).

Так, остання генеральна люстрація Руського воєводства 1765 р. зафіксувала у Львівській землі в якості «держав» наступні маєткові комплекси: Баковецький, Кам'янобрідський, Кам'янопільський, Мервичівський, Полоничівський, Ситихівський, Тучапський, Янівський [535, с. 141-168].

З вищевказаного переліку найранніше виникла Мервичівська тенута, що знаходилась на північ від Куликова і була вперше заставлена ще у першій половині XV ст. В 1419 р. Владислав Яґайло надав села Мервичі і Артасів королівському ловчому (пізніше – руському воєводі) Пьотрові Одровонжу під заставу 20 гривень [595, с. 551].

Давність оренди тенут згодом прямо вплинула на їхню згадуваність у фіскальних джерелах. Справа у тому, що ця ж Мервичівська тенута належала до оренд «на старих сумах», тобто таких, що виникли до укладення королем Олександром статуту «*De modo bonorum Regalium inscribendorum*» (1504 р.), згідно з яким монархам надалі заборонялося заставляти, роздавати і продавати маєтності [202, с. 136; 203, с. 15]. Подібний статус означав, що Мервичівська «держава» вилучалася з люстраційних округів під час проведення ревізій королівських маєтностей, оскільки цього вимагала конституція Варшавського сейму 1563 – 1564 рр. [203, с. 25]

Подібним чином не підлягала ревізіям Яворівська тенута, сформована ще в першій половині XV ст. Шамотульськими, та Дроговизька тенута, яка перебувала у володінні Тарлів (див. додаток Х). Однак, слід зауважити, що села Мервичівської (Мервичі, Предримихи) та Дроговизької оренд (Дроговиж, Розвадів, Устя, Надітичі, Веринь) все ж були перелічені у першій генеральній люстрації 1564 – 1565 рр. (в рубриці розданих шляхті поселень, жителі яких платили подимне львівському замку), однак їх жителі не були обліковані [117, с. 378-380].

У матеріалах люстрацій згадані комплекси почали повноцінно фігурувати з XVII ст. Цьому сприяли певні правові нововведення, завдяки яким регламентувався збір податків для королівської казни, що мали збільшити надходження до неї. Так, згідно сеймової постанови 1588 р. право заставного володіння маєтностями «на старих сумах» закінчувалося зі смертю чергового четвертого власника тенути [203, с. 259]. В 1609 р. була прийнята чергова постанова, згідно з якою люструванню підлягали тенути, в яких «вигасли старі суми» та помер попередній власник [203, с. 472]. Враховуючи те, що загальна площа оренд у Белзькому і Руському воєводстві складала 30 % від усіх королівщин на цих теренах [179, с. XXIX], зростання надходжень до казни після впровадження подібних постанов мало стати досить суттєвим.

З іншого боку, керуючись даними додатку Х, важко достеменно відповісти на питання, чому Кам’янецьке староство не фігурувало в люстраціях в 1616 та 1621 рр.

Приміром, відсутність згадок про Дроговизький комплекс у ревізіях 1570 та 1616 рр. пояснюється тим, що на момент проведення першої із них маєтність мала статус дідичного володіння (зокрема, в 1571 р. спадкоємці Миколая Тарла змушені були доводити свої права на володіння Дроговизьким комплексом [165, с. 109 № 1637]). В 1616 р. Дроговизьке староство мало статус оренди «на старих сумах» і тому знову уникнуло люстрації. Про це ми дізнаємося з протоколу наступної ревізії 1621 р. Хоча на той момент комплекс не змінив

власника – ним ще з 1604 р. був Миколай Остророг[*] (а отже, формально маєтність мала б надалі зберігати свій статус), комісари зазначали, що цього разу форма володіння не була підтверджена «автентичними привілеями» [61, арк. 31зв.].

Кам'янецьке староство на момент люстрацій 1616 та 1621 рр. не було одідичене. Під час проведення першої ревізії його старостою був Станіслав Жолкевський [165, с. 205 № 3252], під час другої – ймовірно, син Ян[**]. Тому, ймовірно, відсутність згадок про королівщину у документі пояснюється наявністю достатньої кількості документів про право володіння.

Інші більш-менш значні тенути Львівської землі оформилися після вищезгаданого статуту короля Олександра. Як правило, до їх складу входили колишні поселення Львівського (Кам'янопільська, Ситихівська, Янівська), Городоцького (Кам'янобрідська, Тучапська) та Глинянського (Полоничівська) старостств. Найбільшою за площею серед цих «держав» була сформована на початку XVII ст. Янівська тенута. Від утворення і до люстрації 1661 – 1665 рр. вона включала в себе 1 місто та 7 сіл – Янів, Великополе, Вороців, Залісся, Карачинів, Поріччя, Ставки, Страдч [177, с. 55-58, 60-62]. Остання генеральна люстрація зафіксувала зростання числа поселень у тенуті, що виникли на ґрунтах давніх населених пунктів за рахунок вирубування лісових масивів Розточчя. Комплекс складався з міста Янова, сіл Бірки, Великополе, Вороців, Залісся, Карачинів, Поріччя, Ставки, Страдч, Суховоля (інші назви – Волиця або Воля Дерев'янська, виникла на ґрунтах с. Вороців), нових колоній Тична під Ясниськами та Сухоліс (обидві на ґрунтах с. Бірки) [76, арк. 54, 55-56, 57-59зв.].

[*] По відношенню до цієї особи в джерелах зустрічаємо окреслення «дроговизький староста» у 1604 [165, с. 190 № 2985], 1614 [165, с. 202 № 3195], 1619 [165, с. 208 № 3308], 1641 рр. [165, с. 249 № 4067], а також «державець» – в 1616 [165, с. 204 № 3240] та в 1625 рр. [165, с. 215 № 3430].

[**] Припущення про передачу Станіслава Жолкевського Кам'янецького старостваа сину Яну ґрунтується на тому, що окрім цієї королівщини Станіслав очолював також Яворівську, контроль над якою по його смерті власне й зосередив син Ян [165, с. 209 № 3392 (1622 р.); с. 213 № 3399 (1623 р.)].

3.5. Приватні володіння.

Земельні володіння шляхти на території Львівської землі у розглянутий нами період за кількістю підпорядкованих поселень впевнено домінували над королівщинами (див. додаток Ц та Ш). Ми зосередимо свою увагу на власниках тих маєткових комплексів, що складалися з п’яти і більше сіл.

Вишневецькі

Представники родини Вишневецьких упродовж тривалого часу були власниками м. Залізці та навколишніх сіл. До маєтків родини комплекс ввійшов в 1603 р., після одруження князя Костянтина Вишневецького з Уршулею Мнішек [498, с. 190]. Щоправда, як зазначає польська дослідниця Ілона Чаманська, питання щодо власності на Залізці було не до кінця з’ясованим, оскільки на той момент у місті господарювала Євфросинія (вдова сяноцького старости Стефана Мнішка, рідного брата Уршулі), яка не бажала віддавати маєтки [533, с. 147]. Сама Євфросинія Мнішек (у дівоцтві – Євфросинія Дочі де Надьлючі, *Eufrozyna Doczi de Nagyluczy*) отримала Залізці разом з прилеглими селами у 1595 р. в заставу від свого тестя, сандомирського воєводи Єжи Мнішека взамін за позику в 40 тисяч злотих. Співвласником маєтності був також Єжи Другет, син Євфросинії від першого шлюбу. Костянтин Вишневецький оволодів нею лише у 1607 р., коли впертість Євфросинії змусила князя вдатися до крайніх мір і він здійснив наїзд на Залізці. Відібране містечко невдовзі стало його садибою [498, с. 191].

У шлюбі з Уршулею Мнішек (померла 1621 або 1622 р.), донькою сандомирського воєводи Єжи Мнішка і Ядвіги Тарлівни, у Костянтина народилося двоє синів (Єжи та Александер) та донька Теофілія [498, с. 196]. Єдиною донькою князя Єжи Вишневецького (помер у 1641 р.) та Євфросинії Євлалії з Тарновських була Констанція, яка народилася 1640 р. Близько 1658 р. вона одружилася з луцьким старостою Самуелем Лещинським (1637 – 1676 рр.), що згодом став коронним обозним [498, с. 212]. На думку Ілони Чаманської, Констанція мала право на володіння Залізцями [533, с. 247].

Збігнєв Анусік додає, що як внучка Уршулі Мнішек, Констанція була єдиною дідичкою залізцівських дібр. Однак вона відмовилася від прав на батьківські маєтки на користь князя Дмитра. Вона померла у 1669 або у 1670 р., її чоловік Самуель Лещинський помер, не залишивши нащадків, у 1676 р. [498, с. 213]

Фактично, право володіння над Залізцівською маєтністю Дмитро розділив з молодшим братом Костянтином [533, с. 348-349]. У власності Дмитра Вишневецького (всього він зосереджував у своїх руках 2 міста, 2 частини міст, 120 сіл і частин сіл) перебувало ¼ міста Залізці і три села Залозецького комплексу [498, с. 217]. У 1646 р. князь Дмитро заклав на своїй частині Залізців кляштор з костелом для авґустиніан. Після цього частина міста на південь від ставу (разом із замком) стала називатися Старі Залізці, а частина на південний схід від ставу (разом з кляштором) – Нові Залізці [506, с. 6].

До складу власності Костянтина Вишневецького, за даними Збіґнєва Анусіка, входило ¾ міста Залізці та близько 20 сіл комплексу [498, с. 225]. За даними фіскальних джерел, станом на 1661 р. Вишневецьким належав Залізцівський (1 місто і 10 сіл: Залізці, Білоголови, Вертелка, Ренів, Кам'янка, Мильне, Мшанець, Нетерпинці, Ратищі, Тростянець, Чистопади [60, арк. 7, 11зв., 26, 48зв.-49, 51зв., 66зв., 79, 84зв., 89]) і Білокамінський (1 місто і 1 село: Білий Камінь і Черемошня [60, арк. 3, 14]) ключі. Останній комплекс (вже в складі 1 міста та 5 сіл: Білий Камінь, Белжець, Бужок, Жуличі, Ушня, Черемошня [41, с. 1054, 1056, 1082]) родина зберегла за собою і на початку XVIII ст., тоді як Залізці з навколишніми поселеннями стали власністю Юзефа Потоцького [506, с. 7-10].

На початку XVIII ст. Міхал Сервацій Вишневецький оволодів Комарнівським ключем [165, с. 404 № 6816, 6821]. Маєтність перейшла до нього в якості посагу від дружини, Катажини Дольської [498, с. 227]. В свою чергу, її батько, Ян Кароль Дольський в 1690 р. отримав Комарно у власність від Яна Станіслава Яблоновського [165, с. 362 № 6064]. На цей момент ключ нараховував 1 місто та 23 села: Андріянів, Березець, Бірче, Бучали, Горбуля, Грімне, Ґрунт, Зашковичі (частина), Катериничі, Кліцько, Колодруби, Литовка,

Лівчиці, Новосілки, Підвисоке, Повергів, Поріччя, Саска (Бартошівка), Свинюша, Татаринів, Хлопи, Чуловичі, Якимчиці [41, с. 1053, 1055, 1059, 1061, 1062, 1063, 1064, 1065, 1067, 1069, 1072, 1073, 1074, 1078, 1080-1081].

Два представники родини Вишневецьких були старостами Кам'янецької королівщини. В другій чверті XVII ст. цей уряд займав белзький та руський воєвода, князь Костянтин Вишневецький (впродовж 1633 – 1637 рр.) та його син від другого шлюбу з Уршулею Мнішек – Єжи (1637 – 1641) [165, с. 228 № 3687].

Гербурти

Історія родини Гербуртів в Галичині бере початок із оселення тут у 1374 р. Фридерика (Фридруша) Павча, представника моравського роду Фуллштайнів. Фридруш залишив по собі двох синів – Яна та Якуба, а також двох доньок – Фієнну та невідому, дружину Пьотра Хвала з Певнятич [617, с. 423]. Нащадки цих осіб виступали у XVI ст. власниками значних територіальних комплексів у Львівській землі.

Внуком старшого сина Фридруша – Яна Гербурта з Брухналя – був Миколай Гербурт Одновський (? – 1555), що займав уряд львівського старости. Згідно реєстру 1552 р. у власності Одновського перебувало м. Куликів (де його зусиллями було фундовано готичний костел св. Миколая), а також села Надичі, Зіболки, Підліски, частина с. Під'ярків [58, арк. 168зв.]. Також львівський староста утримував в оренді села Городиславичі, Гребінці, Грибовичі, Дорошів, Збоїська, Кошелів, Підгородище, Романів, Стронятин, Сулимів, Яглуша [58, арк. 168-168зв.].

Молодший син Фридруша Павча – Якуб Гербурт з Фельштина – залишив по собі кількох нащадків, одним з яких був Фридерик (Фридруш) Гербурт (1470 – 1519). Займаючи уряд бецького каштеляна, Фридруш у 1495 р. одружився з Анною Сенінською – старшою донькою власника Олеського ключа Пьотра Сенінського. Після його смерті, 28 серпня 1511 р., було організовано поділ батьківських маєтків. Місто і замок в Олеську Анна разом із сестрою Ядвіґою

розділили навпіл (як і доходи з млинів комплексу та пасіки в Юськовичах), тоді як право патронату над костелом залишалося спільним [504, с. 402-403].

Фридерик Гербурт, завдяки дружині, внаслідок поділу спадщини отримав села Пониква, Білявці, Боратин, Голосковичі, Заболоття, Комарів, Конюшків, Кути, Ронів (Ренів), Суходіл, Чишки, Хватівці (Хватів), Штоїн (Стогинь), Ясенів, половину с. Берлин з млином, половину села і мешканців Черниці, половину урочища Рудне Ложисько (ориг. *łożysko Rudne*). Закладені Сенінським поселення також підлягали поділу, однак невідомо, які саме з них стали власністю Гербурта [504, с. 403-404]. Реєстр 1515 р. фіксував у власності Фридерика (рубрика *Fredrusz*) 25 сіл: Берлин (1 л.), Білявці (?), Голосковичі (1 л.), Дуб'є (8 л.), Желехівці і Городилів (2 л.), Заболотці (1 л.), Залізці (? л.), Комарів (3 л.), Конюшків (1 л.), Кути (1 л.), Пеняки (?), Підгірці (4 л.), Підлисся (?л.), Пониква (2 л.), Ренів (3 л.), Стогинь (?), Суходіл (?), Ушня (4 л.), Хватівці (? л.), Чехи (2 л.), Черемошна (4 л.), Черниця (1/2 л.), Чишки (1 л.), Ясенів (5 л.). Загальна площа населених пунктів, угіддя яких зазначені у документі, становить 43,5 ланів [218, с. 157-158]. Також в цьому переліку згадані Залізці, що ймовірно є помилкою укладачів, оскільки поселення (разом з однойменним ключем) було на той момент зосереджене в руках Марціна Каменецького. Цікаво, що реєстр 1510 р. також зафіксував ряд сіл у власності Фридруша Гербурта (Берлин, Білявці, Голосковичі, Заболотці, Залізці, Комарів, Конюшків, Кути, Романів, Пониква, Суходіл, Стогинь, Хватівці (Хватів), Черниця, Чишки, Ясенів [59, арк. 174-174зв.]), хоча на той момент його тесть був ще живий. Можливо, вказана вище дата смерті Пьотра Сенінського є помилковою.

Дібра Фридруша і Анни також довелось ділити на частини. Їхній єдиний син Станіслав помер, не залишивши нащадків. Земельна власність стала посагом трьох його сестер: Ядвіґи (була видана за Єжи Даниловича, діти: син Станіслав, доньки Зоф'я та Анна; після смерті чоловіка вийшла заміж вдруге за Кшиштофа Васічинського, діти: син Каспер, доньки Дорота і Ельжбета), Анни (була видана за Марціна Ходоровського, діти: сини Станіслав, Щенсни, Ян і

Шимон, доньки Анна, Барбара, Катажина, Ельжбета і Зоф'я) та Катажини (була видана заміж за Себастьяна Журавінського) [504, с. 405].

У 1557 р. було проведено поділ маєтків, успадкованих подружжям Фридерика і Анни Гербуртів. Наймолодша донька Катажина (разом з чоловіком Себастьяном Журавінським) отримала села Білявці, Бовдури (зі ставом та рудою, очевидно тепер це с. Руда-Брідська), Конюшків, Новосілка, половину села Берлин, Шинарів, Суходоли, Голосковичі, Язлівчик [504, с. 407].

Діти середньої доньки Анни (сини Станіслав, Щенсни, Ян і Шимон; доньки Анна, Барбара (на той момент одружена з Ґабріелем Бірецьким), Катажина, Ельжбета і Зоф'я) отримали села Пониква, Боратин, Полісся (Підлисся), Глев'ятин (Лев'ятин), Ясенів і Ясенівці (можливо, йшлося про одне село Ясенів). Нащадкам старшої доньки Ядвіґи дісталася половина Олеська, села Заболотці, Комарів, Кути, Лабаєць, Чижки, Ражнів, Ренів, Стогинь, Хватів і частина с. Чехи [504, с. 407-408].

Окрім згаданої власності, Гербурти володіли рядом поселень на західній околиці Львівської землі, де пролягала межа з Перемишльською землею. Станом на середину XVI ст. власниками серед представників родини тут виступали брати Ян (видатний історик та публіцист; села Бердихів, Ляшки і Мужиловичі) та Валенти (перемишльський єпископ; місто Брухналь, села Прилбичі і Чолгині неподалік Яворова, Долобів і Новосілки поблизу Рудок). Названі особи були синами перемишльського підкоморія Яна Гербурта та Ядвіґи Хвалівни з Певнятич [531, с. 453; 695, с. 440]. Остання, можливо, була донькою Пьотра Хвала з Певнятич, що доводився зятем вже згаданому Фридрушу Павчі. За реєстром 1578 р. в руках Гербуртів (спільно з Болестрашицькими) також знаходилися Рудки. Загалом, згідно документу, обидві родини разом володіли 6 селами сумарною площею 30 ланів: Вістовичі (4 л.), Долобів (3 л.), Новосілки (10 л.), Підгайчики (8,5 л.), Рудки (3 л.), Яремків (1,5 л.) [218, с. 69].

Жолкевські – Даниловичі – Собеські – Радзивілли

Історія землеволодіння першої з названих родин у Львівській землі бере початок з передання у 1556 р. буським полковником Андрієм Висоцьким белзькому воєводі Станіславу Жолкевському маєткового комплексу на північній окраїні землі (села Винники, Воля [Висоцька], Глинсько, Мацошин, Мишмениця, Сопошин [505, с. 6]). Син Жолкевського, Станіслав, виступив фундатором заснування на винниківських ґрунтах поселення, названого в честь родового гнізда (містечка Жулкєв неподалік Красностава). В лютому 1603 р. Жовква отримала міські права, ставши центром землеволодінь родини. Зусиллями Станіслава Жолкевського також були осаджені Броди. 22 серпня 1584 р. король Стефан Баторій дозволив белзькому воєводі заснувати місто між селами Броди (пізніше відоме як Старі Броди) і Лагодів, яке було назване в честь родового герба Любичем (назва не прижилася) [653, с. 372; 688, с. 21].

По вигасанню чоловічої лінії родини Жолкевських (син Станіслава Ян не залишив по собі нащадків), вищевказані земельні володіння після шлюбу доньки Зоф'ї з руським воєводою Яном Даниловичем у 1605 р. перейшли до останнього. Донька Яна Даниловича, Зоф'я Теофілія, у 1627 р. вийшла заміж за коронного крайчого Якуба Собеського, якому належали значні угіддя у Львівській землі. Від батька, люблінського воєводи Марка, йому дістався Золочівський ключ*. По його смерті у 1605 р. Якуб одідичив Золочів разом зі своїм братом Яном (син Марка від другої дружини Катажини Тенчинської, помер у 1627 р.) і заклав там резиденцію [538, с. 484, 488].

Теофілія додала до цих володінь дідицтво Жолкевських та частину власності Даниловичів. Поділ останніх маєтностей було здійснено 20 січня 1637 р. після безпотомної загибелі в татарському полоні у 1636 р. брата Теофілії, корсунського і чигиринського старости Станіслава. Разом з нею, на батьківські дібра претендували також сестра Марціанна Конецпольська (від

* Марек Собеський отримав Золочів у володіння від Ґурок у 1598 р. Однак він не одразу став фактичним власником міста, оскільки інтромісію (право володіння) потрібно було ще узгодити з внуками Марціна Зборовського – Александром та Самуелем, які утримували Золочів у заставі (останній на той момент був ще неповнолітнім). Дійшло навіть до того, що в 1599 р. згідно з судовим вироком Марек Собеський був затриманий на околицях Золочева і не мав змоги проникнути у місто [525, с. 24]. Зрештою, внаслідок чергового судового процесу Мареку все таки вдалося добитися права інтромісії усіх дібр Зборовських, які вони утримували за собою, а також відшкодування у розмірі 70 тисяч злотих [525, с. 25].

першої дружини Яна Даниловича Барбари Красіцької) та Станіслав Фірлей, син сестри Катажини. В результаті поділу, до складу володінь Теофілії (а відтак, і Якуба Собеського) увійшли: Жовква з замком і 11 селами, Новий Яричів з 11 селами і лісовий масив Копані (800 моргів), Озерна з 9 селами і лісом площею понад 400 моргів, Куликів з 19 селами, Маркопіль з 12 селами і лісом площею близько 400 моргів, а також новозакладене містечко Сасів [568, с. 479].

Поруч з цим, Якуб Собеський продовжував накопичувати володіння на сході Львівської землі [228, с. 149]. У підконтрольних містах Якуб фундував парафіяльні костели – зокрема, в Золочеві (1627 р.), Зборові (1627 р.), Озерній (1630 р.), Поморянах (1633 р.) У останньому місті, фактично зруйнованому і спустошеному татарськими походами, сприяв осадженню нових мешканців [538, с. 488].

Станом на другу половину XVII ст. володіння Собеських у Львівській землі включали в себе 65 поселень (7 міст і 58 сіл). Зокрема, в поборовому реєстрі 1661 р. окремо фігурує власність Зоф'ї Теофілії, яка померла в цьому році (вказана як *kasztelanka krakowska*[*]) та Яна Собеського (вказаний як *koronny chorąży*[**]). Частина населених пунктів, чия власницька приналежність у документі не зазначена, також очевидно належали до володінь Собеських[***].

На короткий період родині також належало місто Броди та навколишні села. У 1682 р. Якуб Людвік Собеський отримав його у власність від краківського каштеляна Станіслава Конецпольського, а у 1704 р. продав київському воєводі Юзефу Потоцькому [638, с. 494].

Новий поділ численних маєтків родини Собеських відбувся в 1698 р., через два роки після смерті короля Яна III. Якуб Людвік, якому (як найстаршому сину монарха) дісталося найбільше володінь, у квітні 1698 р. за

[*] Міста Жовква, Сасів, Яричів (тепер Новий Яричів), села Банюнин, Боянець, Винники, Вислобоки, Віднів, Воля-Висоцька, В'язова, Глинсько, Голпин (Убині), Гребінці, Грибовичі, Дідилів, Добросин, Дорошів Великий і Малий, Желехів, Жовтанці (частина), Замочкова Воля, Запитів, Збоїська, Звертів, Зіболки, Кальне, Колоденці, Коморів, Кукизів, Кулява, Любеля, Мацошин, Нагірці, Надичі, Підліски, Ременів (частина села), Руданці, Соколів, Сопошин, Сулимів, Туринка, Хрінів, Цеперів, Яричів (тепер Старий Старий) [60, арк. 6, 7зв., 11, 16-16зв., 17, 17зв., 22зв., 23зв., 24зв., 25, 29, 30зв., 33зв., 35-35зв., 37, 37зв., 38зв.-39, 43зв., 52, 54, 60зв., 65зв., 68зв.-69, 69зв., 72зв., 74зв., 79, 82-82зв., 83-83зв., 87-88, 91].

[**] Місто Поморяни, села Бібщани, Богутин, Глинна, Годів, Жабиня, Золочівка, Красносільці, Махнівці, Озерянка, Ришівці (Присівці), Заруддя, Плісняни, Риків, Розгадів, Славна, Сукманів [60, арк. 7зв., 23зв., 27, 31зв., 36зв., 49зв., 55зв.-56, 62, 67, 69, 74, 77-77зв., 89].

*** Міста Золочів, Куликів і Маркопіль, село Крехів [60, арк. 33зв., 40-40зв., 86].

наполяганням матері відступив Поморяни брату Александру Бенедикту [638, с. 494], на той момент дідичу Олеська [637, с. 483]. Попри це, відомо, що в 1719 р. саме Якуб Людвік продав місто польному коронному гетьману Станіславу Матеушу Жевуському [638, с. 494] – за іншими даними, це відбулося у 1725 р. [504, с. 436]. В 1728 р. він врегулював спадкові справи вдови брата Костянтина Марії Юзефи і здобув «доживоття» на Жовкву [638, с. 494].

Фіскальні документи початку XVIII ст. дозволяють підрахувати, що до складу маєтностей родини у Львівській землі входило 10 комплексів (їх центрами були Дідилів*, Зарудддя**, Зборів***, Золочів****, Жовква*****, Куликів******, Озерна*******, Олесько********, Поморяни********* та Яричів**********), а також Мервицька тенута********** і окремо м. Сасів. Сумарно Собеським належало 154 поселення – 12 міст і 142 села.

В 1714 р., після смерті Александра Бенедикта (19 листопада), його молодший брат Костянтин Владислав отримав у власність місто Поморяни. Набуте по смерті матері Марії Казимири у 1716 р. місто Підгірці через два роки було продане Станіславу Матеушу Жевуському [639, с. 501].

---

* Села Голпин (Убині), Нагірці, Соколів. Сам Дідилів входив до складу Жовківського ключа [41, с. 1068, 1075, 1078].

** Села Коршилів, Красносільці, Лавриківці, Плісняни, Травотолоки – всього 5 поселень. Власне місто Зарудддя входило до складу Поморянського ключа [41, с. 1064, 1067, 1071, 1078].

*** Місто Зборів, села Жуківці і Товстоголови – всього 3 поселення [41, с. 1078, 1082].

**** Міста Золочів, Маркопіль, Озерна, села Батьків, Бзовиця, Білківці, Богданівка, Верхобуж, Воловче (тепер Вілявче), Воробіївка, Гарбузів, Гнидава, Голубиця, Городилів, Данилівці, Єлиховичі, Зарваниця, Звижень, Зірвироги, Івачів, Кабарівці, Кокутківці, Колтів, Кругів, Кудинівці, Кудобинці, Літовище, Лука, Лукавець, Манаїв, Межигори, Метенів, Млинівці, Монилівка, Мшана, Нуще, Оліїв, Опаки, Осташівці, Пеняки, Перепельники, Підгайчики (частково), Підлипці, Плугів, Побіч, Снович, Струтин, Тростянець, Цебрів, Чепелі, Шишківці, Ярославичі, Ярчівці, Яцківці – всього 54 поселення [41, с. 1054, 1056, 1057, 1058, 1060, 1061, 1062, 1063, 1064, 1066, 1067, 1068, 1069, 1070, 1071, 1073, 1075, 1078, 1079, 1080, 1082].

***** Міста Жовква, Кукизів, Куликів і Яричів (тепер с. Новий Яричів), села Банюнин (частина), Боянець, В'язова Воля, Винники, Воля Висоцька, Воля Жовтанецька, Глинсько, Грибовичі, Дідилів, Добросин, Дорошів Великий і Малий, Желехів (частина), Жовтанці (частина), Замочкова Воля, Збоїська, Колоденці, Крехів, Кулява, Кунин, Любеля, Мацошин, Пили, Ременів, Руданці, Скварява, Сопошин, Туринка – всього 32 поселення [41, с. 1053, 1057, 1059, 1061, 1062, 1063, 1066, 1067, 1073, 1074, 1077, 1079, 1081].

****** Віднів, Гребінці, Надичі, Сулимів. Сам Куликів належав до Жовківського ключа [41, с. 1059, 1068, 1069, 1074].

******* Села Нестерівці, Серединці, Висипівці. Озерна – в Золочівському ключі [41, с. 1062, 1069, 1077].

******** Місто Олесько, села Бартохівка, Заболотці (частково), Закомар'я, Кути, Лабаєць, Ожидів (частково), Підлисся, Ражнів, Риків, Хватів, Чишки, Юськовичі [41, с. 1053, 1056, 1058, 1061, 1063, 1066, 1069, 1071, 1073, 1082].

********* Міста Поморяни і Зарудддя, села Бібщани, Богутин, Вірлів, Віцинь (частково), Глинна, Годів, Жабиня, Золочівка, Кальне, Каплинці, Коропець, Кропивна, Махнівці, Озерянка, Присівці, Ремезівці, Розгадів, Славна, Торгів, Угерці, Хоробрів, Хоростець, Храбузна, Цецова, Чижів, Шпиколоси – всього 28 поселень [41, с. 1054, 1056, 1057, 1059, 1060, 1062, 1063, 1064, 1067, 1070, 1071, 1073, 1075, 1078, 1080, 1082, 1083].

********** Села Запитів, Підліски, Хрінів, Ценерів, Яричів (тепер с. Старий Яричів) – всього 6 поселень [41, с. 1056, 1059, 1061, 1070, 1081].

********** Село Мервичі (частина), Мокротин, Смереків [41, с. 1067, 1074, 1075].

В березні 1740 р. численні земельні угіддя родини були передані правнучкою Якуба Собеського Марією Кароліною троцькому воєводі Міхалу Казимиру Радзивіллу (на прізвисько «Рибонька»). За даними Садка Баронча, у власності Радзивілла опинилося 11 міст (Жовква, Заруддя, Зборів, Золочів, Куликів, Кукизів, Маркопіль, Озерна, Поморяни, Сасів, Яричів) і 149 сіл [505, с. 74]. По смерті Міхала Казимира у 1762 р., маєтності успадкував його син Кароль Станіслав.

Представники родин Жолкевських і Собеських також виступали очільниками староств. Станіслав Жолкевський разом з дружиною Реґіною (з Гербуртів) з 1599 р. утримували Кам'янецьке староство [529, с. 493-494]. Окремо, Станіслав [165, с. 209 № 3316, 3321 (1619 р.); с. 210 № 3334 (1620 р.)], а по його смерті – син Ян [165, с. 209 № 3392 (1622 р.); с. 213 № 3399 (1623 р.)] були яворівськими старостами. Також цей уряд займали чотири представники родини Собеських – Якуб, його сини Марек та Ян, внук Якуб Людовік. Якуб отримав власність над староством від матері Марії Казимири (до цього воно було її «доживоттям»), по від'їзді останньої з Польщі у 1699 р. [638, с. 494]

Каменецькі

Подільський воєвода Марцін Каменецький (? – 1530) після смерті свого тестя Пьотра Сенінського (1511 р.) разом із дружиною Ядвіґою став власником половини міста Олеська і місцевого замку, а також наступних сіл: Броди [Старі], Буг (Бужок), Висоцько, Закомар'я, Кадлубиська, Лагодів, Ожидів, Підгірці, Підлисся, Пониковиця, Середпільці, Смільно, Юськовичі (Йосипівка), половини с. Берлин, половини села і жителів Черниці, половини урочища Рудне Ложисько (оригін. *łożysko Rudne*) [504, с. 403]. У реєстрі 1515 р. згадано лише про 12 сіл Олеського комплексу, які перейшли у володіння Каменецького. Загальна площа їх угідь складала 26 ланів: Берлин (1 л.), Броди (3 л.), Буг (1 л.), Висоцько (1 л.), Закомар'я (2 л.), Кадлубиська (4 л.), Ожидів (3 л.), Підгірці (2 л.), Пониковиця (3 л.), Смільно (2 л.), Черниця (1 л.), Юськовичі (3 л.) [218, с. 157].

Також від Пьотра Сенінського у власність подружжя перейшов Залізцівський ключ. До комплексу входили села Буськ (Городисько), Баніни (Банюнин), Білоголови, Залізці, Петрашівці, Ремезів (Ремезівці), Тростянець, Чистопади. Марцін Каменецький виступив ініціатором будівництва у Залізцях замку і локації міського осередку. За це у 1516 р. король Сигізмунд I звільнив місто від сплати усіх мит на 4 роки [506, с. 3, 4].

Марцін Каменецький залишив по собі трьох синів: Войцеха, Яна та Станіслава. Дібрами батька заволодів середній син Ян. По смерті Марціна він, намагаючись залишити за собою у власності Підкамінь, добився у 1537 р. підтвердження привілею 1441 р. про надання всього Олеського повіту у володіння його предка по бабусі, Яна Сенінського (на території якого знаходився і Підкамінь). Оскільки йшлося фактично про територіальні спекуляції, Ян попросив підтвердити привілей познанського каштеляна Анджея Ґурку [504, с. 406].

Саме посередницька роль останнього у цьому процесі створила хибне припущення (висловлене Баліньським та Ліпіньським [501, с. 593]), нібито привілей-підтвердження 1537 р. насправді був спробою Ґурки закріпити територію колишнього Олеського повіту за собою, а сам познанський каштелян став власником дібр одразу після Сенінських [504, с. 406].

У 1578 р. Каменецькі приступили до поділу своїх маєтностей. Ян та Войцех успадкували половину міста і замку в Олеську, села Брахів, Броди, Волиця, Закомар'я, Лагодів, Підлисся, Піски, Смільно, Юськовичі, Чихів (Чехи), Берлин (не згадано, але йшлося очевидно про половину села) та інші [504, с. 412].

Невдовзі після поділу Ян і Войцех заставили свої дібра белзькому воєводі Станіславу Жолкевському, а у 1580 р. передали їх йому з правом дідичного володіння. Станіслав Каменецький, за даними Садка Баронча, отримав у власність Залізці разом з замком і навколишніми селами [504, с. 413]. В окремій розвідці, присвяченій Залізцям, Садок Баронч зазначав, що містечко було

передане Станіславу разом з передмістями Гаї Залозецькі, Гаї Розтоцькі та Гаї за Рудою (зараз Збр ТО) [506, с. 4].

Клюси – Ґраб'янки – Куропатницькі – Ґедзиньські

Центром володінь родини Клюсів у Львівській землі було село Вижняни. У 1400 р. зусиллями Яна Клюса та його дружини Малґожати тут була фундована римо-католицька парафія. Окрім Вижнян, родина зосереджувала ряд прилеглих сіл: Ганачів, Куровичі, Печенія, Полюхів, Розворяни, Солова. Вони складали єдиний комплекс, названий в честь дідичів Клюсівщиною (оригін. *Klusowszczyzna*) [554, с. 164].

Клюси володіли маєтністю до другої половини XVI ст. Поборовий реєстр 1578 р. зафіксував Клеменса Клюса власником семи сіл на 55 ланах угідь: Вижняни (7 л.), Ганачів (4 л.), Кросно (9 л.), Куровичі (12 л.), Печенія (11 л.), Розворяни (7 л.), Солове (5 л.). Поза комплексом, Клюс зосереджував у руках с. Якимів (4 л.) [218, с. 68, 69].

Відомо, що Клеменс не залишив по собі синів. Найстарша з його доньок, Катажина, після одруження з Войцехом Куропатницьким внесла Клюсівщину в якості посагу у володіння чоловіка. З Войцехом у Катажини було двоє синів – Віктор, що помер безпотомно, та Анджей, який одружився з Зоф'єю Стаміровською і залишив двох синів – Ієроніма (займав уряд київського каштеляна) та Анджея (займав уряд бецького каштеляна). По смерті Анджея-старшого, Зоф'я вийшла заміж вдруге за Марціяна Ґраб'янку і народила йому сина Марціяна та доньку Зоф'ю [554, с. 165]. Рідний брат Зоф'ї Стаміровської, сяноцький ловчий, а з 1662 р. львівський чашник Мальхр володів рядом поселень у Львівській землі, а саме містом Княгиничі (4 л.), селами Дегова (8 л.), Долиняни (12 л.), Помонята (3 л.), Псари (7 л.) – всього 34 ланами угідь [25, с. 1919-1921; 60, арк. 15зв., 34, 56зв.; 226, с. 485].

Зоф'я Ґраб'янка-молодша вийшла заміж за литовського чашника Ґедзиньського. Ієронім та Анджей Куропатницькі, у свою чергу, відступили Марціяну Ґраб'янці чверть дібр Клюсівщини. На той момент Марціян-

молодший вже володів половиною цього маєтку по праву дідицтва від свого батька [554, с. 165]. Марціян Ґраб'янка-молодший одружився з Маріянною Потоцькою. В середині XVII ст. подружжя накопичило значні володіння. За поборовим реєстром 1661 р. родині належали, окрім Клюсівщини, маєтності на східній окраїні Львівської землі (неподалік Козової) та в інших місцевостях: Бишки, Борщів, Будилів, Вибудів, Вижняни, Ганачів, Залип'я, Конюхи (у заставі), Коросне, Купчинці, Куровичі, Мервичі (у заставі), Передримихи (частина села, у заставі), Печенія, Плотича, Полюхів, Потік, Розворяни, Солова, Ценів [60, арк. 3зв., 12, 34зв., 40зв.-41, 47, 55зв., 56зв.-57, 59зв., 65зв., 70-70зв., 80зв., 81].

У травні 1663 р. володіння подружжя поповнилися за рахунок передачі Ельжбетою Потоцькою (вдовою Анджея Потоцького) дідичних сіл Гряда, Ситихів та Брюховичі. Очевидно, йшлося у документі все ж не про Брюховичі, які перебували у власності львівських райців, а про Волю-Брюховицьку (інші назви – Воля-Грядецька, Воля-Гамулецька), яка належала до єдиного комплексу разом з Грядою і Ситиховом [165, с. 294 № 4897; 177, с. 44-46]. Цікаво, що люстрація 1661 – 1665 рр. згадує про попередню дружину Марціяна – Барбару з Куропатник. Мова йде про передачу їй у власність Мервичівської тенути за привілеєм короля Яна Казимира від 5 липня 1653 року [177, с. 50]. Барбара Граб'янчина фігурує в ревізії як єдина власниця цього комплексу (куди входили Блищиводи, Мервичі, Мокротин, Смерекiв, частина с. Передримихи) [177, с. 50-52].

Подружжя Граб'янок не лише набувало поселення, а й передавало їх в оренду. Так, у січні 1668 р. їх села Ганачів і Солове отримав у трирічну заставу 10 тис. злотих ротмістр Атаназій Мьончинський* [165, с. 304 № 5069].

В 1674 р., помираючи бездітним, Марціян на підставі заповіту передав свою частину Клюсівщини (три чверті маєтку) назад Анджею та Ієроніму

* Окрім названих сіл, в заставі (а згодом – і в пожиттєвому володінні) Мьончинських також знаходилися поселення Мервичівської тенути. Принаймні відомо, що незадовго до проведення люстрації 1765 р. Філіпіна де Горст Мьончиньська добровільно зреклася від прав на маєтність на користь подружжя Стажиньських – генерал-лейтенанта коронних військ Павела і Терези (з Вибрановських). Ймовірно, Філіпіна була, донькою Адама Мьончиньського, зафіксованого у візитації 1739 р. в якості колятора церкви св. Івана Хрестителя у Мервичах. Сам Адам, ймовірно, був сином (або внуком) ротмістра Атаназія [5, арк. 136; 76, арк. 39зв.; 165, с. 431 № 7292;].

Куропатницьким. Ті у свою чергу відступили у 1690 р. усю маєтність сестрі Марціяна, Зоф'ї Ґедзиньській. Куропатницькі залишили за собою ряд поселень неподалік Козової – села Будилів, Будилівка, Медова, Плотича [41, с. 1054, 1068, 1073].

Син Зоф'ї, Александр Домінік, продав Клюсівщину руському чашнику Юзефу Ольшевському на основі укладеного 26 вересня 1716 р. в Галичі контракту [554, с. 165]. Комплекс на той момент включав у себе сім сіл (Вижняни, Куровичі, Печенія, Полюхів, Розворяни, частково Ганачів і Солову). Окремо, у володінні Ґедзиньського перебувало поселення Бишки неподалік Козової [41, с. 1053, 1057, 1064, 1072, 1074, 1076, 1080].

По смерті Юзефа, Клюсівщину одідичив його син Ґабріель, який продав її у 1762 р. руському воєводі Александру Авґустину Чарторийському. По його смерті маєтність перейшла до Ізабелли Любомирської [554, с. 165].

Конецпольські

Значний масив угідь на північно-східній околиці Львівської землі належав представникам магнатської родини, вихідцям з Великопольщі Конецпольським. У 1629 р. великий коронний гетьман Станіслав Конецпольський придбав Броди разом з навколишніми селами [501, с. 596]. Також йому належала Підгорецька маєтність. По смерті Станіслава у березні 1646 р. Бродівський та Підгорецький ключі успадкував його син, сандомирський воєвода Александр [642, с. 514].

В 1682 р. син Александра, подільський воєвода Станіслав Конецпольський, зважаючи на відсутність нащадків, передав Броди та Підгірці королевичу Якубу Собеському. Взамін за це, Станіслав отримав від королеви Марії Казимири уряд краківського каштеляна (який перейшов до нього від тестя, Дмитра Вишневецького) [643, с. 528]. За поборовим реєстром 1661 р. у власності Станіслава Конецпольського перебували наступні поселення: Берлин, Білявці (ймовірно; в документі володільця не зазначено), Боратин, Боложинів, Броди, Броди Старі, Висоцько, Голосковичі, Дуб'є, Дітківці, Загірці,

Кадлубиська, Клекотів, Кобилі, Конюшків, Переволочна, Підгірці, Піски, Пониква, Пониковиця, Ремезівці, Станіславчик, Смільне, Стовпин, Суходіл (Суходоли), Тур'я, Черниця, Шинарів, Шпиколоси, Язлівчик, Ясенів [60, арк. 2, 2зв., 6зв., 7зв., 8, 11, 17зв., 20, 26зв., 31, 32зв., 34зв., 35зв., 36, 39, 57зв., 58-58зв., 60зв., 63, 67зв.-68, 69зв., 71, 76, 76зв., 79зв., 84].

Конєпольські, однак, і надалі висували свої претензії до володіння Бродами. У 1696 р. белзький воєводич Ян Александр Конецпольський здійснив спустошливий наїзд на місто. Його агресивні витівки змусили Якуба Собеського продати Броди київському воєводі, ініціатору придушення козацького повстання під проводом Семена Палія, Юзефу Потоцькому [688, с. 21].

Коритки

Більша частина дідичних володінь родини Коритків знаходилися в Перемишльській землі. У власності вишнянського старости, львівського ловчого Яна Коритка (помер 1638 р.) перебували с. Волоща, Гаї Верхні і Нижні, Дмитровичі, Заріччя, Кульматичі, Монастирець, Почаєвичі. Його синові Францішку належало п'ять поселень – Дмитровичі, Дністрик, Кульматичі, Монастирець і Тершаків [191, с. 52, 61, 108, 117, 170, 178; 192, с. 34-35]. Власне тому комплекс маєтностей родини у Львівському повіті знаходився на межі зі згаданою адміністративною одиницею. За реєстром 1552 р. Коритко* володів селами Конюшки, Погірці, Подільці, Сусолів, а також – частиною с. Тулиголови [58, арк. 188]. У 1578 р. Павел був зафіксований як власник поселень Лівчиці, Тулиголови, Сулятів (ймовірно, Сусолів), Підгірці (Погірці), Конюшки [218, с. 64]. Також під заставою Коритка перебували Відники, Гринів і Шоломинь [58, арк. 170зв.]. Окремо у власності братів Пьотра та Бартоломея перебували села Речичани [58, арк. 171] і Звенигород [218, с. 70] відповідно.

Дідичні поселення родина утримувала за собою до кінця XVII ст. – у серпні 1695 р. Ян III дозволив Францішку Коритку передати село Конюшки на

* Мова йде, очевидно, про Павела Коритка – станом на 1567 р. дідича перелічених сіл [58, арк. 415].

користь сина, Францішка-молодшого [165, с. 373 № 6261]. У фіскальних документах початку XVIII ст. власником сіл Конюшки, Сусолів і Тулиголови виступав львівський підкоморій Миколай Францішек Кросновський* [41, с. 1062, 1074, 1077]. Натомість, Коритки на той момент були співвласниками ряду сіл на північний схід від Львова (Банюнин, Вирів, Нагірці, Соколів) [41, с. 1053, 1068, 1075, 1079].

Лагодовські

Представники цієї родини в якості землевласників у Львівській землі зафіксовані у поборових реєстрах XVI ст. На початку століття, Ванько Лагодовський (в реєстрах *Wanyko*) зосереджував у своїх руках значний масив володінь на схід від Львова. За реєстром 1515 р. йому загалом належало 13 поселень на 48 ланах: села Борщів (3 л.), Винники (6 л.), Вовків (6 л.), Дворища (3 л.), Кагуїв (6 л.), Кам'янопіль (2 л.), Коросно і Ганачів (спустошені), Підберізці (6 л.), Підбірці (3 л.), Погорільці (4 л.), Станимир (6 л.), Торкутин (3 л.) [218, с. 156, 157].

Дідичне право володіння на ці маєтності родина у 40-х рр. XVI ст. тимчасово втратила. В кінці 1539 р. канонік львівської капітули Миколай Понятовський подав скаргу на сина Ванька, Івашка Ваньковича Лагодовського, тому що той не сплачував десятину на костел. Генеральний львівський офіціал, канонік Станіслав М'єнда наказав парохам у Гологорах, Вижнянах, Дунаєві та Глинянах (очевидно, найближчі до володінь Лагодовського римо-католицькі парафії на той період), аби ті наклали на Лагодовського подвійне (аґравацію), а згодом і потрійне (супераґравацію) церковне прокляття [165, с. 40 № 599-601, 604, с. 41 № 608].

Оскільки й через рік після цього Лагодовський не збирався платити десятину, капітула вирішила апелювати до світської влади. На початку 1541 р. суфраган львівського архієпископа Пьотра, Марцін з Курова, звернувся до львівського старости Миколая Одновського, аби той, згідно королівських

* Також він виступав власником сіл Гаї, Керниця, Коропуж, Любінь Великий (разом з Конковськими), Романівка та Хишевичі [41, с. 1055, 1059, 1062]

статутів, відібрав у Лагодовського його земельні володіння, на що Одновський погодився. Конфіскація власності Івашка здійснювалася з умовою, що маєтності будуть повернуті після зняття прокляття з останнього [165, с. 42 № 623, 626]. Припускаємо, що їх Лагодовський назад все ж отримав. Також нам відомо, що синам Івашка Александру і Захарії Лагодовським вдалося виграти в судовому процесі проти Миколая та Станіслава Каменецьких за право володіння над с. Новосілка, що мав місце в липні 1571 р. [165, с. 110 № 1643, 1644] Щоправда, згадка про це село у власності братів в поборових реєстрах відсутня. Натомість відомо, що Захарія Лагодовський станом на 1578 р. володів п'ятьма поселеннями на 35 ланах вздовж золочівського тракту – Дворища (3 л.), Станимир (15 л.), Підгайчики (8 л.), Погорільці (5 л.), Торкутин (4) [218, с. 64]).

Зрештою, ці володіння (разом із с. Залука, що надзвичайно сильно постраждало від татарських набігів і було фактично спустошене), які на початку XVII ст. належали Анджею та Зоф'ї Лагодовським, у січні 1609 р. були придбані львівським архієпископом Яном Замойським [165, с. 197 № 3103].

Мелецькі – Остророги

Представники згаданих родин зосереджували у своїх руках Комарнівський ключ. Цей маєтковий комплекс почав формуватися в першій половині XV ст. В 1427 р. Владислав Яґайло передав князю Дмитрові Семеновичу Друцькому ряд поселень у Городоцькому повіті: Кліцько, Комарно, Конколовичі, Литовка, Угерці та Хлопи [678, с. 675]. У 1471 р. село Комарно отримало маґдебурзький привілей. На той момент комплекс був власністю руського воєводи Станіслава з Ходчі [501, с. 573].

Перші поборові реєстри XVI ст. зафіксували у Комарнівському ключі 1 місто (Комарно) та 14 (або 12) сіл: Андріянів, Березець, Бірче, Грімно, Катериничі, Кліцько, Колодруби, Поріччя, Угерці, Хлопи, Якимчиці, Татаринів, а також Кореличі і Кростковичі – дуже віддалені від Комарна і тому до складу ключа, очевидно, не входили [218, с. 163].

В другій половині XVI ст., коли власниками маєтності були подільські воєводи, батько і син Ян і Миколай Мелецькі, до складу ключа входило, окрім Комарна, лише 8 сіл загальною площею 62,5 лани: Грімно (24,5 л.), Катериничі (1,5 л.), Колодруби (8,5 л.), Кліцько (8 л.), Татаринів (6 л.), Угерці (1,5 л.), Хлопи (11,5 л.), Якимчиці (1 л.) [218, с. 76]).

Окремо, у володінні родини перебувало дідицтво Яна Коли, яке Ян Мелецький отримав після шлюбу з його донькою Анною – села Жовтанці, Задвір'я, Колоденці, Угерці (ймовірно, Нагірці) [58, арк. 175зв.].

В 1590 р., після одруження з донькою Миколая Мелецького Катажиною, Комарно стало власністю Яна Остророга (згодом зайняв уряд познанського воєводи), який збудував неподалік міста звіринець [501, с. 574; 541, с. 509, 510]. Окремо, Остророгу перейшли у спадок дібра матері, Зоф'ї з Тенчинських – села Зелів і Лозина [541, с. 506, 509].

Надалі комплекс лише зростав. У другій половині XVII ст. до його складу входило 1 місто і 15 сіл: Андріянів (3 л.), Березець (4,5 л.), Бучали (8 л.), Грімно (23 л.), Зашковичі (частина), Кліцько (8,25 л.), Колодруби (9 л.), Лівчиці (5 л.), Підвисоке (частина), Поріччя (1,75 л.; у тенуті Чурковського), Татаринів (6 л.), Угерці (1,75 л.), Хлопи (12 л.), Чуловичі (3 л.), Якимчиці (2 л.) [60, арк. 8, 8зв., 13, 26зв., 31зв., 32, 33зв., 38зв., 39, 46, 57зв.-58, 64, 80, 82зв., 88зв.-89]. Власником дібр на той момент вказаний краківський канонік Станіслав Остророг, внук Яна [618, с. 518]. Перед 1690 р. дібрами володів великий коронний хорунжий Ян Станіслав Яблоновський [165, с. 362 № 6064]. Ймовірно, останній успадкував Комарно від діда, великого коронного мечника Яна Станіслава, який в свою чергу отримав їх в якості посагу від дружини – Анни Остророгової, доньки згаданого вище Яна [541, с. 511]. Однак, обставини і дата передання комплексу від Остророгів Яблоновським нам невідомі.

Ожги

Незначну кількість поселень утримувала родина Озг (Ожг), яка походила з Осси в Равському воєводстві (сьогодні село в Лодзькому воєводстві Польщі) і

в XV ст. осіла в Руському воєводстві [608, с. 685]. Першим їх надбанням у Львівській землі став, очевидно, Милятин – реєстр 1578 р. фіксує власником поселення львівського земського суддю Бальтазара Озґу [218, с. 75; 236, с. 374] (можливо, саме він згаданий у документі 1552 р. [58, арк. 181]).

19 жовтня 1608 король надав його сину [600, с. 686] земському підсудку Пьотру з Осси Ожзі село Задвір'я [600, с. 687]. Його син, львівський земський писар (з 1622 по 1653 рр.), львівський підкоморій (від 1653) Пьотр Ожґа [644, с. 689] утримував у володінні села Лісок, Задвір'я, Гошани, частково Милятин і Новосілки [60, арк. 43, 48, 50зв., 53зв., 90]. За реєстром 1661 р. під контролем Єжи Озґи перебувало містечко Гологори. Ймовірно, йшлося про сина Пьотра від першого шлюбу з Ґризельдою Романовською Єжи Флоріана, який з 1676 по 1692 рр. займав уряд львівського підчашого [60, арк. 21-21зв.; 236, с. 375; 644, с. 690]. На початку XVIII ст. у власності родини перебували поселення Гошани, Годвишня, Лагодів, Лісок, Милятин, Новосілки, частково Задвір'я і Полоничі [41, с. 1066, 1067, 1068, 1069, 1070, 1081].

Острозькі – Заславські – Любомирські

Представники давнього княжого роду Острозьких, які були фактичними господарями Волині, володіли також рядом поселень у Львівській землі. Центром цих володінь було Старе Село, розташоване неподалік давнього Звенигорода. На початку XVI ст. поселення належало Яну Амору Тарновському та його дружині Барбарі [659, с. 7]. Їх онука – Зоф'я – вийшла заміж за князя Костянтина Василя Острозького. У його власності сумарно перебувало шість поселень загальною площею 116 ланів: Будьків (17 л.), Вільховець (8 л.), Глібовичі (26 л.), Лопушна (22 л.), Старе Село (25 л.), Суходіл (18 л.) [218, с. 76]. У самому Старому Селі за дідицтва князя була закладена православна церква Усікновення Голови Св. Івана Хрестителя [659, с. 9].

По смерті князя Острозького, комплекс відійшов до сина Януша, краківського каштеляна [659, с. 10]. Януш був першим представником родини, який перейшов з православ'я у католицизм. Його зусиллями усі володіння

Острозьких отримали статус ординації, до якої загалом увійшло 24 міста та близько 600 сіл (серед них і маєтність з центром у Старому Селі). Януш помер у 1620 р., не залишивши по собі сина. Його єдина донька Євфросинія вийшла заміж за князя Александра Заславського, у власність якого перейшла уся Острозька ординація разом з титулом князів Острозьких [659, с. 11].

Син Александра, Владислав Домінік, розпочав у 1642 р. будівництво оборонного замку у Старому Селі. Від другої дружини, краківської каштелянки Катажини Собеської (сестри короля Яна III), у нього в 1650 р. народився син Александр, який помер у віці 32 років. Таким чином, єдиною спадкоємицею власності Заславських стала донька Теофілія, яка вийшла заміж за польного гетьмана, князя Дмитра Вишневецького. Шлюб, щоправда, був короткотривалим, і невдовзі новим нареченим Теофілії став великий коронний маршалок Юзеф Любомирський.

Матір Теофілії, Катажина Заславська, по смерті Владислава Домініка, вийшла заміж вдруге за князя, віленського воєводу Міхала Радзивілла. Обидва подружжя утримували у власності Старе Село до смерті Катажини (1694 р.), після чого Теофілія внесла комплекс* у володіння Любомирських [659, с. 13-14].

Потоцькі

Викупивши в Якуба Людвіка Собеського у 1704 р. Бродівський ключ, київський і познанський воєвода Юзеф Потоцький став у цьому ж році власником міста Залізці з навколишніми селами, які були придбані у князів Вишневецьких [612, с. 70]. По смерті Юзефа, величезні дібра батька (куди, окрім Бродів та Залізців**, входили також Станіславів та Тернопіль) успадкував

* Короткий період на початку XVIII ст. комплекс поселень з центром у Старому Селі перебував у власності Сенявських. Ельжбета Любомирська (донька великого коронного маршалка Станіслава Геракліуша Любомирського) володіла ним спільно з чоловіком, великим коронним гетьманом, краківським каштеляном Адамом Миколаєм Сенявським [659, с. 14].

** Бродівський комплекс на початку XVIII ст. складався з міста Броди і Станіславів (Станіславчик) та сіл Берлин, Білявці, Бовдури (володіли разом з місцевим шляхтичем Голинським), Боратин, Висоцько, Голосковичі, Дітківці, Дуб'є, Загірці, Кадлубиська, Клекотів, Конюшків, Паньківці, Підгірці (частково), Пониква, Пониковиця, Руда або Бабинці, Смільно, Суховоля (частково), Суходіл, Черниця, Шнирів (Шинарів), Ясенів – всього 25 поселень [41, с. 1054, 1055, 1056, 1057, 1058, 1060, 1061, 1063, 1070, 1071, 1072, 1073, 1075, 1080]. До Залізцівського комплексу в цей же час входило місто Залізці і села Білоголови, Вертелка, Вовчківці,

його єдиний син від першої дружини Вікторії з Лещинських – смоленський, київський та познанський воєвода Станіслав Потоцький [544, с. 157].

Донька Юзефа Потоцького Зоф'я успадкувала невеликий Топорівський ключ (сюди входили міста Топорів і Соколівка, села Бачка, Боложинів, Кобиля, Переволочна, Стовпин, Тур'є або Тур'я [41, с. 1054, 1071, 1075, 1077]), який внесла в якості посагу після одруження з Домініком Пьотром Коссаковським, підляським каштеляном (сином київського каштеляна Миколая) [636, с. 175]. Син Домініка, Станіслав Коссаковський, одружився з Катажиною Потоцькою. Після смерті Станіслава (1761 р.), Топорівський ключ став її власністю. Таким чином, комплекс повернувся до складу маєтностей магнатської родини [601, с. 255].

Власність Станіслава Потоцького поділили між собою в 1770 р. четверо його синів від другого шлюбу з Геленою (з дому Замойських) – Юзеф, Пьотр, Францішек, Вінценти. Наймолодший син, коронний підкоморій, генерал-лейтенант коронних військ Вінценти отримав Броди (разом з палацом і 19 фільварками) [672, с. 227]. Окрім цього, у його власності перебувало с. Кривчиці [672, с. 227].

Представники родини Потоцьких володіли також поселеннями Підліски (тепер Підліски Малі), Стронятин і Кошелів, розташованими на північ від Львова. В лютому 1704 р. Людвіка Домбська передала свої права власності на згадані села своєму третьому чоловіку, черкаському старості Пьотру Потоцькому. Знову володінням Потоцьких Кошелів, Підліски і Стронятин стали у другій половині XVIII ст. У червні 1758р. Авґуст III розширив право власності селами (на той момент – дідична власність Уршулі Дідушицької) на її чоловіка, Ігнація Потоцького [165, с. 386 № 6501, с. 428 № 7247b].

Варто також додати, що Потоцькі найбільше серед усіх шляхетських родин займали старостинські уряди у Львівській землі. Зокрема, четверо очолювали Львівське староство – надвірний коронний маршалок Стефан (1726 – 1729), Йоахим (1729 – 1754), коронний чашник, генерал артилерії Євстахій

Мильно, Мшанець, Нетерпинці, Ратин або Ратища, Ренів, Тростянець, Чистопади [41, с. 1055, 1057, 1068, 1069, 1074, 1078, 1080, 1082].

(1762 – 1767) та Антоній (1767 – 1769) [76, арк. 6; 236, с. 153-154]. Два представники – краківський воєвода Станіслав «Ревера» Потоцький (1658 або 1659 – ?) та Стефан Александр (1713 – ?) – були городоцькими старостами. Ще двоє Потоцьких володіли також Щирецькою королівщиною – львівський каштелян Юзеф (1714 – ?) [612, с. 72] і його син, польський посол в Стамбулі Францішек Пьотр (1769 – 1785) [536, с. 127-128]. Нарешті, син згаданого вище надвірного коронного маршалка Стефана, коронний чашник Ігнацій (помер у 1765 р.) був старостою Глинянської королівщини [76, арк. 29зв; 613, с. 183].

Сенінські

Подібно до Гербуртів, ця родина зафіксована в якості землевласників у Львівській землі у фіскальних джерелах лише XVI ст. Центром їх володінь було місто Олесько, надане в 1441 р. Владиславом Варненчиком перемишльському підкоморію і сандомирському старості Янові з Сєнна за військові заслуги. Разом з містом Ян Сенінський отримав однойменний повіт (*castrum nostrum Olyesko in terris Russiae situm cum oppido et toto districtu*) з правом закладання на його території міст та сіл і обов'язком виставлення військ[*] [549, с. 466]. Перед новим власником стояло завдання укріпити обороноздатність міста, а також сприяти колонізації навколишніх теренів.

По смерті Яна Сенінського в 1477 р., п'ятеро його синів зібралися для поділу батьківських маєтків. Радомський декан Добеслав і завихостський архідиякон Зиґмунт заволоділи дібрами біля Сандомира, малогорський каштелян Ян і Павел отримали, найімовірніше, Золочів і Гологори з навколишніми селами. Олесько разом з замком дісталося наймолодшому сину Пьотру. Нащадків по чоловічій лінії він не залишив, тому був останнім серед

[*] Передання Олеська людині з військовим досвідом було невипадковим – у попередні роки місто на межі Галичини та Волині було об'єктом запеклої боротьби, які досягли апогею під час війни за галицько-волинську спадщину. В 1327 р. Олеський замок разом з навколишніми територіями одідичив князь Юрій II Болеслав, після смерті якого у 1340 р. місто у складі Волинського уділу перейшло до литовського князя Любарта. Завдяки успішному наступу польських військ у 1366 р. на Волинь, Любарт був змушений підписати трактат, на підставі якого Олесько перейшло до Польського королівства. Після смерті Казимира III, угорський король Людовік у 1370 р. надав місто у власність своєму родичу, наміснику Галичини Владиславу Опольському. В 1377 р. Олесько стало угорською прикордонною залогою. Після вигнання Людовіка з Галичини у 1382 р., містом знову заволодів Любарт. Нарешті у 1432 р. після облоги, Олесько вдалося відібрати у литовців і остаточно повернути до Польського королівства [501, с. 592-593].

Сенінських власником міста та околиць. Старша донька Пьотра Анна була видана заміж за бецького каштеляна Фридерика (Фридруша) Гербурта, молодша – Ядвіґа – за подільського воєводу Марціна Каменецького [504, с. 401-402].

Іншим осередком володінь Сенінських ще з XV ст. було місто Поморяни. Брати Ян і Віктор набули його в 1456 р. [690, с. 15] За твердженням Б. Заморського, в 1497 р. Сенінські додали до власних маєтностей села Богутин, Жуків, Красносільці, Сукманів, Урмань тощо [690, с. 15], які входили до Гологірського ключа*, а самі Гологори (до цього належали Кердейовичам) стали їх власністю лише у 1500 р. Після набуття представники родини вказували себе у документах як «Сенінські з Гологір» [165, с. 15 № 228, с. 52 № 788, с. 74 № 1115, с. 78 № 1177, с. 174 № 2708].

Оволодівши двома містами, Сенінські сприяли тому, аби маґдебурзьке право отримували інші поселення. Так було з Золочевом (його Ян Сенінський отримав разом з Олеськом ще у 1441 р. від Владислава Варненьчика), яке завдяки зусиллям Станіслава Сенінського у 1523 р. здобуло міський привілей. Однак вже через 9 років Станіслав передав Золочівський ключ** познанському каштеляну Анджею Ґурці. Ймовірно, до такого кроку його змусив гострий конфлікт з львівським архієпископом Бернардом, який погрожував Сенінському інтердиктом за позашлюбні зв'язки з деякою Доротою із Сандомира [165, с. 27 № 413].

Так чи інакше, але Золочів перейшов до нового власника у жалюгідному стані, оскільки Станіслав мало піклувався про обороноздатність міста.

В лютому 1549 р. Сенінські здійснили поділ маєтків Станіслава, що залишалися у нього. Галицький каштелян Ян Сенінський отримав у володіння Гологірський ключ (1 місто і 11 сіл), а інший Ян, син Давида Сенінського – Поморянський ключ (1 місто і 9 сіл) [58, арк. 171зв.-172зв.; 165, с. 53 № 803].

---

* Всього ключ станом на 1515 р. налічував 25 сіл: Бібщани, Богутин, Бонишин, Вижняни, Глинна, Гологірки, Жуків, Золочівка, Кальне, Кіндратів, Куровичі, Лішків, Лоні, Ляцьке Верхнє і Нижнє, Озерна, Риків, Розгадів, Сукманів, Стінка, Печеніги, Солова, Трудовач, Урмань, Ясенівці [218, с. 158-159].

** За поборовим реєстром 1515 р. до нього входили села Голубовиця, Желехівці (Єлиховичі), Звижень, Золочів, Липівці, Литовище, Манаїв, Нище, Пеняківці, Переволочна, Підлипці, Плугів, Побуче (Побіч), Ремезівці, Сновичі, Стовпин, Струтинь, Тур'є, Хильчиці, Чепелівці (Чепелі), [218, с. 158])

Останній комплекс, за іншими даними, в період 1505-1567 рр. був предметом суперечок між родиною Кердейовичів, у власності яких знаходилися села Коропець, Ремезівці, Снович та Шпиколоси [690, с. 15], та родиною Свинок, представники якої у 1456 р. локували Поморяни на маґдебурзькому праві (Ян Свинка на підставі привілею Казимира Ягеллончика) та збудували тут замок (в 1497 р. Миколай Свинка був зазначений як фундатор місцевої фортеці) [690, с. 9-10, 11, 15].

Згідно поборового реєстру 1578 р. у власності Анджея Сенінського перебувало 15 сіл загальною площею 44 лани: Бонишин (2 л.), Борщів і Залип'я (1 л.), Германів (3 л.), Гологірки (3 л.), Жуків (4 л.), Ладанці (1 л.), Лоні (3 л.), Ляцьке (6 л.), Нагірці (2 л.), Плугів (1 л.), Стінка (5 л.), Трудовач (4 л.), Хильчиці (5 л.), Ясенів (4 л.) [218, с. 65]. У реєстрі попереднього року Хильчиці фігурують в якості міста, однак локація виявилась нетривалою [58, арк. 493зв.].

Сенявські – Чарторийські

Першим відомим нам з джерел представником родини Сенявських був львівський земський суддя Ґюнтер з Сеняви. Виходець з небагатого роду, він, користуючись особистою приязню короля Казимира Ягеллончика, у 1464 р. отримав в заставу село Добряни, а у 1468 – королівські села Гонятичі та Луб'яне. Земельні володіння Ґюнтера у Львівській землі поповнилися у 1482 р., коли той отримав від короля дозвіл на викуп у Юрка Чебровського королівських сіл Юшківці, Трибоківці, Репехів та Любша, а також фільварок Кучалове в Княжому Полі (місцезнаходження невідоме; можливо, Княже Поле слід ідентифікувати з Княжселом, тепер Кнісело, Ждч ЛО) [660, с. 118].

Вищезазначені села, однак, не перейшли у довічну власність родини. Натомість історію землеволодіння Сенявських у Львівській землі традиційно пов'язують з Бережанами, які, починаючи з XVI ст. стали осередком роду. 23 грудня 1529 р., у львівському ґродському суді брати Александр, Миколай та Прокіп Сенявські поділили між собою дібра батька, галицького хорунжого Рафала. За поборовим реєстром Львівської землі 1517 р. у власності останнього

перебували села Бережани, Гончарі, Дубівці, Жабокруки, Лапшин, Лісники, Репехів, Сенява, Трибоківці, Ходорківці [59, арк. 611]. З цього переліку, Бережани, Лапшин і Лісники дісталися Миколаю [634, с. 123, 126-127]. Через кілька місяців після поділу, 19 березня 1530 р., зусиллями нового власника, Бережани отримали міський статус [634, с. 127].

Станом на 1578 р., за даними дослідника Марека Плевчинського, до маєтностей Сенявських, якими на той момент розпоряджався син Миколая, руський воєвода Ієронім (фундатор бережанського замку), належало 1 місто та 21 село [633, с. 121]. За нашими підрахунками, згідно поборового реєстру 1578 р. до володінь усіх згаданих у документі Сенявських (Ієроніма, його брата Рафала та дружини останнього Катажини) належало 2 міста і 16 сіл. З них Ієроніму, руському воєводі: місто Бережани, села Городиславичі, Романів, Підгородище, Під'ярків, Жуків і Дрищів, Лісники, Посухів, Сільце, Лапшин, Гиновичі, Потутори; брату Рафалу: села Грибовичі, Збоїська; дружині Рафала Катажині: місто Сенява, села Ходорківці і Сенява [218, с. 62, 71-72, 75-76].

Окрім Бережанського ключа, у Львівській землі Сенявські набули у власність міста Нараїв і Перемишляни з навколишніми селами. Найбільше маєтностей родина зосереджувала станом на першу чверть XVIII ст. Всього в цей час великий коронний гетьман Адам Миколай Сенявський володів, за даними Казімєжа Кушнєжа, 35 містами (з них 20 були центрами ключів, 7 – центрами староств), 161 селом на дідичному праві, 74 селами – в рамках королівщин [614, с. 113]. За даними подимного реєстру 1711 р., у Львівській землі родині належало 77 населених пунктів: міста Бережани, Біще, Гологори, Миколаїв, Нараїв, Перемишляни та села Адамівка, Баранівка, Бонишин, Борщів (разом з Цетнерами), Брикун, Будьків, Ваньківці, Вербів, Вибудів, Виписки, Вишнівчик (частково), Вільховець, Вільшаниця, Вовків (разом з Цетнерами), Воля Гологірська, Германів (частково), Гиновичі, Глібовичі, Гологірки, Городиславичі, Гринів, Двірці, Дибще, Жовнівка, Жуків (Бережанська маєтність), Жуків (Гологірський ключ), Залісся, Зашків, Звенигород, Козівка, Конюхи, Коросне, Коцурів, Куропатники, Ладанці, Лапшин, Липівці, Лісники,

Лоні, Лопушна, Ляцьке, Майдан (Гологірський), Митулин, Новосілки (біля Митулина), Підгородище, Підмонастир, Підсоснів, Під'ярків, Плеників, Пліхів, Поручин, Посухів, Потутори, Пруси (частково), Рогачин, Романів, Селиська (Прм ЛО), Словіта (частково), Солонка (частково), Старе Село, Стінка, Суходіл, Трудовач, Урмань, Хильчиці, Ценів, Чемеринці (частково), Шибалин, Шоломия, Шумляни Малі, Ясенівці [41, арк. 1053, 1054, 1056, 1057, 1058, 1059, 1060, 1061, 1063, 1064, 1066, 1067, 1069, 1070, 1071, 1072, 1074, 1075, 1076, 1077, 1079, 1080, 1082, 1083.].

У серпні 1690 р. дружина Адама Миколая Сенявського Ельжбета Любомирська отримала від короля Яна III Рогатинське староство в якості «доживоття». В червні 1700 р. Сенявський розширив на неї дідичне право володіння на с. Знесіння [165, с. 362 № 6072, с. 379 № 6373].

Саме на цьому шлюбі вигас рід Сенявських, оскільки в Ельжбети з Адамом народилася лише одна донька Марія Зоф'я [659, с. 14]. У 1731 р. вона вийшла заміж за руського воєводу Авґуста Александра Чарторийського. Таким чином, численні володіння родини стали власністю Чарторийських [659, с. 15]. Авґуст Александр перетворив Бережани в одну з чотирьох своїх резиденцій і фундував у місті унійний Троїцький собор [598, с. 273, 274].

Варто згадати, що Сенявські зосереджували також старостинські комплекси. Великий коронний підчаший Адам Ієронім Сенявський (1576 – 1619), отримав у 1605 р. завдяки королівському привілею Яворівське староство [624, с. 100]. Його внук, польний писар Адам Ієронім-молодший очолював Львівське староство (1648 – 1650 рр.). Аналогічний уряд займали також волинський воєвода Ієронім Миколай (1679 – 1684) та белзький воєвода Адам Миколай (1684 – 1726) [236, с. 153].

Цетнери

Історія оволодіння цією родиною маєтностями у Львівській землі розпочалася з 1598 р., коли виходець з Сілезії Бальтазар (Бальцер) Цетнер отримав за військові заслуги від Сиґізмунда III шляхетський титул, а також

місто Підкамінь [611, с. 236]. Його син, галицький каштелян Александр Цетнер за життя набув у власність ряд поселень. За поборовим реєстром 1661 р. до них належали: Борщів, Вовків, Глібовичі, Дудин, Залип'я, Княгиничі, Неділиська, Накваша, Підкамінь, Руда, Свірж, Стоки, Стиборівка, Тучне [60, арк. 3зв., 15, 33, 51, 52, 56, 65зв., 69, 72зв., 76, 78зв., 81]. Окрім цього, в червні 1667 р. Феліціян Залеський (син Ієроніма і Софії з Хотимиру Залеських) подарував Цетнеру дідичні села Утіховичі, Зендовичі і Прибинь [165, с. 303 № 5044], а в 1669 р. чернігівський підчаший Юзеф Свірзький і його дружина Зоф'я Чарторийська передали йому Плетеничі і Полюхів за 3700 злотих [165, с. 308 № 5141]

До початку XVIII ст. Цетнерам вдалося розширити свої маєтності у Львівській землі*, щоправда окремими поселеннями родина володіла спільно з іншими шляхтичами – Сенявськими, Шептицькими, Яблоновськими тощо. За подимним реєстром 1711 р. у повній і частковій власності родини перебували міста Підкамінь і Княгиничі, села Березділвці (разом з Нелавицьким), Борщів (разом з Сенявськими), Вербівчик, Вовків (разом з Сенявськими), Волове, Глібовичі, Гранки, Домажир, Дудин, Дусанів, Зелів, Зендовичі, Кути, Лозина (разом з янівським орендарем), Малехів, Мерещів, Накваша, Неділиська, Нем'яч, Ожидів, Орихівчик, Осталовичі, Підгірці, Плетеничі, Погорільці (разом з Шептицьким і францисканцями), Прибинь, Свірж, Сороки (частково королівське), Станимир, Стиборівка, Стрілки, Тетильківці, Тучне, Утіховичі (разом з Яблоновськими) [41, с. 1054, 1057, 1058, 1060, 1064, 1066, 1068, 1069, 1070, 1071, 1072, 1075, 1076, 1077, 1078, 1079, 1080, 1082].

Окрім дідичних володінь, Цетнери у Львівській землі зосереджували в руках королівщини. У квітні 1676 р. Ян Мнішек зрікся Львівського староства на користь королівського полковника Яна Цетнера [165, с. 329 № 5495]. В 1702 р. Францішек Цетнер очолив Кам'янецьку королівщину, а в 1727 і 1730 рр. отримав королівські дозволи на передачу староства своєму сину Яну [574, с.

* У серпні 1702 р. король Август II надав щуровецькому старості Александру Цетнеру села Жорниська і Лозина після смерті Станіслава Яблоновського [165, с. 383 № 6450].

238]. Однак, в інвентарі 1731 р. саме Францішек фігурує в якості старости [30, с. 834].

Ходорівські і Жоравинські

Незначною кількістю сіл володіла родина Ходоровських та їх відгалуження – Жоравинські (Журавненські). В основному, це були поселення, що перебували на межі з Жидачівським повітом, в якому названі родини зосереджували в своїх руках три міста (Ходорів, Журавно та Монастирець, що отримав маґдебурзьке право у 1530 р.) та 19 сіл (11 – Ходоровські, 8 – Жоравинські) [351, с. 751, 756].

Реєстр 1552 р. зафіксував у Львівській землі 7 сіл у володінні родини, які формували собою два маєткові комплекси. Перший перебував у власності Єви Жоравинської і знаходився неподалік Жидачівського повіту (села Псари, Княгиничі, Долиняни). Другий включав поселення на північний схід від Львова – Підліски, Яричів, Запитів, Хрінів [58, арк. 175зв, 189зв.].У 1578 році Феліціс (Феліціян) Ходоровський зосереджував в руках села Грусятичі, Фрага, Дуліби, Лещин, Кнісело, Лучани (всього 36 ланів угідь) [218, с. 71]. У володінні галицького підкоморія Себастьяна Жоравинського перебувало три поселення неподалік Жидачівського повіту: Долиняни, Княгиничі, Дички (19 ланів), а також комплекс площею 16 з половиною ланів неподалік Львова – Яричів, Хрінів, Запитів та Підліски [218, с. 72, 73]. Значно більше населених пунктів у власності Себастьяна фіксував реєстр 1581 р. – як в рамках вищевказаних комплексів (міста Підкамінь і Княгиничі, села Беньківці, Дегова, Дички, Долиняни, Княгинички, Конюшки, Псари; Запитів, Підліски, Хрінів, Яричів), так і на теренах, де Жоравинські раніше не володіли поселеннями (Білка біля Перемишлян, Суходіл неподалік Бібрки, Голосковичі і Шнирів біля Бродів) [58, арк. 768зв.-770зв.].

Подібним чином (біля межі з Жидачівським повітом і неподалік Бродів) розташовувалася власність Марціна і Миколая Ходорівських (місто Стрілища,

села Грусятичі, Дуліби, Кнісело, Лещин, Лучани, Фрага; Боратин, Глев'ятин, Пониква, Черниця, Ясенів) [58, арк. 777-777зв.].

Яблоновські

Перший з відомих нам представників родини, виходець з Прусії, коронний ротмістр Мацей оселився в Галичині в кінці XVI ст. Його син, Ян Станіслав, брав участь у війнах зі шведами і татарами (1624 – 1629), а також з Московією (1632 – 1634). 6 листопада 1637 р. король Владислав IV надав йому село Перегінсько [165, с. 244 № 3978, 3983], на яке одночасно претендували ченці-василіяни [165, с. 245 № 3988] на чолі з теребовельським старостою Юрієм Балабаном. Надання спричинило конфлікт між Балабаном і Яблоновським, який завершився на користь останнього [532, с. 220].

Займаючи уряд жидачівського старости, Ян Станіслав Яблоновський утримував у дідичному володінні ряд поселень – м. Стрілища (тепер Нові Стрілища, Ждч ЛО; для нього у квітні 1662 р. добився права проведення ярмарків двічі на рік [165, с. 291 № 4834]), м. Підкамінь, а також села Кнісело і Фрага [60, арк. 21, 39, 69зв.].

Його син, Станіслав Ян Яблоновський, воєвода і генерал руських земель, великий коронний гетьман, у лютому 1690 р. домовився з львівським єпископом Йосипом Шумлянським про передачу с. Перегінсько (яке було предметом суперечки з Балабаном) на користь церкви в Галичі [165, с. 361 № 6061]. Також у цьому році він відмовився від власності над Комарнівським ключем на користь Яна Кароля Дольського [165, с. 362 № 6064]. Короткий період Яблоновський (разом з дружиною Маріанною Казановською) утримували у «доживотті» села Жорниська і Лозина. Право власності на них було передане у 1696 р. сяноцьким хорунжим Томашем Карчевським після відповідного дозволу Яна Собеського [165, с. 374 № 6281а]).

На початку XVIII ст. у володінні двох синів Станіслава Яна – Яна Станіслава* і Александра Яна** – знаходилося 24 поселення.

Інші власники

П'ятьма селами на північний захід від Львова (загальною площею 11 ланів: Домажир (2 л.), Зелів (2,25 л.), Жорниська (2,25 л.), Лозина і Дубровиця (4,5 л.) [218, с. 73]) у кінці XVI ст. володів галицький підчаший [236, с. 307] Ян Б'ялоскорський.

У власності львівського земського судді [236, с. 402; 165, с. 18 № 270] Миколая Венґленського на початку XVI ст. перебувало 10 населених пунктів (Селиська, Милятичі, Товщів, Стрілки, Руда, Воля, Конюхи, Волове, Глинсько, Гряда [218, с. 156].). Володіння родини зменшувалася впродовж століття – 6 сіл станом на 1552 р. (Селиська, Милятичі, Товщів, П'ятничани, Руда, Конюхи [58, арк. 172зв.]), 3 села станом на 1581 рік (Конюхи, Руда, П'ятничани [58, арк. 783-783зв.]). Схоже, навіть ця дрібна власність зрештою була втрачена – в 1596 р. ґродський суд Львова дозволив Себастьяну Куропатницькому зайняти маєтності Станіслава Венґленського з Конюх, за покривання двох селян-втікачів, підданих Куропатницького [165, с. 177 № 2753].

Родина Давидовських в середині XVI ст. утримувала за собою села Новосільці, Журавники, Черепин, Дуб'є (разом з Недведськими) та Давидів [58, арк. 175зв.-176]. В 1581 р. Анджей та Миколай Давидовські зосереджували в руках 3 поселення: Давидів, Черепин, частина Новосільців [58, арк. 791, 808].

Декількома селами неподалік межі з Белзьким воєводством у середині XVI ст. володів грабовецький староста (з 1563 р. белзький воєвода) Анджей Дембовський – Стовпин, Переволочна, Тур'я, Воля [58, арк. 175]. По смерті Анджея у 1571 р., його власність перейшла до дружини Аґнети. Поборові реєстри останньої чверті XVI ст. фіксують зростання числа її володінь. За документом 1578 р. белзькій воєводині належали села Андріївка, Боложинів,

* Підкамінь, Прибинь, Грусятичі, Жабокруки, Кнісело, Ліщини, а також в оренді – Бібрківський маєтковий комплекс – м. Бібрка, с. Лани, Ланки, П'ятничани, Репехів, Серники, Трибоківці, а також, ймовірно, Баківці [41, с. 1060, 1064, 1067, 1072, 1083]. 1055, 1066, 1072, 1074, 1077,

** Місто і село Стрілища, Беньківці, Виспа, Підбір'я, Дички, Любша, Яглуш, Мельна, а також, ймовірно, Фрага [41, с. 1055, 1058, 1062, 1067, 1068, 1072, 1076, 1077, 1080].

Грайків, Кобилі, Переволочна, Стовпин, Тур'я. Аналогічний перелік (крім Андріївки) подавав реєстр 1581 р. [58, арк. 778-778зв.; 218, с. 72].

У власності митника «руських і подільських земель» [165, с. 144 № 2195, 2201, 2205] Костянтина Корнякта поборовий реєстр 1578 р. зафіксував 13 сіл (загалом 53 лани угідь: Боянець (2 л.), Гребінці (2 л.), Зіболки (6 л.), Знесіння (3 л.), Кривчиці (5 л.), Мервичі (7 л.), Мокротин (7 л.), Надичі (1 л.), Никонковичі (8 л.), Передримихи (3 л.), Сороки (1 ½ л.), Цунів (5 ½ л.), Яструбків (2 л.), [218, с. 63, 71, 73-75]). Також нам відомо, що станом на 1598 р. Корнякт володів містом Куликовом та селом Удневом (тепер Віднів, Жвк ЛО) [165, с. 181 № 2830].

Значним комплексом поселень на східній околиці Львівської землі володіла родина Куропатницьких. Найбільше їх зафіксував реєстр 1552 року: місто і село Куропатники, Будилів, Бишки, Потік, Сенів, Плотича, Вибудів, Чижів [58, арк. 176зв, 180]. До кінця століття власність родини обмежувалася лише чотирма населеними пунктами: місто Куропатники, села Бишки, Будилів, Плотича [58, арк. 799зв.]. На той момент власницею дібр була Катажина Куропатницька, яка одружилася з Чебровським (ім'я невідоме) і передала останньому дідичні володіння в якості посагу. Це спровокувало майнові суперечки з іншими представниками родини Куропатницьких, які також претендували на ці маєтності [165, с. 178 № 2771].

П'ять сіл (станом на 1552 р.) перебувало у володінні судді [165, с. 44 № 667 (1543 р.); с. 49 № 743 (1546 р.)] і поборця Руського воєводства [165, с. 76 № 1135] Миколая Ґоломбка Лесьньовського з Зимної Води: Глинна, Зимна Вода (разом із Семпами), Лісневичі, Містки, Поляна [58, арк. 177зв.]. Наступним власником поселень став львівський ловчий і поборець чопового [165, с. 142 № 2158] Бальтазар Лесьньовський, ймовірно син Миколая, який претендував також на угіддя сусідніх сіл у власності львівської капітули – Басівки [165, с. 94 № 1421] та Годовиці [165, с. 94 № 1422]. З 70-х рр. XVI ст. дібра Лесьньовських зосередив у своїх руках жидачівський войський [165, с. 163 № 2525; с. 197 № 3114; с. 198 № 3120] Кшиштоф. Згідно з реєстром 1578 р. йому належали

місто Наварія, села Глинна, Зимна Вода, Містки, Наварія, Поляна, Суховоля. Реєстр 1581 р. вказував на приналежність жидачівському войському села Лісновичі, однак не зазначав про Зимну Воду [218, с. 62, 65, 68; 58, арк. 796зв.].

П’ятьма селами володів згідно реєстру 1552 р. Ян Печихвостський: Виннички, Дмитровичі, Неслухів, Зелів, Печихвости [58, арк. 176зв.-177]. Відомо, що він активно захищав інтереси підвладних йому поселень, зокрема уточнив межі своїх маєтностей практично з усіма сусідами – вижнянським плебаном, львівським мансіонарієм Марціном Понятовським, який володів сусіднім з Печихвостами селом Якимів [165, с. 61 № 925], та львівськими францисканцями, яким належало сусіднє з Винничками і Дмитровичами поселення Чишки [165, с. 50 № 751, с. 55 № 826]. Окремо, Ян подбав про те, аби його піддані могли вирубувати ліси Кам’янецької королівщини, що межували з Печихвостами [165, с. 64 № 969]. Станом на 1578 рік, власність родини була зосереджена в руках Миколая (Печихвости, Сенява) та львівської стольникової [58, арк. 790зв.] Ельжбети (Банюнин, Виннички, Вирів, Дмитровичі, Неслухів) [218, с. 64, 65, 74, 77].

Селами Коропуж та Хишевичі в середині XVI ст. володів Анджей Подолецький [58, арк. 188зв; 165, с. 55 № 821]. Маєтності родини значно розширилися в кінці століття – головним чином, за рахунок власності Станіслава Подолецького, який у 1580 – 1596 рр. займав уряд львівського стольника [236, с. 379; 165, с. 163 № 2525]. За реєстром 1578 р. до його володінь належали Винники, Коропуж (разом з Кшиштофом Подолецьким), Підберізці, Селиська, Тучапи, Хишевичі. Окремо власником Загірців був Вінцент Подолецький [218, с. 63, 64, 68, 71].

Представники родини Свірзьких станом на середину XVI ст. володіли дев’ятьма поселеннями[*]. Серед них однак не згадане село Тучна (власність депутата львівського ґродського суду [165, с. 47 № 698] Анджея Свірзького), оскільки на той момент поселення незаконно утримував за собою люблінський воєвода Анджей Тенчинський [165, с. 52 № 782]. В 1578 р. Тучна вже була

[*] Місто Буще, села Чуперносів (Єжи Свірзький), Вербів, Кимир, Неділиська, Стрілки (Єжи і Станіслав Свірзькі), Двірці, Свірж, частково Глібовичі (Анджей Свірзький) [58, арк. 171зв., 177].

зафіксована як володіння Свірзьких*. Реєстр 1581 р. додатково зафіксував приналежність села Поручин теребовельському судді Яну Свірзькому**. Зауважимо, що представники родини зафіксовані в якості землевласників у XVII*** і на початку XVIII**** ст.

Власність Чебровських, яку зосереджувало в руках одразу кілька представників родини (подібно до Свірзьких), не становила єдиного комплексу і складалася з поселень, розташованих неподалік Львова та Перемишлян: Глуховичі, Гончарі, Коцурів, Осталовичі (частина), Сороки [58, арк. 177зв.-178]. До кінця століття маєтності родини зросли за рахунок поселень Березділвці, Жабокруки, Любша*****. Слід зауважити, що останній населений пункт ще в кінці XV століття знаходилося в заставі Юрка Чебровського [660, с. 118].

За даними додатку Щ фіксуємо присутність п’яти і більше поселень у львівського підсудка Францішка Яна Мрозовицького станом на 1711 р. (Переймивовки, Ходорківці і частково місто Соколівка та села Висоцько, Заболотці, Суховоля [41, с. 1060, 1070, 1075, 1080, 1082]), представників родин Висоцьких (1552 р. – Воля Висоцька, Лисиничі, Глинсько, Мацошин, Сопошин [58, арк. 176зв., 181]), Влохів (1552 р. – Гранки, Жабокруки, Любша, Малехів, частково Березділвці і Кути [58, арк. 179зв., 183, 183зв.]), Нарайовських (1552 р. – Нараїв, Рогачин, частково Дрищів, Дусанів, Стриганці) [58, арк. 172зв., 180-180зв.], Ожиґалок (1552 р. – Звертів, Переймивовки, Цеперів, частково Ременів і Смерекіів, [58, арк. 166зв., 168, 168зв., 181зв.]), Опоровських (1552 р. – Кам’янобрід, Мервичі, Мокротин, Цунів і частково Передримихи Великі [58, арк. 175], Васічинських (1661 р. – Дички, Любша, Старі Стрілища, Яглуш, частково Туркотин [60, арк. 19зв., 31зв., 45зв., 76зв., 79зв.]), Незабитовських

* Катажина Свірзька: місто Млинівці і село Підтемне; теребовельський суддя Ян: місто Буще, села Тучне і Глібовичі; галицький каштелян Кшиштоф: Свірж і Неділиська; Ієронім: Волове [218, с. 62, 65, 67, 71, 72].

** Ян: місто Буще, села Поручин, Глібовичі, Тучна; Ієронім: Волове; Кшиштоф: Свірж, Неділиська; Катажина: м. Млинівці, с. Підтемне [58, арк. 792, 795, 810].

*** Брюховичі (частина) (Казимир), Вірлів (Ярош), Журавники (частина) (Миколай), Волове, частково Вербів і Полюхів Малий (Юзеф), Осталовичі, Стрілки (Юзеф та Ієронім) [60, арк. 6, 54, 54зв., 56зв., 73-73зв., 83зв.-84, 84зв., 90зв.].

**** Журавники і частково Путятичі [41, арк. 1070, 1083].

***** Реєстр 1578 р.: Стоки і Коцурів (Маргарета), Жабокруки (Луція), Любша і Жабокруки (Ян), Березділвці (Якуб), Гончарі (Барбара). Реєстр 1581 р.: частина Березділвців (Миколай), Жабокруки і Любша (Ян), Стоки (Прокоп), Коцурів (Марґарета) [218, с. 63, 66, 70, 71, 74; 58, арк. 794зв, 809].

(1661 р. – Белжець, Брухналь, Буг, частково Бірче, Підлуби, Прилбичі, Чолгині [60, арк. 3, 6зв., 8зв., 12, 62зв.]), Моравців (1661 р. – Домажир, Зелів, Лісневичі, Лозина, Містки, Підбірці, Полянка, а також війтівство у с. Тростянець [60, арк. 19зв., 41зв., 43зв., 47зв., 60зв., 78-78зв., 90зв.]), Роґальських (1661 р. – Неслухів, Стрептів, Тадані, частково Милятин, Нагірці, Соколів [60, арк. 48, 50, 74зв., 77зв., 78зв.]), Венявських (1711 р. – Глинна, Малечковичі, Милошевичі, Наварія, Пустомити [41, с. 1059, 1067, 1068, 1069, 1072]), Карчевських (1711 р. – Вибранівка, Глуховичі, Гончари, Виннички, частково Сокільники [41, арк. 1059, 1076, 1080]).

Дрібна шляхта

Представники малоземельної місцевої шляхти (до неї зараховуємо тих, хто у Львівській землі володів від частини до двох поселень включно) також займали значний сегмент у землеволодінні Львівської землі – в середині XVI ст. в їх руках сумарно перебувало 90 поселень (в т. ч. 30 частково; 23,3 % від загального числа усіх приватних і частково приватних міст та сіл Львівської землі). Починаючи з XVII ст., з тенденцією до концентрації маєтностей у руках кількох могутніх шляхетських родин (Собеські, Потоцькі, Конецпольські тощо), число поселень у володінні дрібної шляхти зменшилося – з 89 (з них 30 частково; 24,2 %) в середині XVII ст. до 54 (з них 25 частково; 10,2 %) на початку XVIII ст.

3.6. Духовні володіння.

Незначна кількість поселень у Львівській землі перебувала у руках духовенства. Усі ці володіння можна розділити на дві великі групи:

1) маєтності ієрархів та колегіальних духовних органів влади;
2) маєтності духовних орденів.

Одним з найбільших землевласників у Львівській землі серед осіб духовного сану був львівський римо-католицький архієпископ. Володіння він почав накопичувати практично одразу ж після перенесення катедри з Галича до

Львова, що було проголошено буллою *In eminenti specula militantis Ecclesiae* папи Йоанна XXIII від 28 серпня 1412 р. [357, с. 124] Земельні угіддя архієпископу надавали як монархи, так і місцеві шляхтичі.

Станом на 1515 р. йому належало 4 міста і 29 сіл у Львівському, Галицькому і Теребовлянському повітах Руського воєводства [357, с. 124]. Слід зауважити, що у церковній ієрархії Польського королівства, а згодом Речі Посполитої, львівські архієпископи посідали друге місце після ґнезненських, примасів Польщі [357, с. 124]. Безпосередньо у Львівській землі у власності ієрарха перебувало 18 поселень: Дунаїв, Бачів, Болотня, Віцинь, Дунаєць, Мальчиці, Млинівці, Пнятин, Поріччя, Подусів, Поточани, Оброшин, Рекшин, Рясне, Ставчани, Усільна (Подусільна), Чорнушовичі, Якторів [218, с. 154]. Майже стільки ж – 17 населених пунктів належала йому в середині століття (місто Дунаїв, села Бартатів, Біле, Болотня, Віцинь, Дунаєць, Мальчиці (частина), Оброшин, Пнятин, Подусів, Поріччя, Поточани, Рекшин, Рясне, Ставчани, Усільна, Чорнушовичі [58, арк. 169-169зв.]). Реєстр 1578 р. зафіксував зменшення числа поселень у володінні архієпископа до 13: місто Дунаїв, села Бартатів (0,5 л. і чверть л. попівщини), Біла (8 л.), Мальчиці (11 л.), Оброшин (1,5 л.), Подусів (6 л.), Рекшин (3 л.), Полюхів (1 л.), Поточани (2 л.), Рясне Велике і Мале (8 л.), Ставчани (8 л.), Чорнушовичі (8 л.) – всього без Дунаєва 57,25 ланів [218, с. 61, 63, 64, 67, 69, 70], стільки ж у 1661 р. (Дунаїв (6 л.), Біла (8 л.), Вишнівчик (2 л.), Мальчиці (9 л.), Оброшин (1,25 л.), Подусів (6 л.), Полюхів (1 л.), Поточани (2 л.), Рекшин (3 л.), Рясне Руське і Ляцьке (9 л.), Ставчани (3 л.), Чемеринці (1,5 л.; частина села) – разом 51,75 ланів [60, арк. 9, 10, 20зв., 49, 54зв., 64зв., 65, 66зв.-67, 68зв., 75зв., 84зв.]). Процес скорочення кількості підконтрольних поселень, хоч і повільно, продовжувався – станом на початок XVIII ст. такими були 11 поселень: Біла, Дунаїв, Зушиці, Мальчиці Малі або Повітно, Подусів, Поточани, Рекшин, частково Вишнівчик, Плеників, Полюхів, Чемеринці [41, с. 1054, 1056, 1057, 1067, 1070, 1071, 1073, 1074, 1079].

Задля виконання архієпископом адміністративних функцій 23 листопада 1429 р. Владиславом Яґайлом було засновано колегіальний орган – катедральну митрополичу капітулу. Для її утримання монарх призначив надати 100 польських гривень із прибутків, які отримувала королівська скарбниця від дрогобицьких соляних копалень, а також земельні угіддя – села Басівка, Вербіж, луки Чарачениця і Млинище неподалік Львова (1433 р.). У 1464 р. ці луки було замінено на село Кагуїв [485, с. 74]. Упродовж XV – XVI ст., за даними Юзефа Крентоша, королями та представниками шляхти канонікам було надано 9 сіл (Вербіж, Годовиця, Гонятичі, Жидатичі, Кагуїв, Костеїв, Малечковичі, Пикуловичі, Черкаси), які разом займали площу 50 ланів (станом на 1570 р.) [602, с. 87]. За нашими підрахунками, у другій половині XVI ст. капітулі належало 8 сіл загальною площею 63 лани: Басівка (6 л.), Вербіж (11 л.), Годовиця (6 л.), Гонятичі (4,5 л.), Жидатичі (11 л.), Кагуїв (6 і 1 л. попівщини), Пикуловичі (15 л.), Черкаси (2,5 л.) [58, арк. 169зв.-170; 218, с. 67, 68, 69]. Прибутки з цих володінь дозволили покращити фінансове становище капітули настільки, що вона позичала гроші львівському магістрату (у 1507 р. надано 300 гривень) [485, с. 75].

Надалі маєтності львівської римо-католицької капітули, на відміну від архієпископських, лише зростали – у другій половині XVII ст. їй надежало 12 сіл: Басівка (6 л.), Вербіж (11 л.), Годовиця (6 л.), Гонятичі (4,5 л.), Добряничі (5 л.), Жидатичі (11 л.), Зимна Вода (2,5 л.; частина села), Кугаїв (6 л.), Пикуловичі (15 л.), Стриганці (2 л.), Черкаси (2,5 л.), Чорнушовичі (8 л.) – всього 79,5 ланів [60, арк. 7, 14зв., 16, 25зв., 28зв., 41, 58зв., 77зв., 85зв., 90зв., 91], а на початку XVIII ст. – 16, причому окремі з них були відчужені у архієпископа: Бартатів, Басівка, Вербіж (вказаний в документі як Верхобуж), Годовиця, Гонятичі, Добряничі, Жидатичі, Зимна Відка, Кагуїв, Оброшин, Рясне Руське і Польське, Ставчани, Стриганці, Черкаси, Чорнушовичі [41, с. 1053, 1054, 1056, 1058, 1060, 1064, 1069, 1073, 1075, 1076, 1080, 1081].

Ряд поселень Львівської землі перебувало у руках інших духовних ієрархів. Реєстр 1661 р. зафіксував три села – Виннички, Гончари, Дмитровичі

[60, арк. 20, 23, 81]. у власності вармінського єпископа, сан якого на той момент обіймав Ян Стефан Виджґа [234, с. 138].

Власність духовних орденів також можна розділити на дві групи – маєтки, накопичені завдяки безпосереднім наданням монархів, а також ті, що були подаровані їм шляхтою. Найбільше за рахунок королівських донацій у Львівській землі набуло володінь згромадження домініканців. Перші представники цього мендикантського («жебракуючого») ордену з'явилися на теренах Галичини у 1231 р., коли папою Григорієм IX було доручено двом ченцям-місіонерам Якубові та Домаславу перевірити становище місцевого католицького духовенства і оцінити перспективи організації єпископства. Вже у 1245 р. папою Інокентієм IV було заборонено домініканцям та іншим ченцям володіти нерухомим майном у межах Галицького і Волинського князівств [484, с. 125]. Варто додати, що згідно статуту ордену, ченці мали право приймати від вірян тільки гроші і їжу.

З інкорпорацією земель колишньої Галицько-Волинської держави до Польського королівства діяльність ордену активізувалась, що безсумнівно було пов'язано зі спробами Казимира III заселити новозахоплені терени польськими та німецьким осадниками (в тому числі представниками католицького духовенства), які б стали опорою нової влади.

Найдавніший львівський осередок ордену – костел Божого Тіла, почав накопичувати маєтності задовго до зняття у 1425 р. папою Мартином V заборони на володіння нерухомістю та землями. Їх основу заклало надання Владиславом Опольським у 1377 р. трьох сіл на північ від Львова (Зашків, Костеїв та Кротошин), а також чотирьох дворищ у Мервичах [158, с. 10-11 № VII]. В 1395 р. Владислав Ягайло подарував ченцям село Ушковичі [158, с. 35-36 № XXII], де за три роки до цього орден отримав у володіння корчму з умовою регулярного щотижневого проведення трьох мес для королеви Ядвіги [158, с. 34 № XXI]. В 1397 р. Владислав Ягайло надав цим маєтностям німецьке право, звільнивши тим самим від сплати державних та феодальних податків [158, с. 40 № XXIV]. Надалі орден отримував донації від приватних осіб. В

лютому 1402 р. сяноцький староста Бенько з Жабокрук надав домініканцям с. Зарудці [165, с. 3 № 33], в 1411 р. Мичко з Куликова, який фундував каплицю св. Михайла у Львові, записав її ордену разом із поселенням Лисиничі [165, с. 3 № 39].

За даними Юзефа Крентоша, станом на 1578 р. львівські домініканці володіли шістьма селами загальною площею 39 ланів (Давидів, Завадів, Зарудці, Зашків, Костеїв, Кротошин) [603, с. 305]. За поборовим реєстром, укладеним у цьому році, власність ордену охоплювала лише 5 сіл (тобто без Давидова), однак їх загальна площа складала 52 лани (Завадів (8 л.), Зарудці (10,5 л.), Зашків (17,5 л.), Костеїв (7,5 і пів л. попівщини), Кротошин (8 л.) [218, с. 73]). Слід зауважити, що цей різновид джерел містить суперечливі дані відносно володінь згромадження – реєстр 1552 р. також вказує на 5 сіл у власності домініканців, однак у цьому переліку замість Завадова фігурують Ушковичі [58, арк. 170].

Давидів в якості володіння ордену з'являється у описово-статистичних документах, починаючи з першої половини XVII ст. – зокрема, в інвентарі маєтків 1628 р. [51; 412, с. 5] Надалі, у реєстрах другої половини XVII і початку XVIII ст. власністю ченців названі 10 поселень: Бірки, Давидів, Завадів, Зарудці, Зашків, Костеїв, Кротошин, Рокитне, Черепин, а також, можливо, Селиська [60, арк. 5, 11зв., 19, 36зв.-37, 62, 67, 79зв., 87, 89зв.; 41, с. 1055, 1057, 1058, 1063, 1064, 1073, 1076, 1081].

Іншим конгреґаціям домініканців у Львівській землі належало значно менше маєтностей. Станом на початок XVIII ст. чотирма селами володіли львівські домініканки, зосереджені в обителі Катерини Сієнської (Бертишів, Дев'ятники, Кологори, Ятвяги [41, с. 1055, 1062, 1064]), по два – бродівські (Вовковатиця і Заболотці [41, с. 1079, 1082]), жовківські (Звертів і Зіболки [41, с. 1057, 1081]) і підкамінські домініканці (Городище і Носівці [41, с. 1060, 1069]). Костел Марії Магдалини у Львові володів поселенням Селиська [60, арк. 74зв.]). Домініканці м. Буськ (Белзьке воєводство) володіли 6 ланами села Желехів [60, арк. 87-87зв.].

Ще один монаший орден, що доволі рано з'явився на теренах Галичини – францисканський – зосередив у своїх руках власність лише над трьома селами. Конвент св. Хреста набув їх ще на початку XV ст. завдяки королівським привілеям (Ганачів і Козельники надані Владиславом Ягайлом 30 вересня 1400 р. [159, с. 145 № LXXIV]), та шляхетським наданням (Чишки). Останнє село було передане ченцям львівським хорунжим Єжи Струмилом 15 травня 1456 р. [160, с. 188 № CXLV]. Цікаво, що сам Струмило отримав Чишки після одруження з представницею родини Дмитровських. Брат дружини Струмила відмовився від власності на село, після того як став ченцем-домініканцем [640, с. 11].

Незважаючи на пізню появу (статут ордену під назвою «Конституції» був затверджений папою Павлом III у 1540 р.), доволі значними маєтностями у Львівській землі володіли єзуїти. Перший представник конґреґації на цих теренах – автор перекладу «Вульґати» на польську мову Якуб Вуєк – з'явився у Львові в 1583 р. Завдяки щедрим донаціям шляхти у 1608 р. при Львівській колегії було відкрито єзуїтську школу, а в 1610 р. Яном Замойським було урочисто закладено перший камінь під будівництво костелу (завершено 1630 р.). Ще до створення освітнього закладу і храму львівським єзуїтам було надано у володіння чимало поселень. Станом на середину XVII ст. орден зосереджував у своїх руках місто Раковець і 11 сіл: Бердихів, Зимна Вода, Кугаїв, Ляшки, Мужиловичі, Підлуби, Підтемне, Подусільна, Речичани, Рудне, Товщів [60, арк. 4, 35, 44, 47, 57, 59-59зв., 65зв., 66, 78, 86зв.]. Це були шляхетські надання, реалізовані через заповіти, оскільки жоден орден у XVII ст., в умовах, коли королівські комплекси територіально зменшувалися за рахунок шляхетських застав чи відчужень, не міг розраховувати на монарші привілеї. Одним з донаторів ордену був перемишльський каштелян Станіслав Стадніцький. Колишній кальвініст, він у 1594 р. прийняв католицизм і активно долучився до фундації львівського єзуїтського костелу. В 1598 р. Стадніцький надав єзуїтам у власність села Новосілки (адміністративно підпорядковувалися

Перемишльській землі Руського воєводства [191, с. LIV] і Ляшки*, у червні 1604 р. – Мужиловичі та Бердехів, а також записав 2 тисячі злотих на с. Підлуби [165, с. 189 № 2979; 663, с. 435]. Зрештою, в заповіті, укладеному в 1607 р. Станіслав передав ченцям села Зимна Вода і Рудно [663, с. 435].

За даними Василя Кметя, у різний час до кінця XVIII ст. фінансове забезпечення Львівської колегії здійснювалося за рахунок прибутків з 35 сіл [358, с. 275]. За нашими підрахунками, львівські єзуїти володіли у Львівській землі в XVIII ст. 13 поселеннями: Бачів, Бердихів, Зимна Вода, Ляшки, Мужиловичі, Підлуби, Подусільна, Речичани, Рудно, Товщів, а також спільно з бенедиктинками – Кугаїв, Підтемне, Раковець [41, с. 1053, 1055, 1064, 1065, 1067, 1072, 1073, 1074, 1078, 1081].

Як бачимо на прикладі львівських домініканок, земельні володіння не були прерогативою лише чоловічих орденів. Жіночі згромадження, завдяки шляхетським донаціям та активній діяльності їх керівництва, також накопичували маєтності. Період їх утвердження у Львівській землі належить до періоду кінця XVI – початку XVII ст.

Першими у цьому відношенні були бенедиктинки. Фундація ордену у Львові була затверджена у 1597 р. папським легатом Генриком Каєтаном та польським королем Сигізмундом III. Одночасно монарх надав на той момент безземельним черницям можливість вільно вирубувати лісові масиви Львівського староства. Наступного року буллою папи Климента VIII було підтверджено заснування монастиря бенедиктинок у Львові. В 1599 р. орден отримав у власність на 20 років село Рокитне. У цей період земельні володіння львівських бенедиктинок активно розширювалися – під час урядування абатиси Анни Сапоровської (1608 – 1638) монастирем були придбані Раковець, Вовків, Кугаїв, Загір'я (угіддя яких становили цілісний комплекс), а також Дубровиця. Зростання матеріального благополуччя ордену не в останню чергу стало можливим завдяки діяльності доброчинців, якими були представники родин Любомирських, Сенявських та Ґурських. Під час перебування на чолі обителі

* Дослідник Марцін Сокальський вважає, що це були Ляшки-Муровані неподалік Львова (Пст ЛО). Насправді мова йде про Ляшки неподалік Віжомлі (Явр ЛО), де поруч були розміщені і Новосілки [663, с. 435].

абатиси Єлени Елеонори Казановської (1687 – 1711) до власності черниць було додано село Горпин [333, с. 208].

Реєстр 1661 р. зафіксував у володінні бенедиктинок також село Лисиничі (на схід від Львова) та частину села Підтемне (неподалік Раківця) [60, арк. 43зв., 59-59зв.].

Орден бернардинок, перші представниці якого прибули з Кракова до Львова ще у середині XV ст. [334, с. 215], лише на початку XVII ст. отримав власну обитель. Йдеться про монастир та костел Непорочного Зачаття Пресвятої Діви Марії, збудований за проектом Павла Римлянина, та освячений у 1607 р. львівським архієпископом Яном Замойським

За підрахунками Олега Духа, у власності львівських бернардинок (інша назва ордену – клариски) перебував Кимирський ключ, до якого належало 6 сіл [334, с. 216]. За нашими даними клариски володіли 4 поселеннями – Дворищка, Кимир, Погорільці (частково) та Ушковичі [60, с. 20, 40, 57-57зв., 85]. Окрім цього, Рафал Дідушицький надав їм 40 тисяч злотих в заставу дібр села Збоїська [334, с. 216].

Хронологічно найпізніше серед орденів-землевласників у Львові з’явилися бригідки. У 1613 р. завдяки фундаційному наданню родини Порадовських для них було засновано монастир на Краківському передмісті. Представницею шляхетської родини була й перша абатиса ордену, Анна Порадовська, яка у 1625 р. придбала для нього села Никонковичі та Сороки. Також бригідкам належало розташоване неподалік с. Яструбків. Два останніх поселення частково перебували у руках представників місцевої шляхти – родин Віжховських, Сроковських, Ортинських, Мсцивіцовських [41, с. 1062, 1069, 1076; 60, арк. 31-31зв., 51зв., 75-75зв.].

Незначні земельні володіння зосереджували місцеві римо-католицькі парохи. Надання їм у власність поселень було виключною прерогативою шляхти. Серед священнослужителів власниками, як правило, виступали ті, що очолювали парафії в адміністративних центрах приватних маєтностей – у Жовкві (Вербляни, Могиляни, Нагірці, частково Передримихи і Ясниська) [41,

с. 1061, 1067, 1068, 1070, 1073, 1079], Бродах (Чижичі, Язлівчик) [41, с. 1056, 1062], Гологорах (Кіндратів) [41, с. 1063], Бережанах (Дрищів) [41, с. 1057], Олеську (Розваж) [41, с. 1074], Козовій (Недбайлівка) [41, с. 1069]. В окремих випадках парох міг бути співвласником села, де знаходилася обитель (Жовтанці, Тулиголови) [41, с. 1077, 1081] або міста (Соколівка) [41, с. 1077]. Власниками могли бути священики із сіл з давно закладеними парафіями. Приміром, парох Вижнян, де костел був фундований ще в 1400 р., володів селом Якимів [41, с. 1061]. У рідкісних випадках, таке володіння могло бути задекларованe королівським привілеєм. Зокрема, у с. Кам'янобрід [41, с. 1062] знаходився лан, який належав фарному костелу Городка. Наданий він був ще Владиславом Яґайлом на підставі маґдебурзького привілею, що одночасно проголошував фундацію обителі [76, арк. 64].

Єдиними володіннями православної церкви у Львівській землі була власність Унівського монастиря. Закладений в 1400 р. волинським князем Федором Любартовичем, монастир після здобуття статусу архимандрії у 1542 р. став об'єктом суперечок серед шляхтичів, які змагалися за покровительство над духовним осередком. У власності ченців перебували два сусідніх з Уневом села – Млинівці і Якторів [41, с. 1061, 1067, 1078; 58, арк. 170зв.; 60, арк. 32, 46зв.].

3.7. Міська власність.

Окремим різновидом землеволодіння можна розглядати власність міських урядовців – райців. Явище «міської власності» у Речі Посполитій було притаманне, як правило, великим містам (Варшава, Краків, Люблін тощо). У Львівській землі поселеннями володіло лише раєцьке середовище Львова, оскільки воно було найбільш матеріально забезпеченим.

Всього у їх власності перебувало 11 сіл (Білогорща, Брюховичі, Голоско Велике і Мале, Замарстинів, Зубра, Клепарів, Кульпарків, Малехів, Сихів, Скнилівок)[*].

[*] Для порівняння, у інших містах Польського королівства міські урядовці зосереджували менше поселень. Зокрема, в структурі власності у мазовецьких воєводствах (Плоцьке, Равське, Мазовецьке) було лише 3 села під міською юрисдикцією (с. Солець підпорядковувалось Варшаві, с. Кольн – Лабні, с. Гощин – Козину) [627, с. 88].

Явище перебування такої значної кількості поселень у володінні міських урядовців саме у Львові можна пояснити специфікою локації самого міста. Частина перелічених вище сіл була локована на переданих місту у 1356 р. королем Казимиром 70 франконських ланах (Велике Голоско у 1404 р., Замарстинів у 1386 р., Клепарів у 1430 р. [428, с. 33], Кульпарків у 1425 р. [545, с. 868]). Угіддя Сихова були придбані львівськими райцями (половина в 1507 р. у Яна і Петронелії Сокільницьких за 200 гривень, інша половина в 1509 – у Яна Яцимірського за ту ж суму [551]).

Станом на 1601 р. загальна площа підпорядкованих райцям сіл становила 112 ланів: Брюховичі (20 л.), Голоско Велике (25 л.), Голоско Мале (20 л.), Замарстинів (15 л.), Клепарів (15 л.), Кульпарків (5 л.). Окремо в їх заставі на цей момент знаходились Малехів (8 л.) та Білогорща (4 л.) [11, с. 1576, 1578]. Таким чином, розміри угідь, займаних міськими селами станом на XVII ст. значно перевищували ті, що були надані локаторам при осадженні. Так, Замарстинів був закладений Андреасом Зоммерштайном на 12 ланах (із 70 ланів першої донації). На 30 ланах другої донації Пітером Ціммерманом було закладене Велике Голоско (9 л.), Андреасом Кльопером – Клепарів (спочатку фільварок, 12 л.). Мале Голоско виникло у 1422 р. на семи ланах [483, с. 372]. Нарешті, Білогоща (Білогорща), Кульпарків і Брюховичі були закладені після надань місту нових обшарів в 1415 та 1444 рр. [332, с. 25] Можливо, розширення їх площ відбулося за рахунок угідь наступного, зовнішнього кільця сіл – Зимна Вода, Лисиничі, Рясне, Скнилів тощо, або за рахунок неужиткових обшарів львівських передмість – Галицького та Краківського.

* * *

Таким чином, джерела описово-статистичного характеру, перші зразки яких для Львівської землі датуються кінцем XV ст., є, разом із актовими документами, цінним матеріалом для вивчення адміністративно-територіального устрою та власницької приналежності міст і сіл Польськго королівства, а з 1569 р. – Речі Посполитої.

Корпус описово-статистичних джерел включає в себе чимало різновидів, однак за структурою укладення та сукупністю специфічних рис, які дозволяють (або навпаки, ускладнюють) вивчати адміністративно-територіальний устрій, їх можна поділити на дві великі групи:

1. рестри поборового, поголовного, подимного податку;
2. генеральні люстрації королівщин, інвентарі староств та приватних маєтностей.

Документи першої групи містять переліки населених пунктів (у XVI ст. укладені за маєтковим принципом, починаючи з XVII ст. – за алфавітним) із зазначенням імені, прізвища, уряду власника або ж населеного пункту, який був центром власницького комплексу. Таким чином, матеріал цієї групи джерел дозволяє вивчати динамічний розвиток адміністративного устрою, включаючи трансформації у старостинських, шляхетських та духовних комплексах.

Для другої групи документів такий універсальний характер подачі даних не притаманний. Зокрема люстрації відображали інформацію про власницьку приналежність лише вузького сегменту монарших володінь. Однак саме розлогі наративні блоки в цих документах, на відміну від поборових реєстрів, дозволяють ретроспективно вивчати обставини набуття і передачі власності над королівщинами та «державами», фіксувати незначні володіння у складі комплексів (війтівства, попівщини, корчмарщини тощо), а подекуди – імена власників сусідніх приватних комплексів, якщо з ними у старост та тенутаріїв були майнові суперечки. Інколи, подібного характеру відомості містять також інвентарі.

Львівська земля, як одна зі складових частин утвореного в 1434 р. Руського воєводства, була своєрідним рудиментом колишнього княжого поділу на уділи (у даному випадку, Звенигородського княжого уділу), про що свідчить принаймні той факт, що на теренах Польського королівства землі (в якості проміжної ланки у класичній двоступеневій ієрархії адміністративних одиниць: «воєводство» – «повіт») існували там, де раніше були державні утворення, що

знаходилися в стані феодальної роздробленості (наприклад, Мазовецьке воєводство).

Львівська земля знаходилася у північній частині Руського воєводства і за величиною (понад 8 тис. кв. км) була співмірна Белзькому воєводству. Вона охоплювала терени сучасної Львівської (центрально-східні райони), Івано-Франківської (частково Рогатинський район) та Тернопільської областей (частково Бережанський, Зборівський та Козівський райони).

До початку XVI ст. (тобто до появи масових фіскальних джерел) королівські маєтності у Львівській землі, у зв'язку з наданнями монархів шляхті (в першу чергу, Владислава Ягайла), суттєво зменшилися у розмірах. Найбільшим і водночас єдиним гродовим староством було Львівське. За поборовим реєстром 1515 р. у його складі знаходився 21 населений пункт, однак це число постійно зменшувалося. Остання генеральна люстрація 1765 р. зафіксувала підпорядкування львівському замку лише двох сіл – Велика і Мала Солонка.

Інші старости Львівської землі були негродовими (вже згадане Глинянське та Щирецьке, а також Бібрківське, Городоцьке, Дроговизьке, Кам'янецьке, Яворівське), однак були віднесені нами до старостств, оскільки саме в такому статусі зазначені у люстраціях (Бібрківське, Глинянське і Щирецьке – лише в останній). Завдяки фіскальним джерелам, ми можемо спостерігати, як вони розвивалися у територіальному відношенні. Одні, подібно до Львівського старостава, територіально зменшувалися (Кам'янецьке, Яворівське), інші – на короткий термін – набували нові поселення (Городоцьке).

Окремо від королівщин нами було перелічено оренди (тенути, «держави»), які виникали в результаті передачі у заставне володіння коронних маєтностей шляхті з метою отримання коштів для фінансування військових походів. В рамках екзекуційного руху, розгорнутого в XVI ст. королі намагалися зупинити процес передачі в оренду нових поселень, хоча давні тенути (зокрема, Мервичівська, що існувала ще з першої половини XV ст.) адміністративного тиску не зазнавали. Це знайшло відображення у люстраціях

– оренди «на старих сумах» ревізіям не підлягали. Лише на зламі XVI – XVII ст. кількома сеймовими постановами на заставлені поселення поступово було розповсюджено фіскальний контроль, що однак не сповільнило темпи передання у заставу нових комплексів, окремі з яких (приміром, Янівська «держава») нараховували більше 10 поселень.

Шляхетські маєтки у Львівській землі охоплювали абсолютну більшість населених пунктів (72,2 % у 1552 р, 65,8 % у 1711 р.). Основна їх маса була зосереджена на сході землі, де ще у першій половині XV ст. на базі Олеського повіту сформувався значний комплекс власності родини Сенінських. На початку XVI ст. він увійшов в якості посагу в маєтності родин Каменецьких і Гербуртів. Починаючи з XVII ст. у Львівській землі спостерігається формування особливо великих комплексів володінь. Найбільший зосередили у своїх руках родина Собеських. Здобувши у спадок дідицтво Жолкевських-Даниловичів, вони об'єднали в єдину маєтність одразу кілька ключів з центрами у Жовкві, Золочеві, Поморянах тощо. Бродівський комплекс утримували за собою Конецпольські, а з кінця XVII ст. – Потоцькі. Представники великої магнатерії – князі Вишневецькі та Острозькі-Заславські – володіли у Львівській землі незначними комплексами з центрами у Старому Селі (Острозькі-Заславські) та Залізцях (Вишневецькі). Із королівського надання волинського Підкаменя розпочалося накопичення земельної власності у Львівській землі родиною Цетнерів, із надання прикарпатського Підкаменя – родиною Яблоновських.

Слід зауважити, що представники згаданих родин часто були ще й очільниками староств, в тому числі Львівського. Це, окрім вже названих Потоцьких, також Гербурти, Сенявські, Собеські, Жолкевські тощо.

Основу володінь духовенства у Львівській землі започаткували надання Владислава Опольського ордену домініканців, які разом з представниками польської влади та польсько-німецького міщанства і купецтва повинні були створити кістяк нової еліти на заміну старій, боярській. Донації продовжив Владислав Ягайло, який окрім домініканців, дарував поселення ордену

францисканців та римо-католицькому архієпископу після перенесення катедри з Галича до Львова. Ягайлові належало створення при ній адміністративного органу (капітули), донатором якої він також виступав. Володіння згаданих структур фіксують поборові реєстри XVI ст.

Починаючи з наступного століття, перелік власників серед духовенства поповнився за рахунок новоприбулих до Львова орденів: єзуїтів, бенедиктинок, бригідок тощо. Матеріали фіскальних джерел дають змогу підтвердити тезу про те, що їх володіння охоплювали колишні приватні села, подаровані попередніми власниками через заповіти. Іншими словами, на надання монархів, в умовах, коли розміри королівщин були вже занадто малими, згадані ордени вже не могли розраховувати. Виключно шляхетськими донаціями були й володіння римо-католицьких парохів.

Зрештою, територіально найменшим сегментом землеволодінь були міські села. У Львівській землі власниками серед міських урядовців виступали лише львівські райці. Вони зосереджували у руках контроль, в основному, над тими селами, що були осаджені на ланах, переданих місту донаціями 1356 – 1444 рр.

Отже, описово-статистичні джерела дають змогу унаочнити складний процес змін в адміністративно-територіальному устрої Львівської землі: зменшення у розмірах королівщин в результаті планомірного передання чи свавільного відторгнення шляхтою, відносно часті зміни власників приватних маєтків, що тим не менше не завадило процесу їх укрупнення з XVII ст. та зосередженню у руках кількох заможних родин. Зрештою, духовні та міські володіння, сформовані в основному на базі королівських надань, в територіальному відношенні були найбільш статичними (у порівнянні з королівськими та шляхетськими).

ВИСНОВКИ

Таким чином, наше дослідження дало змогу з'ясувати, що колонізаційні рухи ранньомодерного періоду на території України почали активно вивчатися, починаючи з XIX ст. Поштовхом для цього стали студії, започатковані Володимиром Антоновичем. Учнями видатного дослідника (Дмитром Багалієм, Никандром Молчановським, Михайлом Грушевським, Олександром Андріяшевим) були підготовлені розвідки, що висвітлювали найбільш яскраві епізоди колонізаційного руху – освоєння Слобожанщини у XVII – XVIII ст., Північного Причорномор'я у другій половині XVIII ст. тощо. Дослідники вступили в гостру полеміку з польськими колегами, зокрема, з А. Яблоновським, який обстоював ідею «краківської школи» істориків про колонізацію «руських пусток» польськими переселенцями, керованими «цивілізаторською місією». З критикою подібних тверджень виступав М. Грушевський. У міжвоєнний період методологічний перегляд концепцій Яблоновського здійснювали Олексій Баранович, у післявоєнний – Олена Компан.

Зростаючому інтересу до вивчення колонізаційних процесів посприяло виокремлення історичної демографії в окрему науку, методологічні аспекти і практичні напрацювання якої висвітлювалися у вузькопрофільних часописах та спеціалізованих університеських посібниках, а задля обміну досвідом організовувалися всесоюзні конференції і семінари. Науковці почали зосереджувати свою увагу на тих регіонах, що раніше були малодосліджними – Прикарпаття (П. Сіреджук), басейн Сіверського Дінця (В. Пірко), Одещина і Буджак (А. Коцієвський), Поділля (М. Крикун) тощо. Аналіз останніх розвідок засвідчує, що тенденція до регіонального обмеження є притаманною українським дослідникам дотепер. З одного боку, це дозволяє детальніше вивчати особливості освоєння конкретної історично оформленої території, з іншого – відсутність узагальнюючих праць, підкріплених картографічним матеріалом, унеможливлює ширший аналіз і пошук закономірностей перебігу колонізаційних процесів, що відбувалися на українських теренах. Подібним

чином, регіональний підхід притаманний працям і польських колег, які найчастіше територіально обмежуються рамками одного (А. Янечек, В. Бобінський тощо), рідше кількох (З. Будзинский) історичних воєводств Речі Посполитої.

Адміністративно-територіальний устрій ранньомодерного періоду найдокладніше досліджено на прикладі Гетьманщини (М. Слабченко, М. Василенко, І. Крип'якевич, В. Заруба, Т. Балабушевич тощо). Специфіці адміністративної моделі, що функціонувала на українських землях у складі ВКЛ та Польського королівства присвятили свої праці М. Любавський, М. Довнар-Запольський та М. Крикун. Адміністративним устроєм на мікрорівні (старостинські, приватні та духовні комплекси) займаються В. Михайловський, П. Кулаковський, А. Блануца, С. Горін тощо, церковний устрій (намісництва та парафії) досліджують І. Скочиляс, І. Тесленко.

До проблематики колонізаційних рухів у Руському воєводстві одним з перших звернувся М. Грушевський. Планомірне вивчення окреслених питань проводилося також представниками економічної школи Францішка Буяка, створеної у Львівському університеті в міжвоєнний період: А. Фастнахтом, автором монографії про оселення Сяноцької землі в 1340 – 1650 рр., Ф. Персовським та І. К. Гладиловичем, які досліджували аналогічні процеси у Львівській землі. В радянський період оселенням Руського воєводства займалися ряд науковців – В. Інкін, Ю. Гошко, П. Сіреджук (останнім на цю тему була захищена кандидатська дисертація). Названі дослідники зосередили свою увагу на теренах Прикарпаття (Перемишльська і Галицька земля).

Окремі аспекти колонізаційних процесів та демографічного розвитку Львівської землі були досліджені Б. Пучинським у ряді розвідок, присвячених мешканцям Бережанщини (східна частина Львівської землі), а також в рамках виконання дослідницького гранту Міністерства науки Польщі – «Розвиток колонізації у Львівській землі в середньовіччі та у ранній новий час (XIV – XVI ст.)» краківськими дослідниками В. Буковським, А. Мажецем та Я. Шишкою, завдяки чому було підготовлено картотеку поселень Львівської

землі. Останнім з групи дослідників було захищено докторат на тему «Монарші володіння у Львівській землі 1340-1504 рр.», а також опубліковано ряд статей. Питання, пов'язані з уточненням меж земель та повітів у складі Руського воєводства і кількості присутніх там поселень, розробляли у своїх працях П. Домбковський, П. Грабик, К. Пшибось.

Таким чином, чимало питань, що стосуються колонізаційних рухів у Руському воєводстві та, зокрема, у Львівській землі в XVI – XVIII ст. залишається малодослідженими, а в українській історіографії – практично не розглянутими. Уваги потребує також аналіз специфіки адміністративно-територіального устрою Львівської землі та власницької приналежності поселень у її складі.

Одночасно з появою перших праць на означену тематику, активно здійснювалась публікація описово-статистичних документів, на підставі яких проводилося моделювання та аналіз перебігу колонізаційних процесів.

Першими серійними публікаціями описово-статистичних матеріалів були видання джерел «Архив Юго-Западной России» (М. Владимирський-Буданов, М. Грушевський, В. Щербина тощо), «Źródła dziejowe» (А. Яблоновський, А. Павінський) та «Жерела до історії України» (М. Грушевський).

З репресіями 30-х рр. археографічні традиції в українській науці були на тривалий час були перервані. Знову масово джерела почали публікуватися з кінця 80-х рр. XX ст., що було пов'язано з відновленням у 1987 р. в структурі АН УРСР Археографічної комісії. В 1990 р. комісія була реорганізована в Інститут української археографії. Зусиллями його співробітників було опубліковано чимало описово-статистичних джерел, які висвітлюють соціально-економічний розвиток українських земель у складі Речі Посполитої та Гетьманської держави.

Перші видання названої групи документів Руського воєводства були здійснені на сторінках часопису «Dodatek tygodniowy do «Gazety Lwowskiej» (впродовж 1860 – 1861 рр. та 1868 – 1869 рр.), перша серійна публікація – в «Жерелах до історії України-Руси». Окремо М. Грушевським вони видавалися

на сторінках «Записок НТШ». Надалі серійні публікації описово-статистичних джерел, серед яких були матеріали по Руському воєводству та Львівській землі, здійснювалися польськими дослідниками. Йдеться про проект видання всіх генеральних люстрацій, в рамках якого були опубліковані ревізії Руського воєводства 1661 – 1665 рр. (К. і Е. Арламовські, В. Капут) та 1564 – 1565 рр. (К. Хлаповський, Г. Житкович). Дослідники з Перемишля З. Будзинський та К. Пшибось виступили упорядниками серії видань поборових реєстрів Перемишльської та Сяноцької земель XVII ст.

Нарешті, українськими дослідниками А. Фелонюком і П. Сіреджуком були підготовлені відповідно описи передмість Львова та інвентар Снятинського староства 1752 р.

Задля розуміння специфіки механізму оподаткування у Польському королівстві, а також особливостей укладення, інформаційної повноти і вірогідності описово-статистичних документів, нами було проаналізовано основні тенденції розвитку податкової системи цієї держави. Значна частина праць на окреслену тематику належить польським дослідникам. В них еволюцію фіскальної системи прослідковано, починаючи з XIV ст. З цього часу законодавчі акти, якими регламентувалися питання впровадження і збору різного роду податків, відображали зростаюче протистояння інтересів монархів, що намагалися контролювати перелічені вище процеси (без надходжень у казну неможливим було ведення воєнних кампаній), та шляхти (в першу чергу, представників магнатерії), яка прагнула:

- особистого фіскального імунітету (шляхтичі, за рідкісними винятками, не сплачували податків особисто, кошти надавали їх піддані; кількаразове впровадження загального поголовного податку викликало обурення і опір привілейованого стану);
- зменшення податкового тиску на своїх підданих через отримання різного роду привілеїв (Кошицький) та за рахунок прямих зловживань з огляду на недосконалість фіскального законодавства (приховування кількості підпорядкованих ланів і навіть поселень, оплата поборового і подимного

податку за старими і неактуальними даними; зміна статусу власних підданих з кметів на загородників, які платити менше, тощо);

- збереження за собою права контролю над заставленими королівськими маєтностями, за рахунок утримування яких магнати оплачували монархам воєнні походи, фактично стаючи кредиторами останніх;
- децентралізації фінансової системи, ухвалення збору податків не на загальнодержавному сеймі, а на воєводських сеймиках, а з часом і на сеймиках земель та повітів – формально, задля того, аби фіскальні нововведення відповідали регіональній специфіці; фактично, аби мати легальну можливість недоплачувати податки у казну.
- утримання за собою права оренди («одержавлення») найбільш прибуткових податків – зокрема, чопового.

Згадана вище «регіональна специфіка» найяскравіше проявила себе при впровадженні подимного податку (1629 р.). Шляхта Руського воєводства, яка, за підрахунками вчених, платила в казну вдесятеро меншу суму коштів, аніж мала б надавати, виступила проти нового принципу оподаткування. Формальною причиною стало малоземелля місцевого селянства, яке «сиділо на чвертях», тоді як селяни центральних воєводств обробляли в середньому лан угідь. Оскільки до лану був фактично прирівняний «дим», йшлося про те, що місцеві селяни змушені будуть платити стільки ж, як і їх більш заможні співвітчизники. Таким чином, шляхті вдалося добитися права надалі оплачувати податки більш звичними поборами.

Пряма та опосередкована протидія королів окресленим вище тенденціям, виражена в таких формах як екзекуційний процес XVI ст. (повернення заставлених маєтностей у повноправне монарше володіння), створення Коронного трибуналу в Радомі 1613 р., впровадження подимного податку (1629 р.) тощо, була малоефективною. Ухвалені на конвокаційному сеймі 1764 р. реформи, що мали на меті оздоровити фіскальну систему Речі Посполитої, були запізнілими.

Таким чином, проведений аналіз дає змогу зрозуміти причини невідповідності чи неправдоподібності окремих даних, зафіксованих в джерелах (в першу чергу, поборових реєстрів, укладення яких не вимагало безпосереднього перебування уповноважених осіб в оподатковуваних поселеннях, що було нами доведено на конкретних прикладах документів 1552, 1576 та 1577 – 1578 рр.). Це, в свою чергу, було закономірним результатом масових проявів шляхетської сваволі і правового цинізму.

Аналіз структури та інформаційного наповнення описово-статистичних документів засвідчує, що в цілому вони відповідали поставленим перед фіскальними органами завданням – фіксації податково спроможного населення та об'єктів інфраструктури, які приносили прибуток. Інформативність матеріалів залежала також від територіального охоплення – найбільш стислими є укладені у формі переліків поборові та подимні реєстри, які фіксували усі населені пункти, незалежно від форми власності. Натомість, в генеральних люстраціях присутні розлогі наративні блоки, що містять цінну інформацію про правові підстави володіння (подібна практика з'явилася у XVII ст.), майнові конфлікти тощо. В інвентарях подані переліки імен селян, їх повинності, інформація про господарські об'єкти.

В контексті аналізу репрезентативності описово-статистичних матеріалів було висвітлено перебіг наукової полеміки відносно згаданого питання. Оскільки джерела фіксують податково спроможних мешканців певної адміністративної одиниці, розміри їх земельних наділів, присутність об'єктів інфраструктури, ще в кінці XIX ст. А. Павінським та А. Яблоновським була розроблена методика демографічних обчислень, що базувалася на використанні ряду коефіцієнтів. Під останніми йшлося про середнє число осіб:

- що проживали в одному домогосподарстві;
- що обробляли одне, чітко окреслене земельне угіддя;
- що обслуговували роботу одного промислового об'єкта (млина, гути тощо).

Полеміка, що виникла в результаті застосування даної методики, як показало наше дослідження, точилася навколо таких питань:

1. відносно вибору вірного коефіцієнта для кожного з параметрів;
2. відносно того, чи фіскальні джерела взагалі можна вважати репрезентативним матеріалом для подібних підрахунків.

Якщо перша проблема обговорювалася в рівній мірі як українськими, так і польськими вченими, то друга – не менш важлива – звучала майже виключно в польських наукових колах. Окремі скептично налаштовані дослідники відверто вказували на інформаційну непридатність фіскальних джерел (зокрема, Зенон Ґульдон, частково Кристина Ґурска), аргументуючи це фактами численних зловживань і недоплат в казну, що істотно знижувало вказані у джерелах кількісні параметри. На противагу їм висловлювалися аргументи про необхідність правильного трактування метрологічних категорій (Ірена Ґейшторова), або ж про потребу звертати увагу на рік укладення документа, що також впливало на його вірогідність (Микола Крикун).

Аргументи обох сторін були враховані нами при випрацюванні методологічних засад дисертації, позаяк наше досліження ґрунтується на принципах об’єктивності, історизму та системності. Саме тому, перевірка репрезентативності наявного джерельного матеріалу для поставлених у роботі завдань була надзвичайно важливою. Порівняльний аналіз зразків описово-статистичних джерел XVI ст. продемонстрував високий рівень вірогідності вміщених даних, який у зв’язку з рядом обставин знижувався у наступні століття. Відтак, виокремлення на основі матеріалів вказаного вище століття базових коефіцієнтів – 6 осіб з розрахунку на 1 домогосподарство і 18 осіб на 1 лан – дозволило застосувати статистичний метод. Подібним чином, аналіз інформаційного наповнення джерельної бази дав змогу використати інші вузькоспеціальні методи – картографічний та генеалогічний. Щоправда, в цьому випадку була обумовлена необхідність додаткового залучення актових, довідкових та картографічних матеріалів.

Специфіка укладення досліджуваних джерел – в першу чергу, поборових та подимних реєстрів з їх повними переліками населених пунктів, дозволила активно використовувати ці матеріали для окреслення масштабів колонізаційного руху у Львівській землі. Аналіз описово-статистичних джерел засвідчує, що процеси заселення в регіоні впродовж XVI – XVIII мали досить значні масштаби і характеризувалися рядом особливих рис. До окресленого нами періоду тут нараховувалося 500 поселень (в т. ч. 16 міст). На підставі аналізу матеріалів трьох хронологічних зрізів (середина XVI ст., середина XVII ст. і початок XVIII ст.), а також актового матеріалу, нами було виявлено зростання числа населених пунктів до 745. З них у XVI ст. з'явилося 122 (в тому числі міста Броди, Жовква, Миколаїв, Підвисоке тощо), в XVII ст. 86 (в тому числі міста Топорів, Сасів, Маркопіль, Янів, Ґнін і т. д.), в XVIII ст. (до 1772 р.) – 37 (жодного міста). Порівняння масштабів колонізаційного руху для XVI ст. (саме тоді зафіксовано найбільше число нових поселень у Львівській землі) з Белзьким воєводством та Сяноцькою землею засвідчує, що остання значно випереджала згадані вище адміністративно-територіальні одиниці (54,8 % проти 24,4 % у Львівській землі і 22,8 % у Белзькому воєводстві), оскільки на відміну від них була слабо заселена в попередні століття.

Характерною рисою колонізаційного руху Львівської землі в ранньомодерний період був бурхливий урбанізаційний процес. У Львівській землі з'явилося 54 нових міста (15 – на «суворому» корені, 29 – на місці сіл, 1 – на базі передмістя, 9 – дискусійного походження). Окремі з таких локацій були нетривалими (Городисько, Милятин, Підгороддя, Погорільці, Романів, Хильчиці тощо – всього 18). Власне, невдалі локації міст (через смерть засновника, брак коштів на розвиток нового міста, воєнні лихоліття) – одне з притаманних явищ саме ранньомодерної колонізації.

В результаті масової вирубки лісових масивів освоювалися терени Малого Полісся, відроги Розточчя, Опілля, Вороняк, Гологір. Рух вглиб лісів призвів до появи нового виду поселень – промислових, зокрема, на базі поташевих майданів, залізних гут та руд. В XVI ст. заселялися також безлісі

угіддя Кременецько-Гологірського горбогір'я та Тернопільського плато. Земельний голод змушував осаджувати заболочені долини рік (Дністер, Верещиця), що часто зазнавали повеней.

Також слід зауважити, що в процесі підготовки першого поземельного кадастру Галичини у складі монархії Габсбургів (1785 – 1789 рр.) на території колишньої Львівської землі було зафіксовано 116 нових поселень, які найімовірніше з'явилися ще в епоху Речі Посполитої. Як правило, це були невеликі робітничі поселення в місцях активної вирубки лісів, закладення залізних руд та гут – зокрема, 25 населених пунктів, які виникли у трикутнику між Жовквою, Яновом та Магеровом; або 7 сіл, осаджених в околицях Підкаменя.

Окремо 44 населених пункти було ідентифіковано нами як такі, що зникли до кінця XVIII ст., причому більша половина (28) вперше згадані в джерелах XVI ст. Їх зникнення практично в усіх випадках пов'язане із татарськими нападами (поневоленням та масовими вбивствами місцевого населення, нищенням місцевої інфраструктури), що фіксують самі джерела. Відносно низька кількість зниклих поселень у Львівській землі (5,6 % – 44 з 789 поселень; для порівняння: у Перемишльській землі 7,89 %, у Сяноцькій – 6,1 %, у Жидачівському повіті – 15,15 %) пояснюється, на нашу думку, практикою повернення жителів, що вижили, на старе місце проживання і відновлення власних домівок.

Описово-статистичні джерела (реєстри ланового податку та люстрації) вказують на присутність самоврядування у селах Львівської землі, сформованого за нормами німецького, волоського та руського права. Очільники громад представлені війтами (присутні в королівських селах, а також в трьох шляхетських – Великій і Малій Горожанці та Ричагові), тивунами, десятниками, ватаманами та волоськими князями. Названі особи часто володіли в рамках поселень окремими земельними наділами – подібні надавалися також місцевим корчмарям, парохам та мельникам.

Згадки про ремісників у фіскальних документах, в основному, обмежуються традиційними і широко розповсюдженими спеціальностями (ткачі, ковалі, шевці). Зрідка в джерелах трапляються димарі, вуглярі, плокарі (працівники папірень). Подібні згадки вказують на розвиток нових промислів, який в свою чергу був би неможливим без різного роду конструкцій – сукновалень-фолюшів, ступ, папірень, присутність яких також фіксують документи. Названі об'єкти приводилися в дію механічною енергією руху коліс водяного млина (широко розповсюдженого у селах).

Приблизне уявлення про кількісний склад населення Львівської землі було отримане завдяки поборовим реєстрам: станом на середину XVI ст. це число приблизно становить 85 тисяч осіб, в середині XVII ст. (після Хмельниччини) – близько 100 тисяч осіб. Останнє число доволі умовне з огляду на зміни у практиці оподаткування, що негативно впливали на вірогідність внесених у документи даних. Підрахувати число мешканців землі станом на XVIII ст. немає можливості, оскільки за параметрами димів в укладених у цей період подимних реєстрах дуже складно однозначно встановити кількість садиб, які цей «дим» охоплював. Етноконфесійний склад мешканців землі дозволяють вивчати нечисленні інвентарі. Встановлено, що ті їх зразки, які були укладені в XVI ст. суттєво відрізняються від створених у XVIII ст. Основна розбіжність – співвідношення трьох основних етнічних громад: української, польської та єврейської. Якщо в XVI присутність двох останніх незначна (за винятком ряду сіл неподалік Львова – зокрема, Пруси та Сокільники) і навіть у містах (Городок, Кам'янка) можемо стверджувати про кількісне домінування українців, то у кінці XVIII спостерігаємо їх витіснення у містах поляками та євреями на передмістя (зокрема, у Яворові). Число останніх на той момент було досить значне. Люстрація поголовного податку євреїв 1765 р. вказує на більш ніж як 36 тисяч сповідників Мойсеєвої віри у Львівській землі, причому понад третина їх зосереджена в кагалах Львів та Броди.

Аналіз описово-статистичних джерел, як матеріалу для досліджень специфічних рис адміністративно-територіального устрою та власницької

приналежності поселень (на прикладі Львівської землі), дав змогу встановити ряд особливостей, пов'язаних, перш за все, з інформативністю різних видів цих документів. Незважаючи на певні застереження щодо поборових та подимних реєстрів, ми стверджуємо, що це найбільш придатне джерело для подібних досліджень через свою універсальність. У реєстрах фіксувалися поселення незалежно від форми володіння. Поруч з топонімом зазначалося ім'я власника, його прізвище, займаний уряд, або ж адміністративний центр маєткового комплексу, що дозволяє його ідентифікувати. Порівняння наступних зразків документів з попередніми дає змогу прослідкувати динаміку змін у власницькій структурі. На противагу реєстрам поборового і подимного податку, матеріали генеральних люстрацій та господарських інвентарів, попри обмежені просторові рамки (перші охоплювали лише королівщини, другі – окремо взяту королівську або приватну маєтність) дають можливість уточнити або конкретизувати деякі правові аспекти приналежності окремих територіальних комплексів, вказати на їх співвласників, або ж на факти існування в складі маєтностей мікроволодінь, зосереджених в руках місцевих жителів (війтівства, солтиства, корчмарщини, млинівщини).

У Львівській землі, що займала територію понад 8 тис. кв. км. і охоплювала центрально-східну частину Львівської, північно-західну частину Тернопільської і північну частину Івано-Франківської областей, існувало три повіти: Львівський, Городоцький і Жидачівський. Фіскальні матеріали дають змогу стверджувати, що приблизно всередині XVI ст. Городоцький повіт інтегрувався до складу Львівського, а Жидачівський остаточно відокремився від Львівської землі і надалі фігурував у документах осібно (за винятком люстрацій 1616, 1628 та 1661 – 1665 рр.).

Королівщини Львівської землі (13 % усіх її поселень в середині XVI ст., 12,5 % в середині XVII ст., 8,7 % – на початку XVIII ст.) були представлені одним гродовим (Львівське) та сімома негродовими староствами (Бібрківське, Глинянське, Кам'янецьке і Щирецьке, що виокремилися зі складу Львівського, Дроговизьке та Яворівське, які до середини XVI ст. були володіннями

відповідно родин Тарлів і Ґурок, зрештою Городоцьке – у адміністративному центрі якого до середини XVI ст. існував гродський суд). Окремо, фіскальні матеріали згадували про перебування у складі Львівської землі північної дільниці Рогатинського староства з містом Фірлеїв.

Слід також зауважити, що з 52 міст Львівської землі (не згадані нетривалі локації) лише 9 (без Фірлеєва – Бібрка, Глиняни, Городок, Ґнін, Кам'янка, Миколаїв, Щирець, Яворів, Янів) були королівськими.

Абсолютна більшість поселень Львівської землі знаходилась під контролем шляхти (72,2 % в середині XVI ст., 61,4 % в середині XVII ст., 65,8 % – на початку XVIII ст.). Виявлено, що більшість родів, зафіксованих в матеріалах джерел XVI ст., в наступному столітті власниками не виступали (серед них – як місцеві шляхтичі: Висоцькі, Лагодовські, Клюси; так і прибульці – Гербурти, Корнякти, Мелецькі, Сенінські).

Фактично, лише дідичам Бережанської маєтності – Сенявським – вдалося утримувати ці території за собою до початку XVIII ст., а також додати до дідицтва чимало інших. У XVII ст. маєткові комплекси (Бродівський, Жовківський, Золочівський, Комарнівський, Топорівський тощо) зосереджують у своїх руках нові роди магнатерії (Собеські, Конецпольські, Потоцькі, Цетнери, Яблоновські, в меншій мірі Острозькі-Заславські, Вишневецькі) і середньої шляхти (Озґи). Представники згаданих родин (Потоцькі, Сенявські, Собеські, Жолкевські) займали у Львівській землі ще й уряди старост.

Частка власності дрібної шляхти за розглянутий період скоротилася вдвоє (90 поселень і їх частин або 23,3 % всіх приватних і частково приватних міст та сіл Львівської землі в середині XVI ст.; 54 поселення і їх частини або 10,2 % – на початку XVIII ст.). Для порівняння – у цей же період одна лише родина Собеських зосереджувала у своїх руках 154 поселення Львівської землі (12 міст і 142 села). Власне, концентрація земельної власності могутніми шляхетськими родинами була одним з факторів звуження сегменту дрібного володіння.

Формування духовної власності у Львівській землі розділено нами на два хронологічні етапи:

1. накопичення у кінці XIV – XV ст. за рахунок надань Владислава Опольського та Владислава Ягайла маєтностей львівського римо-католицького єпископа, митрополичої капітули, а також чернечих орденів домініканців та францисканців. В цей період, в умовах володіння новоінкорпорованим регіоном (яким було Руське воєводство, де абсолютна більшість населення була православною) монархам було вкрай важливо опиратися на римо-католицький клір, що й зумовило донації.
2. шляхетські надання новоприбулим в кінці XVI – на початку XVII ст. орденам (жіночим: бенедиктинкам, бернардинкам, бригідкам, та чоловічим: єзуїтам), а також римо-католицьким парохам Територіально ці володіння були значно віддаленішими від Львова, ніж попередні.

Зрештою найменшим сегментом власності у Львівській землі були володіння львівських міських урядовців – 11 сіл навколо Львова (станом на початок XVIII ст.; у відсотковому співвідношенні складало трохи більше 1 %).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

НЕОПУБЛІКОВАНІ ДЖЕРЕЛА

Львівська національна наукова бібліотека імені Василя Стефаника НАН України. Відділ рукописів

1. Ф. 4 (Баворовські), оп. 1, спр. 1042 (Dymy i taryfy po Rewizji na ziemi lwowskiej i powiatu żydaczowskiego. 1703 postanowione). 40 арк.

2. Ф. 5 (Оссоліньські), оп. 1, спр. 4761 (Rewizja dóbr królewskich w wojewodztwie ruskim z lat 1563-1564. Kopia urzędowa z Archiwum Koronnego. Lustracje starostw lwowskiego, lubaczowskiego, zameskiego, leżajskiego i żup solnych ruskich, 1785). 724 арк.

3. Ф. 9 (Окремі надходження), оп. 1, спр. 247 (Люстрація Галицької і Перемишльської земель з 1629 року, 1785). 453 арк.

4. Ф. 145 (Архів Яблоновських з Бурштина), оп. 1, спр. 18 (Akta komisji spiskiej i gródeckiej 1747-1752). 69 арк.

Національний музей у Львові імені Андрея Шептицького. Відділ рукописів та стародруків

5. Ф. Рукописи кириличні і латинські (Ркл), спр. 17, 500 арк.

Центральний державний історичний архів України, м. Київ

6. Ф. 1 (Скарб Коронний), оп.1, спр. 5 (Актова книга. Люстрація королівщин Руського, Белзького, Волинського воєводства. 1616 р.), 656 арк.

Центральний державний історичний архів України, м. Львів

7. Ф. 9 (Львівський гродський суд, м. Львів), оп. 1, спр. 39 (Книга донесень і скарг, 1566-1569 рр.). 984 с.

8. Ф. 9, оп. 1, спр. 64 (Чистова книга вписів угод, 1702-1780 рр.). 1199 с.

9. Ф. 9, оп. 1, спр. 335 (Чистова книга донесень, 1572-1574 рр.). 1334 с.

10. Ф. 9, оп. 1, спр. 353 (Чистова книга донесень, 1599 р.). 1488 с.

11. Ф. 9, оп. 1, спр. 355 (Чистова книга донесень, 1601-1602 рр.). 2484 с.

12. Ф. 9, оп. 1, спр. 356 (Чистова книга донесень, 1603 р.). 1608 с.
13. Ф. 9, оп. 1, спр. 357 (Чистова книга донесень, 1603-1684 рр.). 1594 с.
14. Ф. 9, оп. 1, спр. 359 (Чистова книга донесень, 1604 р.). 1344 с.
15. Ф. 9, оп. 1, спр. 363 (Чистова книга донесень, 1608 р.). 1340 с.
16. Ф. 9, оп. 1, спр. 364 (Чистова книга донесень, 1609 р.). 1391 с.
17. Ф. 9, оп. 1, спр. 365 (Чистова книга донесень, 1610-1611 рр.). 2692 с.
18. Ф. 9, оп. 1, спр. 371 (Чистова книга донесень, 1617-1618 рр.). 2408 с.
19. Ф. 9, оп. 1, спр. 377 (Чистова книга донесень, 1625-1626 рр.). 1734 с.
20. Ф. 9, оп. 1, спр. 381 (Чистова книга донесень, 1630 р.). 2008 с.
21. Ф. 9, оп. 1, спр. 385 (Чистова книга донесень, 1634 р.). 1572 с.
22. Ф. 9, оп. 1, спр. 388 (Чистова книга донесень, 1637 р.). 1664 с.
23. Ф. 9, оп. 1, спр. 390 (Чистова книга донесень, 1639 р.). 1453 с.
24. Ф. 9, оп. 1, спр. 397 (Чистова книга донесень, 1647-1648 рр.). 2420 с.
25. Ф. 9, оп. 1, спр. 412 (Чистова книга донесень, 1663 р.). 1166 с.
26. Ф. 9, оп. 1, спр. 461 (Чистова книга донесень, 1671-1772 р.). 2638 с.
27. Ф. 9, оп. 1, спр. 477 (Чистова книга донесень, 1701 р.). 1142 с.
28. Ф. 9, оп. 1, спр. 484 (Чистова книга донесень, 1705 р.). 1126 с.
29. Ф. 9, оп. 1, спр. 505 (Чистова книга донесень, 1717 р.). 1662 с.
30. Ф. 9, оп. 1, спр. 527 (Чистова книга донесень, 1732 р.). 1296 с.
31. Ф. 9, оп. 1, спр. 532 (Чистова книга донесень, 1734 р.). 1415 с.
32. Ф. 9, оп. 1, спр. 554 (Чистова книга донесень, 1748 р.). 1752 с.
33. Ф. 9, оп. 1, спр. 594 (Чистова книга донесень, 1763 р.). 1548 с.

34. Ф. 9, оп. 1, спр. 604 (Чистова книга донесень, 1766 р.). 2342 с.

35. Ф. 9, оп. 1, спр. 608 (Чистова книга донесень, 1647-1648 рр.). 1512 с.

36. Ф. 9, оп. 1, спр. 611 (Чистова книга донесень, 1770 р.). 1697 с.

37. Ф. 9, оп. 1, спр. 615 (Чистова книга донесень, 1752 р.). 1752 с.

38. Ф. 9, оп. 1, спр. 959 (Люстрація поголовного податку з євреїв Львівського повіту 1765 р.). 638 с.

39. Ф. 10 (Львівський земський суд, м. Львів), оп. 1, спр. 81 (Чистова книга вписів угод, донесень і декретів. 1674-1676 рр.). 1518 с.

40. Ф. 10, оп. 1, спр. 271 (Чорнова книга декретів скарбового суду, 1699-1700 рр.). 324 с.

41. Ф. 10, оп. 1, спр. 300 (Реєстр справ, 1661-1766 рр.). 2746 с.

42. Ф. 52, оп. 2, спр. 1156, (Реєстр шосового податку Львівської землі). 127 арк.

43. Ф. 127 (Римо-католицький парафіяльний уряд, м. Яворів), оп. 1, с. 51, 1 арк. (Реєстр «поголовного» Яворівського староства 1621 р.).

44. Ф. 134 (Колекція документів про шляхетські маєтки Руського, Волинського, Подільського та інших воєводств), оп. 2, спр. 280 (Люстрація маєтків Дроговижецького староства Львівської землі: м-ко Миколаїв, сс. Дроговиже, Устє, Веринь, Надітичі, Розвадів та ін. 1765, 1771 рр.). 28 арк.

45. Ф. 134, оп. 2, спр. 569 (Люстрація маєтків с. Новосілка Щирецького староства за 1662 р.). 2 арк.

46. Ф. 134, оп. 2, спр. 894 (Акти розмежування королівських маєтків за 1631-1635 рр., люстрація Яворівського староства за 1765 р.). 20 арк.

47. Ф. 181 (Лянцкоронські, графи), оп. 2, спр. 762 (Інвентарні описи м. Добротвір, Кам'янка-Струмилова, с. Дернів, Забужжя, Лапаївка, Підзамче 1737-1749 рр.). 72 арк.

48. Ф. 181, оп. 2, спр. 1062 (Розпорядження, люстрації, описи й інші документи про сплату грошових данин, здачу натуральних поставок та

панщинні повинності населення у районах містечок Жидачів, Миколаїв, Розділ 1765-1798 рр.). 44 арк.

49. Ф. 181, оп. 2, спр. 1814 (Контракти, квитанції, розрахунки про здачу в посесію польським шляхтичам Мартину Кунцевичу, Івану Лямпрехту, Казимиру Вольському старостинських маєтків біля м. Добротвір і Камянка-Струмилова 1737-1783 рр.). 132 арк.

50. Ф. 181, оп. 2, спр. 3151 (Тарифи подимного й поголовного податків, присяга збирача податків про платіжну неспроможність мешканців с. Болехів Руський, угода Яніцького Рафа-Антонія з Лосем Войцехом щодо сплати останнім головного податку та ін. матеріали про збір податків із Руського в-ва за 1662-1701 рр. Оригінали й витяги з жидачівських і львівських гродських і львівських судейських актів 1661-1707 рр.). 87 арк.

51. Ф. 418, оп. 1, спр. 3 (Відомості про виконання повинностей мешканцями сс. Давидів та Черепин. 1628-1717 рр.). 9 арк.

52. Ф. 418, оп. 1, спр. 9 (Список мешканців с. Давидів та відомості про господарство маєтку в селі. 1732-1749 рр.). 4 арк.

Archiwum Główne Akt Dawnych w Warszawie

53. Archiwum Potockich z Lańcuta, sygn. 42/1, 32 k.

54. Archiwum Potockich z Lańcuta, sygn. 43/1, 54 k.

55. Archiwum Publiczne Potockich, sygn. 341, 499 k.

56. Archiwum Skarbu Koronnego, Dział 1 (Rachunki Królewskie 1388-1781), sygn. 17, 356 k.

57. Archiwum Skarbu Koronnego, Dz. 1, sygn. 18, 981 k.

58. Archiwum Skarbu Koronnego, Dz. 1, sygn. 19, 916 k.

59. Archiwum Skarbu Koronnego, Dz. 1, sygn. 20, 663 k.

60. Archiwum Skarbu Koronnego, Dz. 1, sygn. 145, 91 k.

61. Archiwum Skarbu Koronnego, Oddz. XLVI (Lustracje, rewizje i inwentarze dóbr królewskich 1549-1800), sygn. 23, 81 k.

62. Archiwum Skarbu Koronnego, Oddz. XLVI, sygn. 119, 470 k.

63. Archiwum Skarbu Koronnego, Oddz. XLVI, sygn. 121, 128 k.

64. Archiwum Skarbu Koronnego, Dz. LVI (Inwentarze Starostw. 1495-1795), sygn. G-2/I, 30 k.

65. Archiwum Skarbu Koronnego, Dz. LVI, sygn. J-6/I, 35 k.

66. Archiwum Skarbu Koronnego, Dz. LVI, sygn. J-6/II, 71 k.

67. Archiwum Skarbu Koronnego, Dz. LVI, sygn. K-3/I, 198 k.

68. Archiwum Skarbu Koronnego, Dz. LVI, sygn. K-3/II, 66 k.

69. Archiwum Skarbu Koronnego, Dz. LVI, sygn. L-1/I, 140 k.

70. Archiwum Skarbu Koronnego, Dz. LVI, sygn. L-1/II, 83 k.

71. Archiwum Skarbu Koronnego, Dz. LVI, sygn. L-1/III, 130 k.

72. Archiwum Skarbu Koronnego, Dz. LVI, sygn. S-23, 28 k.

73. Metryka Koronna, Dz. XVIII (Lustracje), sygn. 46, 405 k.

74. Metryka Koronna, Dz. XVIII, sygn. 47, 127 k.

75. Metryka Koronna, Dz. XVIII, sygn. 48, 329 k.

76. Metryka Koronna, Dz. XVIII, sygn. 57, 95 k. (191 s.)

77. Metryka Koronna, Dz. XVIII, sygn. 71, 37 k.

78. Metryka Koronna, Dz. XVIII, sygn. 73, 209 k.

79. Metryka Koronna, Dz. XVIII, sygn. 75, 196 k. (351 s.)

80. Tzw. Metryka Litewska, Dz. IV/B. (Księgi rewizji i opisów 1400-1791) Nr. 19, 421 k.

Biblioteka Polskiej Akademii Nauk w Krakowie

81. Rps. 2449. 212 s.

Biblioteka Zakładu Narodowego im.Ossolińskich we Wrocławiu

82. Rps. 2834/III, 292 k.

83. Rps. 3890/II, 381 s.

ОПУБЛІКОВАНІ ДЖЕРЕЛА

84. Архив Юго-западной России, издаваемый временной комиссией для разбора древних актов, высочайше учрежденную при Киевском Военном, Подольском и Волынском генерал-губернаторе : [В 37 т.]. – К., 1859.
Ч. 5. – Т. 2. – Кн. 1. Переписи еврейского населения в Юго-Западном крае в 1765-1791 гг. / Под ред. И. М. Каманина. – К. : Типография Г. Т. Корчак-Новицкого, 1890. – 239, 382 с.

85. Архив Юго-западной России, издаваемый временной комиссией для разбора древних актов, высочайше учрежденную при Киевском Военном, Подольском и Волынском генерал-губернаторе : [В 37 т.]. – К., 1859.
Ч. 5. – Т. 2. – Кн. 2. Переписи еврейского населения в Юго-Западном крае в 1765-1791 гг. / Под ред. И. М. Каманина. – К. : Типография Г. Т. Корчак-Новицкого, 1890. – [383]-1045, IV с.

86. Архив Юго-западной России, издаваемый временной комиссией для разбора древних актов, высочайше учрежденную при Киевском Военном, Подольском и Волынском генерал-губернаторе : [В 37 т.]. – К., 1859.
Ч. 6. – Т. 1. Акты об экономических и юридических отношениях крестьян в Юго-Западной России в XVI-XVIII ст. (1498-1795 гг.) / Под ред. К. Е. Козловского. – К. : Типография Киевского Губернского Управления, 1876. – 626, 146, 21 с.

87. Архив Юго-западной России, издаваемый временной комиссией для разбора древних актов, высочайше учрежденную при Киевском Военном, Подольском и Волынском генерал-губернаторе : [В 37 т.]. – К., 1859.
Ч. 6. – Т. 2. Акты о крестьянах в XVIII ст. (1700-1799 гг.) / Под ред. В. Б. Антоновича. – К. : Типография И. А. Давиденко, 1870. – 63, 556 с.

88. Архив Юго-западной России, издаваемый временной комиссией для разбора древних актов, высочайше учрежденную при Киевском Военном, Подольском и Волынском генерал-губернаторе : [В 37 т.]. – К., 1859.
Ч. 7. – Т. 1. Акты о заселений Юго-Западной России / Под ред. В. Б. Антоновича; Введение М. Ф. Владимирского-Буданова. – К. : Типография Г. Т. Корчак-Новицкого, 1886. – 85, 647, XII с.

89. Архив Юго-западной России, издаваемый временной комиссией для разбора древних актов, высочайше учрежденную при Киевском Военном, Подольском и Волынском генерал-губернаторе : [В 37 т.]. – К., 1859.
Ч. 7. – Т. 2. Акты о заселений Юго-Западной России / Под ред. М. Ф. Владимирского-Буданова. – К. : Типография Г. Т. Корчак-Новицкого, 1890. – II, II, 644 с.

90. Архив Юго-западной России, издаваемый временной комиссией для разбора древних актов, высочайше учрежденную при Киевском Военном, Подольском и Волынском генерал-губернаторе : [В 37 т.]. – К., 1859.
Ч. 7. – Т. 3, ч. 1. Акты о заселении Южной России XVI-XVII вв. / Под ред. М. Ф. Владимирского-Буданова. – К. : Типография Г. Т. Корчак-Новицкого, 1905. – LXXXI, 317, II, 140 с.

91. Архив Юго-западной России, издаваемый временной комиссией для разбора древних актов, высочайше учрежденную при Киевском Военном, Подольском и Волынском генерал-губернаторе : [В 37 т.]. – К., 1859.
Ч. 7. – Т. 3, ч. 2. Люстрации старостств Киевского воеводства 1765 и 1789 гг. / Под ред. В. И. Щербины. – К. : Типография Г. Т. Корчак-Новицкого, 1905. – II, 22, 596, 66, IV, III.

92. Архив Юго-западной России, издаваемый временной комиссией для разбора древних актов, высочайше учрежденную при Киевском Военном, Подольском и Волынском генерал-губернаторе : [В 37 т.]. – К., 1859.
Ч. 8. – Т. 1. Материалы для истории местного управления в связи с историей сословной организации. Акты Барского староства XV-XVIII ст. / Под ред. М. С. Грушевского. – К. : Типография Императорского университета св. Владимира (В. И. Завадзкого), 1893. – II, 126, 372 с. : 1 л. табл.

93. Архив Юго-западной России, издаваемый временной комиссией для разбора древних актов, высочайше учрежденную при Киевском Военном, Подольском и Волынском генерал-губернаторе : [В 37 т.]. – К., 1859.
Ч. 8. – Т. 2. Материалы для истории местного управления в связи с историей сословной организации. Акты Барского староства XVII – XVIII ст. / Под ред. М. С. Грушевского. – К. : Типография Императорского университета св. Владимира (В. И. Завадзкого), 1894. – 274, 497 с.

94. Архив Юго-западной России, издаваемый временной комиссией для разбора древних актов, высочайше учрежденную при Киевском Военном, Подольском и Волынском генерал-губернаторе : [В 37 т.]. – К., 1859.

Ч. 8. – Т. 5. Акты об украинской администрации XVI -XVII вв. / Под ред. М. В. Довнар-Запольского. – К. : Типография Г. Т. Корчак-Новицкого, 1907. – 118, 560, XXXVII с.

95. Архив Юго-западной России, издаваемый временной комиссией для разбора древних актов, высочайше учрежденную при Киевском Военном, Подольском и Волынском генерал-губернаторе : [В 37 т.]. – К., 1859-1914. Ч. 8. – Т. 6. Акты о землевладении в Юго-Западной России в XV-XVIII вв. / Под ред. М. Ф. Владимирского-Буданова. – К. : Типография С. В. Кульженко, 1911. – 113, 435, 48, XXIV с.

96. Атаманенко В. Двори-фільварки Степанської волості (за інвентарним описом 1614 року) / В.Б. Атаманенко // Архітектурна спадщина Волині. – Рівне, 2010. – Вип. 12. – С. 78-85.

97. Атаманенко В. Документи Коронного Скарбу як джерело до історії церковних маєтностей на Волині в другій половині XVI – першій половині XVII ст. / В.Б. Атаманенко // Минуле і сучасне Волині та Полісся. – Луцьк, 2007. – Вип. 23 : Рожище і рожищенці в історії Волині та України: Проблеми волинезнавства. – С. 247-253.

98. Атаманенко В. Інвентар Кременецького староства 1548 р. / В.Б. Атаманенко // Наукові записки Національного університету «Острозька Академія». Серія: Історичні науки. – Острог, 2007. – Вип. 8. – С. 8-36.

99. Атаманенко В. Міста поліських володінь князів Острозьких / В.Б. Атаманенко // Студії з україністики: збірник наукових праць на пошану дослідника українського козацтва Валерія Цибульського з нагоди 60-річчя від дня народження. – Рівне, 2010. – С. 191-208.

100. Атаманенко В. Описи волинських маєтків князів Чорторийських XVI ст. / В.Б. Атаманенко // Минуле і сучасне Волині та Полісся. – Луцьк, 2010. – Вип. 37 : Сторінки історії Камінь-Каширщини. – С. 318-327.

101. Атаманенко В. Описи поліських маєтностей князя Романа Сангушка 1569 р. / В.Б. Атаманенко // Минуле і сучасне Волині та Полісся. – Луцьк, 2006. – Вип. 21 : Сереховичі та Старовижівщина в історії України, Волині та Полісся. – С. 217-229.

102. Атаманенко В. Описово-статистичні джерела до історії Володимира та староства / В.Б. Атаманенко // Минуле і сучасне Волині та Полісся. – Луцьк, 2004. – С. 4-9.

103. Атаманенко В. Описово-статистичні джерела з історії Рівненської волості другої половини XVI – першої половини XVII ст. / В.Б. Атаманенко // Минуле і сучасне Волині і Полісся. – Луцьк, 2009. – Вип. 31: Рух опору тоталітарним і окупаційним режимам на теренах Волинської області. Горохівщина в історії України та Волині. – С. 434-439.

104. Атаманенко В. Опис Острозької волості 1654 року / В.Б. Атаманенко // Український археографічний щорічник. Нова серія. Вип. 8/9. Український археографічний збірник / Інститут української археографії та джерелознавства ім. М.С. Грушевського. – К.-Нью-Йорк, 2004. – Т. 11/12. – С. 504-528.

105. Атаманенко В. Свідчення описово-статистичних джерел про населення Луцька в другій половині XVI – першій половині XVII ст. / В.Б. Атаманенко // Минуле і сучасне Волині і Полісся. – Луцьк, 2007. – Вип. 26 : Луцька міська громада: Історія, традиції, люди. – С. 48-55.

106. Багалей Д. Харьков в XVII ст.: военное описание Харькова 1686 г. / Д.И. Багалей // Харьковский календарь на 1885 г. – Харьков, 1884. – С. 611-639.

107. Барсов Е. Расписной список города (крепости) Киева 1677 г. / Е.В. Барсов // Чтения в Императорском обществе истории и древностей российских. – М. : Университетская типография, 1884. – № 2. – С. 1-18.

108. Галів М. Дрогобицький повіт за поборовим реєстром Перемишльської і Сяноцької земель 1507 р. / М. Галів, Л. Смуток // Дрогобицький краєзнавчий збірник. – Дрогобич : Коло, 2014. – № 17-18. – С. 441-451.

109. Грушевський М. Описі перемиського староства 1494-1497 рр. / М.С. Грушевський // Записки Наукового товариства імені Шевченка. – Львів : Накладом Наукового товариства імені Шевченка, 1897. – Т. XIX. – С. 1-24.

110. Грушевський М. Описі Ратенського староства в 1500-1512 рр. / М.С. Грушевський // Записки Наукового товариства імені Шевченка. – Львів : Накладом Наукового товариства імені Шевченка, 1898. – Т. XXVI. – Кн. 4. – С. 1-40.

111. Грушевський М. Опись Львівського замку р. 1495 / М.С. Грушевський // Записки Наукового товариства імені Шевченка / Під ред. М. Грушевського. – Львів : Накладом Наукового товариства імені Шевченка, 1896. – Т. XII. – Miscellanea. – С. 1-12.

112. Грушевський М. Опись подільських замків 1494 р. / М.С. Грушевський // Записки Наукового товариства імені Шевченка. – Львів : Накладом Наукового товариства імені Шевченка, 1895. – Т. VII. – С. 1-18.

113. Грушевський М. Опись с. Зелева, в Львівськім старостві, споряджена королівськими люстраторами, 11 грудня 1570 р. / М.С. Грушевський // Записки Наукового Товариства імені Шевченка. – Львів : Накладом Наукового товариства імені Шевченка, 1906. – Т. XV. – Кн. 1. – С. 157-158. – № CXXVII.

114. Еліта Слобідської України. Списки козацької старшини 60-х років XVIII століття : [зб. док. / упоряд. С. Потапенко]; Інститут української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського. Національний університет «Києво-Могилянська академія». – Харків : [б.в.], 2007. – 496 с.

115. Жерела до істориї України-Руси / Археографічна комісія Наукового товариства імені Шевченка : [Т. 1-8, 12, 16, 22] – Львів, 1895.
Т. 1: Описи королівщин в землях руських XVI віку. Т. 1. Люстрації земель Галицької і Перемиської / Під ред. М. Грушевського. – Львів : Накладом Наукового товариства імені Шевченка, 1895. – 312 с.

116. Жерела до істориї України-Руси / Археографічна комісія Наукового товариства імені Шевченка : [Т. 1-8, 12, 16, 22] – Львів, 1895.
Т. 2: Описи королівщин в землях руських XVI віку. Т. 2. Люстрації земель Перемиської і Сяноцької / Під ред. М. Грушевського. – Львів : Накладом Наукового товариства імені Шевченка, 1897. – 315 с.

117. Жерела до істориї України-Руси / Археографічна комісія Наукового товариства імені Шевченка : [Т. 1-8, 12, 16, 22] – Львів, 1895.
Т. 3: Описи королівщин в землях руських XVI віку. Т. 3. Люстрації земель Холмської, Белзької й Львівської / Під ред. М. Грушевського. – Львів : Накладом Наукового товариства імені Шевченка, 1900. –584 с.

118. Жерела до істориї України-Руси / Археографічна комісія Наукового товариства імені Шевченка : [Т. 1-8, 12, 16, 22] – Львів, 1895.
Т. 5: Матеріяли до історії Галичини. Т. 2. Акти з р. 1649-1651 / Під ред. С. Томашівського. – Львів : Накладом Наукового товариства імені Шевченка, 1901. – 356 с.

119. Жерела до істориї України-Руси / Археографічна комісія Наукового товариства імені Шевченка : [Т. 1-8, 12, 16, 22] – Львів, 1895.

Т. 7: Описи королівщин в землях руських XVI віку. Т. 4. Люстрація 1570 р. / Під ред. М. Грушевського. – Львів : Накладом Наукового товариства імені Шевченка, 1903. –367 с.

120. Інвентарі Олицького замку XVII-XVIII століть : [зб. док. / зібр. і підгот. до друку Володимир Александрович]; Волинський краєзнавчий музей, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. – Луцьк : Твердиня, 2007. – 275 с., іл. – (Серія «Джерела до історії культури і мистецтва», т. 1).

121. Інвентар Меджибізької волості 1717 року : [зб. док. / упоряд. М. Крикун] ; Наукове товариство ім. Шевченка. – Львів : [б.в.], 2009. – 191 с., [3] л. іл.

122. Інвентар снятинського староства 1752 р. : [зб. док. / упоряд. П. Сіреджук] ; Інститут історії, археології і етнології Карпат Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, Львівська національна наукова бібліотека України імені В. Стефаника, Снятинська районна рада. – Косів : Писаний Камінь, 2015. – 226 с.: іл.

123. Історія Львова в документах і матеріалах. Збірник документів і матеріалів / [упоряд. У.Я. Єдлінська. Я.Д. Ісаєвич та ін.]; Академія наук Української РСР. Інститут суспільних наук. Центральний державний історичний архів УРСР у м. Львові. Державний архів Львівської області. – К.: Наукова думка, 1986. – 421 с.

124. Каталог пергаментних документів Центрального державного історичного архіву УРСР у Львові 1233–1799 рр. / [уклад. Купчинський О. А., Ружицький Е. Й.]; Архівне управління при Раді міністрів УРСР – К. : Наукова думка, 1972. – 671, [4] с.

125. Кісь Я. Найстаріший інвентар Замерстинова, Волиці і Поріччя – сіл м. Львова: 1546 р. / Я.П. Кісь // Науково-інформаційний бюлетень архівного управління УРСР. – К., 1960. – № 1. – С. 67-70.

126. Компут і ревізія Миргородського полку 1723 року : [зб. док. / упоряд. Г. Швидько]; Національний гірничий університет; Інститут гуманітарних проблем; Інститут української археографії та джерелознавства імені М.С.Грушевського НАН України. – Дніпропетровськ : Національний гірничий університет, 2004. – 336 с.

127. Кравченко В. Інвентарні описи волинських маєтків князів Сангушків другої половини XVI століття / В.М. Кравченко // Записки Наукового товариства ім. Т. Шевченка. – Львів, 1999. – Т. CCXXXVIII. – С.385-414.

128. Кравченко В. Найдавніші інвентарі Луцького замку і староства / В.М. Кравченко // Архіви України. – К., 1986. – № 5. – С. 19-27.

129. Крикун М. Люстрація Кам’янця-Подільського 1734 р.: до питання про житловий фонд українського міста у 18 ст. / М.Г. Крикун // Український археографічний щорічник. – К., 1993. – Т. 2. – С. 193-262.

130. Лебединцев П. «Расписной список» г. Киева 1700 г. / П. Г. Лебединцев // Чтения в историческом обществе Нестора летописца. – К., 1892. – Кн. VI. – Отд. III. – С. 27-82.

131. Литовська метрика. Книга 561: Ревізії українських замків 1545 року / [підгот. В. М. Кравченко] ; редкол: П. Сохань (відп. ред.), Г. Боряк, М. Крикун та ін. Наукове товариство ім. Шевченка в Америці, Наукове товариство ім. Шевченка в Україні, НАН України, Інститут української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського. – К. : [б.в.], 2005. – 600 с. – (Серія «Архівні джерела», т. 7)

132. Літопис руський / [пер. з давньорус. Л. Є. Махновця]; відп. ред. О. В. Мишанич. – К. : Дніпро, 1989. – XVI, 591 с.

133. Малороссийские переписные книги 1666 года / [с послесловием Ал[ександра] Лазаревского]. – К. : Тип. Г. Т. Корчак-Новицкого, 1900. – 109 с.

134. Материалы для истории Брацлавского воеводства. Мещане и селяне Брацлавского староства в борьбе с польскою старостинскою властью за свободу и земельную собственность в XVI-XIX вв. / В. Якубович. – Каменец-Подольск : Типография Св. Троицкой дом, 1912. – 263 с.

135. Михайловський В. Описи кам’янецького та летичівського замків 1613 р. / В. Михайловський // Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Історичні науки. – Т. 18. На пошану професора В. С. Степанкова. – Кам'янець-Подільський, 2008. – С. 98-116.

136. Михайловський В. «Ревізія листів» на володіння королівщинами у 1564 р. для родини Бучацьких – Язловецьких – Творовських у Подільському воєводстві / В.М. Михайловський // Вісник Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Історичні науки. – Кам'янець-Подільський, 2011. – Вип. 4: На пошану професора А. О. Копилова. – С. 115-125.

137. Модзалевский В. Описание лесов и пущ, находившихся в Черниговском полку в 1752 г. / В.Л. Модзалевский // Чтения в историческом обществе Нестора-летописца. – К., 1907. – Т. 19. – № 4, отд. 3. – С. 105-124.

138. Модзалевский В. Описание рек и речек Черниговского полка в 1754 г. / В.Л. Модзалевский // Труды Черниговской учёной архивной комиссии. – Чернигов, 1908. – Т. 7. – С. 3-52.

139. Обозрение Румянцевской описи Малороссии / А. Лазаревский, Н. Константинович. – Чернигов : Губернская типография, 1866. – Ч. 1-2. – С.1-390.

140. Обозрение Румянцевской описи Малороссии / А. Лазаревский, Н. Константинович. – Чернигов : Губернская типография, 1866. – Ч. 3-4. – С. 393-857.

141. Опис володінь князя Януша Острозького у південно-східній Волині 1615 року / [упор. : В. Атаманенко, І. Рибачок] ; Національний університет «Острозька академія», Львівська національна наукова бібліотека ім. В. Стефаника Національної академії наук України. – Острог : Національний університет «Острозька академія», 2009. – 269 с.

142. Описи Київського намісництва 70-80-х років XVIII ст. : [зб. док. / Г. В. Болотова, К. А. Вислобоков, І. Б. Гирич, Т. Ю. Гирич, Л. З. Гісцова, Н. С. Грабова, О. І. Гуржій, О. Л. Зотіков, П. П. Найденко, О. Г. Полегайлов, П. М. Сас, Г. Р. Якушкін]. – К., 1989. – 392 с.

143. Описи Лівобережної України кінця XVIII – початку XIX ст. : [зб. док. / упоряд. Т. Б. Ананьєва] ; відп. ред. П. С. Сохань. – К. : Наукова думка, 1997. – 325 с.

144. Описи Острожчини другої половини XVI – першої половини XVII ст. : [зб. док. / упор. В. Атаманенко] ; ред. Л. Винар; Українське Історичне Товариство; Інститут української археографії та джерелознавства ім. М. Грушевського НАН України. – К.–Острог–Нью-Йорк, 2004. – 384 с. – (Серія «Історичні джерела», т.1)

145. Описи передмість Львова XVI–XVIII століть : [зб. док. / упор. А. Фелонюк] ; НАН України. Інститут української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського. Львівське відділення. – Львів : [б.в.], 2014. – 752 с. – (Львівські історичні праці. Джерела. – Вип. 4).

146. Описи Харківського намісництва кінця XVIII ст. : [зб. док. / упор. В. О. Пірко, О. І. Гуржій] ; Археографічна комісія АН УРСР; Інститут історії

АН УРСР; Центральний державний військово-історичний архів СРСР; Донецький державний університет. – К. : Наукова думка, 1991. – 224 с.

147. Переписні книги 1666 р. : [зб. док. / пригот. до друку і зред. В. О. Романовський] ; Всеукраїнська академія наук, Археографічна комісія. – К. : [б.в.], 1933. – 448 с.

148. Полное собрание русских летописей изданное по Высочайшему повелению Императорскою Археографическою Коммиссиею : [в 43 т.]. – СПб., 1846.
Том второй: Ипатьевская летопись. Издание второе / Под ред. А. А. Шахматова. – СПб., 1908. – XVI с., 938 стлб., 87 с.

149. Присяжні книги 1654 р. Білоцерківський та Ніжинський полки : [зб. док. / упоряд. Ю. Мицик, М. Кравець] ; Інститут української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України; Національний університет "Києво-Могилянська академія"; Ніжинська міська рада. – К. : [б.в.], 2003. – 350 с.

150. Реєстр Війська Запорозького 1649 року. Транслітерація тексту : [зб. док. / упоряд. О. В. Тодійчук (головний упорядник), В. В. Страшко, Р. І. Осташ, Р. В. Майборода] ; редкол.: Ф. П. Шевченко (відп. ред.) та ін. – К. : Наукова думка, 1995. – 592 с. – (Джерела з історії українського козацтва).

151. Реестр всего Войска Запорожского после Зборовского договора с королём польским Яном Казимиром, составленные 1649 года, октября 16 дня / [изд. О. Бодянским] ; Императорское общество истории и древностей российских при Московском университете. – М. : Университетская типография, 1875. – 342 с.

152. Сайчук І. Документи і матеріали з історії міста Луцька (1085-1985 рр.) / І.А. Сайчук, М.Р. Миць // Архіви України. – К., 1985. – №5. – С. 35-42.

153. Селянський рух на Україні 1569-1647 рр. [Текст] : зб. док. і матеріалів / Г. В. Боряк, К. А. Вислобоков, Т. Ю. Гирич [та ін.] ; Головне архівне управління при Кабінеті Міністрів України, Центральний державний історичний архів України у м. Києві, Центральний державний історичний архів України у м. Львові, АН України, Інститут історії України, Інститут суспільних наук. – К. : Наукова думка, 1993. – 534 с.

154. Смуток І. Дрогобицьке староство в актах люстрації Руського воєводства 1765 р. / І. Смуток, Л. Тимошенко // Дрогобицький краєзнавчий збірник. – Дрогобич : Коло, 2002. – Т. VI. – С. 473-511.

155. Смуток І. Інвентар Дрогобицького староства 1568 р. / І.І. Смуток, Л.В. Тимошенко // Дрогобицький краєзнавчий збірник. – Дрогобич : Коло, 2006. – Т. X. – С. 519-570.

156. Смуток І. Люстрація Дрогобицького староства 1621 р. / І.І. Смуток, Л.В. Тимошенко // Дрогобицький краєзнавчий збірник. – Дрогобич : Коло, 2008. – Т. XI-XII. – С. 452-466.

157. Юркевич В. Харківський перепис р. 1660 (перепис Слобожанщини Ф. Т. Петрикова і С. С. Ушакова) // Записки історико-філологічного відділу Всеукраїнської Академії наук. – К., 1928. – Кн. XX : За ред. М. Грушевського та О. Грушевського. – С. 129-173.

158. Akta grodzkie i ziemskie z czasów Rzeczypospolitej Polskiej z archiwum tak zwanego bernardyńskiego we Lwowie w skutek fundacyi śp. Alexandra hr. Stadnickiego. Wyd. staraniem Galicyjskiego Wydziału Krajowego : [w XXV tt.]. – Lwów : Z Drukarni zakładu narodowego im. Ossolińskich, 1868.
T. 2 / [oprac. Oktaw Pietruski, Xawery Liske]. – Lwów : Drukarnia Zakładu Narodowego im. Ossolińskich, 1870. – VII, 287 s.

159. Akta grodzkie i ziemskie z czasów Rzeczypospolitej Polskiej z archiwum tak zwanego bernardyńskiego we Lwowie w skutek fundacyi śp. Alexandra hr. Stadnickiego. Wyd. staraniem Galicyjskiego Wydziału Krajowego : [w XXV tt.]. – Lwów : Z Drukarni zakładu narodowego im. Ossolińskich, 1868.
T. 3 / [oprac. Oktaw Pietruski, Xawery Liske]. – Lwów : Drukarnia narodowa W. Manieckiego, 1872. – VII, 315 s.

160. Akta grodzkie i ziemskie z czasów Rzeczypospolitej Polskiej z archiwum tak zwanego bernardyńskiego we Lwowie w skutek fundacyi śp. Alexandra hr. Stadnickiego. Wyd. staraniem Galicyjskiego Wydziału Krajowego : [w XXV tt.]. – Lwów : Z Drukarni zakładu narodowego im. Ossolińskich, 1868.
T. 5. Dyplomataryusz / [oprac. Oktaw Pietruski, Xawery Liske]. – Lwów : Drukarnia narodowa W. Manieckiego, 1875. – VI, 293 s.

161. Akta grodzkie i ziemskie z czasów Rzeczypospolitej Polskiej z archiwum tak zwanego bernardyńskiego we Lwowie w skutek fundacyi śp. Alexandra hr. Stadnickiego. Wyd. staraniem Galicyjskiego Wydziału Krajowego : [w XXV tt.]. – Lwów : Z Drukarni zakładu narodowego im. Ossolińskich, 1868.
T. 6. Dyplomataryusz / [oprac. Oktaw Pietruski, Xawery Liske]. – Lwów : Drukarnia narodowa W. Manieckiego, 1876. – VI, 302 s.

162. Akta grodzkie i ziemskie z czasów Rzeczypospolitej Polskiej z archiwum tak zwanego bernardyńskiego we Lwowie w skutek fundacyi śp. Alexandra hr.

Stadnickiego. Wyd. staraniem Galicyjskiego Wydziału Krajowego : [w XXV tt.]. – Lwów : Z Drukarni zakładu narodowego im. Ossolińskich, 1868.
T. 7. Dyplomataryusz / [oprac. Oktaw Pietruski, Xawery Liske]. – Lwów : Drukarnia narodowa W. Manieckiego, 1878. – VI, 326 s.

163. Akta grodzkie i ziemskie z czasów Rzeczypospolitej Polskiej z archiwum tak zwanego bernardyńskiego we Lwowie w skutek fundacyi śp. Alexandra hr. Stadnickiego. Wyd. staraniem Galicyjskiego Wydziału Krajowego : [w XXV tt.]. – Lwów : Z Drukarni zakładu narodowego im. Ossolińskich, 1868.
T. 8. Dyplomataryusz kapituły przemyskiej obrządku łacińskiego / [oprac. Oktaw Pietruski, Xawery Liske]. – Lwów : Drukarnia narodowa W. Manieckiego, 1880. – VI, 351 s.

164. Akta grodzkie i ziemskie z czasów Rzeczypospolitej Polskiej z archiwum tak zwanego bernardyńskiego we Lwowie w skutek fundacyi śp. Alexandra hr. Stadnickiego. Wyd. staraniem Galicyjskiego Wydziału Krajowego : [w XXV tt.]. – Lwów : Z Drukarni zakładu narodowego im. Ossolińskich, 1868.
T. 9. Dyplomataryusz / [oprac. Oktaw Pietruski, Xawery Liske]. – Lwów : I Związkowa drukarnia, 1883. – VI, 340 s.

165. Akta grodzkie i ziemskie z czasów Rzeczypospolitej Polskiej z archiwum tak zwanego bernardyńskiego we Lwowie w skutek fundacyi śp. Alexandra hr. Stadnickiego. Wyd. staraniem Galicyjskiego Wydziału Krajowego : [w XXV tt.]. – Lwów : Z Drukarni zakładu narodowego im. Ossolińskich, 1868.
T. 10. Spis oblat zawartych w aktach grodu i ziemstwa lwowskiego / [oprac. Oktaw Pietruski, Xawery Liske]. – Lwów : I Związkowa drukarnia, 1884. – VI, 543 s.

166. Akta grodzkie i ziemskie z czasów Rzeczypospolitej Polskiej z archiwum tak zwanego bernardyńskiego we Lwowie w skutek fundacyi śp. Alexandra hr. Stadnickiego. Wyd. staraniem Galicyjskiego Wydziału Krajowego : [w XXV tt.]. – Lwów : Z Drukarni zakładu narodowego im. Ossolińskich, 1868.
T. 11. Najdawniejsze zapiski sądów sanockich 1423-1462 / [oprac. Oktaw Pietruski, Xawery Liske]. – Lwów : I Związkowa drukarnia, 1886. - XXV, 568 s.

167. Akta grodzkie i ziemskie z czasów Rzeczypospolitej Polskiej z archiwum tak zwanego bernardyńskiego we Lwowie w skutek fundacyi śp. Alexandra hr. Stadnickiego. Wyd. staraniem Galicyjskiego Wydziału Krajowego : [w XXV tt.]. – Lwów : Z Drukarni zakładu narodowego im. Ossolińskich, 1868.
T. 13. Najdawniejsze zapiski sądów przemyskich i przeworskiego 1436-1468 / [oprac. Oktaw Pietruski, Xawery Liske]. – Lwów : I Związkowa drukarnia, 1888. – XIV, 730 s.

168. Akta grodzkie i ziemskie z czasów Rzeczypospolitej Polskiej z archiwum tak zwanego bernardyńskiego we Lwowie w skutek fundacyi śp. Alexandra hr. Stadnickiego. Wyd. staraniem Galicyjskiego Wydziału Krajowego : [w XXV tt.]. – Lwów : Z Drukarni zakładu narodowego im. Ossolińskich, 1868.
T. 14. Najdawniejsze zapiski sądów lwowskich 1440-1456 / [oprac. Oktaw Pietruski, Xawery Liske]. – Lwów : I Związkowa drukarnia, 1889. – XVII, 636 s.

169. Akta grodzkie i ziemskie z czasów Rzeczypospolitej Polskiej z archiwum tak zwanego bernardyńskiego we Lwowie w skutek fundacyi śp. Alexandra hr. Stadnickiego. Wyd. staraniem Galicyjskiego Wydziału Krajowego : [w XXV tt.]. – Lwów : Z Drukarni zakładu narodowego im. Ossolińskich, 1868.
T. 20. Lauda sejmikowe. T. 1. Lauda wiszeńskie 1572-1648 r. / [oprac. Antoni Prochaska]. – Lwów: Drukarnia E. Winiarza, 1909. – L, 640 s.

170. Akta grodzkie i ziemskie z czasów Rzeczypospolitej Polskiej z archiwum tak zwanego bernardyńskiego we Lwowie w skutek fundacyi śp. Alexandra hr. Stadnickiego. Wyd. staraniem Galicyjskiego Wydziału Krajowego : [w XXV tt.]. – Lwów : Z Drukarni zakładu narodowego im. Ossolińskich, 1868.
T. 21. Lauda sejmikowe. T. 2. Lauda wiszeńskie 1648-1673 r. / [oprac. Antoni Prochaska]. – Lwów: Drukarnia E. Winiarza, 1911. – XXXI, 757 s.

171. [Anonim] Inwentarz starostwa Rohatyńskiego z r. 1616 // Kronika powiatu Rohatyńskiego / Red. Mieczysław Opałek. – Rohatyn : Towarzystwo Szkoły Ludowej w Rohatynie, 1933. – № 2-3. – S. 7-19.

172. Biblioteka ordynacyi Krasińskich. Muzeum Konstantego Świdzińskiego. – Warszawa : nakładem Świdzińskich, 1876. – T. 2. Materiały do dziejów rolnictwa w Polsce w XVI i XVII wieku / Zebrał i oprać. W. Chomętowski. – [1], 424, [1] s.

173. Górska K. Przyczynek do krytyki rejestrów poborowych z XVI wieku / Krystyna Górska // Studia Źródłoznawcze. Commentationes. – Warszawa : Państwowe Wydawnictwo Naukowe, 1957. – T. 1. – S. 185-190.

174. Janeczek A. Rejestr poboru łanowego województwa bełskiego z 1472 / Andrzej Janeczek, Aleksander Świeżawski // Kwartalnik Historii Kultury Materialnej. – R. XXXIX, z. 1. – Warszawa, 1992. – S. 27-55.

175. Liczba głów żydowskich w Koronie z taryf roku 1765 / [wydali Józef Kleczyński, Franciszek Kluczycki]. – Kraków : nakładem Akademii Umiejętności, 1898. – [3], 22 s.

176. Lustracja województwa ruskiego 1661-1665. – Wrocław-Warszawa-Kraków : Zakład Narodowy im. Ossolińskich ; Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk, 1970. – (Lustracje dóbr królewskich XVI–XVIII wieku. Województwo ruskie).
Cz. I : ziemia przemyska i sanocka / [wydali K. Arłamowski, W. Kaput]. – Wrocław, 1970. – LII, 306 s.

177. Lustracja województwa ruskiego 1661-1665. – Wrocław-Warszawa-Kraków : Zakład Narodowy im. Ossolińskich ; Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk, 1970. – (Lustracje dóbr królewskich XVI–XVIII wieku. Województwo ruskie).
Cz. II : Ziemia lwowska / [wydali E. i K. Arłamowscy]. – Wrocław, 1974. – IX, 216 s.

178. Lustracja województwa ruskiego 1661-1665. – Wrocław-Warszawa-Kraków : Zakład Narodowy im. Ossolińskich ; Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk, 1970. – (Lustracje dóbr królewskich XVI–XVIII wieku. Województwo ruskie).
Cz. III : ziemie halicka i chełmska / [wydali E. i K. Arłamowscy i W. Kaput]. – Wrocław, 1976. – XII, 303 s.

179. Lustracja województw ruskiego, podolskiego i bełskiego, 1564-1565. Warszawa : Wydawnictwo Naukowe PWN, 1992. – (Lustracje dóbr królewskich XVI-XVIII wieku. Województwa ruskie, podolskie i bełskie).
Cz. 1 / wyd. Krzysztof Chłapowski i Helena Żytkowicz ; [red. nauk. Leonid Żytkowicz]. – Warszawa, 1992. – XLVII, [1], 284 s.

180. Lustracja województw ruskiego, podolskiego i bełskiego, 1564-1565. Warszawa : Wydawnictwo Naukowe PWN, 1992. – (Lustracje dóbr królewskich XVI-XVIII wieku. Województwa ruskie, podolskie i bełskie).
Cz. 2 / wyd. Krzysztof Chłapowski i Helena Żytkowicz ; [red. nauk. Alicja Falniowska-Gradowska]. – Warszawa, 2001. – XVIII, 289 s.

181. Lustracja województw wielkopolskich i kujawskich, 1628-1632. – Wrocław : Zakład Narodowy im Ossolińskich, 1967. – (Lustracje dóbr królewskich XVI-XVIII wieku. Wielkopolska i Kujawy).
Cz. 1 : Województwa poznańskie i kaliskie / wydał Zenon Guldon. – Wrocław-Warszawa-Kraków, 1967. – XXVIII, 206 s.

182. Lustracja województw wielkopolskich i kujawskich, 1628-1632. – Wrocław : Zakład Narodowy im Ossolińskich, 1967. – (Lustracje dóbr królewskich XVI-XVIII wieku. Wielkopolska i Kujawy).
Cz. 3 : Województwa łęczyckie, brzesko-kujawskie, inowrocławskie i ziemia dobrzyńska / wydał Zenon Guldon. – Bydgoszcz, 1967. – XIII, 151, VIII s.

183. Malinowski M., Przezdziecki A. Rewizya zamku Kijowskiego między r. 1543 a 1548 uczyniona / Mikołaj Malinowski, Aleksander Przezdziecki // Źródła do dziejów Polski. – Wilno, 1844. – T. 2. – S. 123-140.

184. Matricularum Regni Poloniae summaria, excussis codocibus, qui in Chartophylacio Maximo Varsoviensi asservantur, contexuit indicesque adiecit Theodorus Wierzbowski. : [Vol. V]. – Varsoviae : Typis officinae C. Kowalewski, MCMV.
Pars I : Casimiri IV regis tempora complectens (1447-1492). – Varsoviae : Typis officinae C. Kowalewski, MCMV. – 191 s.

185. Matricularum Regni Poloniae summaria, excussis codocibus, qui in Chartophylacio Maximo Varsoviensi asservantur, contexuit indicesque adiecit Theodorus Wierzbowski. : [Vol. V]. – Varsoviae : Typis officinae C. Kowalewski, MCMV.
Pars IV. Sigismundi I regis tempora complectens (1507-1548). – Volumen 1-um: Acta cancellariorum, 1507-1548. – Varsoviae : Typis officinae C. Kowalewski, MCMX. – 1550 s.

186. Matricularum Regni Poloniae summaria, excussis codocibus, qui in Chartophylacio Maximo Varsoviensi asservantur, contexuit indicesque adiecit Theodorus Wierzbowski. : [Vol. V]. – Varsoviae : Typis officinae C. Kowalewski, MCMV.
Pars IV. Sigismundi I regis tempora complectens (1507-1548). – Volumen 3-um: Acta vicecancellariorum, 1535-1548. – Varsoviae: Typis officinae C. Kowalewski, MCMXV. – 440 s.

187. Myhajłowskyj W. Egzekucja dóbr rodziny Buczackich – Jazłowieckich – Tworowskich na Podolu w 1564 roku / Witalij Mychajłowskyj // Wobec króla i Rzeczpospolitej. Magnateria w XVI-XVIII wieku / Red. Ewa Dubas-Urwanowicz, Jerzy Urwanowicz. – Kraków, 2012. – S. 391-408.

188. Rejestr poborowy województwa krakowskiego z roku 1629 / [wyd. W. Domin, Jan Kolasa, Edward Trzyna, Stanisław Żyga]. – Wrocław : Zakład im. Ossolińskich, 1956. – LXXXVI, 359 s.

189. Rejestr poborowy województwa krakowskiego z roku 1680 : wraz z aneksem miast według rejestru z r. 1655 / [opr. Edward Trzyna, Stanisław Żyga]. – Wrocław, 1959. – XXXVIII, 428 s.

190. Rejestr poborowy województwa lubelskiego: powiat lubelski i urzędowski z r. 1626, ziemia łukowska z r. 1620 / [opr. Jan Kolasa, Kamila Schuster]. – Wrocław : Państwowe Wydawnictwo Naukowe, 1957. – XXXII, 275 s.

191. Rejestr poborowy ziemi przemyskiej z 1628 roku / [wyd. Zdzisław Budzyński, Kazimierz Przyboś]. – Przemyśl : Wydawnictwo Naukowe Towarzystwa Przyjaciół Nauk ; Rzeszów : Wydawnictwo Wyższej Szkoły Pedagogicznej, 1997. – LXVIII, 274, [2] s. – (Polska południowo-wschodnia w epoce nowożytnej. Źródła dziejowe, t. 1, cz. 1).

192. Rejestr poborowy ziemi przemyskiej z 1651 roku / [wyd. Zdzisław Budzyński, Kazimierz Przyboś]. – Przemyśl : Wydawnictwo Naukowe Towarzystwa Przyjaciół Nauk ; Rzeszów : Wydawnictwo Wyższej Szkoły Pedagogicznej, 1997. – XXV, [1], 193, [1] s. – (Polska południowo-wschodnia w epoce nowożytnej. Źródła dziejowe, t. 1, cz. 2.).

193. Rejestr poborowy ziemi przemyskiej z 1658 roku / [wyd. Zdzisław Budzyński, Kazimierz Przyboś]. – Przemyśl : Wydawnictwo Naukowe Towarzystwa Przyjaciół Nauk ; Rzeszów : Wydawnictwo Wyższej Szkoły Pedagogicznej, 2000. – LI, [1] , 281, [3] s. – (Polska południowo-wschodnia w epoce nowożytnej. Źródła dziejowe, t. 1, cz. 3).

194. Rejestr poborowy ziemi przemyskiej z 1674 roku / [wyd. Zdzisław Budzyński, Kazimierz Przyboś]. – Przemyśl : Wydawnictwo Naukowe Towarzystwa Przyjaciół Nauk ; Rzeszów : Wydawnictwo Wyższej Szkoły Pedagogicznej, 2000. – XXXVIII, 287 s. – (Polska południowo-wschodnia w epoce nowożytnej. Źródła dziejowe, t. 1, cz. 4).

195. Rejestr poborowy ziemi sanockiej z 1640 roku / [wyd. Zdzisław Budzyński, Kazimierz Przyboś]. – Przemyśl : Wydawnictwo Naukowe Towarzystwa Przyjaciół Nauk ; Rzeszów : Wydawnictwo Wyższej Szkoły Pedagogicznej, 1998. – LII, 132 s., [1] k. – (Polska południowo-wschodnia w epoce nowożytnej. Źródła dziejowe, t. 2, cz. 1).

196. Rejestr poborowy ziemi sanockiej z 1655 roku / wyd. Zdzisław Budzyński, Kazimierz Przyboś. – Przemyśl : Wydawnictwo Naukowe Towarzystwa Przyjaciół Nauk ; Rzeszów : Wydawnictwo Wyższej Szkoły Pedagogicznej, 1998. – XVIII, 163 s., [1] k. – (Polska południowo-wschodnia w epoce nowożytnej. Źródła dziejowe, t. 2, cz. 2).

197. Relacje arcybiskupów lwowskich 1595-1794 / [wydał Teofil Długosz]. – Lwów : Kuria Metropolitalna, 1937. – XI, 208 s.

198. Senkowski J. Uniwersał poboru pogłównego z 1590 roku / Jerzy Senkowski // Kwartalnik Historii Kultury Materialnej. – Warszawa, 1970. – T. 18. – № 1. – S. 61-84.

199. Senkowski J. Zachowane rejestry pogłównego 1590 roku / Jerzy Senkowski // Kwartalnik Historii Kultury Materialnej. – Warszawa, 1970. – T. 18. – № 3. – S. 403-425.

200. The Ottoman Survey Register of Podolia (ca. 1681). Defter-i Mufassal-i Eyalet-i Kamanice. – Part 1: Text, Translation, and Commentary / Dariusz Kołodziejczyk. – Kyiv-Cambridge, 2004. – XVIII, 672 p., 6 Maps. – (Studies in Ottoman Documents Pertaining to Ukraine and the Black Sea Countries, vol. 3).

201. Turska J. Inwentarz żup samborskich z r. 1558 / Jadwiga Turska // Studia z dziejów górnictwa i hutnictwa. – Wrocław, 1957. – T. 1. – S. 294-318.

202. Volumina legum. Prawa, konstytucye y przywileie Królestwa Polskiego, Wielkiego Xięstwa Litewskiego y wszystkich prowincyi należących na walnych seymiech koronnych od Seymu Wiślickiego roku pańskiego 1347 aż do ostatniego Seymu uchwalone. Przedruk zbioru praw staraniem XX Pijarów w Warszawie, od roku 1732 do roku 1782 wydanego : [Vol. IX] / [ed. J. Ohryzko]. – Petersburg : nakładem i drukiem Jozafata Ohryzki, 1859.
Vol. I : Ab anno 1347 ad annum 1547 acta Reipublicae continens. – 1859. – XXI, 288, XII p.

203. Volumina legum. Prawa, konstytucye y przywileie Królestwa Polskiego, Wielkiego Xięstwa Litewskiego y wszystkich prowincyi należących na walnych seymiech koronnych od Seymu Wiślickiego roku pańskiego 1347 aż do ostatniego Seymu uchwalone. Przedruk zbioru praw staraniem XX Pijarów w Warszawie, od roku 1732 do roku 1782 wydanego : [Vol. IX] / [ed. Jozafat Ohryzko]. – Petersburg : nakładem i drukiem Jozafata Ohryzki, 1859.
Vol. II : Ab anno 1550 ad annum 1609 acta Reipublicae continens. – 1859. – 482, XIII p.

204. Volumina legum. Prawa, konstytucye y przywileie Królestwa Polskiego, Wielkiego Xięstwa Litewskiego y wszystkich prowincyi należących na walnych seymiech koronnych od Seymu Wiślickiego roku pańskiego 1347 aż do ostatniego Seymu uchwalone. Przedruk zbioru praw staraniem XX Pijarów w Warszawie, od roku 1732 do roku 1782 wydanego : [Vol. IX] / [ed. Jozafat Ohryzko]. – Petersburg : nakładem i drukiem Jozafata Ohryzki, 1859.
Vol. III : Ab anno 1609 ad annum 1640 acta Reipublicae continens. – 1859. – 472, XV p.

205. Volumina legum. Prawa, konstytucye y przywileie Królestwa Polskiego, Wielkiego Xięstwa Litewskiego y wszystkich prowincyi należących na walnych seymiech koronnych od Seymu Wiślickiego roku pańskiego 1347 aż do ostatniego Seymu uchwalone. Przedruk zbioru praw staraniem XX Pijarów

w Warszawie, od roku 1732 do roku 1782 wydanego : [Vol. IX] / [ed. Jozafat Ohryzko]. – Petersburg : nakładem i drukiem Jozafata Ohryzki, 1859.
Vol. IV : Ab anno 1641 ad annum 1668 acta Reipublicae continens. – 1859. – 501, XVII p.

206. Volumina legum. Prawa, konstytucye y przywileie Królestwa Polskiego, Wielkiego Xięstwa Litewskiego y wszystkich prowincyi należących na walnych seymiech koronnych od Seymu Wiślickiego roku pańskiego 1347 aż do ostatniego Seymu uchwalone. Przedruk zbioru praw staraniem XX Pijarów w Warszawie, od roku 1732 do roku 1782 wydanego : [Vol. IX] / [ed. Jozafat Ohryzko]. – Petersburg : nakładem i drukiem Jozafata Ohryzki, 1859.
Vol. VII : Ab anno 1764 ad annum 1768 acta Reipublicae continens. – 1860. – 403, XI p.

207. Wolański F. Lustracya generalna w województwie ruskim ziemi lwowskiej: starostw, królewszczyzn, wójtostw i dzierżaw do wyprowadzenia kwarty [...] Roku 1765 / F. Wolański // Dodatek tygodniowy przy Gazecie Lwowskiej. – Lwów, 1868. – № 39-52. – S. 213-286; 1869. – №1-26. – S. 2-106.

208. Wolański F. Opis dochodów i pożytków starostwa kołomyjskiego i miasta sporządzony r. 1570 / F. Wolański // Dodatek tygodniowy przy Gazecie Lwowskiej. – Lwów, 1861. – №23. – S. 628; №24. – S. 656.

209. Wolański F. Starostwo sanockie. R. 1565 (rewizye starostwa sanockiego, uskutecznioną r. 1565 przez Krzysztofa Sokołowskiego) / F. Wolański // Dodatek tygodniowy przy Gazecie Lwowskiej. – Lwów, 1860. – № 1-3, 5-12, 14-27, 30-51. – S. 84-210.

210. Z archiwum Drohobycza. Zbiór przywilejów, aktów, dekretów granicznych, lustracyi, memoriałów i t.p. / Wyd. Feliks Gątkiewicz. – Drohobycz : nakładem gminy miasta Drohobycza, 1906. – 407 s.

211. Źródła dziejowe : [w XXIV tt.] – Warszawa : Emil Skiwski, 1876.
T. 5. Lustracye królewszczyzn ziem ruskich Wołynia, Podola i Ukrainy z pierwszej połowy XVII wieku / [wyd. Aleksander Jabłonowski]. – Warszawa : Gebethner i Wolff, 1877. – C, 226, [2] s.

212. Źródła dziejowe : [w XXIV tt.] – Warszawa : Emil Skiwski, 1876.
T. 6. Rewizya zamków ziemi wołyńskiej w połowie XVI wieku / [wyd. Aleksander Jabłonowski]. – Warszawa : Skład główny w księgarni Gebethnera i Wolffa, 1877. – 153, VIII s.

213. Źródła dziejowe : [w XXIV tt.] – Warszawa : Emil Skiwski, 1876.

T. 12. Polska XVI wieku pod względem geograficzno-statystycznym. – T. 1. Wielkopolska / [wyd. Adolf Pawiński]. – Warszawa : Skład główny w księgarni Gebethnera i Wolffa, 1883. – [8], 170, [2], 334 s.

214. Źródła dziejowe : [w XXIV tt.] – Warszawa : Emil Skiwski, 1876.
T. 13. Polska XVI wieku pod względem geograficzno-statystycznym. – T. 2. Wielkopolska / [wyd. Adolf Pawiński]. – Warszawa : Skład główny w księgarni Gebethnera i Wolffa, 1883. – 318 s., XCVIII.

215. Źródła dziejowe : [w XXIV tt.] – Warszawa : Emil Skiwski, 1876.
T. 14. Polska XVI wieku pod względem geograficzno-statystycznym. – T. 3. Małopolska / [wyd. Adolf Pawiński]. – Warszawa : Skład główny w księgarni Gebethnera i Wolffa, 1886. – 431 s.

216. Źródła dziejowe : [w XXIV tt.] – Warszawa : Emil Skiwski, 1876.
T. 15. Polska XVI wieku pod względem geograficzno-statystycznym. – T. 4. Małopolska / [wyd. Adolf Pawiński]. – Warszawa : Skład główny w księgarni Gebethnera i Wolffa, 1886. – 589 s., C, 59a.

217. Źródła dziejowe : [w XXIV tt.] – Warszawa : Emil Skiwski, 1876.
T. 16. Polska XVI wieku pod względem geograficzno-statystycznym. – T. 5. Mazowsze / [wyd. Adolf Pawiński]. – Warszawa : Skład główny w księgarni Gebethnera i Wolffa, 1895. – [3], 70, 420, XCIII s.

218. Źródła dziejowe : [w XXIV tt.] – Warszawa : Emil Skiwski, 1876.
T. 18, cz. 1. Polska XVI wieku pod względem geograficzno-statystycznym. T. 7, cz. 1. Ruś Czerwona / [wyd. Aleksander Jabłonowski]. – Warszawa: Warszawska Drukarnia Estetyczna ; Skład główny w księgarni Gebethnera i Wolffa, 1902. – [14], 252, XLVII, XVIII, 72 s.

219. Źródła dziejowe : [w XXIV tt.] – Warszawa : Emil Skiwski, 1876.
T. 19. Polska XVI wieku pod względem geograficzno-statystycznym. T. 8. Wołyn i Podole / [wyd. Aleksander Jabłonowski]. – Warszawa : W Drukarni W. Ratyńskiego (dawniej J. Bergera), 1889. – II, 307, XLVI s.

220. Źródła dziejowe : [w XXIV tt.] – Warszawa : Emil Skiwski, 1876.
T. 20. Polska XVI wieku pod względem geograficzno-statystycznym. T. 1. Ukraina (Kijów i Podole) / [wyd. Aleksander Jabłonowski]. – Warszawa : Skład główny w księgarni Gebethnera i Wolffa, 1894. – [4], II, 89, 185, XXVI s.

221. Źródła dziejowe : [w XXIV tt.] – Warszawa : Emil Skiwski, 1876.

T. 21. Polska XVI wieku pod względem geograficzno-statystycznym. T. 2. Ukraina (Kijów i Podole) / [wyd. Aleksander Jabłonowski]. – Warszawa : Skład główny w księgarni Gebethnera i Wolffa, 1894. – II, 654, LI s.

ДОВІДКОВО-ІНФОРМАЦІЙНІ ВИДАННЯ

222. Етимологічний словник української мови: В 7 т. / Академія наук УРСР. Інститут мовознавства ім. О. О. Потебні; Редкол. О. С. Мельничук (голов. ред.) та ін. – К.: Наук. думка, 1982.
Т. 6 : У – Я / Уклад.: Г. П. Півторак та ін. – К. : Наук. думка, 2012. – 568 с.

223. Йосифінська (1785-1788) і Францисканська (1819-1820) метрики. Перші поземельні кадастри Галичини. Покажчик населених пунктів / Відп. ред. П. Захарчишина. – К. : Наукова думка, 1965. – 357 с.

224. Люстрації королівщин українських земель XVI – XVIII ст.: матеріали до реєстру рукописних та друкованих текстів / [укл. Раїса Майборода] ; НАН України, Інститут української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського. – К., 1999. – 316 с. – (Науково-довідкові видання з історії України, випуск 49).

225. Морошкин М. Славянский именослов или собрание славянских личных имён в алфавитном порядке / М. Морошкин. – СПб. : Типография Собственной Его Императорского Величества Канцелярии, 1867. – 213 с.

226. Herbarz Polski Kaspra Niesieckiego powiększony dodatkami późniejszych autorów, rękopismów, zawodów urzędowych : [w 10 tt.] / Kasper Niesiecki; Jan Nepomucen de Bobrowicz. – Lipsk : Breitkopf & Härtel, 1839.
T. VIII. – Lipsk : Breitkopf & Härtel, 1841. – [4], 652 s.

227. J[akubowicz] Z. B. Consignatio Bonorum terrestrium Regni Galiciae, juxta Circulos, ordine Alphabetico una cum indicatis concernensibus Sectionibus Camerarialibus. – Leopoli : C. R. Galiciensis Aerarialis Typographia, 1833. – 65 s.

228. Korona polska przy złotey wolnosci starożytnemi wszystkich kathedr, prowincyi y rycerstwa kleynotami heroicznym męstwem y odwagą, naywyższemi honorami a naypierwey cnotą, pobożnością y swiątobliwością ozdobiona potomnym zaś wiekom na zassczyt y nieśmiertelna sławę pamiętnych w tey oyczyznie synow : [w 4 tt.] / Kasper Niesiecki. – Lwów : W Drukarni Collegium Lwowskiego Societatis Jesu, 1728.

T. 4. – Lwów : W Drukarni Collegium Lwowskiego Societatis Jesu, 1743. – [2], 820 s.

229. Linde S. B. Słownik języka polskiego : [w 4 tt.] / Samuel Bogumił Linde. – Warszawa : W Drukarnie XX. Pijarów, 1807.
T. 1, cz. 2 (G-L). – Warszawa : W Drukarnie XX. Pijarów, 1808. – S. [669]-1522.

230. Słownik historyczno-geograficzny ziemi sanockiej w średniowieczu / A. Fastnacht, A. Fastnacht-Stupnicka, A. Gąsiorowski. – Brzozów : Muzeum Regionalne PTTK w Brzozowie, 1991.
Brzozów : Muzeum Regionalne Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego w Brzozowie, 1991. – Cz. 2: A – I. – 176 s.

231. Słownik historyczno-geograficzny ziemi sanockiej w średniowieczu / A. Fastnacht, A. Fastnacht-Stupnicka, A. Gąsiorowski. – Brzozów : Muzeum Regionalne PTTK w Brzozowie, 1991.
Brzozów : Muzeum Regionalne Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego w Brzozowie, 1998. – Cz. 2: J – N. – 176 s.

232. Słownik historyczno-geograficzny ziemi sanockiej w średniowieczu / A. Fastnacht, A. Fastnacht-Stupnicka, A. Gąsiorowski. – Brzozów : Muzeum Regionalne PTTK w Brzozowie, 1991.
Brzozów : Muzeum Regionalne Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego w Brzozowie, 2002. – Cz. 3: O – Z. – 280 s.

233. Stupnicki H. Skorowidz wszystkich miejscowości położonych w królestwie Galicyi i Lodomeryi jakoteż w wielkiem księstwie Krakowskiem i księstwie Bukowińskiem, pod względem politycznej i sądowej organizacyi kraju wraz z dokładnem oznaczeniem parafii, poczt i właścicieli tabularnych, ułożony porządkiem abecadłowym, z mapą według nowego podziału. – Lwów, 1855. – 267 s., [1] k. tabl. złoż.

234. Urzędnicy centralni i nadworni Polski XIV-XVIII wieku: spisy / Oprac. Krzysztof Chłapowski, Antoni Gąsiorowski. – Kórnik : Biblioteka Kórnicka, 1992. – 220 s. – (Urzędnicy dawnej Rzeczypospolitej XII-XVIII wieku, t. 10).

235. Urzędnicy województwa lubelskiego XVI-XVIII wieku: spisy / Oprac. Witold Kaczewski. – Kórnik : Biblioteka Kórnicka, 1991. – 133 s. – (Urzędnicy dawnej Rzeczypospolitej XII-XVIII wieku, t. 4, zesz. 4).

236. Urzędnicy województwa ruskiego XIV-XVIII wieku (ziemie halicka, lwowska, przemyska, sanocka): spisy / Oprac. Kazimierz Przyboś. – Wrocław : Zakład

Narodowy im. Ossolińskich, 1987. – 415 s. – (Urzędnicy dawnej Rzeczypospolitej XII-XVIII wieku, t. 3, zesz. 1).

АВТОРЕФЕРАТИ ДИСЕРТАЦІЙ

237. Бачинский А. Народная колонизация придунайских степей в XVIII – начале XIX вв. : автореф. дисс. на соискание уч. степени канд. ист. наук / А.Д. Бачинский. – Одесса, 1969. – 27 с.

238. Блануца А. Обіг земельних володінь волинської шляхти у другій половині XVI ст. (на матеріалах Луцьких актових книг 1566-1599 рр.) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук : спец. 07.00.01 «Історія України» / А.В. Блануца. – К., 2005. – 18 с.

239. Бодров Ю. Уманське козацтво в українському визвольному русі (середина XVII – початок XVIII століття) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук : спец. 07.00.01 «Історія України» / Ю.І. Бодров. – К., 2001. – 17 с.

240. Боряк Г. Административно-территориальное устройство украинских земель в конце XV – середине XVI века. (Анализ документальных источников): автореф. дисс. на соискание уч. степени канд. ист. наук: 07.00.09 «Историография, источниковедение и методы исторического исследования» / Г.В. Боряк. – К., 1987. – 16 с.

241. Бучко Д. Украинские топонимы на -івці, -инці : автореф. дисс. на соискание уч. степени канд. филол. наук / Д.Г. Бучко. – Львов, 1972. – 22 с.

242. Іваненко А. Переяславський козацький полк у військовій та суспільно-політичній системі України (20-ті рр. XVII - кінець XVIII ст.) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук : спец. 20.02.22 «Військова історія» / А.О. Іваненко. – К., 2003. – 18 с.

243. Кабузан В. Заселение северного Причерноморья в XVIII – первой половине XIX вв.: 1719-1858 гг. : автореф. дисс. на соискание уч. степени докт. ист. наук / В.М. Кабузан. – М., 1969. – 69 с.

244. Крикун Н. Административно-территориальное устройство Правобережной Украины в XV-XVIII вв. (воеводства и поветы) : автореф. дисс. на соискание уч. степени докт. ист. наук : спец. 07.00.02 «Отечественная история» / Н.Г. Крикун. – К., 1992. − 37 с.

245. Крикун Н. Население Подольского воеводства в XVII – XVIII вв. : автореф. дисс. на соискание уч. степени канд. ист. наук / Н.Г. Крикун. – Львов, 1965. – 22 с.

246. Сиреджук П. История заселения Галичской земли в XIV-XVIII ст. : автореф. дисс. на соискание уч. степени канд. ист. наук : спец. 07.00.02 «История СССР» / П.С. Сиреджук. – Львов, 1989. − 16 с.

247. Собчук В. Знать Південної Волині на схилі середніх віків. Історико-генеалогічне та історико-географічне дослідження : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук : спец. 07.00.01 «Історія України» / В.Д. Собчук. – Львів, 2002. – 18 с.

248. Степенькін С. Корсунський полк у XVII - на початку XVIII ст.: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук : спец. 07.00.01 «Історія України» / С.Ю. Степенькін. – Дніпропетровськ, 2004. – 16 с.

СТАТТІ ТА МОНОГРАФІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ

249. Андріяшев О. Нарис історії колонізації Київської землі до кінця XV ст. / О.М. Андріяшев // Київ та його околиця в історії та пам’ятках. – К., 1926. – С. 33-79.

250. Андріяшев О. Нарис історії колонізації Переяславської землі до початку XVI ст. / О.М. Андріяшев // Записки історико-філологічного відділу Всеукраїнської Академії наук. – К., 1931. – Кн. XXVI : За ред. М. Грушевського та О. Грушевського. – С. 1-29.

251. Андріяшев О. Нарис історії колонізації Сіверської землі до початку XVI ст. / О.М. Андріяшев // Записки історико-філологічного відділу Всеукраїнської Академії наук. – К., 1928. – Кн. XX: За ред. М. Грушевського та О. Грушевського. – С. 95-128.

252. Антонович В. Некоторые данные о населении Киевской земли в XVI в. / В.Б. Антонович // Чтения в Историческом сообществе Нестора Летописца. – К., 1888. – Т. 2, отд. 1. – С. 225-226.

253. Атаманенко В. Господарський розвиток міста Вижва та Вижівського ключа у другій половині XVI ст. (за даними інвентарів 1556 та 1590 рр.) / В. Атаманенко // Минуле і сучасне Волині та Полісся. – Луцьк, 2011. – Вип. 40 : Старовижівщина та її населені пункти в історії України та Волині. – С. 113-116.

254. Атаманенко В. Джерела вивчення демографії Острожчини в середині XVII ст. / В.Б. Атаманенко // Острозький краєзнавчий збірник – Острог, 2004. – Вип.1. – С. 3-5.

255. Атаманенко В. Джерела вивчення магнатського господарства Волині другої половини XVI – першої половини XVII ст. / В.Б. Атаманенко // ІІ Міжнародний науковий конгрес українських істориків «Українська історична наука на сучасному етапі розвитку». – Кам'янець-Подільський–Київ–Нью-Йорк–Острог, 2005. – Т. 1. – С. 107-117.

256. Атаманенко В. Інвентарні описи Межиріча XVII століття / В.Б. Атаманенко // Український археографічний щорічник. – К., Нью-Йорк, 2002. – Вип. 7. – С. 71-83.

257. Атаманенко В. Населення міста Кременця другої половини XVI – першої половини XVII ст. за джерелами описово-статистичного характеру / В.Б. Атаманенко // Студії і матеріали з історії Волині : збірник наукових праць / Ред. В. Собчук. – Кременець, 2009. – С. 51-62.

258. Атаманенко В. Описи латифундій Волинського Полісся другої половини XVI – першої половини XVII ст. / В.Б. Атаманенко // Наукові записки Національного університету «Острозька Академія». Серія «Історичні науки». – Острог, 2011. – Вип. 17. – С. 29-45.

259. Атаманенко В. Описи латифундій Північно-Західної Волині другої половини XVI ст. / В. Б. Атаманенко // Історіографічні та джерелознавчі проблеми історії України : розвідки з теорії та методології досліджень : міжвузівський збірник наукових праць / Дніпропетровський національний університет ім. Олеся Гончара. – Дніпропетровськ : Видавництво Дніпропетровського національного університету, 2008. – С. 196-211.

260. Атаманенко В. Описи Ратненського староства XVI-XVII ст. як історичне джерело / В. Б. Атаманенко, Т. В. Сидорук // Минуле і сучасне Волині та Полісся: Ковель і ковельчани в історії України та Волині. – Луцьк, 2003. – Ч. 1. – С. 291-294.

261. Атаманенко В. Описи шляхетських маєтків Волині другої половини XVI ст. / В.Б. Атаманенко // Українська історична наука н порозі XXI ст. – Чернівці, 2001. – Т. 4. – С. 5-8.

262. Атаманенко В. Описово-статистичні джерела XVI – XVII ст. з історії Ковельщини / В.Б. Атаманенко // Минуле і сучасне Волині та Полісся :

Ковель і ковельчани в історії України та Волині. – Луцьк, 2003. – Ч. 1. – С. 44-46.

263. Атаманенко В. Описово-статистичні джерела XVI – XVII ст. з історії міст Ковельського староства / В.Б. Атаманенко // Минуле і сучасне Волині та Полісся. – Луцьк, 2008. – Вип. 28 : Старовижівщина з глибини століть. – С. 155-159.

264. Атаманенко В. Описово-статистичні джерела XVI – XVII ст. у дослідженні О. І. Барановича / В.Б. Атаманенко // Український селянин. – Черкаси, 2005. – Вип. 9. – С.21-24.

265. Атаманенко В. Описово-статистичні матеріали XVI – першої половини XVII ст. як джерело з історії населених пунктів Волинського Полісся / В. Атаманенко // Минуле і сучасне Волині та Полісся: історія сіл і міст Західного Полісся. Маневиччина : збірник наукових праць. – Луцьк, 2004. – С. 7-11.

266. Атаманенко В. Розвиток просторової організації Острога в останній чверті XVI – першій чверті XVII ст. (за свідченнями описів міста) / В.Б. Атаманенко // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Історичні науки». – Острог, 2009. – Вип. 14. – С. 32-47.

267. Атаманенко В. Система митниць та мережа ярмарків Волині XVI – першої половини XVII ст. / В.Б. Атаманенко // Історія торгівлі, податків та мита – Дніпропетровськ, 2010. – №2 (2). – С. 81-90.

268. Атаманенко В. Склад описово-статистичних джерел з історії Волині XVI – першої половини XVII ст. / В.Б. Атаманенко // Наукові праці Кам'янець-Подільського державного університету. – Кам’янець-Подільський, 2004. – Т. 13. – С.562-575.

269. Атаманенко В. Структура населення і типологія міст південно-східної Волині (за інвентарями 1615 та 1620 рр.) / В.Б. Атаманенко, І.О. Рибачок // Студії і матеріали з історії Волині. – Кременець, 2009. – С. 72-85.

270. Атаманенко В. Типологія приватних міст Волині за даними поборових реєстрів XVI ст. (на основі факторного аналізу) / В.Б. Атаманенко // Минуле і сучасне Волині та Полісся. – Луцьк, 2008. – Вип. 27 : Олександр Цинкаловський і край. – С. 236-244.

271. Багалей Д. Заселение Харьковского края и общий ход его культурного развития до открытия университета / Д.И. Багалей. – Харьков : Типография М. Ф. Зильберберга, 1899. – 43 с.

272. Багалей Д. Колонизация Новороссийского края и первые шаги его по пути культуры / Д.И. Багалей // Киевская старина. – К., 1889. – № 4. – С. 27-55; № 5, с. 438-484; № 6. – С. 110-148.

273. Багалей Д. Очерки из истории колонизации и быта степной окраины Московского государства / Д.И. Багалей // Чтения в Императорском бществе истории и древностей российских при Московском университете. – М. : Университетская типография, 1886. – № 2. – С. 1-264; 1886. – № 4. – С. 265-464; 1887. – № 1. – С. 465-596.

274. Багалій Д. Заселення південної України (Запоріжжя і Новоросійського краю) і перші початки її культурного розвитку/ Д.І. Багалій. – Харків, 1920. – 111 с.

275. Багалій Д. Історія Слобідської України / Д.І. Багалій ; [ред. І. К. Піменова]. – Харків : Основа, 1990. – 255 с. – (Пам'ятки історичної думки України).

276. Бакай Н. К истории колонизации левобережной Украины в XV-XVI вв. // Сборник Харьковского историко-филологического общества / Н.Н. Бакай. – Х. : Типография К. Счасни, 1892. – Т. 4. – С. 1-22.

277. Балабушевич Т. Територіальні межі правобережних полків (друга половина XVI – початок XVIII ст.) / Т.А. Балабушевич // Проблеми історичної географії України. – К., 1991. – С. 23-32.

278. Баранович О. Залюднення Волинського воєводства в першій половині XVII ст. / Залюднення України перед Хмельниччиною. Т. 1. Волинське воєводство ; Всеукраїнська академія наук. Комісія історично-географічна. – К. : [б.в.], 1930. – 156 с.

279. Баранович О. З історії заселення південної Волині. Спостереження над колонізацією і економічним життям волинського пограничча XVI-XVII вв. / Ол. Баранович // Записки історико-філологічного відділу Всеукраїнської Академії наук. – К.,1925. – Кн. VI : Праці Історичної Секції за головним редагуванням М. Грушевського. – С. 10-19.

280. Бачинський А. Біографічні матеріали – джерело для вивчення історії народної колонізації придунайських степів у XVIII – першій половині XIX ст. / А.Д. Бачинский // Історичні джерела та їх використання. – К., 1969. – Т. 4. – С. 65-71.

281. Бачинский А. Крестьянско-казацкая колонизация Буджакской степи и низовий Дуная в конце XVIII – начале XIX вв. / А.Д. Бачинский // 7-й симпозиум по аграрной истории восточной Европы. Тезисы докладов. – Кишинёв, 1964. – С. 156-159.

282. Бачинський А. Народна колонізація пониззя Дунаю: четверта чверть XVIII – початок XIX ст. / А.Д. Бачинский // Український історичний журнал. – К., 1964. – № 2. – С. 97-101.

283. Бачинский А. Основные этапы крестьянско-казацкой колонизации Буджацкой степи и низовий Дуная в XVIII – начале XIX вв. / А.Д. Бачинский // Ежегодник по аграрной истории Восточной Европы, 1964. – Кишинёв, 1966. – С. 325-331.

284. Бачинский А. Происхождение и состав украинско-русского населения Буджака и низовий Дуная XVIII – начале XIX вв. / А.Д. Бачинский // Записки Одесского археологического общества. – Одесса, 1967. – Т. 2. – С. 135-150.

285. Бодров Ю. Історія Уманського козацького полку / Ю.І. Бодров. – К. : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2001. – 276 с.

286. Бодров Ю. Уманський козацький полк в добу Руїни / Ю. І. Бодров; Уманський державний педагогічний університет ім. П. Тичини. – К. : Науковий світ, 1999. – 45 с.

287. Бойко А. Изменения в количественном составе помещичьих крестьян Александровского уезда в конце XVIII – начале XIX вв. / А.В. Бойко // Вестник краеведа. – Запорожье, 1991. – № 2. – С. 34-35.

288. Бойко Я. Формування етнічного складу населення південної України (кінець XVIII-XIX ст.) / Я.В. Бойко, Н.О. Данилова // Український історичний журнал. – К., 1992. – № 9. – С. 54-65.

289. Боряк Г. Адміністративно-територіальний поділ України першої половини XVI ст. у висвітленні істориків-викладачів Київського університету XIX – початку XX ст. / Г.В. Боряк // Історичні дослідження: Вітчизняна історія. – К., 1981. – Вип. 7. – С. 76-87.

290. Боряк Г. Ревізії та люстрації українських староств кінця XV – середини XVI ст. (в аспекті історико-географічноі джерельної цінності) / Г.В. Боряк // Географічний фактор в історичному процесі: збірник наукових праць / Ред. кол.: Ф.П. Шевченко (відп. ред.), О.Є. Маркова, Г.В. Боряк, Т.А.

Балабушевич, Є.П. Степанович (відп. секр.) ; АН УРСР. Інститут історії. – К.: Наукова думка, 1990. – С. 145-154.

291. Боряк Г. Територія і залюдненість Брацлавщини в першій половині XVI ст. (до 1569 р.) / Г.В. Боряк // Історичні дослідження. Вітчизняна історія. – К., 1985. – Т. 11. – С. 63-70.

292. Василенко М. З історії устрою Гетьманщини / М.П. Василенко // Записки Наукового товариства імені Шевченка. – Львів : Накладом Наукового товариства імені Шевченка, 1912. – Т. CVIII. – С. 103-116.

293. Василенко М. Територія України XVII віку / М.П. Василенко // Ювілейний збірник на пошану академіка Дмитра Івановича Багалія. – К., 1927. – С.112-132.

294. Верменич Я. Адміністративно-територіальний устрій України: еволюція, сучасний стан, проблеми реформування / Я.В. Верменич / НАН України. Інститут історії України. – У 2-х чч. – К.: Інститут історії України, 2009. Ч. 1. – К.: Інститут історії України, 2009. –364 с.

295. Верменич Я. Адміністративно-територіальний устрій України: еволюція, сучасний стан, проблеми реформування / Я.В. Верменич / НАН України. Інститут історії України. – У 2-х чч. – К.: Інститут історії України, 2009. Ч. 2. – К.: Інститут історії України, 2009. – 370 с.

296. Владимирский-Буданов М. Кому принадлежит главная роль в деле заселения Украины в конце XVI и нач. XVII в.? / М.Ф. Владимирский-Буданов // Архив Юго-Западной России. – К., 1905. – Ч. 7. – Т. 3, ч. 1. Акты о заселений Южной России XVI-XVII вв. / Под ред. М. Ф. Владимирского-Буданова. – С. XII-LXXXI.

297. В[ладимирский]-Б[уданов] М. Население Киева в 1742 г. / М.Ф. Владимирский-Буданов // Киевская старина. – К., 1888. – № 4. – С. 1-10.

298. Владимирский-Буданов М. Население Юго-Западной России от 2-й половины XV в. до Люблинской унии (1569 г.) / М.Ф. Владимирский-Буданов // Архив Юго-Западной России. – К., 1890. – Ч. 7. – Т. 2. Акты о заселений Юго-Западной России / Под ред. М. Ф. Владимирского-Буданова. – С. 1-210.

299. Владимирский-Буданов М. Население Юго-Западной России от половины XIII до половины XV века // Архив Юго-Западной России. – К., 1886. – Ч. 7. – Т. 1. Акты о заселений Юго-Западной России / Под ред. В. Б. Антоновича; Введение М. Ф. Владимирского-Буданова. – С. I-II, 1-85.

300. Волянюк І. Ойконіми північної Тернопільщини зі словянськими іменами у основах / І. Волянюк // Вісник Львівського університету. Серія філологічна. – Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2009. – Вип. 46. – Ч. 2. – С. 162-171.

301. Ворончук І. Населення Волині в XVI – першій половині XVII ст.: родина, домогосподарство, демографічні чинники / І.О. Ворончук / Інститут української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського; Національний науково-дослідний інститут українознавства та всесвітньої історії. – К., 2012. – 712 с.

302. Ворончук І. Інвентарі приватних маєтків Волині XVII ст. в архівосховищах та бібліотеках Варшави / І.О. Ворончук // Збірник наукових праць Науково-дослідного інституту українознавства Міністерства освіти і науки України. – К., 2006. – Т. XII. – С. 253-263.

303. Ворончук І. Інвентар маєтків князів Острозьких 1620 року як історико-демографічне джерело / І.О. Ворончук // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Історичні науки». – Острог, 2009. – Вип. 13. – С. 232-242.

304. Галів М. Корчмарство в селі Літиня на Дрогобиччині (XVI-XVIII ст.) / М.Д. Галів // Дрогобицький краєзнавчий збірник. – Дрогобич : Коло, 2014. – № 17-18. – С. 114-125.

305. Гинкен Г. Древнейшие русские двуосновные личные имена и их уменьшительные / Г. Гинкен // Живая Старина. – СПб. : Типография С. Н. Худекова, 1893. – Вып. IV. – С. 440-461.

306. Гонтарук С. Інвентар володінь Януша Острозького 1615 року як історико-демографічне джерело / С. Гонтарук // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Історичні науки». – Острог, 2013. – Вип. 20. – С. 75-79.

307. Горін С. Маєткові конфлікти чернецтва у першій половині XVII ст. (на прикладах волинських монастирів) / С.М. Горін // Соціум: Альманах соціальної історії. – Вип. 8 / НАН України. Інститут історії України; Голов. ред. В. А. Смолій. – К., 2008. – С. 280-289.

308. Горобець В. Влада та соціум Гетьманату. Дослідження з політичної і соціальної історії ранньомодерної України / В.М. Горобець. – К. : Інститут історії України НАН України, 2009. – 271 с.

309. Гошко Ю. До питання «волоської колонізації східних Карпат» / Ю.Г. Гошко // 6-та Українська республіканська славістична конференція (13-18 жовтня 1964 р.). Тези доповідей. – Чернівці, 1964. – С. 182-184.

310. Гошко Ю. Населення українських Карпат XV – XVIII ст. : заселення, міграції, побут / Ю.Г. Гошко. – К. : Наукова думка, 1976. – 208 с.

311. Гошко Ю. Політико-правові проблеми заселення Бойківщини в XIV – XVI ст. / Ю.Г. Гошко // Бойківщина: історія та сучасність. – Львів, 1995. – С. 15-17.

312. Грушевський М. Барське староство. Історичні нариси (XV-XVIII ст.). Репринтне видання / Післямова, примітки та покажчики Миколи Крикуна. – Львів : Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича; Інститут української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського, 1996. – 625 с.

313. Грушевський М. Економічне становище селян в Львівському старостві в середині XVI в. на основі описей королівщин / М.С. Грушевський // Жерела до історії України-Руси. – Львів, 1903. – Т. 7 : Люстрація королівщин в Руських землях Корони з р. 1570. – Т. 4 : Люстрація 1570 р. – С. 1-32.

314. Грушевський М. Економічний стан селян в Перемишльському старостві в середині XVI в. на основі описей королівщин / М.С. Грушевський // Жерела до історії України-Руси. – Львів, 1897. – Т. 2 : Описи королівщин в землях руських XVI віку. – Т. 2 : Люстрації земель Перемиської і Сяноцької. – С. 1-35.

315. Грушевський М. Економічний стан селян в Сяніцькім старостві в середині XVI в. на основі описей королівщин / М.С. Грушевський // Жерела до історії України-Руси. – Львів, 1900. – Т. 3 : Описи королівщин в землях руських XVI віку. – Т. 3 : Люстрації земель Холмської, Белзької і Львівської. – С. 1-27.

316. Грушевський М. Економічний стан селян на Подністров'ї Галицькім в половині XVI в. на основі описей королівщин / М.С. Грушевський // Жерела до історії України-Руси. – Львів, 1895. – Т. 1 : Описи королівщин в землях руських XVI віку. – Т. 1 : Люстрації земель Галицької й Перемиської. – С. 1-53.

317. Грушевський М. Історія України-Руси: в 11 томах, 12 книгах [Репринтне видання] / Редколегія: П. С. Сохань (голова) та ін. – К. : Наукова думка, 1991-1998. – (Пам'ятки історичної думки України).

Т. 1. До початку XI віка. – К. : Наукова думка, 1991. – LXXVI, 648 с.

318. Грушевський М. Історія України-Руси: в 11 томах, 12 книгах [Репринтне видання] / Редколегія: П. С. Сохань (голова) та ін. – К. : Наукова думка, 1991. – (Пам'ятки історичної думки України).
Т. 2. XII-XIII вік. – К. : Наукова думка, 1992. – 640 с.

319. Грушевський М. Історія України-Руси: в 11 томах, 12 книгах [Репринтне видання] / Редколегія: П. С. Сохань (голова) та ін. – К. : Наукова думка, 1991. – (Пам'ятки історичної думки України).
Т. 5. Суспільно-політичний і церковний устрій і відносини в українсько-руських землях XIV-XVII в. – К. : Наукова думка, 1994. –704 с.

320. Грушевський М. Історія України-Руси: в 11 томах, 12 книгах [Репринтне видання] / Редколегія: П. С. Сохань (голова) та ін. – К. : Наукова думка, 1991. – (Пам'ятки історичної думки України).
Т. 6. Житє економічне, культурне, національне XIV-XVII віків. – К., 1994. – 680 с.

321. Грушевський М. Історія України-Руси. – Нью-Йорк : Товариство «Книгоспілка», 1956. – Т. 8, ч. 2 : Початки Хмельниччини (1638 – 1648). – 314 с.

322. Грушевський М. [Рец.]: Źródła dziejowe, t. XXII: Polska XVI wieku pod względem geograficzno-statystycznym, t. XI: Ziemie Ruskie / [opisane przez Aleksandra Jabłonowskiego]. Ukraina. – Kijów; Bracław, dział III, Варшава, 1897 / М.С. Грушевський // Записки Наукового товариства ім. Шевченка. – Львів, 1897. – Т. XVII. – С. 9-22.

323. Грушевський О. Митні комори / О.С. Грушевський // Україна. – К., 1918. – Т. 23. – № 10. – С. 21-31.

324. Гуржій О. Оподаткування сільського населення України (XVII – середина XIX ст.) / О.І. Гуржій, В.М. Орлик / Відп. ред. В. А. Смолій ; НАН України. Інститут історії України; Черкаський національний університет ім. Б. Хмельницького; Науково-дослідний інститут селянства. – Черкаси: Ант, 2011. – 196 с.

325. Гуржій О. Податне населення України XVII-XVIII ст. Нариси з історії та статистики / О.І. Гуржій ; НАН України. Інститут історії України; Черкаський національний університет ім. Богдана Хмельницького;

Науково-дослідний інститут селянства. – Черкаси: Видавництво Чабаненко Ю., 2009. – 296 с.

326. Гуржій О. Політико-адміністративне й територіальне реформування Гетьманщини у XVIII ст.: причини, перебіг, наслідки / О.І. Гуржій ; Відп. ред. В. А. Смолій. НАН України. Інститут історії України. – К.: Інститут історії України, 2015. – 80 с.

327. Гуржій О. Українська козацька держава в другій половині XVII – XVIII ст.: Кордони, населення, право / О.І. Гуржій / Ред. А. Романенко. – К.: Основи, 1996. – 224 с.

328. Дашкевич Я. О достоверности публикации материалов Литовской метрики по данным описания Киевского замка 1552 г. / Я.Р. Дашкевич // Исследования по истории Литовской метрики : сборник научных трудов. – М., 1989 (1990). – С. 158-184.

329. Дашкевич Я. Полково-сотенний лад XVII – XVIII ст. на Україні – штучна «біла пляма» / Я.Р. Дашкевич // Пам'ятки України. – 1990. – № 1. – С. 6-8.

330. Демографічні дослідження [Текст] : міжвід. зб. наук. пр. / Нац. акад. наук України, Ін-т економіки; [Редкол.: В.Стешенко (відп. ред.) та ін.]. - К. : Інститут економіки, 1970.

331. Довнар-Запольский М. Государственное хозяйство великого княжества Литовского при Ягеллонах : Т. 1 / М.В. Довнар-Запольский. – К. : Типография Императорского Университета св. Владимира, 1901. – VIII, 807, 3, V-CXII, II с., 1 л. табл.

332. Долинська М. Локації міста Львова на маґдебурзькому праві у XIII-XIV ст. / М.Л. Долинська, М.М. Капраль // Атлас українських історичних міст. – К., 2014. – Т. 1: Львів / За наук. ред. М. Капраля. – С. 21-25.

333. Дух О. Бенедиктинки / О.З. Дух // Енциклопедія Львова / За ред. А. Козицького та І. Підкови. – Львів : Літопис, 2007. – Т. 1: А – Ґ. – С. 208-209.

334. Дух О. Бернардинки / О.З. Дух // Енциклопедія Львова / За ред. А. Козицького та І. Підкови. – Львів : Літопис, 2007. – Т. 1: А – Ґ. – С. 215-217.

335. Дячок О. Історія митних відносин на українських землях середини XIV – середини XVII ст. (методологічні та джерелознавчі аспекти) / О.О. Дячок

// Матеріали V конгресу Міжнародної асоціації україністів. Історія : збірник наукових статей. – Чернівці, 2003. – Ч. 1. – С. 130-134.

336. Дячок О. Методологічні та джерелознавчі аспекти історії митних відносин на українських землях середини XIV – XVII ст. / О.О. Дячок // Митна політика в Україні. Історичні та правові аспекти проблеми : збірник наукових праць пам'яті професора Йосипа Леонідовича Рисіча. – Дніпропетровськ, 2004. – С. 64-78.

337. Дячок О. Митні відносини на українських землях в документах Литовської метрики / О.О. Дячок // Історіографічні та джерелознавчі проблеми історії України: Міжпредметний простір історії ідей у вітчизняній науці. Міжвідомчий збірник наукових праць. – Дніпропетровськ, 2004. – С. 154-170.

338. Заруба В. Адміністративно-територіальний устрій та адміністрація Війська Запорозького у 1648-1782 рр. / В.М. Заруба. – Дніпропетровськ : Ліра ЛТД, 2007. – 380 с.

339. Інкін В. Сільське суспільство Галицького Прикарпаття у XVI-XVIII століттях: історичні нариси / В. Ф. Інкін ; [упорядкування та наукова редакція Миколи Крикуна]. – Львів : Добра справа, 2004. – I-XX, 420, XXI-CII с. – (Серія «Монографії», т. 2)

340. Історично-географічний збірник / За ред. Ол. Грушевського. Всеукраїнська академія наук. – Т. 1. – К. : Друкарня ВУАН, 1927. – 180 с. [Збірник історично-філологічного відділу. – № 46]

341. Історично-географічний збірник / За ред. Ол. Грушевського. Всеукраїнська академія наук. – Т. 2. – К. : Друкарня ВУАН, 1928. – 216 с. [Збірник історично-філологічного відділу. – № 46б]

342. Історично-географічний збірник / За ред. Ол. Грушевського. Всеукраїнська академія наук. – Т. 3. – К. : Друкарня ВУАН, 1929. – 228 с. [Збірник історично-філологічного відділу. – № 46в].

343. Кабузан В. Демографические источники по краеведению южного региона УССР в XVIII – XX вв. / В.М. Кабузан // 4-а Українська республіканська наукова конференція з історичного краєзнавства. Тези доповідей. – К., 1989. – С. 173-174.

344. Кабузан В. Заселение Новороссии (Екатеринославской и Херсонской губерний) в XVIII – первой половине XIX вв.: 1719-1858 гг. / В.М. Кабузан. – М. : Наука, 1976. – 307 с.

345. Кабузан В. Заселение северного Причерноморья в XVIII в. / В.М. Кабузан // Советская этнография. – М., 1969. – № 6. – С. 30-41.

346. Кабузан В. Заселення і освоєння земель запорізького козацтва в 1775-1782 рр. / В.М. Кабузан // Архіви України. – К., 1969. – № 3. – С. 37-45.

347. Кабузан В. Заселення і освоєння Таврійської губернії в другій половині XVIII – першій половині XIX ст. / В.М. Кабузан // Український історичний журнал. – К., 1969. – № 12. – С. 85-90.

348. Кабузан В. Крестьянская колонизация северного Причерноморья (Новороссии) в XVIII – первой половине XIX вв.: 1719-1858 гг. / В.М. Кабузан // Ежегодник по аграрной истории Восточной Европы. 1964 г. – Кишинёв : Картя молдовеняскэ, 1966. – С. 313-324.

349. Кабузан В. Население левобережной Украины в к. XVIII – 50-х гг. XIX вв. / В.М. Кабузан // 1-я Всесоюзная научная конференция по историческому краеведению. Тезисы докладов. – К., 1987. – С. 52-53.

350. Капраль М. Демографія Львова XV – першої половини XVI ст. / М.М. Капраль // Львів : історичні нариси. – Львів, 1996. – С. 69.

351. Капраль М. Жидачівський повіт Львівської землі в XVI столітті (за матеріалами поборових реєстрів) / М.М. Капраль // Збірник наукових праць на пошану Олега Купчинського з нагоди його 70-річчя / редкол.: І. Гирич [та ін.]. – К.-Львів: [б. в.], 2004 – Т. 1 – С. 746-765.

352. Капраль М. Національні громади Львова XVI-XVIII ст. (соціально-правові взаємини) / М.М. Капраль ; ЛНУ ім. І. Франка, Львівське відділення Інституту української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України. – Львів, 2003. – 440 с.

353. Капраль М. Silva rerum або соціальна історія Східної Галичини другої половини XVIII століття з-під пера польського історика демографії (З приводу книги: Budzyński Zdzisław. Kresy południowo-wschodnie w drugiej połowie XVIII wieku. Rzeszów; Przemyśl, 2008. T. III: Studia z dziejów społecznych. 592 s.) / М.М. Капраль // Вісник Львівського університету. Серія історична. – Львів, 2010. – Вип. 45. – С. 677-698.

354. Клименко П. Компути та ревізії XVIII ст. / П.В. Клименко // Український археографічний збірник. – К., 1930. – Т. 3. – С. 57-241.

355. Клименко П. Місто і територія на Україні за Гетьманщини. 1654-1764 / П.В. Клименко // Записки Історично-філологічного відділу Всеукраїнської Академії наук. – К., 1926. – Кн. 7-8. – С. 1-36.

356. Климовський С. Роль українських старост у заселенні Наддніпрянщини / С.І. Климовський // Переяславська земля і світ людини. – К., 1998. – С. 108-110.

357. Кметь В. Архієпископство римо-католицьке (архідієцезія) / В.Ф. Кметь // Енциклопедія Львова / За ред. А. Козицького та І. Підкови. – Т. 1 : А – Ґ. – Львів : Літопис, 2007. – С. 123-126.

358. Кметь В. Єзуїти / В.Ф. Кметь // Енциклопедія Львова / За ред. А. Козицького. – Львів : Літопис, 2008. – Т. 2 : Д – Й. – С. 275-279.

359. Колодзєйчик Д. Кам'янецький еялет: турецькі джерела до історії Поділля 1672 – 1699 рр. / Д. Колодзєйчик // Український археографічний щорічник. – К., 1992. – Т. 1. – С. 113-118.

360. Компан О. До питання про заселеність України в XVII ст. / О.С. Компан // Український історичний журнал. – № 1. – К., 1960. – С. 65-77.

361. Компан О. Міста України в другій половині XVII ст. / О.С. Компан. – К. : Видавництво Академії наук УРСР, 1963. – 388 с.

362. Кострица М. Острозький інвентар 1620 року як унікальне економіко-географічне краєзнавче джерело / М.Ю. Кострица // Історія української географії. Всеукраїнський науково-теоретичний часопис. – Тернопіль : Підручники і посібники, 2001. – Випуск 2 (4). – С.73-75.

363. Коциевский А. О русско-украинском и молдавском населении «Очаковской области» до её присоединения к России / А.С. Коциевский // Записки Одесского археологического общества. – Одесса, 1960. – Т. 1. – С. 354-360.

364. Коциевский А. Роль старообрядцев и сектантов в формировании населения городов южной Украины и Бессарабии: вторая половина XVIII – первая половина XIX вв. / А.С. Коциевский // 2-й Всесоюзный семинар по исторической демографии. Тезисы докладов. – Рига : Зинатне, 1977. – С. 105-106.

365. Коциевский А. Участие крестьян-сектантов в заселении и хозяйственном освоении южной Украины: вторая половина XVIII – первая треть XIX вв.

/ А.С. Коциевский // Симпозиум по аграрной истории восточной Европы. Тезисы докладов, 11-я сессия. – М., 1969. – Т. 1. – С. 96-99.

366. Кривошея І. Ревізії та реєстри XVIII ст. як джерело з історії Чернігівського полку / І.І. Кривошея // Україна на порозі 21 століття: актуальні питання історії. – К., 1999. – С. 56-62.

367. Крикун Н. Административно-территориальное устройство правобережной Украины в 15 – 18 вв.: границы воеводств в свете источников / Н.Г. Крикун. – К., 1992. – 151 с.

368. Крикун М. Брацлавське воєводство у складі Великого князівства Литовського: адміністративно-територіальний устрій (1566-1569) / М.Г. Крикун // Брацлавське воєводство у XVI-XVIII століттях: статті і матеріали. – Львів, 2008. – С. 26-43.

369. Крикун М. Висвітлення демографічного розвитку правобережної України другої половини XVII – XVIII ст. в дослідженнях радянських істориків / М.Г. Крикун // Вісник Львівського університету. Серія історична. – Львів, 1983. – № 16. – С. 23-30.

370. Крикун М. Втечі на Поділля в першій половині XVIII ст. / М.Г. Крикун // Вісник Львівського університету. Серія історична. – Львів, 1965. – № 3. – С. 61-63.

371. Крикун Н. Границы Подольского воеводства в XV – XVIII веках / Н.Г. Крикун // Подільське воєводство у XV – XVIII століттях : статті і матеріали. – Львів, 2011. – С. 36-82.

372. Крикун М. Динаміка кількості поселень Брацлавського воєводства в XVII – XVIII ст. / М.Г. Крикун // Проблеми історичної географії України. – К., 1991. – С. 33-42.

373. Крикун М. Динаміка чисельності населення Подільського воєводства в XVI – XVIII ст. / М.Г. Крикун // Історичні дослідження. Вітчизняна історія. – К., 1985. – Т. 11. – С. 57-63.

374. Крикун Н. Документальные источники по демографии правобережной Украины XVIII в. / Н.Г. Крикун // Историографические и источниковедческие проблемы отечественной истории. – Днепропетровск, 1983. – С. 81-88.

375. Крикун Н. Документальные источники по истории населения правобережной Украины кануна и периода освободительной войны

украинского народа 1648-1654 гг. / Н.Г. Крикун // Проблемы историографии и источниковедения истории СССР. – Днепропетровск, 1979. – Т. 7. – С. 126-137.

376. Крикун Н. Естественное движение населения правобережной Украины в 80-90-х гг. XVIII в. / Н.Г. Крикун // 2-й Всесоюзный семинар по исторической демографии. Тезисы докладов. – Рига : Зинатне, 1977. – С. 101-102.

377. Крикун Н. Источники и историография демографического состояния правобережной Украины накануне и во время освободительной войны украинского народа 1648 – 1654 гг. / Н.Г. Крикун // Историческое значение воссоединения Украины с Россией. – Днепропетровск, Промінь, 1979. – С. 169-172.

378. Крикун Н. К вопросу о заселённости Подольского воеводства в конце XVII в. / Н.Г. Крикун // Annales Universitatis Mariae Curie-Sklodowska. – Lublin, 1968. – Sectio H: Oekonomia, v. 2. – S. 119-144.

379. Крикун М. Кількість і структура поселень Брацлавського воєводства у першій половині XVII ст. / М.Г. Крикун // Брацлавське воєводство у XVII – XVIII століттях : статті і матеріали. – Львів : Видавництво Українського католицького університету, 2008. – С. 187-301.

380. Крикун М. Кількість і структура поселень Подільського воєводства у першій половині XVII ст. / М.Г. Крикун // Подільське воєводство у XV – XVIII століттях : статті і матеріали. – Львів : Видавництво Львівської Політехніки, 2011. – С. 155-330.

381. Крикун М. Колонізація Подільського воєводства у першій половині XVII ст. / М.Г. Крикун // Український історико-географічний збірник. – К. : Наукова думка, 1972. – Т. 2. – С. 85-105.

382. Крикун М. Кордони й повітовий поділ Волинського воєводства в XVI-XVIII століттях / М.Г. Крикун // Воєводства Правобережної України у XVI-XVIII століттях : статті і матеріали. – Львів: Видавництво Львівської Політехніки, 2012. – С. 13-23.

383. Крикун М. Кордони і повітовий поділ Брацлавського воєводства в XVI-XVIII століттях / М.Г. Крикун // Брацлавське воєводство у XVI-XVIII століттях: статті і матеріали. – Львів : Видавництво Українського католицького університету, 2008. – С. 11-25.

384. Крикун М. Магістерська дисертація Михайла Грушевського / М.Г. Крикун // Грушевський М. Барське староство. Історичні нариси (XV-XVIII ст.). – Львів : Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича; Інститут української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського, 1996. – С. 577-622.

385. Крикун М. Масові статистичні джерела до історії правобережної України XVI-XVIII ст. / М.Г. Крикун // Українська археографія: сучасний стан та перспективи розвитку. – К., 1988. – С. 77-81.

386. Крикун М. Матеріали про переселення народних мас з Поділля в останній чверті XVII ст. / М.Г. Крикун // Науково-інформаційний бюлетень архівного управління УРСР. – К., 1964. – № 6. – С. 63-68.

387. Крикун Н. Население правобережной Украины в 1789 г. / Н.Г. Крикун // Проблемы исторической географии СССР. – Таллин, 1977. – С. 92-103.

388. Крикун М. Населення домогосподарства у Житомирському повіті Київського воєводства 1791 р. / М.Г. Крикун // Україна модерна – К., 2001. – Т. 6. – С. 25-46.

389. Крикун М. Населення Подільського воєводства в першій половині XVII ст. / М.Г. Крикун // Український історико-географічний збірник. – К. : Наукова думка, 1971. – Т. 1. – С. 115-135.

390. Крикун М. Питання чисельності населення на правобережній Україні другої половини XVI – середини XVII ст. у радянській історіографії / М.Г. Крикун // Вісник Львівського університету. Серія історична. – Львів, 1980. – № 16. – С. 74-81.

391. Крикун М. Повітовий поділ Подільського воєводства в останній чверті XVI-XVIII ст. / М.Г. Крикун // Вісник Львівського університету. Серія історична. – Львів, 1997. – С. 43-53.

392. Крикун М. Повітовий устрій Подільського воєводства в XV-XVI ст. / М.Г. Крикун // Український археографічний щорічник, нова серія, вип. 1. – К., 1992. – С. 157-178.

393. Крикун М. Поголовні реєстри другої половини XVII ст. як демографічне джерело / М.Г. Крикун // Львівський університет. 40-а наукова конференція. Суспільно-економічні, історичні, юридичні, педагогічні науки. Тези доповідей. – Львів, 1966. – С. 63-64.

394. Крикун М. Подимні реєстри першої і початку другої половини XVIII ст. / М.Г. Крикун // Історичні джерела та їх використання. – К., 1972. – Т. 7. – С. 69-79.

395. Крикун М. Подимні реєстри XVII ст. як джерело / М.Г. Крикун // 3-я Українська республіканська конференція з архівознавства та інших спеціальних історичних дисциплін. – К., 1968. – Т. 2. – С. 69-98.

396. Крикун М. Поширення польського адміністративно-територіального устрою на українських землях [у XV-XVII ст.] / М.Г. Крикун // Проблеми слов'янознавства. – Львів, 1990. – Вип. 42: Історія зарубіжних слов'янських народів. – С. 24-41.

397. Крикун М. Примітки // Грушевський М. Барське староство. Історичні нариси (XV-XVIII ст.). Репринтне видання / Післямова, примітки та покажчики Миколи Крикуна. – Львів: Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича; Інститут української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського, 1996. – С. 474-576.

398. Крикун М. Реєстри димів правобережної України останньої чверті XVIII ст. / М.Г. Крикун // Записки Наукового товариства імені Шевченка. – Львів : Накладом Наукового товариства імені Шевченка, 1999. – Т. CCXXXVIII : Праці історико філософської секції. – С. 515-553.

399. Крикун М. Рецензія на: Kolodziejczyk D. The Ottoman Survey Register of Podolia (ca. 1681). Defter-i Mufassal-i Eyalet-i Kamanice, part 1: Text, Translation, and Commentary. XVIII+672 p., 6 Maps; part 2: Facsimile. IV+362 p. [=Studies in Ottoman Documents Pertaining to Ukraine and the Black Sea Countries, vol. 3]. Kyiv - Cambridge, Mass.: Harvard Ukrainian Institute; Institute of Oriental Studies, National Academy of Sciences of Ukraine 2004 / М.Г. Крикун // Подільське воєводство у XV – XVIII століттях : статті і матеріали. – Львів : Видавництво Львівської Політехніки, 2011. – С. 603-619.

400. Крикун М. Чисельність населення Волинського воєводства у першій половині XVII ст. / М.Г. Крикун // Вісник Львівського університету. Серія історична. – Львів, 1988. – № 24. – С. 71-82.

401. Крип'якевич І. Адміністративний поділ України 1648-1654 рр. / І.П. Крип'якевич // Історичні джерела та їх використання / Ред. кол.: І. Л. Бутич, І. П. Крип'якевич, Ф. П. Шевченко, К. Ф. Мартьянов (відп. секр). – К., 1964. – Вип. 1. – С. 123-148.

402. Крип'якевич І. Галицько-Волинське князівство / І.П. Крип'якевич. – К. : Наукова думка, 1984. – 176 с.

403. Кулаковський П. До історії єврейської колонізації Правобережної України: звенигородський кагал у другій половині XVIII ст. / П.М. Кулаковський // Наукові записки. Збірник праць молодих вчених та аспірантів. – К., 2009. – Т. 17. – С. 68-78.

404. Кулаковський П. Земельна політика Вазів щодо Чернігово-Сіверщини (1618–1632 роки) / П.М. Кулаковський // Україна в Центрально-Східній Європі (з найдавніших часів до кінця XVIII ст.). – К., 2005. – С. 182-196.

405. Кулаковський П. Землеволодіння Пісочинських на Чернігово-Сіверщині (1633-1646) / П.М. Кулаковський // Вісник Львівського університету. Серія історична. – Львів, 2002. – Випуск 37, част. 1. – С. 183-197.

406. Кулаковський П. Колонізація Чернігівської округи за польської доби (1618–1648 рр.) / П.М. Кулаковський // Наукові записки. Збірник праць молодих вчених та аспірантів. – К., 2006. – Т. 12. – С. 35-54.

407. Кулаковський П. Повітовий поділ Чернігівського воєводства (1635-1648 рр.) / П.М. Кулаковський // Наукові записки. Збірник праць молодих вчених та аспірантів. – К., 2005. – Т. 11. – С. 40-53.

408. Кулаковський П. Ромни і їх волость у першій половині XVII ст. / П.М. Кулаковський // Сіверянський літопис. – Чернігів, 2006. – № 4. – С. 47-60.

409. Кулаковський П. Формування кордону між Чернігівським та Київським воєводствами (перша половина XVII ст.) / П.М. Кулаковський // Наукові записки. Збірник праць молодих вчених та аспірантів. – К., 2006. – Т. 13. – С. 58-73.

410. Кулаковський П. Чернігово-Сіверщина у складі Речі Посполитої (1618–1648) / П.М. Кулаковський ; Національний університет «Острозька академія». – К. : Темпора, 2006. – 496 с.

411. Купчинський О. Земські та гродські судово-адміністративні документальні фонди Львова / О.А. Купчинський ; Національна академія наук України. Інститут української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського. – К., 1998. – 99 с. – («Проблеми едиційної та камеральної археографії: історія, теорія, методика», вип. 33)

412. Лаба В. Історія с. Давидів від найдавніших часів до 1939 р. / В.П. Лаба. – Львів : [б.в.], 2000. – 31 с.

413. Лаврів П. Колонізація українських і суміжних степів / П. Лаврів. – К. : Просвіта, 1994. – 55 с.

414. Лазурко Л. Францішек Равіта-Ґавронський як дослідник українського минулого (Рец. на: Eugeniusz Koko, Franciszek Rawita-Gawroński (1846-1930) wobec Ukrainy i jej przeszłości. – Gdańsk: Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego 2006. – 276 s.) / Л.М. Лазурко // Дрогобицький краєзнавчий збірник. – Дрогобич : Коло, 2014. – № 17-18. – С. 625-638.

415. Лісовський В. Паланки на території війська Запорізького (виникнення та принцип управління) / В.М. Лісовський // Історія України. Маловідомі імена, події, факти : збірник наукових статей. – К., 2001. – Вип. 15. – С. 133-138.

416. Луців Р. Податкові реєстри Руського воєводства XVII ст. / Р. Луців // Українська археографія: сучасний стан та перспективи розвитку. – К., 1988. – С. 81-83.

417. Любавский М. Обзор истории русской колонизации с древнейших времен и до XX века / М.К. Любавский / Отв. ред. А. Я. Дегтярев. – М. : Издательство Московского университета, 1996. – 682 с.

418. Любавский М. Областное деление и местное управление Литовско-русского государства ко времени издания первого Литовского статута. – М. : Университетская типография, 1892. – VI, 884, С, II с.

419. Любавский М. Очерк истории Литовско-Русского государства до Люблинской унии включительно / М.К. Любавский. – М. : Московская художественная печатня, 1915. – 414 с.

420. Майборода Р. Інвентарі Сяніцької землі XVIII ст. як джерело для вивчення аграрних відносин / Р.В. Майборода // Проблеми слов'янознавства. – К., 1985. – Т. 32. – С. 90-95.

421. Майборода Р. Люстрація королівщин Руського, Белзького і Волинського воєводств 1616 року та її архівна доля / Р.В. Майборода // 3-я академія пам'яті професора Володимира Антоновича. – К., 1996. – С. 352-365.

422. Максимов Е. К вопросу о колонизационном значении монастырей в Слободской Украине / Е. Максимов // Киевская старина. – К., 1887. – № 9. – С. 93-106.

423. Максимович М. Обозрение городовых полков и сотен, бывших на Украине со времени Богдана Хмельницкого / М.А. Максимович // Собрание сочинений. – К.,1878. – Т. 1. (Отдел исторический). – С. 654-746.

424. Миллер Д. Заселение Новороссийского края и Потемкин / Д.П. Миллер. – Харьков : Харьковское общество распространения в народе грамотности, 1895. – 47 с.

425. Милорадович В. К вопросу о колонизации Посулья в XVI и XVII веках / В.П. Милорадович. – К. : Типография Университета св. Владимира Н.Т. Корчак-Новицкого, 1899. – [2], 11 с.

426. Михайловський В. Православні парафії Подільського воєводства за матеріалами поборових реєстрів 1560-х рр. / В.М. Михайловський // Український історичний журнал. – К., 2012. – № 6. – С. 130-144.

427. Мицик Ю. Присяжна книга Ніжинського полку 1654 р. як історичне джерело / Ю.А. Мицик // 2-а Чернігівська обласна наукова конференція з історичного краєзнавства. Тези доповідей. – Чернігів, 1988. – Т. 2. – С. 57-59.

428. Могитич Р. Передмістя самоврядного Львова у першій половині XVII століття / Р.І. Могитич // Вісник Інституту «Укрзахідпроектреставрація». – Львів, 2003. – Ч. 13. – С. 33-51.

429. М[олчановский] Н. Левобережная Украина в XV-XVII вв.: очерк колонизации / Н.В. Молчановский // Киевская старина. – К., 1896. – № 4. – С. 85-101; № 5. – С. 249-267; № 6. – С. 369-379.

430. Мороз В. Деякі питання заселення степової України в 70-х роках XVIII ст. : за матеріалами Дніпропетровського історичного музею / В.С. Мороз // Дніпропетровський історико-археографічний збірник. – Дніпропетровськ, 1997. – Т. 1. – С. 499-510.

431. Никонов В. Топонимы -івці, -инці на Украине / В.А. Никонов // Вопросы географии : изучение географических названий. – М., 1966. – С. 19-27.

432. Олійник О. Зимівник в колонізаційних процесах Південної України періоду Нової Січі / О.Л. Олійник // Запорозька Старовина. – Вип. ІІ. – К.-Запоріжжя, 2002. – С. 122-130.

433. Олійник О. Місце зимівника в територіально-адміністративному устрої Запорозьких вольностей / О.Л. Олійник // Записки науково-дослідної

лабораторії історії Південної України Запорізького державного університету: Південна Україна XVIII-XIX століття. – Вип. 1. – Запоріжжя, 1996. – С. 52-56.

434. Панашенко В. Полкове управління в Україні (середина XVII-XVIII ст.) / В.В. Панашенко / Ред. кол.: С. В. Кульчицький (гол. ред.), О. І. Гуржій, В. М. Даниленко, М. Ф. Дмитрієнко, В. С. Коваль, О. І. Ганжа (відп. секр.), Н. А. Шип, І. С. Хміль. НАН України. Інститут історії України. – К.: Інститут історії України, 1997. – 74 с.

435. Перковский А. Влияние классовой борьбы на структуру населения правобережной Украины в первой половине XVIII в.: по материалам ревизий / А.Л. Перковский // Симпозиум по аграрной истории восточной Европы. Тезисы докладов (14-я сессия). – М., 1972. – Т. 1. – С. 173-176.

436. Петров Н. К истории колонизации Слободской Украины / Н.И. Петров // Киевская старина. – К., 1888. – № 4. – С. 23-51; № 6. – С. 314-340.

437. Петровський М. До історії полкового устрою Гетьманщини / М.Н. Петровський // Записки Ніжинського інституту народної освіти та Науково-дослідної катедри історії культури й мови при Інституті. – Ніжин, 1929. – Кн. IX. – С. 69-73.

438. Пиріг П. Політико-адміністративний устрій Чернігівщини за польської доби (1618-1648 рр.) / П.В. Пиріг // Сіверянський літопис. – Чернігів, 1999. – № 4. – С. 9-19.

439. Пиріг П. Політико-адміністративний устрій Чернігівщини середини XVII ст. / П.В. Пиріг // Київська старовина. – К., 1994. – № 4. – С. 71-75.

440. Пірко В. Заселення і господарське освоєння Степової України в XVI-XVIII ст. / В.О. Пірко. – Донецьк: Східний видавничий дім, 2004. – 224 с.

441. Пірко В. Ревізії – важливе джерело для вивчення соціально-економічної історії / В.О. Пірко // Архіви України. – К., 1966. – № 6. – С. 32-38.

442. Пірко В. Ревізії Перемиської землі кінця XVII – початку XVIII ст. як джерело соціально-економічної історії міст Руського воєводства / В.О. Пірко // Архіви України. – К., 1977. – № 2. – С. 71-75.

443. Пірко В. Ревізія 1692 р. як джерело до вивчення аграрних відносин на західноукраїнських землях кінця XVII ст. / В.О. Пірко // Історичні джерела та їх використання. – К., 1972. – Т. 7. – С. 79-87.

444. Поліщук В. Луцький замковий уряд в адміністративній системі Великого князівства Литовського від початку XV ст. до реформ 1564 – 1566 рр. / В.В. Поліщук // Український історичний журнал. – К., 2005. – №1. – С. 108-125.

445. Полонская-Василенко Н. Заселение Новороссийской губернии / Н.Д. Полонская-Василенко // Исторические записки ; Институт истории СССР АН СССР. – М., 1942. – Т. 13. – С. 130-174.

446. Полонская-Василенко Н. Заселение южной Украины в середине XVIII в. / Н.Д. Полонская-Василенко // Историк-марксист. – М., 1941. – № 5. – С. 30-46.

447. Полонська-Василенко Н. Заселення південної України в XVIII ст. / Н.Д. Полонська-Василенко ; Український вільний університет. – Мюнхен, 1960. – Т. 1 – 221 с.

448. Полонська-Василенко Н. Заселення південної України в XVIII ст. / Н.Д. Полонська-Василенко ; Український вільний університет. – Мюнхен, 1960. – Т. 2. – 186 с.

449. Полонська-Василенко Н. Південна Україна році 1787: з історії колонізації / Н.Д. Полонська-Василенко // Записки Історико-філологічного відділу Всеукраїнської Академії Наук. – К., 1929. – Т. 24. – С. 303-366.

450. Проблемы взаимодействия социальной структуры и воспроизводства населения в России и СССР : Тезисы докладов и сообщений VI Всесоюзной конференции по исторической демографии, Таллин, 17-20 октября 1988 г. / [Редкол.: Ю. А. Поляков (отв. ред.) и др.]. – М. : Институт истории, 1988. – 111, [1] с.

451. Проблемы исторической демографии СССР : [Сборник статей] / АН СССР, Научный совет по исторической географии и картографии и др.; [Ред. А. Д. Колесников]. – Томск : Издательство Томского университета, 1980. – 322 с.

452. Проблемы исторической демографии СССР : Сборник научных трудов / АН СССР, Научный совет по исторической демографии и исторической географии, АН УССР, Институт истории ; [Редкол.: Поляков Ю. А. (отв. ред.) и др.]. - Киев : Наукова думка, 1988. – 164,[1] с.

453. Проблемы исторической демографии СССР [Текст] = Essays in problems of historical demography of the U.S.S.R. : Сборник статей / АН СССР, Научный совет по исторической географии и картографии, АН ЭССР,

Институт истории ; Под ред. доктора исорических наук Р.Н. Пуллата. – Таллин : АН ЭССР, 1977. – 243 с.

454. Проблемы исторической демографии СССР : Период социализма. [Сборник статей] / АН СССР, Научный совет по исторической географии и исторической демографии, АН МССР, Отдел этнографии и искусствоведения; [Редкол.: В. С. Зеленчук (отв. ред.) и др.]. – Кишинев : Штиинца, 1985. – 147 с.

455. Птуха М. Очерки по истории статистики в СССР. – М. : Издательство Академии наук СССР, 1955. – Т. I. Статистическая мысль в России (до конца XVIII в.). – 471 с.

456. Редько Ф. Заселение южного Побережья в конце XVIII в.: 1787-1795 гг. / Ф.А. Редько // Черновицкий университет. 21-я научная сессия. Секция исторических наук. Тезисы докладов. – Черновцы, 1965. – С. 31-34.

457. Редько Ф. Заселение южной Украины во второй половине XVIII в. / Ф.А. Редько // Черновицкий университет. 21-я научная сессия. Тезисы докладов. – Черновцы, 1958. – С. 32-33.

458. Редько Ф. Заселение южной Украины в 30-40-х гг. XVIII в. / Ф.А. Редько // Научный ежегодник Черновицкого университета за 1959 г. Отдельный выпуск исторического факультета. – Черновцы, 1960. – С. 137-141.

459. Редько Ф. Заселення нижнього Подніпров'я і Побужжя в 70-80-х рр. XVIII ст. / Ф.А. Редько // Питання історії СРСР : республіканський міжвідомчий науковий збірник / Державний комітет СРСР по народній освіті, Харківський державний університет ім. О. М. Горького. – Харків, 1973. – Т. 16. – С. 134-140.

460. Редько Ф. Колонізаційна політика російського царизму в південній Україні в кінці XVIII ст. / Ф.А. Редько // Наукові записки Чернівецького університету. – Чернівці, 1955. – Т. 1. – С. 15-39.

461. Редько Ф. Мероприятия царского правительства и заселение южной Украины в 1775-1787 гг. / Ф.А. Редько // Черновицкий университет. 20-я научная сессия. Секция исторических наук. Тезисы докладов. – Черновцы, 1964. – С. 41-44.

462. Рибачок І. Джерела вивчення історичної демографії Волині другої половини XVI – першої половини XVII століття / І.О. Рибачок // Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету. – Запоріжжя, 2009. – Вип. 27. – С. 310-318.

463. Рибачок І. Інвентар «подільських» володінь Януша Острозького 1615 року як джерело до вивчення історії міст / І.О. Рибачок // Наукові записки. Збірник праць молодих вчених та аспірантів. – Т. 17. – К., 2009. – С. 36-47.

464. Сіреджук П. Заселення Галицької землі в XIV – XVIII ст. / П.С. Сіреджук // Український історичний журнал. – К., 1984. – № 6. – С. 81-89.

465. Сіреджук П. З історії заселення Рогатинщини / П.С. Сіреджук // Рогатинська земля: історія та сучасність. – Львів, 1995. – С. 83-86.

466. Сіреджук П. З літопису галицької Гуцульщини / П.С. Сіреджук // Народна творчість і етнографія. – К., 1982. – № 5. – С. 60-63.

467. Сіреджук П. Коли і як заселялось Прикарпаття / П.С. Сіреджук // Жовтень. – Львів, 1984. – № 2. – С. 102-108.

468. Сіреджук П. Народонаселення північного Прикарпаття третьої чверті XVII ст. / П.С. Сіреджук // Історико-географічне вивчення природних та соціально-економічних процесів на Україні. – К., 1988. – С. 57-61.

469. Сіреджук П. Першовитоки: нариси історії заселення Заліщанщини від найдавніших часів до наших днів / П.С. Сіреджук. – К. : [б.в.], 1994. – 107 с.

470. Сіреджук П. Церковні переписи Галицької землі XVIII ст. / П.С. Сіреджук // Історія релігій в Україні: тези доповідей. – К., 1994. – С. 162-164.

471. Скочиляс І. Адміністративно-територіальний устрій Львівської єпархії в першій половині XVIII ст.: межі єпархії, поділ на офіціалати і деканати (спроба картографування) / І.Я. Скочиляс // Картографія та історія України: збірник наукових праць. – Львів–К.–Ньй-Йорк, 2000. – С. 149-169.

472. Скочиляс І. Брацлавський територіальний конфлікт 1747-1754 рр.: правові аргументи, еклезіальні й соціальні практики «впорядкування» географічного простору та історична память / І.Я. Скочиляс // Соціум: Альманах соціальної історії. – К., 2010. – Вип. 9. – С. 174-218.

473. Скочиляс І. Намісницька структура Української церкви на Східному Поділлі (Брацлавщині) (кінець XIV – перша половина XVIII століть) / І.Я. Скочиляс // Записки Наукового товариства імені Шевченка. – Львів, 2010.

– Т. CCLX: Праці Комісії спеціальних (допоміжних) історичних дисциплін. – Кн. 1. – С. 17-44.

474. Скочиляс І. Намісницький поділ Львівсько-Галицько-Кам'янецької православної єпархії на Поділлі в другій половині XVI-XVIII ст. / І.Я. Скочиляс // Наукові праці Кам'янець-Подільського державного університету. Історичні науки. – Кам'янець-Подільський, 2004. – Т. 13. – С. 258-276.

475. Скочиляс І. Південна межа Галицької (Львівської) єпархії у XV-XVIII століттях (історико-географічний аспект) / І.Я. Скочиляс // Український археографічний щорічник. Нова серія. – К., 2009. – Вип. 13/14. – С. 303-325.

476. Скочиляс І. Язловецьке намісництво на Західному Поділлі у XVII - першій половині XVIII століть: територіальний «родовід» та парафіяльна мережа (історико-географічний аспект) / І.Я. Скочиляс // Український археографічний щорічник. Нова серія. – К., 2006. – Вип. 10-11. – С. 222-239.

477. Слабченко М. Малорусский полк в административном отношении: Историко-юридический очерк / М.Е. Слабченко // Записки Императорского Новороссийского университета историко-филологического факультета. – Вып. 1. – Одесса: Техник, 1909. – 4 + 436 + III с.

478. Смуток І. Адміністративно-територіальний устрій королівських маєтків у Галичині XVI – XVIII ст. (Самбірська економія) / І. І. Смуток // Київська старовина. – К., 2000. – № 6. – С. 34-42.

479. Сторожев В. К вопросу о колонизации левобережной Украины / В.Н. Сторожев // Киевская старина. – К., 1890. – № 6. – С. 544-549.

480. Тесленко І. Парафіальний поділ та церковне землеволодіння в Острозькій волості за часів Василя-Костянтина Острозького (1574-1608) / І.А. Тесленко // Наукові записки Національного університету «Острозька Академія». Серія «Історичні науки». – Острог, 2008. – Вип. 13. – С. 205-211.

481. Томашівський С. Погляд на стан людности Львівської землі в половині XVII ст. / С.Т. Томашівський // Жерела до історії України-Руси. – Львів, 1901. – Т. 5: Материяли до істориї Галичини. – Т. 2: Акти з р. 1649-1651. – С. I-LII.

482. Томашівський С. Податкові ухвали за Казиміра Ягайловича в Польщі / С.Т. Томашівський // Записки Наукового товариства імені Шевченка. – Львів, 1897. – Т. XIX. – С. 1-70.

483. Фелонюк А. Правовий статус і просторова локалізація нерухомої власності на передмістях Львова XVIII ст. / А.В. Фелонюк // Історична топографія і соціотопографія України: збірник наукових праць. – Львів, 2006. – С. 365-403.

484. Чорний М. Домініканці / М.І. Чорний // Енциклопедія Львова / За ред. А. Козицького. – Львів : Літопис, 2008. – Т. 2: Д – Й. – С. 124-128.

485. Чорний М. Канонік / М.І. Чорний // Енциклопедія Львова / За ред. А. Козицького. – Львів : Літопис, 2010. – Т. 3: К. – С. 74-76.

486. Чорний М. Формування земельної власності домініканських монастирів Галичини у XIII – першій половині XV ст. / М.І. Чорний // Гуржіївські історичні читання: збірник наукових праць. – Черкаси, 2009. – Вип. 3. – С. 259-263.

487. Чухліб Т. Козацькі компути останньої чверті XVII ст. як джерело вивчення політичної історії правобережної України / Т.В. Чухліб // Українська козацька держава: витоки та шляхи історичного розвитку. Матеріали республіканських історичних читань. – Вип. 4 / НАН України. Інститут історії України; Відп. ред. В. А. Смолій. – К., 1994. – С. 27-37.

488. Шама О. Проблема змін в устроєвій структурі українських земель (до питання про наслідки Люблінської унії 1569 р.) / О.І. Шама // Український історичний збірник: Наук. пр. аспірантів та молодих вчених. – Вип. 1 / НАН України. Інститут історії України; Відп. ред. О. В. Ясь. – К., 1997. – С. 32-44.

489. Швидько Г. Наукова цінність джерел економічно-статистичного характеру: на прикладі ревізьких книг / Г.К. Швидько // Українська археографія: сучасний стан та перспективи розвитку. – К., 1988. – С. 89-91.

490. Швидько А. Структура и особенности переписной книги Черниговского уезда 1666 г. / А.К. Швидько // Проблемы применения количественных методов анализа и классификации источников по отечественной истории. – Днепропетровск, 1988. – С. 80-85.

491. Швидько Г. Цінне джерело з історії Чернігівщини: переписна книга 1666 р. / Г.К. Швидько // 1-а Чернігівська обласна наукова конференція з історичного краєзнавства. Тези доповідей. – Чернігів, 1985. – С. 54-55.

492. Шекун О. Поселенська структура пониззя межиріччя Десни і Дніпра XII – XVII ст. // Святий князь Михайло Чернігівський та його доба. – Чернігів, 1996. – С. 114-115.

493. Шелестов Д. Историческая демография. Учебное пособие для вузов по специальности «История» / Д.К. Шелестов. – М. : Высшая школа, 1987. – 288 с.

494. Юркевич В. Еміграція на схід і залюднення Слобожанщини за Б. Хмельницького / В.Д. Юркевич. – К. : Всеукраїнська Академія наук, 1932. – 20, 192 с.

495. Юркевич В. Звиногородщина в XV-XVI вв. / В.Д. Юркевич // Історично-географічний збірник / Віктор Юркевич. – К., 1927. – Т. 1. – С. 13-22.

496. Яковлев В. К истории заселения Хаджибея: 1789-1795 гг. / В.А. Яковлев. – Одесса : Типография А. Шульце, 1889. – 57, [1] с.

497. [Anonim]. Kiernica // Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich. – Warszawa : nakładem Władysława Walewskiego, 1883. – T. IV : Pod redakcją F. Sulimierskiego, B. Chlebowskiego i W. Walewskiego. – S. 45-46.

498. Anusik Z. O książętach Wiśniowieckich j czasach w których żyli. Suplement do monografii rodu [Recenzja na: Czamańska I. Wiśniowieccy. Monografia rodu. – Poznań, 2007. – 552 s. + 2 tabl.] / Zbigniew Anusik // Przegląd nauk historycznych. – Łódź : Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, 2009. – R. VIII. – № 2. – S. 149-245.

499. Anusik Z. Struktura społeczna szlachty bracławskiej w świetle taryfu podymnego z r. 1629 / Zbigniew Anusik // Przegląd Historyczny. – Warszawa, 1985. – T. 76. – № 2. – S. 233-253.

500. Augustyn M. Przyczynek do badań nad osadnictwem dorzecza górnego Sanu, Strwiąża i Wiaru / Maciej Augustyn // Materiały Muzeum budownictwa ludowego w Sanoku. – Sanok, 1993. – T. 31. – S. 99-115.

501. Baliński M., Lipiński T. Starożytna Polska pod względem historycznym, jeograficznym i statystycznym opisana / Michał Baliński , Tymoteusz Lipiński. – Warszawa : nakład S. Orgelbranda, 1845. – T. 2, cz. 2. – S. [547] – 1431.

502. Bałtruszajtys G. Początki sądownictwa Komisji Skarbu Koronnego / Grażyna Bałtruszajtys // Czasopismo Prawno-Historyczne. – Warszawa, 1969. – T. XXI, z. 2. – S. 101-110.

503. Bałtruszajtys G. Podział czynności komisarzy Komisji Skarbu Koronnego z roku 1766. Przyczynek do dziejów nowożytnej administracji skarbowej w Polsce / Grażyna Bałtruszajtys // Roczniki Dziejów Społecznych i Gospodarczych. – Warszawa, 1972. – T. 33. – S. 89-100.

504. Barącz S. Kronika Oleska / Sadok Barącz // Towarzysz duchowieństwa katolickiego. – Tarnopol, 1864. – T. 1. – S. 396-504.

505. Barącz S. Pamiątki miasta Żółkwi / Sadok Barącz. – Lwów : Drukiem Piotra Pillera, 1852. – 139 s.

506. Barącz S. Założce / Sadok Barącz. – Poznań : [s.n.], 1889. – 31 s.

507. Bieniarzówna J. Projekty reform magnackich w połowie XVIII w. / Janina Bieniarzówna // Przegląd Historyczny. – Warszawa, 1951. – T. XLII. – S. 304-330, 490-491.

508. Blumenstock A. Plany reform skarbowo-wojskowych w pierwszej połowie panowania Zygmunta Starego / Alfred Blumenstock // Przewodnik Naukowy i Literacki. Dodatek do Gazety Lwowskiej. – Lwów, 1888. – T. 16. – S. 216-228.

509. Bobiński W. Województwo kijowskie w czasach Zygmunta III Wazy: studium osadnictwa i stosunków własności ziemskiej / Witold Bobiński. – Warszawa : Kancelaria Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, 2000. – 599 s., [4] k., tabl.

510. Bondyra W. Własność ziemska w województwie bełskim w czasach saskich / Wiesław Bondyra. – Lublin : Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, 2015. – 289 s.

511. Boroda K. O przydatności szesnastowiecznych rejestrów poborowych w badaniach demograficznych / Krzysztof Boroda // Przeszłość Demograficzna Polski. – Wrocław, 2014. – T. 33. – S. 21-38.

512. Bostel F. Żydzi ziemi lwowskiej i powiatu żydaczowskiego w r. 1765 / Ferdynand Bostel // Archiwum komisji historycznej. – Kraków, 1891. – T. 6. – S. 357-378.

513. Brzeczkowski T. Podatki zwyczajne w Polsce w XV wieku / Tadeusz Brzeczkowski // Acta Universitatis Nicolai Copernici. Historia. – Toruń, 1982. – № 18 (128). – S. 39-62.

514. Brzeczkowski T. Ustanawianie podatków nadzwyczajnych w Polsce w XV w. / Tadeusz Brzeczkowski // Roczniki Dziejów Społecznych i Gospodarczych. – Warszawa, 1981. – T. XLII. – S. 77-106.

515. Buczek K. Powołowe-poradlne-podymne / Karol Buczek // Przegląd Historyczny. – Warszawa, 1972. – R. 63. – № 1. – S. 1-30.

516. Budzyński Z. Ludność pogranicza polsko-ruskiego w drugiej połowie XVIII wieku / Zdzisław Budzyński : [w 2 tt.]. – Przemyśl : Tow. Przyjaciół Nauk; Rzeszów : Wyższa Szkoła Pedagogiczna, 1993.
T. 1 : Stan, rozmieszczenie, struktura wyznaniowa i etniczna. – Przemyśl : Towarzystwo Przyjaciół Nauk; Rzeszów : Wyższa Szkoła Pedagogiczna, 1993– 442 s.

517. Budzyński Z. Ludność pogranicza polsko-ruskiego w drugiej połowie XVIII wieku / Zdzisław Budzyński : [w 2 tt.]. – Przemyśl : Towarzystwo Przyjaciół Nauk; Rzeszów : Wyższa Szkoła Pedagogiczna, 1993.
T. 2 : Dokumentacja statystyczna i kartograficzna. – Przemyśl : Towarzystwo Przyjaciół Nauk; Rzeszów : Wyższa Szkoła Pedagogiczna, 1993. – 519 s., [1] k. map.

518. Budzyński Z. Kresy południowo-wschodnie w drugiej połowie XVIII wieku / Zdzisław Budzyński : [w 3 tt.]. – Przemyśl-Rzeszów : Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, 2005.
T. 1 : Statystyka wyznaniowa. – Przemyśl-Rzeszów : Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, 2005. – XXVI, 381 s.

519. Budzyński Z. Kresy południowo-wschodnie w drugiej połowie XVIII wieku / Zdzisław Budzyński : [w 3 tt.]. – Przemyśl-Rzeszów : Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, 2005.
T. 2 : Atlas geograficzno-historyczny. – Przemyśl-Rzeszów : Wydawnictwo Naukowe Towarzystwa Przyjaciół Nauk, 2006. – XII, [63] s.

520. Budzyński Z. Kresy południowo-wschodnie w drugiej połowie XVIII wieku / Zdzisław Budzyński : [w 3 tt.]. – Przemyśl-Rzeszów : Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, 2005.
T. 3 : Studia z dziejów społecznych. – Przemyśl-Rzeszów : Wydawnictwo Naukowe Towarzystwa Przyjaciół Nauk, 2008. – 592 s.

521. Budzyński Z. Sieć cerkiewna ziemi przemyskiej w świetle rejestru poborowego z 1651 roku / Zdzisław Budzyński // Prace Historyczno-Archiwalne. – Rzeszów, 1997. – T. 5. – S. 13-31.

522. Budzyński Z. Sieć cerkiewna ziemi sanockiej w świetle rejestrów poborowych z 1640 i 1655 r. / Zdzisław Budzyński // Rocznik Przemyski. – Przemyśl, 1998. –T. 34. – S. 49-55.

523. Bujak F. Dwa ustępy z geografji historycznej Polski / Franciszek Bujak. Odbitka: Zbiór prac poświęcony przez Towarzystwo geograficzne we Lwowie Eugenjuszowi Romerowi w 40-lecie jego twórczości naukowej. – Lwów, 1934. – S. 570-579.

524. Bujak F. Historja osadnictwa ziem polskich w krótkim zarysie / Franciszek Bujak. – Warszawa : Wydawnictwo Głownego urzędu ziemskiego, 1920. – 63 s.

525. Charewiczowa Ł. Dzieje miasta Złoczowa / Łucja Charewiczowa. – Złoczów : Wydawnictwo Powszechne Towarzystwa Turystyczno Krajoznawczego, 1929. – 220 s.

526. Chłapowski K. Przynależność własnościowa osiedli / Krzysztof Chłapowski // Atlas historyczny Polski. Województwo krakowskie w drugiej połowie XVI wieku / Pod red. H. Rutkowskiego. – Warszawa : Neriton, 2008. – Cz. II : Komentarz, indeksy. – S. 83-113.

527. Chłapowski K. Przynależność własnościowa osiedli / Krzysztof Chłapowski, Anna Dunin-Wąsowiczowa // Atlas historyczny Polski. Województwo sieradzkie i województwo łęczyckie w drugiej połowie XVI wieku / Pod red. H. Rutkowskiego. – Warszawa : Wydawnictwo Instytutu Historii PAN, 1998. – Cz. II: Komentarz, indeksy. – S. 58-70.

528. Chłapowski K. Realizacja reform egzekucji dóbr, 1563-1665. Sprawa zastawow królewszczyzn małopolskich / Krzysztof Chłapowski. – Warszawa : Państwowe Wydawnictwo Nauk, 1984. – 249 s.

529. Chłapowski K. Rylski Franciszek z Wielkiego Rylska h. Ostoja (zm. 1604) / Krzysztof Chłapowski, Halina Kowalska // Polski Słownik Biograficzny. – Wrocław-Warszawa-Kraków : Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk, 1992. – T. XXXIII/4. – Zesz. 139. – S. 493-494.

530. Ciara S. "Realizacja reform egzekucji dóbr 1563-1665. Sprawa zastawów królewszczyzn małopolskich", Krzysztof Chłapowski, Warszawa 1984 :

[recenzja] // Przegląd Historyczny. – Warszawa, 1986. – T. 77. – № 3. – S. 571-573.

531. Cynarski S. Herburt Walenty h. własnego (1524-1572) // Polski Słownik Biograficzny. – Wrocław-Warszawa-Kraków : Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk, 1960-1961. – T. IX/3. – Zesz. 42. – S. 453-455.

532. Cynarski S. Jabłonowski Jan Stanisław h. Prus III (ok. 1600–1647) // Polski Słownik Biograficzny. – Wrocław-Warszawa-Kraków : Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk, 1963. – T. X/2. – Zesz. 45. – S. 220-221.

533. Czamańska I. Wiśniowieccy. Monografia rodu / Ilona Czamańska. – Poznań : Wydawnictwo Poznańskie, 2007. – 552 s., [2] k. tabl.

534. Czapliński W. Koniecpolski Stanisław h. Pobóg (ok. 1594-1646) // Polski Słownik Biograficzny. – Wrocław-Warszawa-Kraków : Zakład Narodowy im. Ossolińskich Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk, 1968. – T. XIII/4. – Zesz. 59. – S. 523-527.

535. Czemeryński K. O dobrach koronnych byłej Reczypospolitej polskiej / Kornel Czemeryński. – Lwów : nakładem autora, 1870. – Dział 1 : O dobrach koronnych byłej Rzeczypospolitej Polskiej. – 290 s.

536. Czeppe M. Potocki Franciszek Piotr h. Pilawa (1745 - 1829) // Polski Słownik Biograficzny. – Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk-Łódź : Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk, 1983. – T. XXVIII/1. – Zesz. 116. – S. 127-132.

537. Dąbkowski P. Podział administracyjny województwa ruskiego i bełzkiego w XV wieku (z mapą) / Przemysław Dąbkowski. – Lwów : Towarzystwo Naukowe, 1939. – VIII, 337 s.

538. Długosz J. Sobieski Jakub h. Janina (1590-1646) // Polski Słownik Biograficzny. – Warszawa-Kraków : Polska Akademia Nauk, Polska Akademia Umiejętności, 2000. – T. XXXIX/4. – Zesz. 163. – S. 483-490.

539. Drozdowski M. Działalność budżetowa sejmu Rzeczypospolitej w czasach saskich / Marian Drozdowski // Roczniki Dziejów Społecznych i Gospodarczych. – Warszawa, 1977. – T. XXXVIII. – S. 115-144.

540. Drozdowski M. Podstawy finansowe działalności państwowej w Polsce 1764-1793 / Marian Drozdowski. – Warszawa-Poznań : Państwowe Wydawnictwo Naukowe, 1975. – 215 s.

541. Dworzaczek W. Ostroróg Jan h. Nałęcz (1565-1622) // Polski Słownik Biograficzny. – Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk : Zakład Narodowy im. Ossolińskich Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk, 1979. – T. XXIV/3. – Zesz. 102. – S. 506-511.

542. Dygdała J. Toruń wobec Komisji Skarbu Koronnego w początkach panowania Stanisława Augusta (1764-1768) / Jerzy Dygdała // Acta Universitatis Nicolai Copernici. – Toruń, 1997. – T. 30 (322). – S. 81-89.

543. Dymnicka-Wołoszyńska H. Potocki Józef h. Pilawa (ok. 1694 - 1764) // Polski Słownik Biograficzny. – Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk-Łódź : Zakład Narodowy im. Ossolińskich Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk, 1983. – T. XXVIII/1. – Zesz. 116. – S. 72-73.

544. Dymnicka-Wołoszyńska H. Potocki Stanisław h. Pilawa (1698 - 1760) // Polski Słownik Biograficzny. – Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk- Łódź : Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk, 1983. – T. XXVIII/1. – Zesz. 116. – S. 156-158.

545. Dz[iedzicki] Lu. Kulparków / Ludwik Dziedzicki // Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich. – Warszawa : nakładem Władysława Walewskiego, 1883. – T. IV : Pod redakcją F. Sulimierskiego, B. Chlebowskiego i W. Walewskiego. – S. 868-869.

546. Dz[iedzicki] Lu. Kutkorz / Ludwik Dziedzicki // Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich. – Warszawa : nakładem Władysława Walewskiego, 1883. – T. IV : Pod redakcją F. Sulimierskiego, B. Chlebowskiego i W. Walewskiego. – S. 954-955.

547. Dz[iedzicki] Lu. Łahodów / Ludwik Dziedzicki // Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich. – Warszawa : nakładem Władysława Walewskiego, 1884. – T. V : Pod redakcją F. Sulimierskiego, B. Chlebowskiego i W. Walewskiego. – S. 575-577.

548. Dz[iedzicki] Lu. Markopol // Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich. – Warszawa : nakładem Władysława Walewskiego, 1885. – T. VI : Pod redakcją B. Chlebowskiego i W. Walewskiego. – S. 125-126.

549. Dz[iedzicki] Lu. Olesko / Ludwik Dziedzicki // Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich. – Warszawa : nakładem Władysława Walewskiego, 1886. – T. VII : Pod redakcją B. Chlebowskiego i W. Walewskiego. – S. 462-471.

550. Dz[iedzicki] Lu. (1) Porzecze Gródeckie al. Wielkie, Lubieńskie; (2) Porzecze Grunt; (3) Porzecze Janowskie; (4) Porzecze Małe al. Malowane, Zawidowskie; (6) Porzecze Zadworne / Ludwik Dziedzicki // Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich. – Warszawa : nakładem Władysława Walewskiego, 1887. – T. VIII : Pod redakcją B. Chlebowskiego i W. Walewskiego. – S. 836-838.

551. Dz[iedzicki] Lu. Sichów / Ludwik Dziedzicki // Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich. – Warszawa : nakładem Władysława Walewskiego, 1889. – T. X : Pod redakcją B. Chlebowskiego i W. Walewskiego. – S. 477.

552. Dz[iedzicki] Lu. Skniłówek / Ludwik Dziedzicki // Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich. – Warszawa : nakładem Władysława Walewskiego, 1889. – T. X : Pod redakcją B. Chlebowskiego i W. Walewskiego. – S. 681.

553. Dz[iedzicki] Lu. Sokolniki / Ludwik Dziedzicki, Bronisław Rozwadowski // Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich. – Warszawa : nakładem Władysława Walewskiego, 1884. – T. XI : Pod redakcją B. Chlebowskiego i W. Walewskiego. – S. 22-23.

554. Dz[iedzicki] Lu. Wyżniany // Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich. – Warszawa : nakładem Władysława Walewskiego, 1895. – T. XIV : Pod redakcją B. Chlebowskiego. – S. 164-165.

555. Dz[iedzicki] Lu. Złoczów // Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich. – Warszawa : nakładem Władysława Walewskiego, 1895. – T. XIV : Pod redakcją B. Chlebowskiego. – S. 628-633.

556. Fastnacht A. Osadnictwo ziemi sanockiej w latach 1340-1650 / Adam Fastnacht. – Wrocław : Zakład Narodowy Imienia Ossolińskich, 1962. – 291 s.

557. Filipczak-Kocur A. Finanse Rzeczypospolitej w latach 1587-1632 / Anna Filipczak-Kocur // Zeszyty Wyższej Szkoły Pedagogicznej im. Powstanców Śląskich w Opolu. Historia. – Opole : Wyższa Szkoła Pedagogiczna im. Powstańców Śląskich w Opolu, 1988. – Zesz. 26. – S. 28-48.

558. Filipczak-Kocur A. Podatki litewskie w swietle uchwał sejmowych, 1587-1632 / Anna Filipczak-Kocur // Acta Universitatis Wratislaviensis. Historia.– Wrocław : Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, 1988. – T. 66. – S. 113-132.

559. Filipczak-Kocur A. Podatki litewskie w świetle uchwał sejmowych, 1632-1648 / Anna Filipczak-Kocur // Zeszyty Wyzszej Szkoly Pedagogicznej w Opolu. Historia. – Opole : Wyższa Szkoła Pedagogiczna im. Powstańców Śląskich w Opolu, 1990. – Zesz. 26. – S. 155-164.

560. Filipczak-Kocur A. Poland-Lithuania before Partition / Anna Filipczak-Kocur // The Rise of the Fiscal State in Europe c. 1200-1815 / Ed. by Richard Bonney. – New York : Oxford University Press, 1999. – S. 443-479.

561. Filipczak-Kocur A. Sejm zwyczajny z roku 1629 / Anna Filipczak-Kocur. – Warszawa-Wrocław : Państwowe Wydawnictwo Naukowe, 1979. – 141 s.

562. Filipczak-Kocur A. Skarb litewski za dwu pierwszych Wazów, 1587-1648 / Anna Filipczak-Kocur. – Wrocław : Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, 1994. – 120, [4], 24 s.

563. Filipczak-Kocur A. Skarb koronny za Władysława IV / Anna Filipczak-Kocur. – Opole : Wyższa Szkoła Pedagogiczna im. Powstańców Śląskich w Opolu, 1991. – 135 s.

564. Filipczak-Kocur A. Skarb koronny za Zygmunta III Wazy / Anna Filipczak-Kocur. – Opole : Wyższa Szkoła Pedagogiczna im. Powstańców Śląskich w Opolu, 1985. – 160 s.

565. Filipczak-Kocur A. Skarb litewski po śmierci Władysława IV // Miscellanea Historico-Archivistica. – Warszawa, 2000. – T. 12. – S. 67-74.

566. Gajecky G. The Cossack Administration of the Hetmanate. Harward Ukrainian Research Institute Harward University / G. Gajecky. – Cambridge, Massachusetts : Harvard Ukrainian Research Institute, 1978. – Vol. 1. – 394 p.

567. Gajecky G. The Cossack Administration of the Hetmanate. Harward Ukrainian Research Institute Harward University / G. Gajecky. – Cambridge, Massachusetts : Harvard Ukrainian Research Institute, 1978. – Vol. 2. – 790 p.

568. Gąsiorowski S. Sobieska z Daniłowiczów Teofila Zofia (1607-1661) // Polski Słownik Biograficzny. – Warszawa-Kraków : Polska Akademia Nauk, Polska Akademia Umiejętności, 1999-2000. – T. XXXIX/3, XXXIX/4. – Zesz. 162, 163. – S. 479-481.

569. Gieysztorowa I. Wstęp do demografii staropolskiej / Irena Gieysztorowa. – Warszawa : Państowe Wydawnictwo Naukowe, 1976. – 310 s.

570. Gieysztorowa I. Źródła i szacunki w badaniach osadnictwa i demografii Polski XVI i XVII w. / Irena Gieysztorowa // Kwartalnik Historii Kultury Materialnej. – Warszawa, 1962. – T. 10. – № 3-4. – S. 575-593.

571. Gmiterek H. Sobieski Marek h. Janina (1549/50-1605) // Polski Słownik Biograficzny. – Warszawa-Kraków : Polska Akademia Nauk, Polska Akademia Umiejętności, 2000. – T. XXXIX/4. – Zesz. 163. – S. 502-504.

572. Guldon Z. Zmiany areału uprawnego i zaludnienia w badaniach nad osadnictwem nowożytnym (W związku z pracą P. Szafrana) / Zenon Guldon // Kwartalnik Historii Kultury Materialnej. – Warszawa, 1962. – R. X. – № 3-4. – S. 653-661.

573. Guldon Z. Źródła i metody szacunków liczebności ludności żydowskiej w Polsce w XVI-XVIII wieku / Zenon Guldon // Kwartalnik Historii Kultury Materialnej. – Warszawa, 1986. – T. 34. – № 2. – S. 249-263.

574. Hejnosz W. Cetner Franciszek z Czertwic h. Przewoza (zm. 1732) // Polski Słownik Biograficzny. – Kraków : nakładem Polskiej Akademji Umiejętności, 1937. – T. XIII/3. – Zesz. 13. – S. 238.

575. Hładyłowicz K. J. Zmiany krajobrazu i rozwój osadnictwa w Wielkopolsce od XIV do XIX wieku / Konstanty Jan Hładyłowicz // Badania z dziejów społecznych i gospodarczych; przedm. nap. Franciszek Bujak. – Lwów : Kasa im. Rektora J. Mianowskiego; Warszawa : Instytut Popierania Polskiej Twórczości Naukowej, 1932. – № 12. – VIII, 256 s., [3] k. mapy złoż. : il.

576. Hładyłowicz K. J. Zmiany krajobrazu w ziemi lwowskiej od połowy XV do poczatku XX w. / Konstanty Jan Hładyłowicz // Studia z historii społecznej i gospodarczej, poświęcone profesorowi F. Bujakowi. – Lwów, 1931. – S. 101-132.

577. Horn M. Chronologia i zasięg najazdów tatarskich na ziemie Rzeczypospolitej Polskiej w latach 1600-1647 / Maurycy Horn // Studia i Materiały do Historii Wojskowości. – Warszawa, 1962. – T. VIII, cz. 1. – S. 3-72.

578. Horn M. Działalność gospodarcza i pozycja materialna Żydów czerwonoruskich w świetle lustracji i inwentarzy z lat 1564–1570 / Maurycy Horn // Biuletyn Żydowskiego Instytutu Historycznego. – Warszawa, 1972. – T. 82. – S. 15-26.

579. Horn M. Epidemie chorób zakaźnych na Rusi Czerwonej w latach 1600-1647 / Maurycy Horn // Studia Historyczne. – Kraków, 1968. – R. XI, zesz. 1. – S. 13-31.

580. Horn M. Miejski ruch osadniczy na Rusi Czerwonej do końca XV w. / Maurycy Horn // Roczniki Dziejów Społecznych i Gospodarczych. – Warszawa, 1974. – T. 35. – S. 49-75.

581. Horn M. Miejski ruch osadniczy na Rusi Czerwonej w 1501-1648 / Maurycy Horn // Zeszyty Naukowe Wyższey Szkoły Pedagogicznej w Opolu. Historia. – Opole, 1975. – Zesz. XIII. – S. 29-49.

582. Horn M. Sieć miejska na Rusi Czerwonej w latach 1340-1648 / Maurycy Horn // Kwartalnik Historii Kultury Materialnej. – Warszawa, 1980. – T. 28. – № 3. – S. 431-433.

583. Horn M. Skutki ekonomiczne najazdów tatarskich z lat 1605-1633 na Ruś Czerwoną / Maurycy Horn. – Wrocław : Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 1964. – 233 s.

584. Horn M. Walka klasowa i konflikty spoleczne w miastach Rusi Czerwonej w latach 1600-1647 na tle stosunków gospodarczych / Maurycy Horn. – Wrocław : Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 1972. – 240 s.

585. Horn M. Zaludnienie województwa Bełskiego w 1630 r. // Roczniki Dziejów Spolecznych i Gospodarskich / Maurycy Horn. – Warszawa, 1960. – T. 21. – S. 67-97.

586. Horn M. Żydzi na Rusi Czerwonej w XVI i pierwszej połowie XVII w. Działalność gospodarcza na tle rozwoju demograficznego / Maurycy Horn. – Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe, 1975 – 330 s.

587. Hrabyk P. Ziemia przemyska i lwowska. Szkic historyczno-geograficzny z mapą / Piotr Hrabyk. Odbitka: Rocznik Przemyski. – Przemyśl, 1921. – T. III (1913-1921). – 31 s., mapa.

588. Janeczek A. Osadnictwo pogranicza polsko-ruskiego: województwo bełskie od schyłku XIV do początku XVII w. / Andrzej Janeczek. – Wrocław : Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 1991. – 386 s.

589. Janeczek A. Osadnictwo województwa bełskiego XIV – XVI ww. w źródłach i historiografii Rusi Czerwonej / Andrzej Janeczek // Kwartalnik Historii Kultury Materialnej. – Warszawa, 1982. – T. 30. – № 1. – S. 67-81.

590. Janeczek A. Polska ekspansja osadnicza w ziemi lwowskiej w XIV – XVI w. / Andrzej Janeczek // Przegląd Historyczny. – Warszawa, 1978 – T. 69. – № 4. – S. 597-622.

591. Jawor G. Osady prawa wołoskiego i ich mieszkańcy na Rusi Czerwonej w późnym średniowieczu / Grzegorz Jawor. – Lublin : Wydawn. Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, 2000. – 223 s.

592. Karbownik H. Ciężary stanu duchownego w Polsce od roku 1381 do połowy XVII wieku / Henryk Karbownik. – Lublin : Towarzystwo Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, 1980. – 178 s.

593. Karwasińska J. Archiwa skarbowe dawnej Rzeczypospolitej / Jadwiga Karwasińska // Straty archiwów i bibliotek warszawskich w zakresie rękopiśmiennych źródeł historycznych. – T. I. Archiwum Główne Akt Dawnych. – Warszawa, 1957. – S. 70-125.

594. Kędelski M. Zaludnienie prawobrzeżnej Ukrainy w drugiej połowie XVIII wieku / Mieczysław Kedelski // Przeszłość Demograficzna Polski. – Warszawa, 1990. – T. 18. – S. 53-91.

595. Kiryk F. Odrowąż Piotr ze Sprowy i Zagórza h. Odrowąż (zm. 1450) // Polski Słownik Biograficzny. – Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk : Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk, 1978. – T. XXIII/3. – Zesz. 98. – S. 551-555.

596. Kisielewski W. Reforma książąt Czartoryskich na sejmie konwokacyjnym roku 1764. – Sambor : nakładem autora, 1880. – 305 s.

597. Kleczyński J. Pogłówne generalne w Polsce i oparte na nim popisy ludności / Józef Kleczyński. Odbitka: Rozprawy Wydziału Historyczno-Filozoficznego Polskiej Akademii Umiejętności. – Seria 2, t. V (XXX). – Kraków : nakladem Akademii Umiejetnosci, 1894. – [2], 23 s.

598. Konopczyński W. Czartoryski August Aleksander, książę (1697-1782) // Polski Słownik Biograficzny. – Kraków : nakładem Polskiej Akademji Umiejętności, 1937. – T. IV/1. – Zesz. 16. – S. 272-275.

599. Kościałkowski S. Z dziejów Komisji Skarbowej Litewskiej w początkach panowania Stanisława Augusta 1765-1780 / Stanisław Kościałkowski // Ateneum Wileńskie. – Wilno, 1924. – T. 2. – S. 371-408.

600. Kowalska H. Ożga Piotr z Ossy h. Rawicz (zm. 1623) / Halina Kowalska // Polski Słownik Biograficzny. – Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk : Zakład Narodowy Imienia Ossolińskich, Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk, 1979. – T. XXIV/4. – Zesz. 103. – S. 686-688.

601. Krakowski B. Kossakowska Katarzyna z Potockich (1722–1803) // Polski Słownik Biograficzny. – Wrocław-Warszawa-Kraków : Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk, 1969. – T. XIV/2. – Zesz. 61. – S. 255-260.

602. Krętosz J. Archidiecezja lwowska obrządku łacińskiego w okresie józefinizmu, 1772-1815 / Józef Krętosz. – Katowice : Księgarnia Św. Jacka, 1996. – 365 s.

603. Krętosz J. Organizacja archidiecezji Lwowskiej obrządku łacinskiego od XV wieku do 1772 roku / Józef Krętosz. – Lublin : Towarzystwo Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, 1986. – 366 s.

604. Kucharski W. Ludność ziemi sanockiej na schyłku XVIII w. (w świetle protokolu magistratu sanockiego) : pryczynek do historyi Sanoka / Władysław Kucharski. – Sanok : [s.n.], 1907. – 63 s.

605. Kuklo C. Demografia Rzeczypospolitej przedrozbiorowej / Cezary Kuklo ; Instytut Historii Polskiej Akademii Nauk. – Warszawa : Wydawnictwo DiG, 2009. – 521 s.

606. Kuklo C. Źródła i badania nad zaludnieniem i ruchem naturalnym Polski przedrozbiorowej / Cezary Kuklo // Historia Polski w liczbach / pod. red. dr. F. Kubiczeka i prof. dr. hab. Andrzeja Jezierskiego. – Warszawa : Główny Urząd Statystyczny, 1994. – S. 3-11.

607. Kułakowskyj P. Kolonizacja Kijowszczyzny i Czernihowszczyzny (1569-1648) / Petro Kułakowskyj // Modernizacja struktur władzy w warunkach opóźnienia. Europa Środkowa i Wchodnia na przełomie średniowiecza i czasów nowożytnych. Colloquia Instytutu Historycznego Uniwersytetu Warszawskiego. – Warszawa, 1999. – Vol. I. – S. 127-141.

608. Kumor B. Ożga Jan Samuel h. Rawicz (ok. 1680-1756) / Bolesław Kumor // Polski Słownik Biograficzny. – Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk : Zakład Narodowy Imienia Ossolińskich, Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk, 1979. – T. XXIV/4. – Zesz. 103. – S. 685-686.

609. Kutrzeba S. Szos królewski w Polsce w XIV i XV w. / Stanisław Kutrzeba. Odbitka: Przegląd Polski. – Warszawa : nakładem autora, 1900. – R. 34. – T. 3. – 48 s.

610. Kutrzeba S. Taryfy celne i polityka celna w Polsce od XIII do XV wieku / Stanisław Kutrzeba // Ekonomista. – Warszawa, 1902. – T. I, zesz. 1-2. – S. 33-48, 187-211.

611. Lasocki Z. Cetner Aleksander (zm. 1675) // Polski Słownik Biograficzny. – Kraków : nakładem Polskiej Akademji Umiejętności, 1937. – T. III/3. – Zesz. 13. – S. 236-237.

612. Link-Lenczowski A. Potocki Józef h. Pilawa (1673 – 1751) // Polski Słownik Biograficzny. – Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk-Łódź : Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk, 1983. – T. XXVIII/1. – Zesz. 116. – S. 59-72.

613. Link-Lenczowski A. Potocki Stefan h. Pilawa (zm. 1730) // Polski Słownik Biograficzny. – Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk-Łódź : Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk, 1983. – T. XXVIII/1. – Zesz. 116. – S. 180-183.

614. Link-Lenczowski A. Sieniawski Adam Mikołaj h. Leliwa (1666-1726) // Polski Słownik Biograficzny. – Warszawa-Kraków : Polska Akademia Nauk, Drukarnia Uniwersytetu Jagiellońskiego, 1996. – T. XXXVII/1. – Zesz. 152. – S. 105-115.

615. L[ubomirski] J. T. Północno-wschódnie wołoskie osady / Jan Tadeusz Lubomirski // Biblioteka Warsawska. – Warszawa, 1855. – T. IV. – S. 1-56.

616. Lubomirski J. T. Trzy rozdziały z historyi skarbowości w Polsce, 1507-1532 / Jan Tadeusz Lubomirski. – Kraków : W Drukarni Uniwersytetu Jagiellońskiego, 1868. – [2], 104 s.

617. Łaszczyńska O. Ród Herburtów w wiekach średnich / Olga Łaszczyńska. – Poznań : nakładem Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk, 1948. – S. [337]-480.

618. Majewski W. Ostroróg Mikołaj h. Nałęcz (1593-1651) // Polski Słownik Biograficzny. – Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk : Zakład Narodowy im. Ossolińskich Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk, 1979. – T. XXIV/3. – Zesz. 102. – S. 515-519.

619. Makarski W. Nazwy miescowości dawnej ziemi przemyskiej / Władysław Makarski. – Lublin: Towarzystwo Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, 1999. – 430 s.

620. Marzec A. Kartoteka Słownika Historyczno–Geograficznego ziemi lwowskiej w średniowieczu i w czasach wczesnonowożytnych / Andrzej Marzec // Studia Źródłoznawcze. – Warszawa, 2009. – T. XLVII. – S. 175-181.

621. Markowski B. Administracja skarbowa w Polsce / Bolesław Markowski. – Warszawa : Wyższa Szkoła Handlowa, 1931. – 454, VI s.

622. Matuszewski J. Przywileje i polityka podatkowa Ludwika Węgierskiego w Polsce / Jacek Matuszewski. – Łódź : Uniwersytet Łódzki, 1983. – 255 s.

623. Myhajłowskyj W. Nużny człowiek. Szkic do dziejów starostwa Kamienieckiego w drugiej połowie XVI wieku / Witalij Mychajłowskyj // Historia vero testis temporum. Księga honorowa ku czi prof. Krzysztofa Baczkowskiego. – Kraków, 2008. – S. 527-533.

624. Nagielski M. Sieniawski Adam Hieronim (1576–1619) // Polski Słownik Biograficzny. – Warszawa-Kraków : Polska Akademia Nauk, Drukarnia Uniwersytetu Jagiellońskiego, 1996. – T. XXXVII/1. – Zesz. 152. – S. 100-102.

625. Ohanowicz A. Ciężary państwowe duchowieństwa w Polsce w drugiej połowie XV i w początkach XVI w. (1447-1530). Studia nad historią prawa polskiego / Alfred Ohanowicz ; Red. O. Balzer. – Lwów : Towarzystwo dla Popierania Nauki Polskiej, 1911. – T. III, z. 3. – 80 s.

626. Pałucki W. Drogi i bezdroża skarbowości polskiej XVI i pierwszej połowy XVII w. / Władysław Pałucki. – Wrocław : Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 1974. – 308 s.

627. Pałucki W. Przynależność własnościowa osad / Władysław Pałucki // Atlas historyczny Polski. Mazowsze w drugiej połowie XVI wieku / Pod red. W. Pałuckiego. – Warszawa : Wydawnictwo Instytutu Historii PAN, 1973. – Cz. II: Komentarz, indeksy. – S. 88-102.

628. Pałucki W. Reformy skarbowe Sejmu Egzekucyjnego 1562/63 / Władysław Pałucki // Studia Historyczne. Księga jubileuszowa z okazji 70 rocznicy urodzin prof. dr. S. Arnolda. – Warszawa : [s. n.], 1965. – S. 301-313.

629. Pawiński A. Skarbowość w Polsce i jej dzieje za Stefana Batorego / Adolf Pawiński // Źródła dziejowe. – Warszawa : Skład Główny u Gebethnera i Wolffa, 1881. – T. VIII. – XV, IX, 470 s.

630. Persowski F. Osadnictwo w dorzeczu średniego biegu Sanu / Franciszek Persowski // Studia z historii spolecznej i gospodarczej poświeczone prof. F. Bujakowi. – Lwów, 1931. – S. 83-99.

631. Persowski F. Osady na prawie ruskiem, polskiem, niemieckiem i wołoskiem w ziemi lwowskiej. Studjum z dziejów osadnictwa / Franciszek Persowski ; Badania z dziejów społecznych i gospodarczych, pod redakcją prof. F. Bujaka. – Lwów : Kasa im. rektora J. Mianowskiego; Instytut popierania polskiej twórczości naukowej, 1926. – 160 s.

632. Piotrowski S. Uchwały podatkowe sejmiku generalnego wiszeńskiego 1572-1772 / Stanisław Piotrowski // Studia nad historią prawa polskiego pod red. O. Balzera. – T. XIII, zesz. 4. – Lwów, 1932. – 108 s.

633. Plewczyński M. Sieniawski Hieronim (Jarosz) h. Leliwa (1519-1582) // Polski Słownik Biograficzny. – Warszawa-Kraków : Polska Akademia Nauk, Drukarnia Uniwersytetu Jagiellońskiego, 1996. – T. XXXVII/1. – Zesz. 152. – S. 119-122.

634. Plewczyński M. Sieniawski Mikołaj h. Leliwa (1489-1569) // Polski Słownik Biograficzny. – Warszawa-Kraków : Polska Akademia Nauk, Drukarnia Uniwersytetu Jagiellońskiego, 1996. – T. XXXVII/1. – Zesz. 152. – S. 123-130.

635. Pociecha W. Bona Sforca d'Aragona (1494-1557) // Polski Słownik Biograficzny. – Kraków : Zakład Narodowy Imienia Ossolińskich, Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk, 1936. – T. II/1. – Zeszyt 1. – S. 288-294.

636. Poniat R. Strategie karier urzędników podlaskich w XVIII wieku / Radosław Poniat // Nad społeczeństwom staropolskim. – Białystok : Ośrodek Badań Europy Środkowo-Wschodniej; Zakład Historii Nowożytnej, Instytut Historii; Uniwersytet w Białymstoku, 2007. – T. 1 : Kultura – instytucje – gospodarka w XVI-XVIII stuleciu / Red. P. Łopatecki, W. Walczak. – S. 169-192.

637. Poraziński J. Sobieski Aleksander Benedykt Stanisław h. Janina (1677-1714) // Polski Słownik Biograficzny. – Warszawa-Kraków : Polska Akademia Nauk, Polska Akademia Umiejętności, 2000. – T. XXXIX/4. – Zesz. 163. – S. 481-483.

638. Poraziński J. Sobieski Jakub Ludwik h. Janina (1667-1737) // Polski Słownik Biograficzny. – Warszawa-Kraków : Polska Akademia Nauk, Polska Akademia Umiejętności, 2000. – T. XXXIX/4. – Zesz. 163. – S. 490-496.

639. Poraziński J. Sobieski Konstanty Władysław (1680-1726) // Polski Słownik Biograficzny. – Warszawa-Kraków : Polska Akademia Nauk, Polska Akademia Umiejętności, 2000. – T. XXXIX/4. – Zeszyt 163. – S. 499–502.

640. Prochaska A. Czyszki koło Lwowa: w pięćsetną rocznicę utworzenia parafii rzymsko-katolickiej / Antoni Prochaska. – Lwów : nakładem Bractwa Czyszeckiego, 1920. – 142, [1] s.

641. Prochaska A. Jaśliska, miasteczko i klucz biskupów przemyskich / Antoni Prochaska // Przewodnik Naukowy i Literacki. – Lwów, 1889. – R. XVII. – S. 58-77, 181-188, 263-270, 368-375, 464-473, 563-572, 650-662.

642. Przyboś A. Koniecpolski Aleksander h. Pobóg (1620-1659) // Polski Słownik Biograficzny. – Wrocław-Warszawa-Kraków : Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk, 1968. – T. XIII/4. – Zesz. 59. – S. 513-516.

643. Przyboś A. Koniecpolski Stanisław h. Pobóg (ur. po 1643-1682) // Polski Słownik Biograficzny. – Wrocław-Warszawa-Kraków: Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk, 1968. – T. XIII/4. – Zesz. 59. – S. 527-528.

644. Przyboś A. Ożga Piotr z Ossy h. Rawricz (zm. 1671) / Adam Przyboś // Polski Słownik Biograficzny. – Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk : Zakład Narodowy Imienia Ossolińskich, Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk, 1979. – T. XXIV/4. – Zesz. 103. – S. 688-690.

645. Przyboś K. Granice ziemi lwowskiej w czasach nowożytnych (wraz z powiatem żydaczowskim) / Kazimierz Przyboś // Rocznik Przemyski. – Przemyśl : Towarzystwo Przyjaciół Nauk w Przemyślu, 1999. – T. XXXV, zesz. 4. – S. 3-13.

646. Przyboś K. Granice ziemi przemyskiej w czasach nowożytnych / Kazimierz Przyboś // Rocznik Przemyski. – Przemyśl : Towarzystwo Przyjaciół Nauk w Przemyślu, 1993. – T. XXXVI, zesz. 3. – S. 297-311.

647. Przyboś K. Granice ziemi sanockiej w czasach nowożytnych / Kazimierz Przyboś // Rocznik Przemyski. – Przemyśl : Towarzystwo Przyjaciół Nauk w Przemyślu, 1996. – T. XXXII, zesz. 1. – S. 21-30.

648. Przyboś K. Struktura majątkowa szlachty ziemi przemyskiej (w świetle rejestru poborowego z 1651 r) / Kazimierz Przyboś // Śląski Kwartalnik Historyczny Sobótka. – Wrocław, 1992. – T. 47. – № 1-2. – S. 199-209.

649. Puczyński B. Ludność Brzeżan i okolicy w XVII i XVIII w. / Bohdan Puczyński // Przeszłość Demograficzna Polski. – Warszawa, 1971. – T. 4. – S. 177-214.

650. Puczyński B. Ludność Brzeżan i okolicy w XVII i XVIII wieku, cz. II : Ruch naturalny ludności / Bohdan Puczyński // Przeszłość Demograficzna Polski. – Warszawa, 1972. – T. 5. – S. 15-64.

651. Puczyński B. Ludność Brzeżan i okolicy w XVII i XVIII wieku, cz. III : Zaludnienie oraz struktura ludności według płci, wieku i stanu cywilnego / Bohdan Puczyński // Przeszłość Demograficzna Polski. – Warszawa, 1973. – T. 6. – S. 3-52.

652. Rawita-Gawroński F. Przyczynek do kołonozacji i historyi Polesia kijowskiego / Franciszek Rawita-Gawroński // Dodatek miesięczny do czasopisma «Przegląd Tygodniowego Życia Społecznego, Literatury i Sztuk Pięknych». – Warszawa, 1888. – № 3. – S. 344-362.

653. R[ozwadowski] B. Brody // Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich. – Warszawa : nakładem Filipa Sulimierskiego i Władysława Walewskiego, 1880. – T. I : Pod redakcją F. Sulimierskiego, B. Chlebowskiego i W. Walewskiego. – S. 372-375.

654. R[ozwadowski] B. Gliniany // Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich. – Warszawa : nakładem Filipa Sulimierskiego i Władysława Walewskiego, 1881. – T. II : Pod redakcją F. Sulimierskiego, B. Chlebowskiego i W. Walewskiego. – S. 583-585.

655. Rutkowski J. Klucz brozowski biskupstwa przemyskiego w XVIII wieku / Jan Rutkowski. – Kraków : nakładem Akademii Umiejetności; z funduszu Nestora Bucewicza, 1910. – 210 s.

656. Rutkowski J. Skarbowość polska za Aleksandra Jagiellończyka / Jan Rutkowski // Kwartalnik Historyczny. – Lwów, 1909. – Zesz. 1-2. – S. 1-78.

657. Rybarski R. Podatek akcyzy z czasów Jana Kazimierza i Michała Korybuta / Roman Rybarski // Studia ku czci Stanisława Kutrzeby. – T. I. – Kraków, 1938. – S. 403-428.

658. Rybarski R. Skarbowość Polski w dobie rozbiorów / Roman Rybarski. – Kraków : nakładem Polskiej Akademii Umiejętności, 1937. – 473 s.

659. Schneider A. Staresioło pod Lwowem / Antoni Schneider // Dodatek Miesięczny do Gazety Lwowskiej: poswięcony historyi, statystyce i ekonomii

krajowej. – Rok I. – T. II. – Zesz. 5. – Maj 1872. – Lwów, 1872. – S. 3-15; Zesz. 6. – Czerwiec 1872. – S. 68-80.

660. Sikora F. Sieniawski Gunter, właściwie Gunter, Guncerz z Sieniawy i Wojniłowa h. Leliwa (zm. ok. 1494) // Polski Słownik Biograficzny. – Warszawa-Kraków : Polska Akademia Nauk, Drukarnia Uniwersytetu Jagiellońskiego, 1996. – T. XXXVII/1. – Zesz. 152. – S. 118-119.

661. Socha Z. Hiberna. Studia z dziejów skarbowości w dawnej Polsce / Zbigniew Socha. – Lwów : nakładem Towarzystwa Naukowego, 1937. – [2], 118 s.

662. Sochaniewicz S. Wójtowstwa i sołtystwa pod względem prawnym i ekonomicznym w ziemi lwowskiej / Stefan Sochaniewicz, Oswald Balzer. – Lwów : nakładem Towarzystwa naukowego, 1921. – 415 s. – (Studia nad historią prawa polskiego, t. 7).

663. Sokalski M. Stadnicki Stanisław z Ożomli na Lesku h. Szreniawa (zm. 1610) // Polski Słownik Biograficzny. – T. XLI/3. – Zesz. 170. – Warszawa-Kraków, 2002. – S. 432-436.

664. Stańczak E. Kamera saska za czasów Augusta II / Edward Stańczak. – Warszawa : Państwowe Wydawnictwo Naukowe, 1973. – 221 s.

665. Stelmasiak J. Protokoły ofiary 10 grosza i 20 grosza (Korona) / Jerzy Stelmasiak // Roczniki Dziejów Społecznych i Gospodarczych. – Warszawa, 1932. – T. II. – S. 39-55.

666. Sucheni-Grabowska A. Losy egzekucji dóbr w Koronie w latach 1574-1650 / Anna Sucheni-Grabowska // Kwartalnik Historyczny. – Warszawa, 1973. – R. 80, zesz. 1. – S. 3-19.

667. Sucheni-Grabowska A. Monarchia dwu ostatnich Jagiellonów a ruch egzekucyjny / Anna Sucheni-Grabowska. Cz. I. Geneza egzekucji dóbr. – Wrocław : Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 1974. – 302 s.

668. Sucheni-Grabowska A. Odbudowa domeny królewskiej w Polsce 1504-1548 / Anna Sucheni-Grabowska / [Wyd. drugie]. – Warszawa : Muzeum Historii Polski, 2007. – 286 s.

669. Sucheni-Grabowska A. Próby "aukcji" dochodów z dóbr domeny królewskiej w świetle lustracji lat 1615-1620 / Anna Sucheni-Grabowska // Przegląd Historyczny. – Warszawa, 1967. – T. LVIII, zesz. 2. – S. 221-242.

670. Sucheni-Grabowska A. Walka o wymiar i przeznaczenie kwarty w końcu XVI i na początku XVII w. / Anna Sucheni-Grabowska // Przegląd Historyczny. – Warszawa, 1965. – T. LVI, zesz. 1. – S. 24-45.

671. Szafran P. Osadnictwo historycznej Krajny w XVI-XVIII w. (1511-1772) / Przemysław Szafran. – Gdańsk : Gdańskie Towarzystwo naukowe, 1961. – 249 s.

672. Szczygielski W. Potocki Wincenty h. Pilawa (zm. 1825) // Polski Słownik Biograficzny. – Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk-Łódź : Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk, 1985. – T. XXVIII/2. – Zesz. 117. – S. 227-229.

673. Szczygieł R. Lokacje miast w Polsce XVI wieku / Ryszard Szczygieł. – Lublin : Uniwersytet Marii Curie Skłodowskiej; Wydział Humanistyczny, 1989. – 358 s., [1] k. map

674. Szulc T. O dysponowaniu wpływami z podatków nadzwyczajnych w Polsce XV wieku / Tadeusz Szulc // Kwartalnik Historyczny. – Warszawa, 1992. – № 2. – S. 39-55.

675. Szulc T. Przeznaczenie a wydatkowanie kwot z podatków nadzwyczajnych z dóbr szlacheckich w Polsce XV wieku / Tadeusz Szulc // Kwartalnik Historyczny. – Warszawa, 1993. – R. 100. – № 2. – S. 15-26.

676. Szyszka J. Kształtowanie się podziałów terytorialnych Rusi Czerwonej na przykładzie ziemi lwowskiej / Janusz Szyszka // Średniowiecze Polskie i Powszechne / Pod red. J. Sperki i B. Czwojdrak. – T. 3 (7). – S. 120-140.

677. Szyszka J. Monarsze nadania dóbr ziemskich na rzecz mendykantów i innych instytucji kościelnych w ziemi lwowskiej w średniowieczu / Janusz Szyszka // Inter oeconomiam coelestem et terrenam. Mendykanci a zagadnienia ekonomiczne / Pod red. W. Długokęckiego, T. Gałuszki. – Kraków : Esprit, 2011. – S. 239-257.

678. Szyszka J. Terytorium i infrastruktura gospodarcza starostwa gródeckiego do połowy XVI wieku / Janusz Szyszka // Narodziny Rzeczypospolitej. Studia z dziejów średniowiecza i czasów wczesnonowożytnych. – Kraków : Towarzystwo Naukowe "Societas Vistulana", 2012. – T. 1 / pod red. W. Bukowskiego, T. Jurka. – S. 671-717.

679. Śliwa T. Sytuacja prawna i materialna duchowieństwa parafialnego obrządku greckiego w królewszczyznach ziemi przemyskiej i sanockiej w połowie XVII

wieku, w świetle lustracji / Tadeusz Śliwa // Premislia Christiana. – Przemyśl, 2006/2007. – T. 12.– S. 437-464.

680. Święcki T. Opis starożytnej Polski. – Warszawa : [s. n.], 1828. – T. 1. – [14], 456, [12] s., [2] k. tabl.

681. Świtalski Z. Cło od pieniędzy wywożonych za granicę Rzeczypospolitej w latach 1598-1659 / Zbigniew Świtalski // Przegląd Historyczny. – T. LI, zesz. 1. – S. 24-32.

682. Tomczak A. Walenty Dembiński, kanclerz egzekucji (ok. 1504 – 1584) / Andrzej Tomczak // Roczniki Towarzystwa Naukowego w Torunku. – Toruń, 1963. – T. 67, zesz. 2. – 191 s.

683. Waschko S. Celnictwo w Polsce przedrozbiorowej / Stanisław Waschko. – Sopot : nakładem Wyższej Szkoły Ekonomicznej, 1960. – 236 s.

684. Weyman S. Cła i drogi handlowe w Polsce piastowskiej / Stefan Weyman. – Poznań : Poznańske Towarzystwo Przyjaciół Nauk, 1938. – 144 s. – (Prace Komisji Historycznej. – T. 13).

685. Weyman S. Pierwsze ustawy pogłównego generalnego w Polsce (rok 1498 i 1520) na tle ówczesnego systemu podatkowego / Stefan Weyman // Roczniki Dziejów Społecznych i Gospodarczych. – Warszawa, 1956. – T. XVIII. – S. 5-15.

686. Widajewicz J. Powołowe-poradlne: danina ludności wiejskiej w dobie Piastowskiej / Józef Widajewicz. – Lwów : nakładem Towarzystwa dla popierana nauki polskiej, 1913. – [2], 145, [1] s.

687. Wimmer J. Wojsko i skarb Rzeczypospolitej u schyłku XVI i w pierwszej połowie XVII wieku / Jan Wimmer // Studia i Materialy do Historii Wojskowosci. – Warszawa, 1968. – T. 14. – S. 3-91.

688. Wurm D. Z dziejów żydowstwa brodzkiego za czasów dawniej Rzeczypospolitej Polskiej / Dawid Wurm. Z przedmową prof. dra Majera Bałabana. – Brody : Gmina Wyznaniowa Żydowska, 1935. – 7, [1], 116, [2] s., [2] k. tabl.

689. Wyczański A. Z dziejów reform skarbowo-wojskowych za Zygmunta I / Andrzej Wyczański // Przegląd Historyczny. – Warszawa, 1952. – T. XLIII, zesz. 3. – S. 287-304.

690. Zamorski B. Kronika Pomorzańska: według źródeł miejscowych opowiedziana / Bronisław Zamorski. – Lwów : nakładem autora, 1867. – 184 s.

691. Zieliński F. Poszukiwania historyczne nad finansami polskimi w XIV i XV w. / Feliks Zieliński // Biblioteka Warszawska. – Warszawa, 1849. – T. 3. – S. 553-585.

692. Źródła dziejowe : [w XXIV tt.] – Warszawa : Emil Skiwski, 1876.
T. 17, cz. 2. Polska XVI wieku pod względem geograficzno-statystycznym. T. 6, cz. 2. Podlasie / [wyd. Aleksander Jabłonowski]. – Warszawa : Skład Główny u Gebethnera i Wolffa, 1909. – [10], 252, XXXV s.

693. Źródła dziejowe : [w XXIV tt.] – Warszawa : Emil Skiwski, 1876.
T. 18, cz. 2. Polska XVI wieku pod względem geograficzno-statystycznym. T. 7, cz. 2. Ruś Czerwona / [wyd. Aleksander Jabłonowski]. – Warszawa : Skład Główny u Gebethnera i Wolffa, 1903. – [6], III, [1], 491, 33 s.

694. Źródła dziejowe : [w XXIV tt.] – Warszawa : Emil Skiwski, 1876.
T. 22. Polska XVI wieku pod względem geograficzno-statystycznym. T. 3. Ukraina (Kijów i Podole) / [wyd. Aleksander Jabłonowski]. – Warszawa : Skład Główny u Gebethnera i Wolffa, 1897. – 736, LIX s.

695. Żelewski R. Herburt Jan h. własnego (po 1524-1577) // Polski Słownik Biograficzny. – Wrocław-Warszawa-Kraków: Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk, 1960-1961. – T. IX/3. – Zesz. 42. – S. 440-442.

696. Żytkowicz L. Prace nad wydawnictwem lustracji królewszczyzn / Leonid Żytkowicz // Kwartalnik Historyczny. – Warszawa, 1959. – R. LXVI. – № 1. – S. 269-272.

КАРТОГРАФІЧНІ МАТЕРІАЛИ

697. Administrativ-Karte von den Königreichen Galizien und Lodomerien mit dem Grossherzogthume Krakau und den herzogthümern Auschwitz, Zator und Bukowina in 60 Blätte n, C.R. von Kummersberg, 1:115 000. – Bl. 12: Umgebungen von Bełz, Rawa Ruska, Żółkiew, Niemirów und Narol. – Wien : Verlag und Eigenthum von Artaria & Co., 1855.

698. Administrativ-Karte von den Königreichen Galizien und Lodomerien mit dem Grossherzogthume Krakau und den herzogthümern Auschwitz, Zator und Bukowina in 60 Blätte n, C.R. von Kummersberg, 1:115 000. – Bl. 21:

Umgebung von Lemberg). – Wien : Verlag und Eigenthum von Artaria & Co., 1855.

699. Administrativ-Karte von den Königreichen Galizien und Lodomerien mit dem Grossherzogthume Krakau und den herzogthümern Auschwitz, Zator und Bukowina in 60 Blätte n, C.R. von Kummersberg, 1:115 000. – Bl. 23: Umgebungen von Olesko, Podkamień, Złoczów und Założce. – Wien : Verlag und Eigenthum von Artaria & Co., 1855.

700. Administrativ-Karte von den Königreichen Galizien und Lodomerien mit dem Grossherzogthume Krakau und den herzogthümern Auschwitz, Zator und Bukowina in 60 Blätte n, C.R. von Kummersberg, 1:115 000. – Bl. 32: Umgebungen von Bóbrka, Przemyślany, Chodorów und Rohatyn. – Wien : Verlag und Eigenthum von Artaria & Co., 1855.

701. Jabłonowski A. Atlas historyczny Rzeczypospolitej Polskiej: Ziemie Ruskie: Epoka przełomu z wieku XVI-go na XVII-sty. Warszawa; Wiedeń : Akademia Umiejętości w Krakowie, 1889-1904.

702. Mapa Taktyczna Polska, Skala 1:100000. – Warszawa : Wojskowy Instytut Geograficzny, 1935. – Pas48-Słup39 (Kamionka Strumiłowa).

703. Mapa Taktyczna Polska, Skala 1:100000. – Warszawa : Wojskowy Instytut Geograficzny, 1935. – Pas49-Słup37 (Gródek Jagielloński).

ДОДАТКИ

Додаток А
Заставлені староства Львівської землі (за даними А. Сухені-Ґрабовської).

Тенута	Правовий статус в 1507 році	Правовий статус в 1548 р.	Тенутарій (державець)
Городок	застава	оренда «до вірних рук»	Войцех Лісовський, стрийський войський
Кам'янка	частина Львівського староства, підпорядкована королівській казні	оренда «до вірних рук»	Ян Рихтицький
Львів	підпорядкована королівській казні	оренда	Миколай Одновський, пізніше краківський воєвода
Вишня	частина Львівського староства, підпорядкована королівській казні	тимчасове користування	Пьотр Кміта, маршал коронного війська, краківський воєвода

Примітки: Tabela 7. Wykaz tenut. Domena ziemska około poł. XVI w. // Sucheni-Grabowska A. Odbudowa domeny królewskiej w Polsce 1504-1548 / Wyd. drugie. – S. 196-197.

Додаток Б

Особи, делеговані для проведення люстраційних акцій у Львівській землі.

№ п/п	Рік	Імена та уряди люстраторів	Згадка в джерелі
1.	1564-1565	**Варшавський сейм 1563-1564 рр.** **від короля:** рогозинський староста Криштоф Соколовський, іноврoцлавський каштелян; **від сенату:** гостинський староста Адам Джевіцький; **від посольської ізби:** хенцінський староста Станіслав Дембєньський	[203, с. 25]
2.	1569-1570	**Люблінський сейм 1569 р.** **від короля:** [Миколай] Малоховський, королівський секретар; **від сенату:** [Никодим] Ленкіньський, накельський каштелян; **від посольської ізби:** Миколай Ґжибовський, варшавський підкоморій.	[203, с. 97]
3.	1601-1602	**Варшавський сейм 1598 р.** **від короля:** Войцех Боболя, коморник **від сенату:** Станіслав Боковський, ленчицький каштелян **від посольської ізби:** Щенсни Криський	[203, с. 386]
4.	1615-1616	**Варшавський сейм 1611 р.** **від короля:** Гієронім Мілоньський, королівський секретар **від сенату:** [Станіслав Ваповський [236, с. 203]], перемишльський каштелян **від посольської ізби:** [???] Вільгостовський, бжеський стольник	[204, с. 21]
5.	1616-1617	**Варшавський сейм 1616 р.** **від короля:** Феліціян Ґроховський, секретар **від сенату:** Марцін із Зміґрода Стадніцький, сяноцький каштелян **від посольської ізби:** Прокоп Чемериньський, летичівський підстароста	[204, с. 148]
6.	1621, 1622, 1626	**Варшавський сейм 1620 р.** **від короля:** Феліціян з Ґроховця Ґроховський, перемишльський земський писар **від сенату:** Марцін із Зміґрода Стадніцький, сяноцький каштелян **від посольської ізби:** [Єжи з Новотаньца [236, с. 256]] Стано, сяноцький хорунжий	[204, с. 186-187]
7.	1627-1628-1629-1632	**Варшавський сейм 1627 р.** **від короля:** Феліціян з Ґроховця Ґроховський, перемишльський земський писар **від сенату:** Самуель Слупецький, радомський каштелян **від посольської ізби:** Ян Ґлінка, галицький ловчий, королівський секретар	[204, с. 265]
8.	1636	**Варшавський сейм 1635 р.** **від короля:** Даніель Іжицький, [королівський секретар, з 1638 – люблінський земський суддя [236, с. 112]] **від сенату:** Пьотр Жабіцький, лівський каштелян **від посольської ізби:** Миколай Ласьцішевський, равський земський писар, королівський секретар.	[204, с. 425]
9.	1659-1668	**Варшавський сейм 1659 р.** **від короля:** Ярош Дунін, королівський секретар **від сенату:** Ян Францішек Лубовецький, хелмський каштелян **від посольської ізби:** Адам Бурхацький, чернігівський чашник	[205, с. 279]
10.	1765	**Варшавський сейм 1764 р.** Міхал Зєльонка, львівський стольник; Бенедикт Блазовський, жидачівський підчаший	[206, с. 23]

Додаток В
Імена поборців і дати прийняття рішень про поборову акцію у Львівській землі.

№ п/п	Рік	Згадка про поборовий універсал	Ім'я та уряд поборця	Сторінка згадки про призначення поборців	Дата і місце прийняття рішення про поборову акцію
1.	1552	[203, с. 9-11]	Імена поборців не зазначені	11	дано на Пьотркувському вальному сеймі на другий день після Юдейської неділі [п'ята неділя Великого посту, остання перед Вербною] (лат. *Dominica Judica*) [7 квітня] 1552 р.
2.	1564	[203, с. 37-42]	Александр Лагодовський	41	дано у Варшаві в суботу перед Воскресінням (пол. *Sobota Wielkanocna*) [11 квітня] 1564 р.
3.	1565	[203, с. 60-64]	Імена поборців не зазначені	64	дано на Пьотркувському вальному сеймі у квітну суботу [20 березня] 1565 р.
4.	1567	[203, с. 71-77]	Ян Тарло (пом. 1575), львівський хорунжий (1532-1571) [236, с. 397]	76	дано на Пьотркувському вальному сеймі 26 травня 1567 р.
5.	1569	[203, с. 102-106]	Ім'я не зазначене	106	дано на Люблінському вальному сеймі 11 серпня 1569 р.
6.	1576	[203, с. 140-142]	Ім'я не зазначене	142	дано на Андріївському сеймі 28 січня 1586 р. + 4-ий день після дня св. Дороти 1576 р.
7.	1577	[203, с. 176-181]	Томаш Дубравський (пом. 1602), галицький підсудок (1567-1578) [236, с. 327]	180	дано в обозі під Гданськом 20 червня 1577 р.
8.	1578	[203, с. 191-198]	Прокоп Рашко, галицький писар (1575- 1587), галицький суддя (1587), галицький підкоморій (1590-1597) [236, с. 383]	196	дано у Львові 10 червня 1578 р.
9.	1580	[203, с. 198-206]	Прокоп Рашко, галицький писар (1575-1587), галицький суддя (1587), галицький підкоморій (1590-1597) [236, с. 383]	203	дано на Варшавському вальному сеймі в понеділок перед Трьома Королями [Епіфанія, 6 січня] 1580 р.
10.	1581	[203, с. 212-219]	Ян (або Анджей [236, с. 104]) Свірзький, теребовельський войський	217	дано на Варшавському вальному сеймі в понеділок після Середньопостної неділі [лат. *Dominica Laetere* – четверта неділя Великого Посту, передостання перед Квітною неділею] [16 березня] 1581 р.
11.	1588	[203, с. 270-277]	Каспер Васічинський (пом. 1607), львівський войський (1581-1606) [236, с. 402]	276	дано на Краківському вальному сеймі 30 січня 1588 р.
12.	1589	[203, с. 296-304]	Миколай Гербурт (пом. 1593), перемишльський підкоморій (1568-1570), львівський староста (1570-1593), галицький каштелян (1585-1589), перемишльський каштелян (1589-1593) [236, с. 337]	304	дано на Варшавському вальному сеймі 18 квітня 1589 р.
13.	1590	[203, с. 319-326]	Миколай Озга	325	дано на Варшавському вальному сеймі 19 квітня 1590 р.
14.	1591	[203, с. 333-341]	Ім'я не зазначене	339	дано на Варшавському вальному сеймі 15 січня 1591 р.
15.	1593	203, с. 348-354]	Миколай Гербурт	354	дано на Варшавському вальному сеймі 25 червня 1593 р.
16.	1595	203, с. 355-363]	Пьотр Коритко	362	дано в Кракові 20 березня 1595 р.
17.	1598	203, с. 380-386]	Ян Запорський з Запожа	385	дано на Варшавському вальному сеймі 13 квітня 1598 р.
18.	1601	203, с. 404-412]	Миколай Озга (пом. 1626), львівський ловчий (1609-1626) [236, с. 375]	411	дано на Варшавському вальному сеймі 1601 р.
19.	1602	203, с. 416-424]	Миколай Озга (пом. 1626), львівський ловчий (1609-1626) [236, с. 375]	423	дано на Варшавському вальному сеймі 1601 р.
20.	1603	[203, с. 424-432]	Миколай Озга (пом. 1626), львівський ловчий (1609-1626) [236, с. 375]	431	дано на Варшавському вальному сеймі 1603 р.
21.	1607	[203, с. 453-461]	Ян Копистиньський	461	дано на Краківському вальному сеймі 18 червня 1607 р.

№ п/п	Рік	Згадка про поборовий універсал	Ім'я та уряд поборця	Сторінка згадки про призначення поборців	Дата і місце прийняття рішення про поборову акцію
22.	1609	[203, с. 475-478]	Станіслав Ґлембоцький, львівський підстолій (1617-1633) [236, с. 332]	477	дано на Варшавському вальному сеймі 29 червня 1609 р.
23.	1611	[204, с. 27-35]	Ян Копистинський	34	дано на Варшавському вальному сеймі 7 листопада 1611 р.
24.	1613	[204, с. 107-117]	Станіслав Ґлембоцький, львівський підстолій (1617-1633) [236, с. 332]	115	дано на Варшавському вальному сеймі 2 квітня 1600 (!) р.
25.	1613	[204, с. 123-132]	NNN Мораховський	130	дано на Варшавському вальному сеймі 7 листопада 1611 р.
26.	1616	[204, с. 153-156]	Теодор Терлецький, городоцький войський (1624-1631) [236, с. 398]	156	Не зазначено
27.	1618	[204, с. 159-169]	Марцін Стаміровський, львівський підчаший (1624-1642) [236, с. 391]	167	Не зазначено
28.	1619	[204, с. 171-175]	Поборці не обрані – елекція 11 квітня	172	Не зазначено
29.	1620	[204, с. 187-198]	Ім'я не зазначене	196	Не зазначено
30.	1621	[204, с. 209-215]	Ім'я не зазначене	209	Не зазначено
31.	1624	[204, с. 226-235]	Теодор Терлецький, городоцький войський (1624-1631) [236, с. 398]	234	Не зазначено
32.	1626	[204, с. 241-250]	Ян Залівський, граничний коморник Львівської землі	249	Не зазначено
33.	1626	[204, с. 252-259]	Ім'я не зазначене	258	Не зазначено
34.	1627	[204, с. 266-276]	Александр Залеський, львівський підстароста	275	Не зазначено
35.	1628	[204, с. 281-289]	Ім'я не зазначене	288	Не зазначено
36.	1629	[204, с. 299-308]	Поборці не обрані – елекція 20 березня	308	Не зазначено
37.	1632	[204, с. 341-343]	Ім'я не зазначене – *Poborce obrani na okazowaniu*	342	Не зазначено
38.	1635	[204, с. 425-428]	Поборці не обрані – *Poborce elekcya nazaiutrz, po okazowaniu we Lwowie*	426	Не зазначено
39.	1638	[204, с. 462-464]	Ім'я не зазначене	463	Не зазначено
40.	1643	[205, с. 33-39]	Ім'я не зазначене	38	Не зазначено
41.	1647	[205, с. 70-72]	Ім'я не зазначене	71	Не зазначено

Додаток Д

Тарифи оплати поборового податку (на прикладі поборових універсалів 1564, 1578 і 1590 рр.).

Категорії осіб та об'єктів	1564	1578	1590
Селяни, сільські урядники і угіддя			
Кметі з оброблюваної ріллі	10 гр.	15 гр.	15 гр. *
Жителі королівських сіл	20 гр.+десятина	–	–
Жителі інших сіл	20 гр.+десятина	30 гр.	–
Бідна шляхта	12 гр.	15 гр.	–
Термін волі для новоосаджених і спустошених міст та сіл	4 роки	4 роки	–
Загородники на городах	2 гр.	4 гр.	4 гр.
Загородники на ріллях	4 гр.	6 гр.	6 гр.
Загородники з житлом і городами	6 гр.	12 гр.	12 гр.
Комірники з худобою	4 гр.	8 гр.	по 2 гр. з корови
Комірники без худоби	–	2 гр.	2 гр.
Мешканці волоських сіл з ріллі або дворища	20 гр.	30 гр.	30 гр.
Урядники: солтиси, війти, князі, тивуни, путні, бояри	–	1 зл.	1 зл.
Ратаї (з плуга)	–	1 зл.	1 зл.
Пусті волоки	–	10 гр.	15 гр.
Волоки у ловчих селах	–	–	30 гр.
Міщанство і міська нерухомість			
Міщани, міські солтиси і війти (за ріллю)	–	–	30 гр.
Ринкові будинки у великих містах	–	16 гр.	16 гр.
Вуличні будинки у великих містах	–	8 гр.	8 гр.
Передміські будинки у великих містах	–	4 гр.	4 гр.
Ринкові будинки у малих містах	–	6 гр.	6 гр.
Вуличні будинки у малих містах	–	4 гр.	4 гр.
Передміські будинки у малих містах	–	2 гр.	2 гр.
Ремісники			
Ремісники	2 гр.	4 гр.	4 гр. (у селах)
Ремісники у великих містах	8 гр.	–	–
Товариші у великих містах	1 гр.	–	–
Ремісники у малих містах	4 гр.	–	–
Товариші у малих містах	½ гр.	–	–
Рибалки	8 гр.	8 гр.	8 гр.
Золотники	–	–	2 зл.
Різники	–	–	2 зл.
Пекарі (у великих містах)	–	–	2 зл.
Пекарі (у містечках)	–	–	15 гр.
Пекарі (у селах)	–	–	8 гр.
Цирульники	–	–	2 зл.
Лазенники	–	–	15 гр.
Аптекарі (від аптеки)	–	–	3 зл.
Купці-прасоли від купівлі солі	–	–	1 зл.
Кравці, шевці, кушніри	–	–	2 зл.
Кравці, шевці, кушніри (в містечках та селах)	–	–	1 зл. (*po połowicy juxta proportionem rzemiosł*)

* Йшлося про 15 гр. з кожного лану, волоки, зрубу і сліду – за квитами 1588 р. Окрім цього, селянин сплачував снопову або грошову десятину – якщо він не надавав її, то змушений був сумарно заплатити 30 грош 1590 [203, с. 319].

Категорії осіб та об'єктів	1564	1578	1590
Білошкірники	–	–	2 зл.
Червоні гарбарі	–	–	2 зл.
Солодовники	–	–	2 зл.
Об'єкти інфраструктури та їх обслуговуючий персонал			
Горілчані котли	24 гр.	–	–
Дідичні корчми	20 гр.	–	–
Дорічні корчми	12 гр.	–	–
Паління горілки	12 гр.	–	–
Паління горілки (від котла у містах)	–	–	24 гр.
Паління горілки (від котла у селах)	–	–	12 гр. (крім шляхет. дворів)
Шинкування горілки	6 гр.	–	від кварти по квартнику
Шинкування горілки в містах	6 гр.	–	–
Дідичні водяні млини та фолюші (1 коло)	24 гр.	24 гр.	24 гр.
Пили, фолюші, ступи		15 гр.	15 гр.
Дорічні водяні млини	12 гр.	12 гр.	12 гр.
Дідичні повітряні млини	10 гр.	–	10 гр.
Дорічні повітряні млини	5 гр.	–	5 гр.
Дідичні пили (1 коло)	12 гр.	–	–
Дорічні пили (1 коло)	6 гр.	–	–
Залізна руда (1 коло)	30 гр.	2 зл.	2 зл.
Вуглярі, димарі, плокарі, ковалі	6 гр.	12 гр.	12 гр.
Дігтярі, смолярі, попелярі	–	12 гр.	12 гр.
Гутники-склодуви	–	–	12 гр.
Смоляні печі	–	2 зл.	2 зл.
Скляні гути	–	2 зл.	2 зл.
Папірні	–	–	2 зл.
Духовенство			
Руські священики	копа	–	–
Руські намісники	копа	–	–
Вірменські намісники	4 зл.	–	–
Торгівельна сфера			
Перекупники	6 гр.	12 гр.	12 гр. (у містах)
Комірники та перекупники у великих містах	12 гр.	–	12 гр.
Комірники та перекупники у інших містах	7 гр.	–	6 гр.
Купці і фактори	–	–	10 зл. (окрім гостей міста)
Шоти з возами	–	–	2 зл.
Шоти без возів	–	–	1 зл.
Продавці коней	–	–	2 зл.
Продавці подільських волів	–	–	10 гр.
Продавці польських волів	–	–	15 гр.
Корчмарі від ахтеля* і бочки пива	–	–	1 гр.
Купці-ротмани	–	–	1 зл.
Інші категорії населення			
Гультяї	12 гр.	24 гр.	12 гр. («*niewiasta*» – 4 гр.)
Гультяї в містах	12 гр.	–	30 у великих, 15 в малих
Скоморохи і дударі	–	24 гр.	24 гр.
Цигани	–	–	15 гр.

* Львівський ахтель – 36 гарнців пива (48 гарнців складали 1 бочку).

Категорії осіб та об’єктів	1564	1578	1590
Євреї (з «голови»)	1 зл.	–	–

Примітки: Volumina Legum. Prawa, konstytucye y przywileie Królestwa Polskiego, Wielkiego Xięstwa Litewskiego y wszystkich prowincyi należących na walnych seymiech koronnych od Seymu Wiślickiego roku pańskiego 1347 aż do ostatniego Seymu uchwalone / J. Ohryzko. – Petersburg, 1859. – Vol. II: Ab anno 1550 ad annum 1609 acta Reipublicae continens. – S. 37-42, 191-198, 319-326.

Додаток Е

Рухомі католицькі свята.

Назва свята	1552 (високосний)	1576 (високосний)	1577	1578
Великдень (Воскресіння Ісуса Христа)	20 квітня	28 березня	17 квітня	2 квітня
Неділя Юдіка (5-та Великого посту)	6 квітня	14 квітня	3 квітня	19 березня
Неділя Хрестова (5-та після Великодня)	25 травня	2 травня	22 травня	7 травня
Неділя С. Трійці (1-ша після Зелених свят)	15 червня	23 травня	12 червня	28 травня
Вступна неділя (1-ша Великого посту)	9 березня	15 лютого	6 березня	19 лютого
Старий Запуст (9-та неділя перед Великоднем)	24 лютого	1 лютого	20 лютого	5 лютого
Сухі Дні (ср, чт, пт, сб перед неділею «Ремінісцере» (2-га неділя Великого Посту), перед неділею Св. Трійці (1-ша по Зелених Святах), після Воздвиження Хреста, після св. Луції)	12-15 березня, 4-7 червня, 21-24 вересня, 14-17 грудня	18-21 лютого, 12-15 травня, 19-22 вересня, 19-22 грудня	9-12 березня, 1-4 червня, 18-21 вересня, 18-21 грудня	22-25 березня, 17-20 травня, 17-20 вересня, 17-20 грудня
Зелені Свята (7-ма неділя після Великодня)	8 червня	16 травня	5 червня	21 травня
Запусти (7-ма неділя перед Великоднем)	2 березня	8 лютого	27 лютого	12 лютого

Примітки: Lustracja województw wielkopolskich i kujawskich 1628-1632. Cz. I. Województwa poznańskie i kaliskie / wydał Zenon Guldon. – Wrocław-Warszawa-Kraków, 1967. – XXVIII; Cz. III. Województwa łęczyckie, brzesko-kujawskie, inowrocławskie i ziemia dobrzyńska / wydał Zenon Guldon. – Bydgoszcz, 1967. – S. XI.

Додаток Ж

Календар проведення поборової акції 1552-1553 рр.*

Дата	День тижня	К-ть сіл	Дата	День тижня	К-ть сіл	Дата	День тижня	К-ть сіл	Дата	День тижня	К-ть сіл
05.08	пт	1	**28.08**	нд	14	**13.09**	вт	13	***29.09***	*чт*	*10*
06.08	*сб*	*1*	**29.08**	пн	21	***14.09***	*ср*	*4*	**02.10**	нд	1
12.08	пт	1	**30.08**	вт	11	**15.09**	чт	3	**03.10**	пн	1
13.08	сб	1	**31.08**	ср	18	**16.09**	пт	26	**05.10**	ср	5
15.08	*пн*	*1*	***01.09***	*чт*	*20*	***17.09***	*сб*	*20*	**08.10**	сб	1
16.08	вт	39	**02.09**	пт	31	***18.09***	*нд*	*3*	**09.10**	нд	1
17.08	ср	7	**03.09**	сб	5	**19.09**	пн	3	**10.10**	пн	2
18.03	чт	4	**04.09**	нд	28	**20.09**	вт	9	**11.10**	вт	3
19.08	пт	12	**05.09**	пн	13	***21.09***	*ср*	*3*	**12.10**	ср	5
20.08	сб	12	**06.09**	вт	8	***22.09***	*чт*	*13*	**14.10**	пт	1
22.08	пн	6	**07.09**	ср	9	***23.09***	*пт*	*5*	***15.10***	*сб*	*1*
23.08	вт	10	***08.09***	*чт*	*6*	***24.09***	*сб*	*16*	**20.10**	чт	4
24.08	*ср*	*16*	**09.09**	пт	12	**25.09**	нд	3	**22.10**	сб	2
25.08	чт	8	**10.09**	сб	19	**26.09**	пн	8	**23.10**	нд	1
26.08	пт	22	**11.09**	нд	7	**27.09**	вт	3	***28.10***	*пт*	*1*
27.08	сб	5	**12.09**	пн	16	**28.09**	ср	16	**10.01**	вт	14

Примітки: Archiwum Glowne Akt Dawnych w Warszawie. Archiwum Skarbu Koronnego (далі – AGAD. ASK). Dział 1, sygn. 19, k. 165v-198.

* В цій (а також в додатках З та И) курсивом зазначені святкові дні.

Додаток 3

Календар проведення поборової акції 1576 р.

Дата	День тижня	К-ть сіл	Дата	День тижня	К-ть сіл	Дата	День тижня	К-ть сіл	Дата	День тижня	К-ть сіл
Без дати		**10**	**18.06**	**пт**	**4**	**07.08**	**сб**	**1**	**24.10**	**нд**	**1**
??.08		**2**	**25.06**	**пт**	**1**	**08.08**	**нд**	**6**	**31.10**	**нд**	**4**
14.01	**ср**	**3**	**26.06**	**сб**	**1**	**09.08**	**пн**	**1**	***01.11***	***пн***	***1***
20.01	**вт**	**1**	**28.06**	**пн**	**2**	**10.08**	**вт**	**4**	**02.11**	**вт**	**3**
22.01	**чт**	**3**	**01.07**	**чт**	**1**	**12.08**	**чт**	**1**	**06.11**	**сб**	**1**
23.01	**пт**	**1**	**02.07**	**пт**	**1**	**13.08**	**пт**	**6**	**09.11**	**вт**	**2**
29.01	**чт**	**1**	**06.07**	**вт**	**1**	***15.08***	***нд***	***2***	**12.11**	**пн**	**1**
04.02	**ср**	**3**	**08.07**	**чт**	**11**	**16.08**	**пн**	**5**	**13.11**	**сб**	**3**
11.02	**ср**	**5**	**12.07**	**пн**	**2**	**17.08**	**вт**	**1**	**16.11**	**вт**	**1**
22.02	**нд**	**2**	**14.07**	**ср**	**4**	**23.08**	**пн**	**2**	**18.11**	**чт**	**1**
25.02	**ср**	**1**	**15.07**	**чт**	**2**	***24.08***	***вт***	***2***	**20.11**	**сб**	**1**
26.02	**чт**	**5**	**18.07**	**нд**	**1**	**25.08**	**ср**	**1**	**23.11**	**вт**	**1**
01.03	**пн**	**2**	**19.07**	**пн**	**1**	**28.08**	**сб**	**1**	**29.11**	**пн**	**1**
02.03	**вт**	**6**	**20.07**	**вт**	**3**	***01.09***	***ср***	***3***	**10.12**	**пт**	**1**
04.03	**чт**	**2**	**21.07**	**ср**	**1**	**04.09**	**сб**	**1**	**12.12**	**нд**	**2**
05.03	**пт**	**1**	**22.07**	**чт**	**1**	**05.09**	**нд**	**1**	***13.12***	***пн***	***1***
06.03	**сб**	**1**	**23.07**	**пт**	**5**	**07.09**	**вт**	**3**	**18.12**	**сб**	**2**
08.03	**пн**	**1**	**24.07**	**сб**	**17**	**10.09**	**пт**	**10**	**(03, 16, 22.07; 24.11)**		**1**
15.03	**пн**	**1**	***25.07***	***нд***	***6***	**11.09**	**сб**	**3**	**(02, 04, 05, *25*.01)**		**1**
21.03	**нд**	**9**	**26.07**	**пн**	**21**	**12.09**	**нд**	**1**	**(20.07; 23.11)**		**1**
23.03	**вт**	**1**	**27.07**	**вт**	**3**	***17.09***	***пт***	***1***	**(25.07;16.08)**		**1**
25.03	**чт**	**1**	**28.07**	**ср**	**1**	***21.09***	***вт***	***1***	**(24.07;16.08)**		**1**
26.03	**пт**	**2**	**29.07**	**чт**	**1**	**09.10**	**сб**	**1**	**(25-26.08)**		**1**
28.03	***нд***	***16***	**30.07**	**пт**	**3**	**12.10**	**вт**	**5**	**(17, 23.07; 13, *23*, 28.05; *21*.09)**		**1**
04.05	**вт**	**3**	**02.08**	**пн**	**3**	**17.10**	**нд**	**1**	**(*17*.09; 24.07)**		**2**
30.05	**нд**	**1**	**03.08**	**вт**	**5**	**19.10**	**вт**	**1**	**(13, 26.07)**		**1**
02.06	**ср**	**1**	***06.08***	***пт***	***5***	**21.10**	**чт**	**1**	**(28.06; 20.07)**		**1**

Примітки: AGAD. ASK. Dz. 1, sygn. 19, k. 433-460.

Додаток И

Календар проведення поборової акції 1577-1578 рр.

Дата	День тижня	К-ть сіл	Дата	День тижня	К-ть сіл	Дата	День тижня	К-ть сіл	Дата	День тижня	К-ть сіл
Без дати		**308**	**03.10**	**пн**	**4**	**31.10**	**пн**	**6**	**03.12**	**сб**	**1**
??.??		**2**	***04.10***	***вт***	***4***	***01.11***	***вт***	***11***	***06.12***	***вт***	***2***
??.10		**4**	**05.10**	**ср**	**1**	**02.11**	**ср**	**5**	**10.12**	**сб**	**2**
??.11		**10**	**06.10**	**чт**	**2**	**03.11**	**чт**	**1**	**11.12**	**нд**	**5**
31.??		**1**	**07.10**	**пт**	**4**	**04.11**	**пт**	**1**	**12.12**	**пн**	**3**
03.01.1578	**вт**	**8**	**08.10**	**сб**	**5**	**06.11**	**нд**	**3**	***13.12***	***вт***	***2***
06.01.1578	**пт**	**1**	**09.10**	**нд**	**4**	**07.11**	**пн**	**1**	***17.12***	***сб***	***1***
10.01.1578	**вт**	**19**	**10.10**	**пн**	**1**	**08.11**	**вт**	**2**	***18.12***	***нд***	***1***
11.01.1578	**ср**	**10**	**11.10**	**вт**	**11**	**09.11**	**ср**	**3**	**24.12**	**сб**	**1**
27.07.1578	**пт**	**6**	**12.10**	**ср**	**3**	**10.11**	**чт**	**2**	**28.12**	**ср**	**2**
01.08.1578	**вт**	**1**	**14.10**	**пт**	**1**	**12.11**	**сб**	**1**	**(11, *13*, *18*.12)**		**1**
05.08.1578	**сб**	**1**	**16.10**	**нд**	**1**	**13.11**	**нд**	**5**	**(02.10; *06*.12)**		**1**
02.01	**нд**	**1**	**17.10**	**пн**	**3**	**17.11**	**чт**	**3**	**(5, *13*.12)**		**1**
29.04	**пт**	**1**	***18.10***	***вт***	***1***	**18.11**	**пт**	**3**	**(11,*13*.12)**		**1**
06.09	**вт**	**1**	**19.10**	**ср**	**2**	**19.11**	**сб**	**3**	**(*11*-12.11)**		**1**
15.09	**чт**	**6**	**20.10**	**пт**	**2**	**20.11**	**нд**	**1**	**(??, 19.10)**		**1**
20.09	***вт***	***1***	**22.10**	**сб**	**1**	**21.11**	**пн**	**3**	**(28, 30.09; 11.10)**		**1**
21.09	***ср***	***1***	**23.10**	**нд**	**1**	**24.11**	**чт**	**1**	**(*04*, 11.10)**		**1**
25.09	**нд**	**1**	**24.10**	**пн**	**5**	**25.11**	**пт**	**2**	**(02,07.10; 28.09)**		**1**
27.09	**вт**	**2**	**25.10**	**вт**	**10**	**28.11**	**пн**	**1**	**(02, *18*, 30.09)**		**1**
28.09	**ср**	**14**	**26.10**	**чт**	**2**	**29.11**	**вт**	**4**	**(14.09;04.10)**		**1**
30.09	**пт**	**16**	***28.10***	***пт***	***8***	**30.11**	**ср**	**2**	**(08.10; 27.07.1578)**		**1**
01.10	**сб**	**4**	**29.10**	**сб**	**1**	**01.12**	**чт**	**2**	**(28.09; 13, *18*.10)**		**1**
02.10	**нд**	**4**	**30.10**	**нд**	**5**	**02.12**	**пт**	**2**	**ВСЬОГО**		**606**

Примітки: AGAD. ASK, Dz. 1, sygn. 19, k. 465-513.

Додаток К

Кількість ланів (дворищ) за даними поборових реєстрів та люстрацій у XVI-XVII ст. (на прикладі Городоцького староства).

Населений пункт	Реєстр 1564	Люстрація 1564-1565	Реєстр 1661	Люстрація 1661-1665
Верещиця	4,5	8 дворищ	4,5	8 дворищ
Вишенька	–	–	10,5	–
Воля Добростанська	–	–	–	–
Воля Старицька	–	–	–	1,75
Галичани	5	6,75	6	–
Городок	–	53,25	49	49,5 (13,25 зайнятих і 36,25 пустих)
Добростани	18	23,375	12	–
Дроздовичі	3	4,5	3	1
Завидовичі	7,5	9,5	7	2,5
Зашковичі	1,875	–	1,25	2,5
Керниця	5,5	8,75	6	2,5
Колбаєвичі	4	6,5	–	4,5
Курники	3	11	3	5,5
Лелехівка	3	–	3	–
Мавковичі	9	11	9	2
Поріччя	5	–	5	–
Родатичі	22,5	8,75	20	–
Стариська	7	8 дворищ	7	1
Черляни	6,5	14	9	–
Чорнокунці	4	–	5	1,5

Примітки: Жерела до історії України-Руси / Під ред. М. Грушевського. – Львів, 1900. – Т. 3. – С. 413-420; AGAD. ASK, Dz. I, sygn. 19, k. 263-263v; sygn. 145, k. 11, 11v-12, 18, 19-19v, 22, 26v, 34, 37v-38, 42v, 49v, 59v, 66, 70v, 80v, 88v-89; Lustracja województwa ruskiego 1661-1665. Cz. 2: Ziemia Lwowska / Wyd. Emilia i Kazimierz Arłamowscy. – Wrocław, 1974. – S. 187-202.

Додаток Л

Кількість ланів і кметів за даними поборових реєстрів та інвентарів у XVI ст. (на прикладі Львівського староства).

Населений пункт	Реєстр 1532 р. (лани)	Інвентар 1534 р. (кмети)	Реєстр 1540 р. (лани)	Реєстр 1552 р. (кмети)	Інвентар 1558 р. (кмети)	Реєстр 1563 р. (лани)
Глинянська дільниця						
Глиняни	–	68	–	45	65	–
Кривичі	2,5	9	2,5	6	6	2,5
Перегноїв	1,5	9	2	12	6	–
Словіта	6	24	5	20	22	–
Полоничі	5	13	5	13	15	8
Полтва	–	–	–	–	7	–
Замостя	–	–	–	–	1	–
Білка	4	13	4	5	13	4
Борщовичі	14	20	14	15	24	13,5
Навоз	–	–	–	8	5	–
Львівська дільниця						
Знесіння	–	14	–	14	–	–
Вороців	6,5	31	6,5	27	41	8
Скнилів	1	7	1	8	12	2
Карачинів	–	5	–	8	18	4,5
Великополе	7	17	7	19	33	–
Страдч	–	12	3,5	10	20	3,5
Сокільники	35,5	59	36,5	50	62	36,5
Залісся	4	11	4,25	10	5	4,25
Жорниська	2	11	2,25	13	–	2,125
Нове Село	3	21	3	23	–	5,5
Смерекiв	0,5	не вказано	0,5	33	28	4
Блищиводи	2,5	11	2	10	13	3,25
Миклашів	16,5	39	17,5	30	–	16,5
Пруси	10	24	10	15	25	9
Лани	10	29	10	–	–	–
Солонка Велика	–	–	–	58	47	9
Солонка Мала	–	–	–		24	
Жиравка	–	–	–	34	42	
Щирецька дільниця						
Щирець	–	–	–	–	–	–
Лани	11,75	–	12	–	51	11
Ляцьке Дмитре	20	44	20	40	–	20
Острів	15,25	48	15,25	32	–	25,25
Піски	16	77	17,5	40	45	17,5
Руське Дмитре (Михончичі)	–	39	14	51	54	14
Луб'яне	2	14	2,25	13	16	2,25
Добряни	9	32	9	42	46	9
Демня	5,5	14	5,5	17	16	6
Попеляни	–	11	–	–	10	2
Гуменець	–		–	–	4	3
Красів	12	36	12	46	51	12
Бродки	–	–	–	–	15	6,25
Заболоття	–	–	–	–	2	–
ВСЬОГО	**223**	**762**	**244**	**767**	**844**	**264,375**

Примітки: AGAD. ASK, Dz. I, sygn. 17, 356 k. 121-122v, 123v, 330-331v; Ibid, sygn. 19, k.. 166-167v, 246-247; Ibid, Dz. LVI, sygn. L-1/I, k. 69-140; Ibid, sygn. L-1/II, k. 2-83.

Додаток М. Територіальні зміни і колонізаційний рух у Львівській землі Руського воєводства впродовж XVI-XVIII ст.

Зміни кордонів з Жидачівським повітом

1 Березівці (з серед. XVI ст. до Львівської землі)
2 Бринці і Борусів (з серед. XVI ст. до Львівської землі)
3 П'ятничани і Соколівка (з серед. XVI ст. до Львівської землі)
4 Кнісело, Любша, Підбір'я, Стрілища, Трибоківці (з серед. XVI ст. до Львівської землі)
5 Долиняни, Дуліби, Княгиничі, Помонята, Псари (з серед. XVI ст. - до Львівської землі).
Станківці (з XVII ст. до Жидачівського повіту).

Зміни кордонів з Волинським воєводством

Лев'ятин (село Волинського воєводства, згадане у поборових реєстрах Львівської землі др. пол. XVI ст.)

Зміни кордонів з Галицькою землею

1 Фірлеївська дільниця Рогатинського старости (формально у Галицькій землі, фіксувалася під час збору податку з Львівської землі)
2 Купчинці (село Галицької землі, згадане у реєстрі контрибуції Львівської землі 1661 р.)
Бачів, Болотня, Подусільна (села Львівської землі, згадані у поборовому реєстрі Галицької землі 1515 р.)

Особливості кордону з Белзьким воєводством

1 Добротвірська дільниця Кам'янецького староства Львівської землі (підпорядковувалася Белзькому воєводству)
2 Середпільці і Мукані (Мощанці) (села Белзького воєводства, згадані в реєстрі контрибуції Львівської землі 1661 р.)

Сучасні кордони

державний кордон України
межі областей
межі районів

Масштаб 1 : 250 000

0 5 000 10 000 20 000

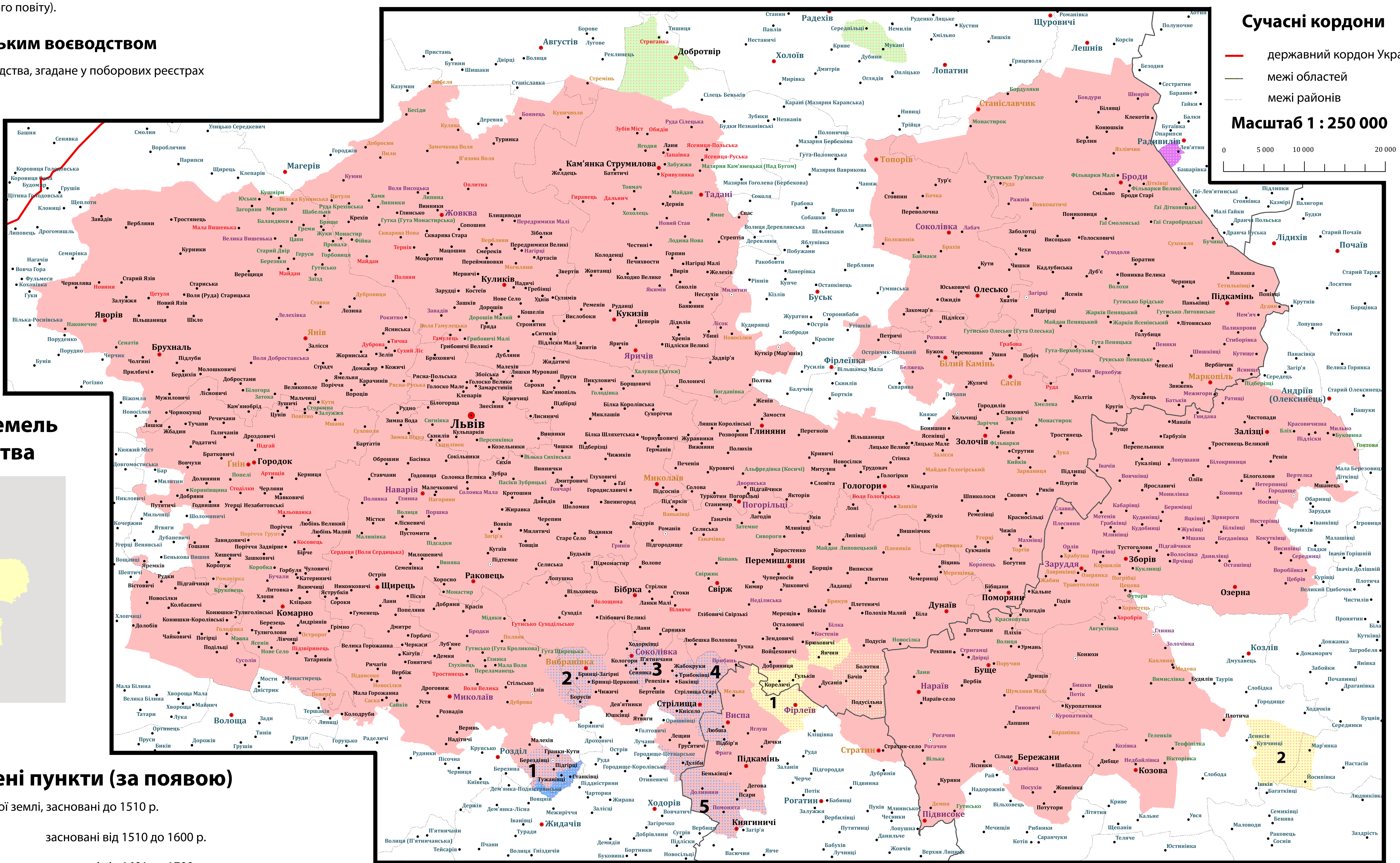

Змістове наповнення і картографічне опрацювання Богдан Смерека

Загальний вигляд земель Руського воєводства

Населені пункти (за появою)

Городок поселення Львівської землі, засновані до 1510 р.
Поршна засновані від 1510 до 1600 р.
Янів засновані від 1601 до 1700 р.
Поляни засновані від 1701 до 1772 р.
Ямне вперше зафіксовані у Йосифінській метриці (1785-1788 рр.)

Населені пункти (за адміністративним статусом)

• Раковець міста
◦ Адамівка населені пункти з нетривалою міською локацією
• Колодруби села

Додаток Н
Зниклі поселення Львівської землі.

№	Назва	Оригінальна назва	Рік	Джерело	Місцезнаходження
1.	Адріянопіль	Andrnopolie, Andrinopolie	1554	[673, с. 265]	знаходилося в Золочівському ключі (точне місцезнаходження невідоме)
2.	Банюнин	Baniny, Banÿnÿ, Baniunyn	1511	[506, с. 3]	знаходилося в Залізцівському ключі (ймовірно, Збр ТО)
3.	Венцеславичі	Vienczlawicze	1546	[186, с. 335 № 23439]	знаходилося поряд з с. Білка (тепер Верхня Білка, Пст ЛО)
4.	Візники	Vossnÿkÿ, Voznÿkÿ	1563	[57, арк. 198зв.]	місцезнаходження невідоме
5.	Воля Красівська	Vola Krasowska	1552	[58, арк. 167]	знаходилося неподалік с. Красів (Мкл ЛО)
6.	Воля Новоставська	Wola Nowostawska	1559	[165, с. 79 № 1188]	знаходилося на південь від м. Кам'янка-Бузька (КБз ЛО)
7.	Воля Честинська	Wola Czestyńska	1559	[165, с. 79 № 1188]	знаходилося поряд із селом Честині (КБз ЛО)
8.	Голенчичі	Golenczicze	1546	[186, с. 335 № 23443]	знаходилося поряд з с. Білка (тепер Верхня Білка, Пст ЛО)
9.	Дмитровичі	Dÿmÿtrovice, Dmitrkovicze	1565	[58, арк. 331зв.]	знаходилося в Золочівському ключі (точне місцезнаходження невідоме)
10.	Долобовичі	Dolobovycze, Dolobowicze, Dolubovycze	1515	[59, арк. 263зв.]	знаходилося неподалік с. Рудки (тепер місто, Смб ЛО)
11.	Дубівці	Dabowcze	1510	[59, арк. 170зв.]	знаходилося біля с. Глібовичі (тепер Великі Глібовичі, Прм ЛО)
12.	Залука	Zaluka, Zaluca	1456	[168, с. 493 № 3673]	знаходилося на північ від села Лагодів (Прм ЛО)
13.	Зборатичі	Sboraythicze	1404	[158, с. 51 № XXXI]	знаходилося поряд із с. Дунаїв (Прм ЛО) неподалік р. Золота Липа
14.	Здутин	Zdutyn	1424	[158, с. 71-72 № XLIII]	знаходилося поряд із с. Рекшин (Брж ТО)
15.	Ільгишів	Elgyschow	1464	[162, с. 105 № LV]	місцезнаходження невідоме
16.	Коморів	Komorow, Komarów	1452	[168, с. 350 № 2696]	знаходилося на місці закладення міста Сасів (тепер село, Злч ЛО)
17.	Конколовичі	Kąkołowice	1427	[537, с. 14]	знаходилося неподалік с. Литовка (Грд ЛО)
18.	Корч	Karcz	1427	[158, с. 82 № XLIX]	знаходилося неподалік с. Вербіж (Мкл ЛО)
19.	Костанчичі	Costanczysze, Kostanczicze	1510	[59, арк. 170зв.]	точне місцезнаходження невідоме (ймовірно, Прм ЛО)
20.	Кростковичі (Коври)	Chrostkowicze (Krostkowicze) alias Cowry	1442	[168, с. 42 № 344]	знаходилося поряд із селами Чижичі та Дев'ятники (Ждч ЛО)

№	Назва	Оригінальна назва	Рік	Джерело	Місцезнаходження
21.	Кути	Cąnthy, Kąty	1463	[164, с. 89 № LXV]	знаходилося в Городоцькому старостві, ймовірно, неподалік с. Керниця (Грд ЛО)
22.	Лагодичі	Lahodzycze	1488	[164, с. 131-132 № XCVII]	знаходилося між селами Жуличі, Почапи та Хильчиці (усі – Злч ЛО)
23.	Мирославичі	Miroslawce, Miroslawicze	1563	[57, арк. 208зв.]	знаходилося в Золочівському ключі (точне місцезнаходження невідоме)
24.	Московичі	Moskowice, Maskowcze	1565	[58, арк. 331зв.]	знаходилося в Золочівському ключі (точне місцезнаходження невідоме)
25.	Мусієвичі	Musiowcze	1563	[57, арк. 199]	місцезнаходження невідоме
26.	Навоз	Nawoz	1546	[186, с. 335 № 23443]	знаходилося поряд із селами Задвір'я, Полоничі (обидва – Бск ЛО) і Борщовичі (Пст ЛО)
27.	Нисмениця	Nysmyennycze	1463	[161, с. 79-80 № LII]	ймовірно, знаходилося між с. Винники (тепер в межах м. Жовква) і Глинсько (Жвк ЛО)
28.	Новоставці	Nowostawce, Nouostawcze	1563	[57, арк. 208зв.]	знаходилося в Золочівському ключі (точне місцезнаходження невідоме)
29.	Освиця	Woschuize, Oschwicza, Oszwyce	1393	[159, с. 106 № LVI]	знаходилося між селами Зубра (тепер Пст ЛО) і Бондарівка (тепер в межах Львова)
30.	Острожани	Ostroschani, Ostrozany	1440	[168, с. 1 № 1]	знаходилося поряд із с. Юськовичі (тепер – Йосипівка, Бск ЛО)
31.	Петрашівці	Pietraszowce	1552	[58, арк. 173зв.]	знаходилося в Залізцівському ключі (ймовірно, Збр ТО)
32.	Перемсько	Przemsko, Perensko	1552	[58, арк. 176зв.]	знаходилося в Куропатницькому ключі (точне місцезнаходження невідоме)
33.	Погонів	Pochonow	1385	[158, с. 20 № XII]	знаходилося поряд із с. Германів (тепер – Тарасівка, Пст ЛО)
34.	Ритвяни	Rytwiany, Retwiany	Кін. XVI ст.	[525, с. 27]	знаходилося поряд з с. Межигори (Брд ЛО).
35.	Рудоловичі	Rudolowÿcze	1567	[58, арк. 408зв.]	знаходилося в Золочівському ключі (точне місцезнаходження невідоме)
36.	Середній Став	Sredni Staw	1570	[119, с. 273]	знаходилося в Кам'янецькому старостві, ймовірно, неподалік с. Желдець (КБз ЛО)

№	Назва	Оригінальна назва	Рік	Джерело	Місцезнаходження
37.	Стогинь	Stohyń	1510	[59, арк. 174зв.]	знаходилося між селами Висоцько, Кадлубиська (тепер Лучківці) і Чехи (тепер Лугове; усі села – Брд ЛО)
38.	Творимирка	Thworimierka	1567	[58, арк. 409]	знаходилося в Золочівському ключі (точне місцезнаходження невідоме)
39.	Хвалибоги	Falibogi, Phalibogi	1563	[57, арк. 208]	знаходилося поряд з с. Межигори (Брд ЛО).
40.	Чеховичі	Thchechowcze	1567	[58, арк. 407]	знаходилося в Золочівському ключі (точне місцезнаходження невідоме)
41.	Шанів	Schanyow	1464	[158, с. 179 № C]	знаходилося поряд із селами Давидів і Черепин (Пст ЛО)
42.	Шидлів	Schydlow	1454	[160, с. 177-178 № CXXXVII]	ймовірно, знаходилося між селами Вижняни і Солова (Злч ЛО)
43.	Щученоси	Czuczenosy, Sczuczenoszy	1446	[168, с. 200 № 1592]	знаходилося поряд із селами Мавковичі і Черляни (Грд ЛО)
44.	Юрчичі	Dzurczicze	1469	[161, с. 109-110 № LXXVII]	знаходилося поряд із с. Юськовичі (тепер Йосипівка, Бск ЛО)

Додаток П

Густина населення у воєводствах Речі Посполитої (др. пол. XVI ст.).

Воєводство	**Чисельність населення**	**Площа (кв. км)**	**Густина населення**	**Джерело**
Великопольща				
Іноврoцлавське	40400	2709,04	14,9	[215, с. 15]
Калішське	220600	15305	14,4	[215, с. 15]
Познанське	204000	14976,5	13,6	[215, с. 15]
Мазовія				
Мазовецьке	376485	23016	16,4	[217, с. 36]
Плоцьке	105804	4304	24,6	[217, с. 36]
Равське	107154	6173	17,4	[217, с. 36]
Малопольща				
Краківське	210821	20043	10,5	[215, с. 41]
Люблінське	82164	10220.5	8	[219, с. 73]
Сандомирське	226590	25790	8,8	[215, с. 41]
Русь				
Волинське	293780	37857,24	7,8	[219, с. 73]
Подільське	97736	17742,17	5,5	[219, с. 73]

Додаток Р

Етнічна приналежність мешканців Львівського староства за інвентарями 1534 та 1558 рр.

Населений пункт	Всього	Укр.	Пол.	Інші	Нвд.	Всього	Укр.	Пол.	Інші	Нвд.
	Інвентар 1534 р.					Інвентар 1558 р.				
Глинянське староство										
Глиняни	68	56	6	–	6	65	54	7	–	4
Кривичі	9	9	–	–	–	6	6	–	–	–
Перегноїв	9	9	–	–	–	6	6	–	–	–
Словіта	24	21	–	–	3	22	22	–	–	–
Полоничі	13	13	–	–	–	15	14	–	–	1
Полтва	–	–	–	–	–	7	–	–	–	7
Замостя	–	–	–	–	–	1	–	–	–	1
Білка	13	11	–	–	2	13	12	–	–	1
Борщовичі	20	18	–	–	2	24	19	1	2 євреї	2
Навоз	12	12	–	–	–	5	4	–	–	1
Щирецьке староство										
Щирець	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Лани (прдм)	–	–	–	–	–	51	36	15		–
Ляцьке Дмитре (прдм)	44	26	13	–	5	–	–	–	–	–
Острів (прдм)	48	34	8	1 німець	5	–	–	–	–	–
Піски (прдм)	87	69	11	–	7	45	39	4	2 євреї	–
Руське Дмитре	39	36	1	–	2	54	50	3	1 єврей	–
Луб'яне	14	12	–	–	2	16	14	–	1 єврей	1
Добряни	32	30	2	–	–	46	43	1	–	2
Демня	14	12	–	–	2	16	14	1	–	1
Попеляни	11	11	–	–	–	10	10	–	–	
Гуменець						4	3	–	–	1
Красів	36	36	–	–	–	51	49	1	1 єврей	–
Бродки	–	–	–	–	–	15	12		–	3
Заболоття	–	–	–	–	–	2	–	–	–	2
Львівське староство										
Знесіння	14	14	–	–	–	–	–	–	–	–
Вороців	31	28	2	–	1	41	37	2	–	2
Скнилів	7	6	–	–	1	12	–	–	–	12
Карачинів	5	5	–	–	–	18	17	–	1 єврей	–
Великополе	17	16	1	–	–	33	31	–	–	2
Страдч	12	12	–	–	–	20	17	2	–	1
Сокільники	59	6	17	–	36	62	3	58	1 серб	–
Залісся	11	7	1	–	3	5	4	–	–	1
Жорниська	11	6	1	–	4	–	–	–	–	–
Нове Село	21	19	–	–	2	–	–	–	–	–
Смерекiв	не вказано	–	–	–	–	28	3	–	–	25
Блищиводи	11	6	1	–	4	13	12	–	–	1
Миклашів	39	30	1	–	8	–	–	–	–	–
Пруси	24	13	7	–	4	25	9	13	2 німці	1
Лани	29	17	2	–	10		–	–	–	–
Солонка Велика	–	–	–	–	–	47	2	–	–	45
Солонка Мала	–	–	–	–	–	24	–	–	–	24
Жиравка	–	–	–	–	–	42	1	–	–	41
	784 (100 %)	**600 (76,5 %)**	**74 (9,5 %)**	**1 (0,1 %)**	**109 (13,9 %)**	**844 (100 %)**	**543 (64,2 %)**	**108 (12,8 %)**	**11 (1,3 %)**	**182 (21,7 %)**

Примітки: AGAD. ASK, Dz. LVI, sygn. K-3/I, арк. 69-140; sygn. L-1/II, k. 2-83.

Додаток С

Етнічна приналежність мешканців Львівського староства за люстрацією 1564 рр.

Населений пункт	Всього	Укр.	Пол.	Інші	Нвд
Глинянське староство					
Глиняни	87	70	7	–	10
Кривичі	9	9	–	–	–
Перегноїв	8	6	1	–	1
Словіта	25	24	–	–	1
Полоничі	17	13	–	–	4
Полтва (Новий Став)	9	9	–	–	–
Замостя	8	8	–	–	–
Білка	15	8	–	–	7
Борщовичі	24	16	–	2	6
Навоз	5	5	–	–	–
Щирецьке староство					
Щирець	45	32	7	–	6
Лани (прдм)	57	42	15	–	–
Острів (прдм)	51	46	2	2 німці	1
Піски (прдм)	50	44	6		
Руське Дмитре (Михончичі)	54	51	1	1 єврей	1
Луб'яне	16	16	–	–	–
Добряни	68	66	1	1	–
Демня	14	14	–	–	–
Гуменець	22	2	–	–	20
Попеляни	10	10	–	–	–
Красів	57	57	–	–	–
Бродки	13	13	–	–	–
Заболоття	2	–	–	–	2
Львівське староство					
Туринка	91	91	–	–	–
Знесіння	16	16	–	–	–
Вороців	39	39	–	–	–
Скнилів	13	10	–	–	3
Карачинів	18	16	1	–	1
Великополе	41	36	2	–	3
Страдч	25	21	2	–	2
Сокільники	52	3	48	–	1
Залісся	6	5	–	–	1
Смерекiв	27	26	–	–	1
Блищиводи	14	13	–	–	1
Миклашів	62	61	–	1 єврей	
Пруси	22	5	16	–	1
Одержавлені села					
Стронятин	16	16	–	–	–
Кошелів	12	12	–	–	–
Сухоріччя	22	22	–	–	–
Артасів	23	21	–	–	2
Підліски	5	3	–	–	2
Лани	17	16	–	–	1
Лани Малі	9	8	–	–	1
Зендовичі	21	15	4	–	2
Прибинь	12	12	–	–	–
	1229 (100 %)	**1028 (83,6 %)**	**113 (9,2 %)**	**7 (0,6 %)**	**81 (6,6 %)**

Примітки: Жерела до історії України-Руси / Під ред. М. Грушевського. – Львів, 1900. – Т. 3. – С. 338-412.

Додаток Т

Етнічна приналежність мешканців Кам'янецького староства за інвентарями 1534 та 1588 рр.

Населений пункт	Всього	Укр.	Пол.	Інші	Нвд.	Всього	Укр.	Пол.	Інші	Нвд.
	Інвентар 1534 р.					Інвентар 1588 р.				
Кам'янка										
Ринок	45	26	14	–	5	61	40	8	4 євреї	9
Вул. Замкова	–	–	–	–	–	12	8	2	–	2
Вул. Белзька	–	–	–	–	–	26	17	4	–	5
Вул. Руська	30	20	5	–	5	40	30	2	2 євреї	6
Вул. Надставна	–	–	–	–	–	72	56	7	1 литвин, 1 татарин	7
Вул. Надбужна	–	–	–	–	–	40	31	1	–	8
Вул. Парканна	–	–	–	–	–	31	26	–	–	5
Вул. Буська	–	–	–	–	–	27	17	1	3 євреї	6
Вул. Козьоринська	–	–	–	–	–	13	9	1	–	3
Заставне передмістя	–	–	–	–	–	49	38	2	–	9
Забузьке передмістя	–	–	–	–	–	26	19	4	–	3
Шевці	–	–	–	–	–	12	10	–	–	2
Пекарі	–	–	–	–	–	19	14	–	–	5
Рибалки	–	–	–	–	–	7	5	1	–	1
Добротвір	45	25	8	2 литвини	10	–	–	–	–	–
Ринок	–	–	–	–	–	41	26	6	3 євреї	6
Вул. Волоська	–	–	–	–	–	82	67	2	1 єврей	12
Вул. Надбужна	–	–	–	–	–	22	16	–	1 єврей	5
Вул. Мостова	–	–	–	–	–	26	17	3	–	6
Вул. Млинська	–	–	–	–	–	42	31	3	–	8
Забузьке передмістя	–	–	–	–	–	6	2	2	–	2
Бондарі	–	–	–	–	–	5		2	1 єврей	2
Шевці	–	–	–	–	–	3	3	–	–	–
Колодії	–	–	–	–	–	12	12	–	–	–
Пекарі	–	–	–	–	–	10	6	2	–	2
Рибалки	–	–	–	–	–	13	7	3	–	3
Різники	–	–	–	–	–	5	2	–	1 єврей	2
Батятичі	39	34	2	–	3	166	139	3	–	24
Дернів	24	22	–	–	2	52	45	2	–	5
Желдець	28	20	2	–	6	56	49	1	1 єврей	5
Лани	29	28	1	–	–	47	38	2	1 татарин	6
Новий Став	–	–	–	–	–	7	3	1	1 єврей	2
Руда	21	21	–	–	–	39	31	–	–	8
Середній Став	–	–	–	–	–	9	6	–	–	3
Сілець	–	–	–	–	–	67	56	–	–	11
Стремінь	–	–	–	–	–	25	17	4	–	4
Честині	19	17	1	–	1	30	26	–	–	4
	280 (100 %)	**213 (76 %)**	**33 (11,8 %)**	**2 (0,7 %)**	**32 (11,5 %)**	**1200 (100 %)**	**919 (76,5 %)**	**69 (5,8 %)**	**21 (1,8 %)**	**191 (15,9 %)**

Примітки: AGAD. ASK, Dz. LVI, sygn. K-3/I, k. 6-28v, 151-198.

Додаток У

Населення Яворівського староства за інвентарями королівщини та війтівств (1769-1771 рр.).

НАСЕЛЕНІ ПУНКТИ	Всього	Українці	Поляки	Євреї	Примітки
ЯВОРІВ					
Середмістя					
Східна вулиця	20	1	7	12	
Південна вулиця	23	0	4	19	
Західна вулиця	7	0	0	7	
Північна вулиця	15	0	3	12	
Вулиця Від Фари	27	0	23	4	
Брухнальська вулиця	11	0	10	1	
Краковецька вулиця	38	4	34	0	
Затильна вулиця	41	6	15	20	
Ярославська вулиця	34	5	28	1	
Львівська вулиця	14	1	13	0	
Замкова вулиця	4	0	4	0	
Осада греблян	51	22	29	0	
Плац воєводи	3	0	3	0	
Вал з-за брами	7	0	7	0	
Вал з-за млину	7	1	6	0	
Велике Передмістя					
Верхня парафія	113	111	2	0	
Парафія Чеховична (?)	124	121	3	0	
Коротка рілля	46	46	0	0	
Загороди Нивки	181	170	11	0	
Мале Передмістя	104	99	5	0	
СЕЛА					
Вільшаниця	110	110	0	0	у т. ч. 3 солтиси (Лесько Шот, Іван Леськів, Іван Федьків), війт, рибалка і гайовий; корчма, став і млин
Новий Язів	37	37	0	0	***Війтівство*****:** 49 осіб (47 укр., 2 пол.); корчма; 3 ткачі, 1 війт
Цитуля	18	18	0	0	***Війтівство*****:** 14 осіб (14 укр.); шинківня; 1 війт, 1 гайовий
Шкло	111	109	2	0	у т. ч. 27 „*zagorzanie*"; 2 корчми, 2 млини, 3 стави, гуральня, папірня, фільварок; 10 ткачів, 2 гайових, 2 рибалки, 1 десятник
Залужжя	81	80	1	0	фільварок, корчма і бровар; 1 ткач, 1 війт
Старий Язів	124	124	0	0	у т. ч. 13 „*zagrodnicy*", 11 „*wolnicy za prawami*", 2 попівства, брати Коти (Яцько, Андрій, Миколай, Федько) *za prawem wolnicy*; за привілеєм Августа III від 1754 володіють півланом; 28 лісових (окремо Данько Романик і Кость Батог); 24 ткачі, війт**.** ***Війтівство*****:** 12 осіб (12 укр.).
Вербляни	131	131	0	0	у т. ч. 8 загородників, 19 „*wolnicy za prawami*" (з них 16 мельників, а також Тимко, Гаврило і Яцько Калитяки), 4 гайових, 7 ткачів, війт; бровар. ***Війтівство*****:** 18 осіб (18 укр.).
Тростянець	117	117	0	0	у т. ч. 5 мельників (на 3 млинах), 1 війт, 1 польний, 1 десятник, 4 гайових, 5 ткачів ***Війтівство*****:** 9 осіб (9 укр.).
Завадів	87	87	0	0	***Війтівство*****:** 67 осіб (у т. ч. 20 загородників, з яких 8 – мельники) (67 укр.); 1 гайовий
Новини	33	33	0	0	11 кметів, „*ktorym prawa wyszły*" (9 з прізвищем Вахула), 2 ткачі; фільварок, став, саджавка і млин,
Чернилява	83	83	0	0	***Війтівство*****:** 30 осіб (28 укр., 2 пол.); 1 гайовий; корчма і шинківня
	1802 (100 %)	**1516 (84,1 %)**	**210 (11,7 %)**	**76 (4,2 %)**	

Примітки: AGAD. ASK, Dz. LVI, ASK, LVI, J-6/I, k. 5-9, 11-17, 25-27v, 28-32v, 33-35; sygn. J-6/II, k. 3-71.

Додаток Ф

Єврейське населення Львівської землі (за люстрацією поголовного податку євреїв 1765 р.).

Кагал	Населені пункти	Населення		Населені пункти у Львівській землі	Населення	
		Бостель	Наші підрахунки		Бостель	Наші підрахунки
Бережани	41	1293	1264	34*	1225	1196
Березівці	12	303	303	4**	225	225
Бібрка	18	908	910	18	908	910
Білий Камінь	13	345	347	10***	318	320
Болехів	14	883	883	0	0	0
Броди	15	7357	7357	15	7357	7357
Вибранівка	4	177	177	4	177	177
Глиняни	13	848	849	13	848	849
Гологори	19	631	615	19	631	615
Городок	28	1039	1041	28	1039	1041
Долина	28	714	714	0	0	0
Дунаїв	6	81	81	6	81	81
Жидачів	11	292	292	0	0	0
Жовква	22	2225	2225	22	2225	2225
Журавно	23	770	770	0	0	0
Журів	5	74	74	0	0	0
Зборів	25	845	845	23****	823	845
Золочів	59	1758	1758	59	1758	1758
Кам’янка	16	617	617	16	617	617
Княгиничі	6	265	265	5	250	250
Козова	11	364	338	2*****	272	272
Комарно	72	1594	1615	61******	1458	1479
Краковець	15	464	464	0	0	0
Куликів	19	414	414	19	414	414
Львів	44+прдм	6638	6640	44+прдм	6638	6640
Наварія	9	146	142	9	146	142
Нараїв	4	286	286	4	286	286
Олесько	23	803	803	23	803	803
Перемишляни	15	789	790	15	789	790
Підкамінь	12	998	998	12	998	998
Поморяни	19	787	775	19	787	775
Рожнятів	19	478	478	0	0	0
Розділ	23	884	884	11*******	122	122
Сасів	3	244	244	3	244	244
Свірж	45	1014	1001	45	1014	1001
Соколів	13	286	286	0	0	0
Соколівка	7	170	170	6********	166	170

* У Галицькій землі Мечищів, Ольховець, Рибники, Саранчуки, Котів, Базниківка, Тростянець.

** У Львівській землі – Березівці, Гранки, Підгірці, Малехів. У Жидачівському повіті Ляшки, Бориничі, Дроховичі, Городище, Острів, Руда, Піддністряни, Станківці.

*** У Белзькому воєводстві Балучин, Почапи, Скварява

**** У Галицькій землі Плавуча і Красне.

***** У Галицькій землі Божиків, Волощина, Литвинів, Теляче, Кальне, Криве, Літятин, Щепанів, Увся.

****** У Перемишльській землі Шептичі, Бенькова Вишня, Волоща, Свинюша, Раделичі, Михайлевичі, Ятвяги, Мильчиці, Путятичі, Дубаневичі, Мости.

******* У Львівській землі – Миколаїв, Демня, Луб’яне, Тростянець, Дроговиж, Розвадів, Веринь, Надітичі, Устя, Ілів, Стільсько. У Жидачівському повіті: Крупсько, Рудники, Криниця, Держів, Березина, Київець, Дем’янка, Дем’янка, Вовцнів, Черниця, Пісочна.

******** У Белзькому воєводстві Трійця.

Кагал	Населені пункти	Населення		Населені пункти у Львівській землі	Населення	
		Бостель	Наші підрахунки		Бостель	Наші підрахунки
Станіславчик	1	136	136	1	136	136
Стрілиська	17	599	599	17	599	599
Топорів	4	195	195	3*	187	195
Ходорів	17	852	852	0	0	0
Щирець	20	566	567	20	566	567
Яворів	35+2прдм	1087	1050	28+2прдм**	993	956
Янів	12	251	251	12	251	251
Яричів	21	778	764	21	778	764
ВСЬОГО	**858+3прдм**	**42248**	**42129**	**651+3прдм**	**36129**	**36070**

Примітки: Bostel F. Żydzi ziemi lwowskiej i powiatu żydaczowskiego w r. 1765 // Archiwum komisji historycznej. – Kraków, 1891. – T. 6. – S. 357-378.

* У Белзькому воєводстві Ярославків.

** У Белзькому воєводстві і Перемишльській землі Бунів, Віжомля, Рогізно, Селиська, Порудно, Поруденко, Новосілки.

Додаток Х

Згадуваність старост Львівської землі у генеральних люстраціях Руського воєводства.

Староство	1564-1565	1569	1570	1616	1621	1628	1661-1665	1765
Глинянське	Львівське староство	Львівське староство	Львівське староство	Львівське староство	Львівське староство	Львівське староство	+	+
Городоцьке	+	+	+	+	+	+	+	+
Дроговизьке	Львівське староство	–	–	–	Львівське староство	Львівське староство	+	+
Кам'янецьке	+	+	+	–	–	+	+	+
Львівське	+	+	+	+	+	+	+	+
Щирецьке	Львівське староство	Львівське староство		Львівське староство	Львівське староство	Львівське староство	+*	+
Яворівське	–	–		–	+	+	+	+

Примітки: Люстрації королівщин українських земель XVI-XVIII ст.: матеріали до реєстру рукописних та друкованих текстів / Укл. Раїса Майборода. – К., 1999. – С. 198, 200-201, 209-210, 219-221, 244-245, 303-306.

* Р. Майбородою невірно зазначено, що Щирецька держава не фігурувала в люстрації 1661-1665 рр. [224, с. 304].

Додаток Ц

Розподіл земельних володінь Львівської землі за власницькою приналежністю.

Рік укладення реєстру	**1552**	**1661**	**1711**
Королівські	65 (13 %)	69 (12,5 %)	60 (8,7 %)
Шляхетські	361 (72,2 %)	340 (61,4 %)	453 (65,8 %)
Духовні	35 (7 %)	66 (11,9 %)	79 (11,6 %)
Міські	7 (1,4 %)	3 (0,5 %)	11 (1,6 %)
Королівські та шляхетські	21 (4,2 %)	10 (1,8 %)	57 (8,3 %)
Шляхетські та духовні	5 (1 %)	18 (3,2 %)	18 (2,6 %)
Королівські та духовні	1 (0,2 %)	—	1 (0,1 %)
Невідомі	5 (1 %)	48 (8,7 %)	9 (1,3 %)
ВСЬОГО	**500 (100 %)**	**554 (100 %)**	**688 (100 %)**

Примітки: AGAD. ASK, Dz. I, sygn. 19, k. 165v-189v; sygn. 145, k. 1-91; Центральний державний історичний архів України (м. Львів), ф. 9, оп. 1, спр. 615, арк. 1255-1283.

Додаток Ш. Структура власності у Львівській землі Руського воєводства на початку XVIII ст. (за матеріалами подимних реєстрів)

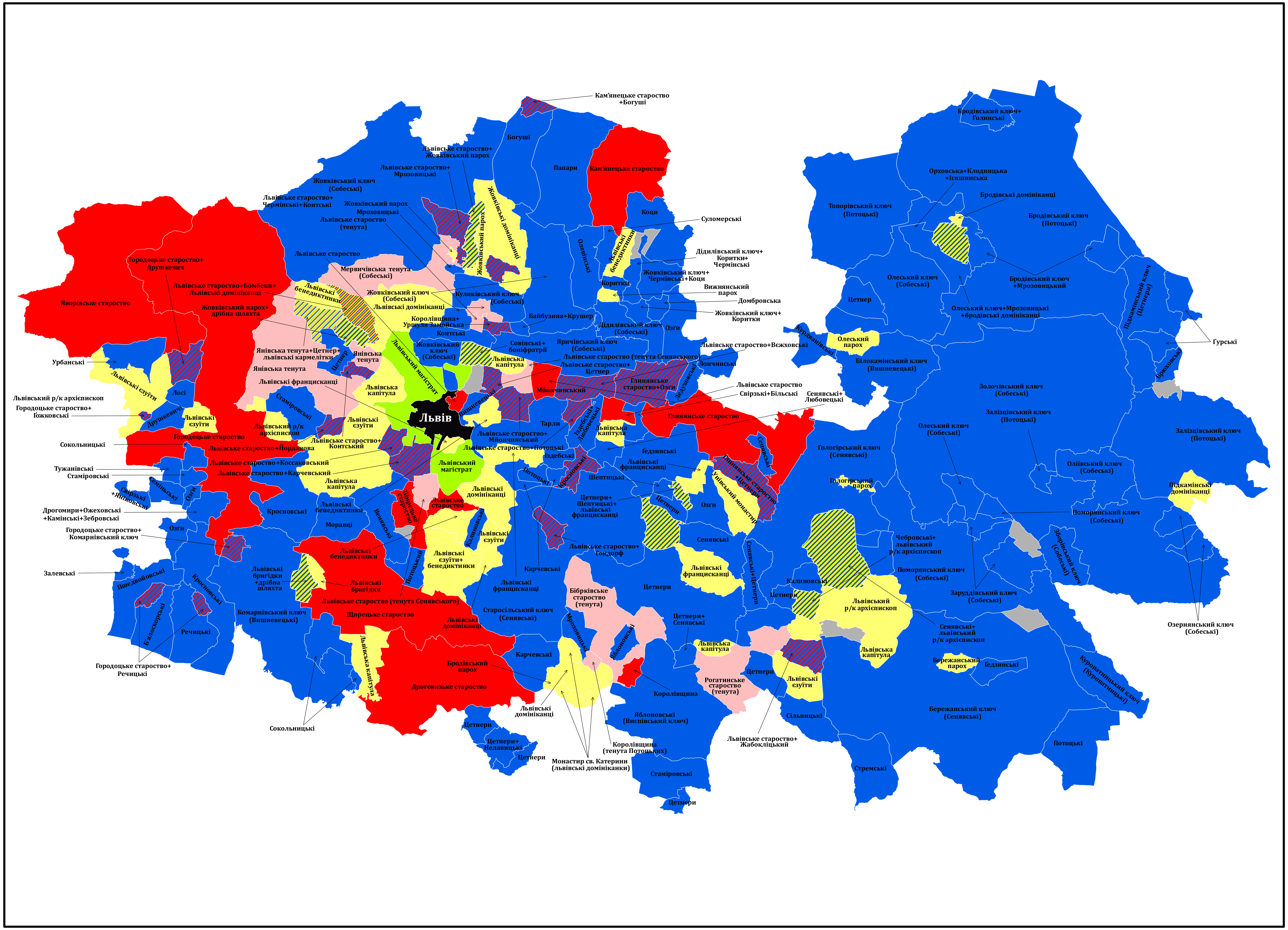

Різновиди власності

- невстановлений власник
- королівська власність
- оренда ("держава") королівщин
- приватні маєтності
- духовні володіння
- міська юрисдикція
- король / шляхта
- оренда / дідичне володіння
- шляхта / духовенство
- король / шляхта / духовенство
- "держава" / шляхта / духовенство

Змістове наповнення і картографічне опрацювання Богдан Смерека

N W E S

Масштаб 1 : 250 000

0 5 000 10 000 20 000

Додаток Щ

Власники населених пунктів Львівської землі за поборовими реєстрами 1552 і 1661 рр. та подимним реєстром 1711 р.

№ п/п	Сучасна назва	Сучас. адмін. підпор.	1552	1661	1711
1.	Адамівка	Брж ТО	—	—	Бережани (ключ) [41, с. 1053]
2.	Андріянів	Грд ЛО	Анджей Пелька, галицький суддя [58, арк. 188]	Комарно (ключ) [60, арк. 32]	Комарно (ключ) [41, с. 1053]
3.	Артасів	Жвк ЛО	Львів (староство) [58, арк. 167зв.]	Не вказано [60, арк. 25зв.]	Королівщина; Потоцький [41, с. 1053]
4.	Артищів	Грд ЛО	—	—	Городок (староство) [41, с. 1059]
5.	Баківці	Ждч ЛО	Александр [58, арк. 173]	Литовська підскарбиня [60, арк. 8]	Королівщина; тенута Яблоновського [41, с. 1055]
6.	Банюнин	КБз ЛО	Ян Челий [58, арк. 181зв.]	Теофілія Собеська, краківська каштелянка [60, арк. 6]; частина Кохановського [60, арк. 85]	Жовква (ключ); Коритко, чернігівський чашник [41, с. 1053]
7.	Баранівка	Брж ТО	—	—	Бережани (ключ) [41, с. 1054]
8.	Бартатів	Грд ЛО	Львівський р/к архієпископ, тенута Бєльського [58, арк. 169]	Львівський р/к архієпископ [60, арк. 8зв.]	Львівська капітула [41, с. 1053]
9.	Бартохівка (*тепер Брахів*)	Бск ЛО	—	—	Олесько (ключ) [41, с. 1054]
10.	Басівка	Пст ЛО	Львівська капітула [58, арк. 170]	Львівська капітула [60, арк. 7]	Львівська капітула [41, с. 1054]
11.	Батятичі	КБз ЛО	Кам'янка (староство) [58, арк. 169]	Королівщина, Владислав Рей, кам'янецький староста [60, арк. 9]	Папари [41, с. 1054]
12.	Батьків	Брд ЛО	Лукаш Ґурка, познанський воєвода [58, арк. 184зв.]	—	Золочів (ключ) [41, с. 1054]
13.	Бачів	Прм ЛО	—	Львівські єзуїти [60, арк. 57]	Львівські єзуїти [41, с. 1055]
14.	Бачка	Бск ЛО	—	—	Топорів (ключ) [41, с. 1054]
15.	Белжець (*тепер Гончарівка*)	Злч ЛО	—	Александер Людвік Незабитовський, люблінський староста [60, арк. 8зв.]	Катажина Вишневецька (Дольська) [41, с. 1054]
16.	Бенів (*тепер Золочівка*)	Злч ЛО	Лукаш Ґурка, познанський воєвода [58, арк. 184зв.]	—	—
17.	Беньківці	Ртт ІФО	Фредруш Гербурт (Стрілища, ключ) [58, арк. 174зв.]	Не вказано [60, арк. 8]	Яблоновський (Стрілища, ключ) [41, с. 1055]
18.	Бердихів	Явр ЛО	Ян Гербурт, тенута Рихтицького [58, арк. 187]	Львівські єзуїти [60, арк. 4]	Львівські єзуїти [41, с. 1053]
19.	Бережани (*місто*)	Брж ТО	Миколай Сенявський, белзький воєвода (Бережани, ключ) [58, арк. 176]	Сенявський [60, арк. 2зв.]	Сенявські [41, с. 1053]
20.	Березділвці	Мкл ЛО	Миколай Губіцький, Бжоздовські, Влох тощо [58, арк. 183]	Скотницький (10 л.); Волчановська і кармеліти (1/2 л.); Нелавицький, Губіцький, Крагулецький; Відзовські, Богіньські (2 л.) [60, арк. 5]	Ян Цетнер, кам'янецький староста; Нелавицький [41, с. 1054]
21.	Березець	Грд ЛО	Анджей Пелька, галицький суддя [58, арк. 188]	Комарно (ключ) [60, арк. 8зв.]	Комарно (ключ) [41, с. 1053]
22.	Беримівці	Збр ТО	—	—	Оліїв (ключ) [41, с. 1055]
23.	Берлин	Брд ЛО	Фредруш Гербурт і Марцін Каменецький, подільський воєвода (пом. 1530) [58, арк. 173зв.]	Ян Замойський, сандомирський воєвода [60, арк. 6зв.]	Броди (ключ) [41, с. 1054]

№ п/п	Сучасна назва	Сучас. адмін. підпор.	1552	1661	1711
24.	Бертишів	Ждч ЛО	Рожнятовський [58, арк. 183]	Не вказано [60, арк. 3]	Монастир св. Катерини [41, с. 1055]
25.	Бзовиця	Збр ТО	—	—	Золочів (ключ) [41, с. 1054]
26.	Бишки	Кзв ТО	Куропатницький (Куропатники, ключ) [58, арк. 176зв.]	Ґраб'янка [60, арк. 3зв.]	Ґедзинські [41, с. 1053]
27.	Бібрка	Прм ЛО	Невідомо [58, арк. 179зв.]	Не вказано [60, арк. 2зв.]	Ян Станіслав Яблоновський, руський воєвода (тенута) [41, с. 1055]
28.	Бібщани	Злч ЛО	Сенінський (Поморяни, ключ) [58, арк. 172зв.]	Ян Собеський, коронний хорунжий [60, арк. 7зв.]	Поморяни (ключ) [41, с. 1054]
29.	Біле	Прм ЛО	Львівський р/к архієпископ [58, арк. 169]	Львівський р/к архієпископ [60, арк. 9]	Львівський р/к архієпископ [41, с. 1054]
30.	Білий Камінь (*місто*)	Злч ЛО	—	Вишневецький, князь [60, арк. 3]	Катажина Вишневецька (Дольська) [41, с. 1054]
31.	Білка	Прм ЛО	Не вказано [58, арк. 182зв.]	Миколай Бжоздовський і Пеняжек [60, арк. 6]	Невідомий підстолій [41, с. 1053]
32.	Білка (*тепер Верхня Білка*)	Пст ЛО	Не вказано [58, арк. 182зв.]	Ґумовський і Іздебський, військовий суддя [60, арк. 3]	Любовецькі; Іздебські [41, с. 1054]
33.	Білка (*тепер Нижня Білка*)	Пст ЛО	Львівське староство [58, арк. 166]	Глиняни (староство) [60, арк. 9]	Королівщина; Юзеф Потоцький, київський воєвода [41, с. 1055]
34.	Білківці	Збр ТО	—	—	Золочів (ключ) [41, с. 1054]
36.	Білоголови	Збр ТО	Невідомий воєвода (Залізці, ключ) [58, арк. 174]	Залізці (ключ) [60, арк. 7]	Залізці (ключ) [41, с. 1055]
37.	Білогорща	Львів	Львівська рада [58, арк. 165зв.]	—	Львівська рада [41, с. 1053]
38.	Білокриниця	Збр ТО	Лукаш Ґурка, познанський воєвода [58, арк. 184зв.]	—	Оліїв (ключ) [41, с. 1055]
39.	Білявці	Брд ЛО	Фредруш Гербурт [58, арк. 174зв.]	Не вказано [60, арк. 6зв.]	Броди (ключ) [41, с. 1054]
40.	Бірки	Явр ЛО	—	Львівські домініканці [60, арк. 5]	Львівські домініканці [41, с. 1055]
41.	Бірче	Грд ЛО	Борецький, Михайловський, Ян [58, арк. 188зв.]	Більський (тенута Незабитовського); Домбровський [60, арк. 6зв.]	Комарно (ключ) [41, с. 1055]
42.	Біще	Брж ТО	Свірзькі [58, арк. 171зв.]	Сенявський [60, арк. 5]	Адам Миколай Сенявський, краківський кашелян [41, с. 1054]
43.	Блищиводи	Жвк ЛО	Львів (староство) [58, арк. 167зв.]	Не вказано [60, арк. 4зв.]	Королівщина; Мрозовицький; Собеський [41, с. 1053]
44.	Бовдури	Брд ЛО	Фредруш Гербурт [58, арк. 174зв.]	—	Броди (ключ); Голинський [41, с. 1055]
45.	Богданівка	Збр ТО	—	—	Золочів (ключ) [41, с. 1054]
46.	Богутин	Злч ЛО	Сенінський (Поморяни, ключ) [58, арк. 172зв.]	Ян Собеський, коронний хорунжий [60, арк. 7зв.]	Поморяни (ключ) [41, с. 1054]
47.	Боложинів	Бск ЛО	—	Александер Конєцпольський, сандомирський воєвода [60, арк. 8]	Топорів (ключ) [41, с. 1054]
48.	Болотня	Прм ЛО	Львівський р/к архієпископ [58, арк. 169зв.]	Тенута (невідома) [60, арк. 3зв.-4]	Королівщина; Нікодем Жабокліцький, кам'янецький кашелян [41, с. 1055]
49.	Бонишин	Злч ЛО	Ян Сенінський, галицький кашелян (Гологори, ключ) [58, арк. 172]	Не вказано [60, арк. 8зв.]	Гологори (ключ) [41, с. 1055]
50.	Боратин	Брд ЛО	Фредруш Гербурт [58, арк. 174зв.]	Александер Конєцпольський, сандомирський воєвода [60, арк. 7зв.]	Броди (ключ) [41, с. 1054]

№ п/п	Сучасна назва	Сучас. адмін. підпор.	1552	1661	1711
51.	Борусів	Ждч ЛО	—	Якуб Калінський, сяноцький підчаший [60, арк. 4зв.]	Невідомо [41, с. 1054]
52.	Борщів	Прм ЛО	Любенецький, Ванько Лагодовський, Мізула, Андрій Заплатинський [58, арк. 171]	Ґраб'янка (2 л.); Александер Цетнер, галицький каштелян (3/4 л.) [60, арк. 3зв.]	Адам Миколай Сенявський, краківський каштелян; Цетнери [41, с. 1054]
53.	Борщовичі	Пст ЛО	Львів (староство) [58, арк. 166]	Глиняни (староство) [60, арк. 1зв.]	Королівщина; Віжховський [41, с. 1054]
54.	Боянець	Жвк ЛО	—	Теофіля Собеська, краківська каштелянка [60, арк. 7зв.]	Жовква (ключ) [41, с. 1053]
55.	Братковичі	Грд ЛО	Лісовський [58, арк. 189]	Дрогойовські; Марцін Відзовський, львівський писар (тенута) [60, арк. 6]	Сокольницькі [41, с. 1053]
56.	Брикун	Прм ЛО	—	Тенута П'ясецького [60, арк. 5зв.]	Адам Миколай Сенявський, краківський каштелян [41, с. 1054]
57.	Бринці (*Загірні і Підгірні*)	Ждч ЛО	Бранецький [58, арк. 178зв.]	Якуб Калінський, сяноцький підчаший [60, арк. 4]	Невідомо [41, с. 1054]
58.	Броди (*місто*)	Брд ЛО	—	Александер Конєцпольський, сандомирський воєвода [60, арк. 2]	Юзеф Потоцький, київський воєвода [41, с. 1054]
59.	Броди Старі (*село*)	Брд ЛО	Марцін Каменецький, подільський воєвода (пом. 1530) [58, арк. 173зв.]	Александер Конєцпольський, сандомирський воєвода [60, арк. 2зв.]	—
60.	Бродки	Мкл ЛО	—	Щирець (староство) (4 л.) + в-во (частина Чайковського, 4 л.) [60, арк. 7]	Щирець (староство) + в-во [41, с. 1055]
61.	Брухналь (*місто*, *тепер Терновиця*)	Явр ЛО	Валенти Гербурт [58, арк. 186зв.]	Невідомо [60, арк. 3]	Урбанська, велюнська каштелянка [41, с. 1053]
62.	Брюховичі	Львів	—	—	Львівська рада [41, с. 1053]
63.	Брюховичі	Прм ЛО	Брюховицька [58, арк. 182]	Казимир Свірзький і Лагановський [60, арк. 6]	Невідомий підстолій [41, с. 1053]
64.	Буг (*тепер Бужок*)	Злч ЛО	Анджей Жабинський [58, арк. 180зв.]	Александер Людвік Незабитовський, люблінський староста [60, арк. 8зв.]	Катажина Вишневецька (Дольська) [41, с. 1054]
65.	Будилів	Кзв ТО	Куропатницький (Куропатники, ключ) [58, арк. 176зв.]	Ґраб'янка [60, арк. 3зв.]	Анджей Міхал Куропатницький (пом. після 1696), бецький каштелян [41, с. 1054]
66.	Будилівка	Кзв ТО	—	—	Анджей Міхал Куропатницький (пом. після 1696), бецький каштелян [41, с. 1054]
67.	Будьків	Пст ЛО	Невідомий каштелян, тенута Тарла [58, арк. 170зв.]	Князь Заславський, частина – тенута Радзивіла [60, арк. 5зв.]	Старе Село (ключ) [41, с. 1055]
68.	Бучали	Грд ЛО	—	Станіслав Остророґ, краківський канонік [60, арк. 8]	Комарно (ключ) [41, с. 1053]
69.	Воля В'язова (*тепер В'язова*)	Жвк ЛО	—	Жовква (ключ) [60, арк. 35-35зв.]	Жовква (ключ) [41, с. 1063]
70.	Ваньківці	Прм ЛО	—	—	Адам Миколай Сенявський, краківський каштелян [41, с. 1080]
71.	Великополе	Явр ЛО	Львів (староство) [58, арк. 166зв.]	Янів (тенута) [60, арк. 83]	Янів (тенута) [41, с. 1079]

№ п/п	Сучасна назва	Сучас. адмін. підпор.	1552	1661	1711
72.	Вербів	Брж ТО	Єжи і Станіслав Свірзькі [58, арк. 171зв.]	Голинський (2 ½ л.), Юзеф Свірзький, чернігівський підчаший (2 л.) [60, арк. 83зв.-84]	Адам Миколай Сенявський, краківський кашт елян [41, с. 1080]
73.	Вербівчик	Брд ЛО	Золочів (ключ) [58, арк. 184]	Невідомо [60, арк. 82зв.]	Цетнер (Підкамінь, ключ) [41, с. 1080]
74.	Вербіж	Мкл ЛО	Львівська капітула [58, арк. 169зв.]	Львівська капітула [60, арк. 85зв.]	Львівська капітула [41, с. 1080]
75.	Вербляни	Явр ЛО	Яворів (староство) [58, арк. 186]	Яворів (староство) [60, арк. 81зв.]	Яворів (староство) [41, с. 1079]
76.	Вербляни	Жвк ЛО	—	—	Жовківський парох [41, с. 1079]
77.	Верещиця	Явр ЛО	Городок (староство) [58, арк. 185зв.]	Городок (староство) [60, арк. 80зв.]	Городок (староство) [41, с. 1079]
78.	Веринь	Мкл ЛО	Королівщина, тенута Павела Тарла [58, арк. 171]	Миколаїв (староство) [60, арк. 82зв.]	Дроговиж (староство) [41, с. 1080]
79.	Вертелка	Збр ТО	Невідомий воєвода (Залізці, ключ) [58, арк. 174]	Залізці (ключ) [60, арк. 84зв.]	Залізці (ключ) [41, с. 1080]
80.	Верхобуж	Злч ЛО	—	—	Золочів (ключ) [41, с. 1079]
81.	Вибранівка (*місто*)	Ждч ЛО	—	—	Томаш Карчевський (пом. 1691), галицький кашт елян [41, с. 1080]
82.	Вибудів	Кзв ТО	Куропатницький (Куропатники, ключ) [58, арк. 176зв.]	Ґраб'янка [60, арк. 80зв.]	Адам Миколай Сенявський, краківський кашт елян [41, с. 1080]
83.	Вижняни	Злч ЛО	Клюс [58, арк. 172зв.]	Ґраб'янка [60, арк. 81]	Ґедзинський [41, с. 1080]
84.	Винники	Львів	Ванько Лагодовський [58, арк. 171]	Замойський [60, арк. 84зв.]	Адам Пьотр Тарло, люблінський воєвода [41, с. 1080]
85.	Винники (*не існує*)	Жовк-ва	—	Жовква (ключ) [60, арк. 82-82зв.]	Жовква (ключ) [41, с. 1079]
86.	Виннички	Пст ЛО	Печихвостський [58, арк. 176зв.]	Вармінський єпископ [60, арк. 81]	Юзеф Карчевський, житомирський староста [41, с. 1080]
87.	Виписки	Прм ЛО	Бачовський [58, арк. 181]	Гологори [60, арк. 81]	Адам Миколай Сенявський, краківський кашт елян [41, с. 1079]
88.	Вирів	КБз ЛО	Корецький, Ґайовський [58, арк. 178зв.]	Частина Кохановського [60, арк. 85]	Станіслав Коритко [41, с. 1079]
89.	Вислобоки	КБз ЛО	Ліховський, Васько Вислобоцький, Кухарський [58, арк. 180зв.-181]	Жовква (ключ) [60, арк. 82зв.]	Байбузина, Крушер [41, с. 1079]
90.	Висоцько	Брд ЛО	Марцін Каменецький, подільський воєвода (пом. 1530) [58, арк. 173]	Броди (ключ) [60, арк. 84]	Броди (ключ); Францішек Ян Мрозовицький, львівський підсудок [41, с. 1080]
91.	Виспа (*місто*)	Ргт ІФО	—	—	Александр Ян Яблоновський, великий коронний хорунжий [41, с. 1080]
92.	Вишенька (*не існує*)	Явр ЛО	—	Городок (староство) [60, арк. 80зв.]	Городок (староство) [41, с. 1079]
93.	Вишнівчик	Прм ЛО	Миколай Ближениський [58, арк. 181зв.]	Львівський р/к архієпископ; Сенявський; зараз тенута Вардинського [60, арк. 84зв.]	Адам Миколай Сенявський, краківський кашт елян; львівський р/к архієпископ; Мархоцькі [41, с. 1079]
94.	Відники	Пст ЛО	Невідомий кашт елян, тенута Коритка [58, арк. 170зв.]	Зараз Ґабріель Сільніцький, львівський ловчий [60, арк. 82]	Королівщина; Ґондорф [41, с. 1080]
95.	Віднів	Жвк ЛО	—	Жовква (ключ) [60, арк. 54]	Куликів (ключ) [41, с. 1069]

№ п/п	Сучасна назва	Сучас. адмін. підпор.	1552	1661	1711
96.	Вільховець	Прм ЛО	Невідомий каштелян, тенута Тарла [58, арк. 170зв.]	Міхал Кароль Радзивіл (пом. 1656), литовський підчаший [60, арк. 54]	Старе Село (ключ); Адам Миколай Сенявський, краківський каштелян [41, с. 1069]
97.	Вільшаниця (*не існує*)	Явр ЛО	Яворів (староство) [58, арк. 186]	Яворів (староство) [60, арк. 53зв.]	Яворів (староство) [41, с. 1069]
98.	Вільшаниця (*тепер В. Велика і Мала*)	Злч ЛО	Галка [58, арк. 175зв.]	Анджей Потоцький, коронний обозний [60, арк. 53зв.]	Адам Миколай Сенявський, краківський каштелян [41, с. 1069]
99.	Вірлів	Збр ТО	Сенінський (Поморяни, ключ) [58, арк. 172]	Ярош Свірзький [60, арк. 54зв.]	Поморяни (ключ) [41, с. 1078]
100.	Вістовичі	Смб ЛО	Фредро [58, арк. 188]	Ґаспарський [60, арк. 85зв.]	Залевський [41, с. 1079]
101.	Віцинь (*тепер Смереківка*)	Прм ЛО	Львівський р/к архієпископ [58, арк. 169]	Томаш Лиховський, львівський підсудок [60, арк. 82]	Поморяни (ключ); Лиховський [41, с. 1080]
102.	Вовків	Прм ЛО	Гартковський [58, арк. 183]	Александер Цетнер, галицький каштелян [60, арк. 81]	Адам Миколай Сенявський, краківський каштелян; Александр Цетнер, теребовельський староста [41, с. 1079]
103.	Вовків	Пст ЛО	Станіслав Бжоздовський [58, арк. 181зв.]	Чолганський [60, арк. 84]; львівські бенедиктинки [60, арк. 84зв.]	Львівські бенедиктинки [41, с. 1080]
104.	Вовковатиця	Брд ЛО	—	—	Бродівські домініканці [41, с. 1079]
105.	Вовчківці	Збр ТО	—	—	Залізці (ключ) [41, с. 1080]
106.	Вовчухи	Грд ЛО	Шоломиницький, Добецький [58, арк. 189]	Рибчевський (1 л.), Жевуський (2 ½ л.), Тужанський (2 л.) [60, арк. 85]	Жураковський, Тужанський, Ґоєцький, Рибчевський [41, с. 1079]
107.	Волове	Прм ЛО	Свірзький [58, арк. 177]	Юзеф Свірзький, чернігівський підчаший [60, арк. 84зв.]	Александр Цетнер, теребовельський староста [41, с. 1080]
108.	Волосівці (*тепер Волосівка*)	Збр ТО	—	—	Золочів (ключ) [41, с. 1080]
109.	Воловче (*тепер Вілявче*)	Прм ЛО	—	—	Невідомо [41, с. 1080]
110.	Воля Висоцька	Жвк ЛО	Висоцький [58, арк. 176зв.]	Жовква (ключ) [60, арк. 83-83зв.]	Жовква (ключ) [41, с. 1079]
111.	Воля Гамулецька	Жвк ЛО	—	—	Контський, кам'янецький каштелян [41, с. 1059]
112.	Воля Гологірська	Злч ЛО	—	—	Адам Миколай Сенявський, краківський каштелян [41, с. 1059]
113.	Воля Добростанська	Явр ЛО	Городок (староство) [58, арк. 185зв.]	—	Городок (староство) [41, с. 1057]
114.	Воля Жовтанецька	КБз ЛО	—	—	Жовква (ключ) [41, с. 1081]
115.	Воробіївка	Збр ТО	—	—	Золочів (ключ) [41, с. 1079]
116.	Вороців	Явр ЛО	Львів (староство) [58, арк. 166]	Янів (тенута) [60, арк. 81зв.]	Янів (тенута) [41, с. 1079]
117.	Гаї	Пст ЛО	Тарновський, тенута Щуського [58, арк. 182зв.]	Зараз Альберт Кросновський, подільський стольник [60, арк. 22-22зв.]	Королівщина; Миколай Францішек Кросновський, львівський підкоморій [41, с. 1059]
118.	Галичанів (*тепер Галичани*)	Грд ЛО	Городок (староство) [58, арк. 185зв.]	Городок (староство) [60, арк. 26зв.]	Городок (староство) [41, с. 1059]
119.	Ганачів (*тепер Ганачівка*)	Прм ЛО	—	Марціян Ґраб'янка [60, арк. 10]	—
120.	Ганачів (*не існує*)	Прм ЛО	Львівські францисканці; Клюс [58, арк. 170]	Львівські францисканці [60, арк. 13]	Львівські францисканці; Ґедзинський [41, с. 1057]

№ п/п	Сучасна назва	Сучас. адмін. підпор.	1552	1661	1711
121.	Гарбузів	Збр ТО	Лукаш Ґурка, познанський воєвода [58, арк. 184зв.]	—	Золочів (ключ) [41, с. 1060]
122.	Германів (*тепер Тарасівка*)	Пст ЛО	Миколай, Бартоломей [58, арк. 181]	—	Адам Миколай Сенявський, краківський кастелян; Любовецький [41, с. 1060]
123.	Гиновичі	Брж ТО	Миколай Сенявський, белзький воєвода (Бережани, ключ) [58, арк. 176]	Сенявська [60, арк. 9зв.]	Бережани (ключ) [41, с. 1057]
124.	Глинна	Кзв ТО	—	Поморяни (ключ) [60, арк. 23зв.]	Поморяни (ключ) [41, с. 1059]
125.	Глинна або Суха Воля	Пст ЛО	Лесьньовський [58, арк. 177зв.]	Якуб Потоцький [60, арк. 23-23зв.]	Венявські [41, с. 1059]
126.	Глинсько	Жвк ЛО	Висоцький [58, арк. 176зв.]	Теофілія Собеська, краківська кастелянка [60, арк. 22зв.]	Жовква (ключ) [41, с. 1059]
127.	Глиняни (*місто*)	Злч ЛО	—	Невідомо; в-во (королівське, зараз тенута Овсяного з півлану) [60, арк. 21зв.]	Міхал Сервацій Вишневецький, глинянський староста [41, с. 1059]
128.	Глібовичі (*Свірзькі*)	Прм ЛО	—	Александер Цетнер, галицький кастелян [60, арк. 78зв.]	Александр Цетнер, теребовельський староста [41, с. 1060]
129.	Глібовичі (*тепер Великі Глібовичі*)	Прм ЛО	Анджей Свірзький, Тарло [58, арк. 171зв.]	Тенута князя Радзивіла, зараз Фасцішевський [60, арк. 24зв.]	Старе Село (ключ) [41, с. 1060]
130.	Глуховичі	Пст ЛО	Чебровський [58, арк. 178]	Зараз тенута Каського, військового судді [60, арк. 23]	Томаш Карчевський (пом. 1691), галицький кастелян [41, с. 1059]
131.	Гнидава (*тепер Піщане*)	Збр ТО	—	—	Золочів (ключ) [41, с. 1060]
132.	Годвишня	Грд ЛО	—	—	Якуб Пьотр Озґа, львівський стольник [41, с. 1069]
133.	Годів	Збр ТО	Хоментовський, Гарник [58, арк. 178]	Поморяни (ключ) [60, арк. 27]	Поморяни (ключ) [41, с. 1060]
134.	Годовиця	Пст ЛО	Львівська капітула [58, арк. 170]	Львівська капітула [60, арк. 25зв.]	Львівська капітула [41, с. 1060]
135.	Гологірки	Злч ЛО	Ян Сенінський, галицький кастелян (Гологори, ключ) [58, арк. 172]	Гологори (ключ) [60, арк. 22зв.]	Адам Миколай Сенявський, краківський кастелян [41, с. 1059]
136.	Гологори (місто)	Злч ЛО	Ян Сенінський, галицький кастелян (Гологори, ключ) [58, арк. 171зв.]	Сенявський, зараз Єжи Озга [60, арк. 21-21зв.]	Адам Миколай Сенявський, краківський кастелян [41, с. 1059]
137.	Голодівка	Смб ЛО	—	—	Речицький, речицький староста [41, с. 1070]
138.	Голоско Велике	Львів	Львівська рада [58, арк. 165зв.]	—	Львівська рада [41, с. 1060]
139.	Голоско Мале	Львів	—	—	Львівська рада [41, с. 1060]
140.	Голосковичі	Брд ЛО	Фредруш Гербурт [58, арк. 174]	Броди (ключ) [60, арк. 26зв.]	Броди (ключ) [41, с. 1060]
141.	Голпин (*тепер Убині*)	Брд ЛО	Мартин Гербурт [58, арк. 187]	Теофіля Собеська, краківська кастелянка [60, арк. 25]	Дідилів (ключ) [41, с. 1078]
142.	Голубиця	Брд ЛО	Лукаш Ґурка, познанський воєвода [58, арк. 183зв.]	—	Золочів (ключ) [41, с. 1060]
143.	Гончари	Пст ЛО	Чебровський [58, арк. 178]	Вармінський єпископ [60, арк. 23]	Томаш Карчевський (пом. 1691), галицький кастелян [41, с. 1059]
144.	Гонятичі	Мкл ЛО	Львівська капітула [58, арк. 169зв.]	Львівська капітула [60, арк. 28зв.]	Львівська капітула [41, с. 1060]
145.	Горбачі	Пст ЛО	Самбір, Остафій [58, арк. 182зв.]	Ян Котко (2 л.); Добрський (2 л.); Коткова (2 л.) [60, арк. 27-27зв.]	Дуберські [41, с. 1060]

№ п/п	Сучасна назва	Сучас. адмін. підпор.	1552	1661	1711
146.	Городилів	Злч ЛО	—	—	Золочів (ключ) [41, с. 1060]
147.	Городиславичі	Пст ЛО	Королівщина, тенута Миколая Гербурта Одновського [58, арк. 168]	Сенявський [60, арк. 26]	Адам Миколай Сенявський, краківський кашелян [41, с. 1060]
148.	Городище	Збр ТО	—	Підкаміньські домініканці [60, арк. 22зв.]	Підкаміньські домінканці [41, с. 1060]
149.	Городок (*місто*)	Грд ЛО	Городок (староство) + в-во [58, арк. 185зв.]	Королівщина + в-во П'ясецького [60, арк. 22]	Королівщина [41, с. 1058]
150.	Горожанна Велика	Мкл ЛО	Дідушицька [58, арк. 179]	Зараз дідицтво Сокольницького, львівського хорунжого [60, арк. 27зв.-28]	Сокольницький [41, с. 1060]
151.	Горожанна Мала	Мкл ЛО	Дідушицька [58, арк. 179]	Зараз дідицтво Сокольницького, львівського хорунжого [60, арк. 28]	Сокольницький [41, с. 1060]
152.	Горпин	КБз ЛО	Корецький, Ґайовський [58, арк. 178зв.]	Невідомо [60, арк. 25зв.]	Львівські бенедиктинки [41, с. 1059]
153.	Гошани (*тепер Градівка*)	Грд ЛО	Катажина Ошанська [58, арк. 188зв.]	Пьотр Озґа, львівський підкоморій [60, арк. 53зв.]	Якуб Пьотр Озґа, львівський стольник [41, с. 1069]
154.	Гранки	Мкл ЛО	Влох [58, арк. 183]	—	Ян Цетнер, кам'янецький староста; Нелавицький [41, с. 1060]
155.	Гребінці	Жвк ЛО	Королівщина, тенута Миколая Гербурта Одновського [58, арк. 168]	Теофіля Собеська, краківська каштелянка [60, арк. 24зв.]	Куликів (ключ) [41, с. 1059]
156.	Грибовичі	Жвк ЛО	Королівщина, тенута Миколая Гербурта Одновського [58, арк. 168]	Теофіля Собеська, краківська каштелянка [60, арк. 23зв.]	Жовква (ключ) [41, с. 1059]
157.	Гринів	Пст ЛО	Невідомий каштелян, тенута Коритка [58, арк. 170зв.]	—	Старе Село (ключ); Адам Миколай Сенявський, краківський каштелян [41, с. 1060]
158.	Грімне	Грд ЛО	Ян Мелецький, подільський воєвода [58, арк. 187]	Комарно (ключ) [60, арк. 26зв.]	Комарно (ключ) [41, с. 1074]
159.	Грусятичі	Ждч ЛО	—	Невідомо [60, арк. 26]	Ян Станіслав Яблоновський, руський воєвода [41, с. 1060]
160.	Гряда	Жвк ЛО	Львів (староство) [58, арк. 167зв.]	Тенута Осуховського [60, арк. 23]	Контський, кам'янецький каштелян [41, с. 1059]
161.	Гукалівці	Збр ТО	Золочів (ключ) [58, арк. 184]	—	Оліїв (ключ) [41, с. 1060]
162.	Гульків (*хутір с. Кореличі, не існує*)	Прм ЛО	Рогатин (староство) [58, арк. 176зв.]	—	Королівщина; Верейський [41, с. 1060]
163.	Гуменець	Пст ЛО	—	Щирець (староство) [60, арк. 25-25зв.]	Щирець (староство) [41, с. 1060]
164.	Давидів	Пст ЛО	Давидовська [58, арк. 176]	Львівські домініканці [60, арк. 19]	Львівські домініканці [41, с. 1058]
165.	Данилівці	Збр ТО	—	—	Золочів (ключ) [41, с. 1058]
166.	Двірці	Брж ТО	Свірзькі [58, арк. 171зв.]	Сенявська [60, арк. 16зв.]	Адам Миколай Сенявський, краківський кашелян [41, с. 1057]
167.	Дворисько (*Двірці, не існує*)	Злч ЛО	Ванько Лагодовський [58, арк. 171зв.]	Львівські бернардинки (клариски) [60, арк. 20]	Львівські францисканці [41, с. 1071]
168.	Дев'ятники	Ждч ЛО	Бидльовська [58, арк. 179]	Львівські домініканки [60, арк. 15-15зв.]	Львівські домініканці [41, с. 1058]
169.	Дегова	Ргт ІФО	Фредруш Гербурт (Стрілища, ключ) [58, арк. 174зв.]	Стаміровський [60, арк. 15зв.]	Стаміровський [41, с. 1058]

№ п/п	Сучасна назва	Сучас. адмін. підпор.	1552	1661	1711
170.	Демня	Мкл ЛО	Львів (староство), частина Павела Тарла [58, арк. 167зв.]	Дроговиж (староство) [60, арк. 18зв.]	Дроговиж (староство) [41, с. 1058]
171.	Демня	Брж ТО	—	В-во Гостинського [60, арк. 18зв.]	—
172.	Дернів	КБз ЛО	Кам'янка (староство) [58, арк. 169]	Невідомо [60, арк. 18]	Кам'янка (староство) [41, с. 1058]
173.	Дибще	Кзв ТО	Миколай Сенявський, белзький воєвода (Бережани, ключ) [58, арк. 176]	Невідомо [60, арк. 16зв.-17]	Адам Миколай Сенявський, краківський кашелян [41, с. 1058]
174.	Дички	Ргт ІФО	Фредруш Гербурт (Стрілища, ключ) [58, арк. 174зв.]	Васічинський [60, арк. 19зв.]	Виспа (ключ) [41, с. 1058]
175.	Дідилів	КБз ЛО	Марек і Ян Гербурти [58, арк. 187]	Теофіля Собеська, краківська каштелянка [60, арк. 17зв.]	Жовква (ключ) [41, с. 1057]
176.	Дітківці	Брд ЛО	—	Броди (ключ) [60, арк. 20]	Броди (ключ) [41, с. 1057]
177.	Дмитре	Пст ЛО	Львів (староство) [58, арк. 167]	Не вказано [60, арк. 17зв.]	Щирець (староство) [41, с. 1058]
178.	Дмитровичі	Пст ЛО	Печихвостський [58, арк. 176зв.]	Вармінський єпископ [60, арк. 20]	Александр Ян Потоцький, кам'янецький каштелян [41, с. 1058]
179.	Добросин	Жвк ЛО	—	Теофіля Собеська, краківська каштелянка [60, арк. 16-16зв.]	Жовква (ключ) [41, с. 1057]
180.	Добростани	Явр ЛО	Городок (староство) [58, арк. 185зв.]	Городок (староство) [60, арк. 18]	Городок (староство) [41, с. 1057]
181.	Добряни	Мкл ЛО	Львів (староство) [58, арк. 167]	Щирець (староство) [60, арк. 17зв.]	Щирець (староство) + в-во [41, с. 1058]
182.	Добряни	Грд ЛО	Іван та Андрій Русса [58, арк. 189]	Пьотр Полянський [60, арк. 20зв.]	Семінські [41, с. 1057]
183.	Добряничі	Прм ЛО	Поляновський [58, арк. 183]	Львівська капітула [60, арк. 16]	Львівська капітула [41, с. 1058]
184.	Долиняни	Ргт ІФО	Єва Жоравинська [58, арк. 189зв.]	Стаміровський [60, арк. 15зв.]	Стаміровський [41, с. 1058]
185.	Долиняни	Грд ЛО	—	Долинянський [60, арк. 19]	Долинянські [41, с. 1057]
186.	Долобів	Смб ЛО	Валенти Гербурт [58, арк. 187]	Невідомо [60, арк. 20]	Пшедвойовські [41, с. 1057]
187.	Домажир	Явр ЛО	Ґорецький [58, арк. 171зв.]	Войцех Моравець [60, арк. 19зв.]	Александр Цетнер, щуровецький староста [41, с. 1057]
188.	Дорошів Великий	Жвк ЛО	Львів (староство) [58, арк. 167зв.]; тенута Миколая Гербурта Одновського [58, арк. 168]	Жовква (ключ) [60, арк. 17]	Жовква (ключ) [41, с. 1057]
189.	Дорошів Малий	Жвк ЛО	—	—	Жовква (ключ) [41, с. 1057]
190.	Дрищів (*тепер Надрічне*)	Брж ТО	Миколай Нарайовський, львівський суддя; Клюс [58, арк. 172зв.]	Сенявський [60, арк. 86]	Бережанський парох [41, с. 1057]
191.	Дроговиж	Мкл ЛО	Павел Тарло [58, арк. 171]	Не вказано [60, арк. 17]	Королівщина; Роєвський, дроговизький староста (тенута) [41, с. 1058]
192.	Дроздовичі	Грд ЛО	—	Городок (староство) [60, арк. 19-19зв.]	Городок (староство) [41, с. 1057]
193.	Дуб'є	Брд ЛО	Давидовська, Недведський [58, арк. 175зв.]	Броди (ключ) (4 ½ л.), зараз Кондрацький і Клопотовський (4 ½ л.) [60, арк. 17зв., 19зв.]	Броди (ключ) [41, с. 1058]
194.	Дубляни	Жвк ЛО	Хоментовський [58, арк. 178]	Совіньський [60, арк. 20]	Боніфратри; Совінські [41, с. 1057]

№ п/п	Сучасна назва	Сучас. адмін. підпор.	1552	1661	1711
195.	Дубровиця	Явр ЛО	—	Львівські бенедиктинки [60, арк. 18]	Львівські бенедиктинки [41, с. 1057]
196.	Дудин	Брд ЛО	—	Александер Цетнер, галицький каштелян [60, арк. 19]	Підкамінь (ключ) [41, с. 1058]
197.	Дунаїв (*місто*)	Прм ЛО	Львівський р/к архієпископ [58, арк. 169]	Львівський р/к архієпископ [60, арк. 20зв.]	Львівський р/к архієпископ [41, с. 1057]
198.	Дусанів	Прм ЛО	Хоментовський, Станіслав Нарайовський, Бартоломей, Ян і Єжи Кривицькі [58, арк. 180-180зв.]	Ковальський, а зараз Тшебіньський [60, арк. 16]	Александр Цетнер, щуровецький каштелян [41, с. 1058]
199.	Єліховичі	Злч ЛО	Гологірський парох [58, арк. 183зв.]	—	Золочів (ключ) [41, с. 1061]
200.	Жабиня	Збр ТО	—	Поморяни (ключ) [60, арк. 89]	Поморяни (ключ) [41, с. 1083]
201.	Жабокруки (*тепер Квітневе*)	Ждч ЛО	Влох [58, арк. 179зв.]	Пшедвойовська і Завишина [60, арк. 89зв.]	Ян Станіслав Яблоновський, руський воєвода [41, с. 1083]
202.	Жбадин (*тепер Молошки*)	Грд ЛО	—	—	Друшкевич [41, с. 1077]
203.	Желдець	КБз ЛО	Кам'янка (староство) [58, арк. 169]	Папара [60, арк. 89зв.]	Ян Марцін Боґуш (пом. 1705), подільський підкоморій [41, с. 1082]
204.	Желехів (*тепер Великосілки*)	КБз ЛО	Вишньовський, Ян Вжещ, Дембський, Добросоловський [58, арк. 178]	Частина Раковського (3 л.), частина Вжеща (3 1/2 л.), Стоїнського (1 л.), Теофіля Собеська (1 л.), буські домініканці (6 л.) [60, арк. 87-87зв.]	Жовква (ключ); Чермінський; Коц [41, с. 1081]
205.	Женів	Злч ЛО	—	Зараз Стефан Хмельницький [60, арк. 91]	Юзеф Потоцький, київський воєвода [41, с. 1083]
206.	Жидатичі	Пст ЛО	—	Львівська капітула [60, арк. 91]	Львівська капітула [41, с. 1081]
207.	Жиравка (*тепер Жирівка*)	Пст ЛО	Львів (староство) [58, арк. 166зв.]	Щирець (староство) [60, арк. 74]	Львів (староство) [41, с. 1083]
208.	Жовква (*місто*)	Жвк ЛО	—	Теофіля Собеська, краківська каштелянка [60, арк. 91]	Костянтин Собеський [41, с. 1081]
209.	Жовнівка	Брж ТО	Миколай Сенявський, белзький воєвода (Бережани, ключ) [58, арк. 176]	Бережани (ключ) [60, арк. 63зв.]	Адам Миколай Сенявський, краківський кашелян [41, с. 1083]
210.	Жовтанці	КБз ЛО	Ян Мелецький, подільський воєвода [58, арк. 175зв.]	Теофіля Собеська, частина пароха [60, арк. 87зв.-88]	Жовква (ключ); парох [41, с. 1081]
211.	Жорниська	Явр ЛО	Львів (староство) [58, арк. 166зв.]	Глиняни (староство) [60, арк. 90]	Янів (тенута) [41, с. 1082]
212.	Жуків	Злч ЛО	Ян Сенінський, галицький каштелян (Гологори, ключ) [58, арк. 172]	Гологори (ключ) [60, арк. 86]	Адам Миколай Сенявський, краківський кашелян (Гологори, ключ) [41, с. 1082]
213.	Жуків	Брж ТО	Клюс [58, арк. 172зв.]	Сенявський [60, арк. 86]	Бережани (ключ) [41, с. 1082]
214.	Жуківці	Збр ТО	—	—	Зборів (ключ) [41, с. 1082]
215.	Жуличі	Злч ЛО	—	Душинський [60, арк. 90]	Білий Камінь (ключ) [41, с. 1082]
216.	Журавники	Пст ЛО	Давидовський [58, арк. 175зв.]	Миколай Свірзький і Гостовський, зараз невідомий [60, арк. 90зв.]	Свірзький; Більський [41, с. 1083]

№ п/п	Сучасна назва	Сучас. адмін. підпор.	1552	1661	1711
217.	Заболотці	Брд ЛО	Фредруш Гербурт [58, арк. 174]	Олесько (ключ) [60, арк. 90зв.]	Олесько (ключ); Францішек Ян Мрозовицький, львівський підсудок; бродівські домініканці [41, с. 1082]
218.	Завадів	Явр ЛО	Яворів (староство) [58, арк. 186зв.]	Яворів (староство) [60, арк. 86зв.-87]	Яворів (староство) [41, с. 1081]
219.	Завадів	Жвк ЛО	—	Львівські домініканці [60, арк. 87]	Львівські домініканці [41, с. 1081]
220.	Завидовичі	Грд ЛО	Городок (староство) [58, арк. 185зв.]	Городок (староство) [60, арк. 88зв.]	Городок (староство) [41, с. 1081]
221.	Загір'я	Пст ЛО	—	Чолганський [60, арк. 84]	Львівські бенедиктинки [41, с. 1080]
222.	Загірці	Брд ЛО	Подгорецький [58, арк. 178зв.]	Броди (ключ) [60, арк. 57зв.]	Броди (ключ) [41, с. 1082]
223.	Задвір'я	Бск ЛО	Львівська капітула; Ян Мелецький, подільський воєвода [58, арк. 170, 175зв.]	Пьотр Озґа, львівський підкоморій [60, арк. 90]	Королівщина; Озґа (тенута) [41, с. 1081]
224.	Закомар'я	Бск ЛО	Марцін Каменецький, подільський воєвода (пом. 1530) [58, арк. 173]	Олесько (ключ) [60, арк. 90]	Олесько (ключ) [41, с. 1082]
225.	Залізці (*місто*)	Збр ТО	Невідомий воєвода (Залізці, ключ) [58, арк. 173зв.]	Князь Вишневецький [60, арк. 89]	Юзеф Потоцький, київський воєвода [41, с. 1082]
226.	Залісся (*не існує*)	Явр ЛО	Львів (староство), частина Венгленського [58, арк. 166]	Янів (тенута) [60, арк. 88зв.]	Янів (тенута) [41, с. 1081]
227.	Залісся або Нагоряни	Злч ЛО	—	Гологори (ключ) [60, арк. 90]	Гологори (ключ) [41, с. 1082]
228.	Залужжя	Явр ЛО	—	Яворів (староство) [60, арк. 86зв.]	Яворів (староство) [41, с. 1081]
229.	Замарстинів	Львів	Львівська рада [58, арк. 165зв.]	—	Львівська рада [41, с. 1082]
230.	Замочкова Воля (*тепер Замочок*)	Жвк ЛО	—	Жовква (ключ) [60, арк. 83зв.]	Жовква (ключ) [41, с. 1081]
231.	Запитів	КБз ЛО	Жоравинський [58, арк. 175зв.]	Теофіля Собеська, «пані краківська» [60, арк. 87зв.]	Яричів (ключ) [41, с. 1081]
232.	Зарваниця	Злч ЛО	—	—	Золочів (ключ) [41, с. 1082]
233.	Заруддя (*місто*)	Збр ТО	—	Поморяни (ключ) [60, арк. 31зв.]	Поморяни [41, с. 1082]
234.	Зарудці	Жвк ЛО	Львівські домініканці [58, арк. 170]	Львівські домініканці [60, арк. 89зв.]	Львівські домініканці [41, с. 1081]
236.	Зашків	Злч ЛО	—	Гологори (ключ) [60, арк. 86]	Гологори (ключ) [41, с. 1082]
237.	Зашків	Жвк ЛО	Львівські домініканці [58, арк. 170]	Львівські домініканці [60, арк. 89зв.]	Львівські домініканці [41, с. 1081]
238.	Зашковичі	Грд ЛО	Городок (староство), Борецький, Жирницький [58, арк. 188зв.]	Городок (староство), частина Остророга, тепер Цюрковського (1 ¾ л.), частина Відзовського, львівського земського писаря (1 ½ л.) [60, арк. 88зв.-89]	Городок (староство); Комарно (ключ); Вишпольський; Микулинський [41, с. 1080-1081]
239.	Збоїська	Львів	Королівщина, тенута Миколая Гербурта Одновського [58, арк. 168]	Теофіля Собеська, краківська каштелянка [60, арк. 88]	Жовква (ключ) [41, с. 1081]
240.	Зборів (*місто*)	Збр ТО	—	—	Александр Собеський [41, с. 1082]

№ п/п	Сучасна назва	Сучас. адмін. підпор.	1552	1661	1711
241.	Звенигород	Пст ЛО	Павел Коритко [58, арк. 182]	Сенявський, зараз Альберт Кросновський, подільський стольник [60, арк. 89]	Адам Миколай Сенявський, краківський кашелян [41, с. 1083]
242.	Звертів	Жвк ЛО	Ожиґалка [58, арк. 181зв.]	Теофіля Собеська, краківська кашелянка [60, арк. 87зв.]	Жовківські домініканці [41, с. 1081]
243.	Звижень	Брд ЛО	Лукаш Ґурка, познанський воєвода [58, арк. 183зв.]	—	Золочів (ключ) [41, с. 1082]
244.	Зелів	Явр ЛО	Печихвостський [58, арк. 177]; Мацейовський, тенута Ґорецьких [58, арк. 177]	Войцех Моравець, жидачівський підстолій [60, арк. 90зв.]	Александр Цетнер, щуровецький староста [41, с. 1082]
245.	Зендовичі (*тепер Розсохи*)	Прм ЛО	Клодницька [58, арк. 177зв.]	Голанський [60, арк. 81зв.]; Крушинський (зараз тенута) [60, арк. 85зв.]	Александр Цетнер, теребовельський староста [41, с. 1078]
246.	Зимна Відка (*тепер Холодновідка*)	Пст ЛО	—	—	Львівська капітула [41, с. 1081]
247.	Зимна Вода	Пст ЛО	Лесьньовський, Семп [58, арк. 177зв.]	Львівські єзуїти [60, арк. 86зв.]; львівська капітула [60, арк. 90зв.]	Львівські єзуїти [41, с. 1081]
248.	Зіболки	Жвк ЛО	Миколай Гербурт Одновський [58, арк. 168зв.]	Теофіля Собеська, краківська кашелянка [60, арк. 16зв.]	Жовківські домініканці [41, с. 1057]
249.	Зірвироги (*тепер Сировари*)	Збр ТО	Лукаш Ґурка, познанський воєвода [58, арк. 184зв.]	—	Золочів [41, с. 1075]
250.	Знесіння	Львів	Львів (староство) [58, арк. 166]	Зиґмунт Убиш [60, арк. 91]	Львів (староство) [41, с. 1081]
251.	Золочів (*місто*)	Злч ЛО	Золочів (ключ) [58, арк. 183зв.]	Невідомо [60, арк. 86]	Александер Собеський [41, с. 1082]
252.	Золочівка	Кзв ТО	—	Поморяни (ключ) [60, арк. 23зв.]	Поморяни (ключ) [41, с. 1082]
253.	Зубра	Пст ЛО	Львівська рада [58, арк. 165зв.]	Львівська рада [60, арк. 91-91зв.]	Львівська рада [41, с. 1082]
254.	Зушичі	Грд ЛО	—	—	Львівський р/к архієпископ [41, с. 1067]
255.	Івачів	Збр ТО	—	—	Золочів (ключ) [41, с. 1061]
256.	Ілів	Мкл ЛО	—	Миколаїв (староство) [60, арк. 29зв.]	Дроговиж (староство) [41, с. 1062]
257.	Кабарівці	Збр ТО	—	—	Золочів (ключ) [41, с. 1064]
258.	Кагуїв	Мкл ЛО	Львівська капітула [58, арк. 169зв.]	Львівська капітула [60, арк. 41]	Львівська капітула [41, с. 1064]
259.	Кадлубиська (*тепер Лучківці*)	Брд ЛО	Олеський парох [58, арк. 174]	Броди (ключ) [60, арк. 34зв.]	Броди (ключ) [41, с. 1063]
260.	Кальне	Збр ТО	Сенінський (Поморяни, ключ) [58, арк. 172]	Сасів [60, арк. 37зв.]	Поморяни (ключ) [41, с. 1064]
261.	Кам'янка	Збр ТО	Невідомий воєвода (Залізці, ключ) [58, арк. 174]	Залізці (ключ) [60, арк. 48зв.-49]	—
262.	Кам'янка (*місто, тепер Кам'янка -Бузька*)	КБз ЛО	Кам'янка (староство) [58, арк. 168зв.]	Не вказано [60, арк. 34]	Королівщина; парох; Сулімірський; Кондровський [41, с. 1063]
263.	Кам'янобрід	Явр ЛО	Опоровський, тенута Маковецького + в-во [58, арк. 175]	Не вказано [60, арк. 37зв.]	Городок (староство); місцевий парох [41, с. 1062]
264.	Кам'янопіль	Пст ЛО	Гинек [58, арк. 171зв.]	Тенута Моравця [60, арк. 35зв.]	Королівщина; Мйончинський, королівський скарбник [41, с. 1064]
265.	Каплинці	Кзв ТО	—	—	Поморяни (ключ) [41, с. 1064]
266.	Карачинів	Явр ЛО	Львів (староство) [58, арк. 166]	Янів (тенута) [60, арк. 35]	Янів (тенута) [41, с. 1063]

№ п/п	Сучасна назва	Сучас. адмін. підпор.	1552	1661	1711
267.	Катериничі	Грд ЛО	Ян Мелецький, подільський воєвода [58, арк. 187зв.]	—	Комарно (ключ) [41, с. 1059]
268.	Керниця	Грд ЛО	Городок (староство); Ян Мелецький, подільський воєвода [58, арк. 187зв.]	Городок (староство) [60, арк. 38]	Миколай Францішек Кросновський, львівський підкоморій [41, с. 1062]
269.	Кимир	Прм ЛО	Єжи і Станіслав Свірзькі [58, арк. 177]	Львівські клариски [60, арк. 40]	Львівські францисканці [41, с. 1063]
270.	Кіндратів (*не існує*)	Прм ЛО	Гологірський парох [58, арк. 183зв.]	Гологірський парох [60, арк. 40]	Гологірський парох [41, с. 1063]
271.	Клекотів	Брд ЛО	—	Броди (ключ) [60, арк. 36]	Броди (ключ) [41, с. 1063]
272.	Клепарів	Львів	—	—	Львівська рада [41, с. 1063]
273.	Кліцько	Грд ЛО	Ян Мелецький, подільський воєвода [58, арк. 187зв.]	Комарно (ключ) [60, арк. 39]	Комарно (ключ) [41, с. 1063]
274.	Кнісело	Ждч ЛО	Фредруш Гербурт (Стрілища, ключ) [58, арк. 174зв.]	Підкамінь (ключ) [60, арк. 39]	Ян Станіслав Яблоновський, руський воєвода [41, с. 1064]
275.	Княгиничі (*місто*)	Ргт ІФО	—	Александр Цетнер, галицький каштелян [60, арк. 33]	Александр Цетнер, теребовельський староста [41, с. 1064]
276.	Княгиничі (*село*)	Ргт ІФО	Єва Жоравинська [58, арк. 189зв.]	Мальхр Стаміровський, сяноцький ловчий [60, арк. 34]	—
277.	Кожичі	Явр ЛО	Кшиштоф Гноєнський [58, арк. 182]	Львів (староство) [60, арк. 39зв.]	Королівщина; Контський [41, с. 1063]
278.	Козельники	Львів	Львівські францисканці [58, арк. 170]	Львівські францисканці; тенута Фасцішевського [60, арк. 39зв.]	Львівські францисканці [41, с. 1064]
279.	Козівка	Кзв ТО	Миколай Сенявський, белзький воєвода (Бережани, ключ) [58, арк. 176]	Невідомо [60, арк. 16зв.-17]	Адам Миколай Сенявський, краківський каштелян [41, с. 1064]
280.	Козова (*місто*)	Кзв ТО	—	Анджей Потоцький, коронний обозний [60, арк. 33]	Юзеф Потоцький, київський воєвода [41, с. 1064]
281.	Кокутківці	Збр ТО	—	—	Золочів (ключ) [41, с. 1064]
282.	Колбаєвичі	Смб ЛО	Городок (староство), Надковський, Попель [58, арк. 186]	Городок (староство) (5 л.), частина Попеля (¼ л.) [60, арк. 37зв.-38]	Городок (староство); Погорецький [41, с. 1062]
283.	Кологори	Ждч ЛО	Бидльовська [58, арк. 179]	Львівські домініканки [60, арк. 15-15зв.]	Монастир св. Катерини [41, с. 1064]
284.	Колоденці	КБз ЛО	Ян Мелецький, подільський воєвода [58, арк. 175зв.]	Теофіля Собеська, краківська каштелянка [60, арк. 38зв.-39]	Жовква (ключ) [41, с. 1063]
285.	Колодно	КБз ЛО	Тшебінська [58, арк. 187зв.]	Шимон Олевінський [60, арк. 35]	Олевінський [41, с. 1063]
286.	Колодруби	Мкл ЛО	Ян Мелецький, подільський воєвода [58, арк. 187зв.]	Комарно (ключ) [60, арк. 38зв.]	Комарно (ключ) [41, с. 1064]
287.	Колтів	Злч ЛО	Лукаш Ґурка, познанський воєвода [58, арк. 184зв.]	—	Золочів (ключ) [41, с. 1063]
288.	Комарно (*місто*)	Грд ЛО	Ян Мелецький, подільський воєвода [58, арк. 187]	Остроріг [60, арк. 33зв.]	Невідомо [41, с. 1062]
289.	Коморів (*не існує*)	Злч ЛО	Турська [58, арк. 178зв.]	Сасів [60, арк. 37]	—
290.	Конюхи	Кзв ТО	Венгленський [58, арк. 172зв.]	Сенявський, зараз Ґраб'янка [60, арк. 40зв.-41]	Адам Миколай Сенявський, краківський каштелян [41, с. 1063]
291.	Конюшки	Ргт ІФО	—	Ставський [60, арк. 39зв.]	—
292.	Конюшки (*тепер К.-Королівські*)	Смб ЛО	Речицький [58, арк. 189зв.]	—	Королівщина; Речицький, речицький староста [41, с. 1062]

№ п/п	Сучасна назва	Сучас. адмін. підпор.	1552	1661	1711
293.	Конюшки (*тепер К.-Тулиголівські*)	Смб ЛО	Павел Коритко [58, арк. 188]	—	Миколай Францішек Кросновський, львівський підкоморій [41, с. 1062]
294.	Конюшків	Брд ЛО	Фредруш Гербурт [58, арк. 174]	Броди (ключ) [60, арк. 35зв.]	Броди (ключ) [41, с. 1063]
295.	Кореличі	Прм ЛО	Рогатин (староство) [58, арк. 176]	Фірлеїв (дільниця староства) [60, арк. 36]	Рогатин (староство) [41, с. 1064]
296.	Коропець (*місто*)	Злч ЛО	—	Томаш Лиховський, підсудок Львівської землі [60, арк. 33зв.]	Поморяни (ключ) [41, с. 1063]
297.	Коропуж	Грд ЛО	Анджей Подолецький [58, арк. 188зв.]	Князь Заславський, зараз Альберт Кросновський, подільський стольник [60, арк. 36зв.]	Миколай Францішек Кросновський, львівський підкоморій [41, с. 1062]
298.	Коросне	Прм ЛО	Клюс [58, арк. 172зв.]	Граб'янка [60, арк. 34зв.]	Перемишляни [41, с. 1063]
299.	Коршилів	Збр ТО	—	—	Заруддя (ключ) [41, с. 1064]
300.	Костеїв	Жвк ЛО	Львівські домініканці [58, арк. 170]	Львівські домініканці [60, арк. 37]	Львівські домініканці [41, с. 1063]
301.	Костенів	Прм ЛО	—	—	Невідомий підстолій [41, с. 1053]
302.	Коцурів	Пст ЛО	Чебровський [58, арк. 177зв.]	Не вказано [60, арк. 35зв.]	Адам Миколай Сенявський, краківський кашелян [41, с. 1064]
303.	Кошелів	Жвк ЛО	Королівщина, тенута Одновського [58, арк. 168]	Невідомо [60, арк. 76]	Королівщина; Ян Казімєж Замойський, белзький воєвода (пом. 1692) (тенута) [41, с. 1063]
304.	Красів	Мкл ЛО	Львів (староство) [58, арк. 167]	Львів (староство) [60, арк. 36]	Щирець (староство) [41, с. 1064]
305.	Красносільці	Прм ЛО	Сенінський, тенута Білинського [58, арк. 180зв.]	Поморяни (ключ) [60, арк. 36зв.]	Заруддя (ключ) [41, с. 1064]
306.	Крехів	Жвк ЛО	Яворів (староство) [58, арк. 186зв.]	Не вказано [60, арк. 40-40зв.]	Жовква (ключ) [41, с. 1062]
307.	Кривичі	Злч ЛО	Львів (староство) [58, арк. 166зв.]	Глиняни (староство) [60, арк. 39зв.]	Глиняни (староство) [41, с. 1064]
308.	Кривчиці	Львів	Тарло [58, арк. 181]	Глиняни (староство) [60, арк. 36-36зв.]	Катажина Вишневецька (Дольська) [41, с. 1063]
309.	Кропивна	Злч ЛО	—	—	Поморяни (ключ) [41, с. 1064]
310.	Кротошин	Пст ЛО	Львівські домініканці [58, арк. 170]	Львівські домініканці [60, арк. 36зв.-37]	Львівські домініканці [41, с. 1064]
311.	Кругів	Злч ЛО	—	—	Золочів (ключ) [41, с. 1064]
312.	Кугаїв	Пст ЛО	Кагуївська [58, арк. 183]	Львівські єзуїти [60, арк. 35]	Львівські єзуїти; бенедиктинки [41, с. 1064]
313.	Кудинівці	Збр ТО	—	—	Золочів (ключ) [41, с. 1064]
314.	Кудобинці	Збр ТО	—	—	Золочів (ключ) [41, с. 1064]
315.	Кукизів (*місто*)	КБз ЛО	Станіслав Гербурт [58, арк. 175]	Теофіля Собеська, краківська каштелянка [60, арк. 33зв.]	Жовква (ключ) [41, с. 1063]
316.	Куликів (*місто*)	Жвк ЛО	Миколай Гербурт Одновський [58, арк. 168зв.]	Не вказано [60, арк. 33зв.]	Жовква (ключ) [41, с. 1063]
317.	Кульпарків	Львів	Львівська рада [58, арк. 165зв.]	—	Львівська рада [41, с. 1063]
318.	Кулява	Жвк ЛО	—	Жовква (ключ) [60, арк. 35-35зв.]	Жовква (ключ) [41, с. 1063]
319.	Кунин	Жвк ЛО	—	Яворів (староство) [60, арк. 40зв.]	Жовква (ключ) [41, с. 1062]
320.	Купичволя	Жвк ЛО	—	—	Ян Марцін Богуш (пом. 1705) [41, с. 1064]

№ п/п	Сучасна назва	Сучас. адмін. підпор.	1552	1661	1711
321.	Купчинці	Кзв ТО	—	Ґраб'янка [60, арк. 3зв.]	—
322.	Курники (*не існує*)	Явр ЛО	Городок (староство) [58, арк. 185зв.]	Городок (староство) [60, арк. 34]	Городок (староство) [41, с. 1062]
323.	Куровичі	Злч ЛО	Клюс [58, арк. 177]	Ґраб'янка [60, арк. 34зв.]	Ґедзинські [41, с. 1064]
324.	Куропатники (*місто*)	Брж ТО	Куропатницький (Куропатники, ключ) [58, арк. 176зв.]	Сенявський [60, арк. 38]	Адам Миколай Сенявський, краківський кашtelян [41, с. 1063]
325.	Куряни	Брж ТО	Франциск Курянський [58, арк. 181зв.]	Не вказано [60, арк. 41]	Стремський [41, с. 1064]
326.	Кути	Бск ЛО	Фредруш Гербурт [58, арк. 174зв.]	Олесько (ключ) [60, арк. 38зв.]	Олесько (ключ) [41, с. 1063]
327.	Кути (*не існує*)	Явр ЛО	—	Єжи Себастьян Любомирський, коронний маршалок, польний гетьман [60, арк. 49]	—
328.	Кути (*тепер Гранки-Кути*)	Мкл ЛО	Влох, Сухоруцька [58, арк. 183зв.]	—	Ян Цетнер, кам'янецький староста [41, с. 1064]
329.	Кутище	Брд ЛО	Золочів (ключ) [58, арк. 184]	Томаш Брюховський [60, арк. 31]	Брюховські [41, с. 1063]
330.	Куткір	Бск ЛО	Куткірський, Гримала [58, арк. 182]	Лончинський (9 л.), Велжинський (2 л.) [60, арк. 38-38зв.]	Лончинський [41, с. 1063]
331.	Лабаєць (*тепер Лабач*)	Бск ЛО	Фредруш Гербурт (Підкамінь, ключ) [58, арк. 175]	Олесько (ключ) [60, арк. 67зв.]	Олесько (ключ) [41, с. 1066]
332.	Лавриківці	Збр ТО	—	—	Заруддя (ключ) [41, с. 1067]
333.	Лагодів	Прм ЛО	Марцін Каменецький, подільський воєвода (пом. 1530) [58, арк. 173зв.]	—	Озґа [41, с. 1066]
334.	Лагодів	Брд ЛО	Анджей Курганський [58, арк. 181]	Козичина [60, арк. 42зв.]	—
335.	Ладанці	Прм ЛО	Бачовський [58, арк. 181зв.]	Гологори (ключ) [60, арк. 42]	Адам Миколай Сенявський, краківський кашtелян [41, с. 1066]
336.	Лани	Прм ЛО	Прокіп Сенявський, тенута Ходоровського [58, арк. 179зв.]	Бібрка (тенута) [60, арк. 42]	Бібрка (тенута) [41, с. 1066]
337.	Лани (*не існує*)	КБз ЛО	—	—	Кам'янка (староство) [41, с. 1066]
338.	Ланки (*тепер Малі Ланки*)	Прм ЛО	—	—	Бібрка (тенута) [41, с. 1066]
339.	Лапшин	Брж ТО	Миколай Сенявський, белзький воєвода (Бережани, ключ) [58, арк. 176]	Бережани (ключ) [60, арк. 42]	Адам Миколай Сенявський, краківський кашtелян [41, с. 1066]
340.	Лев'ятин	Рдв РО	Фредруш (Підкамінь, ключ) [58, арк. 175]	—	—
341.	Лелехівка	Явр ЛО	—	Городок (староство) [60, арк. 42зв.]	Городок (староство) [41, с. 1066]
342.	Липівці	Прм ЛО	Сокольницький [58, арк. 180]	Тенута Миколая Яніцького [60, арк. 41зв.]	Адам Миколай Сенявський, краківський кашtелян [41, с. 1066]
343.	Лисиничі	Пст ЛО	Висоцький [58, арк. 176зв.]	Львівські бенедиктинки [60, арк. 43зв.]	Львівські бенедиктинки [41, с. 1066]
344.	Литовка	Грд ЛО	—	—	Комарно (ключ) [41, с. 1067]
345.	Лівчиці	Грд ЛО	Ян Лівчицький [58, арк. 189]	Комарно (ключ) [60, арк. 46]	Комарно (ключ) [41, с. 1065]
346.	Лісневичі	Грд ЛО	Мрувка, Лесьньовський, Ресковський [58, арк. 187зв.]	Александр Моравець [60, арк. 43зв.]	Моравець [41, с. 1066]
347.	Лісневичі	Пст ЛО	Лесьньовський [58, арк. 177зв.]	Аксманицький [60, арк. 45]	Войцех Лось, львівський підстолій [41, с. 1065]

№ п/п	Сучасна назва	Сучас. адмін. підпор.	1552	1661	1711
348.	Лісники	Брж ТО	Миколай Сенявський, белзький воєвода (Бережани, ключ) [58, арк. 176]	Бережани (ключ) [60, арк. 46]	Адам Миколай Сенявський, краківський кастелян [41, с. 1066]
349.	Лісок	Бск ЛО	—	Пьотр Озґа, львівський підкоморій [60, арк. 43]	Якуб Пьотр Озґа, львівський стольник [41, с. 1066]
350.	Літовище	Брд ЛО	Лукаш Ґурка, познанський воєвода [58, арк. 183зв.]	—	Золочів (ключ) [41, с. 1066]
351.	Ліщини	Ждч ЛО	—	Підкамінь (ключ) [60, арк. 45-45зв.]	Ян Станіслав Яблоновський, руський воєвода [41, с. 1067]
352.	Лозина	Явр ЛО	Львів (староство), частина Ґорецького, Зінька і Костя [58, арк. 167зв.]	Львів (староство), частина Войцеха Моравця (1 л.); частина Томаша і Прокопа Лозинських, Василя Пшеджимірського (3 л.) [60, арк. 41зв.]	Янів (тенута); Александр Цетнер, теребовельський староста; львівські кармелітки [41, с. 1066]
353.	Лоні	Прм ЛО	Ян Сенінський, галицький кастелян (Гологори, ключ) [58, арк. 172]	Гологори (ключ) [60, арк. 43]	Адам Миколай Сенявський, краківський кастелян [41, с. 1066]
354.	Лопушани	Збр ТО	Лукаш Ґурка, познанський воєвода [58, арк. 184зв.]	—	Оліїв (ключ) [41, с. 1066]
355.	Лопушна	Прм ЛО	Невідомий кастелян, тенута Тарла [58, арк. 170зв.]	Князь Заславський [60, арк. 42зв.-43]	Старе Село (ключ) [41, с. 1066]
356.	Луб'яне	Мкл ЛО	Львів (староство) [58, арк. 167зв.]	Щирець (староство) [60, арк. 44зв.]	Щирець (староство) [41, с. 1066]
357.	Лука	Злч ЛО	—	—	Золочів (ключ) [41, с. 1066]
358.	Лукавець	Брд ЛО	Лукаш Ґурка, познанський воєвода [58, арк. 184зв.]	—	Золочів (ключ) [41, с. 1067]
359.	Любеля	Жвк ЛО	—	Жовква (ключ) [60, арк. 43зв.]	Жовква (ключ) [41, с. 1066]
360.	Любінь Великий	Грд ЛО	Ян, Миколай і Павел [58, арк. 188зв.]	Порадовський, частина Крольовського (10 ¾ л.) [60, арк. 44зв.-45]	Миколай Францішек Кросновський, львівський підкоморій; Конковський [41, с. 1066]
361.	Любша	Ргт ІФО	Фредруш Гербурт (Стрілища, ключ) [58, арк. 174зв.]	Васічинські [60, арк. 45зв.]	Виспа (ключ) [41, с. 1067]
362.	Любша (*тепер Любешка*)	Прм ЛО	Влох [58, арк. 179зв.]	Бібрка (тенута) [60, арк. 45зв.]	Королівщина [41, с. 1067]
363.	Ляцьке (*тепер Червоне*)	Злч ЛО	Ян Сенінський, галицький кастелян (Гологори, ключ) [58, арк. 172]	Якуб Потоцький [60, арк. 42зв.]	Адам Миколай Сенявський, краківський кастелян [41, с. 1066]
364.	Ляшки (*тепер Глинець*)	Явр ЛО	Ян Гербурт, тенута Рихтицького [58, арк. 187]	Львівські єзуїти [60, арк. 44]	Львівські єзуїти [41, с. 1065]
365.	Ляшки Мурована (*тепер Муроване*)	Пст ЛО	Гинек [58, арк. 171зв.]	—	Невідомо [41, с. 1066]
366.	Мавковичі	Грд ЛО	Городок (староство), тенута Яна Мелецького, подільського воєводи [58, арк. 187зв.]	Городок (староство) [60, арк. 49зв.]	Городок (староство) [41, с. 1067]
367.	Майдан (*тепер Майдан Гологірський*)	Злч ЛО	—	—	Гологори (ключ) [41, с. 1068]
368.	Малехів	Жвк ЛО	Львівська рада [58, арк. 165зв.]	Шпиталь св. Духа [60, арк. 48зв.]	Львівська рада [41, с. 1067]
369.	Малехів (*тепер Новий Розділ*)	Мкл ЛО	Влох [58, арк. 179зв., 183]	—	Ян Цетнер, кам'янецький староста [41, с. 1068]
370.	Малечковичі	Пст ЛО	Боратинський [58, арк. 178зв.]	Венявський [60, арк. 50]	Венявські [41, с. 1067]

№ п/п	Сучасна назва	Сучас. адмін. підпор.	1552	1661	1711
371.	Мальчиці	Явр ЛО	Львівський р/к архієпископ, Ян Тарло, Горимирський [58, арк. 169зв.]	Львівський р/к архієпископ; Єжи Себастьян Любомирський, коронний маршалок, польний гетьман [60, арк. 49]	Черкаський староста [41, с. 1067]
372.	Манаїв	Збр ТО	Золочів (ключ) [58, арк. 184]	—	Золочів (ключ) [41, с. 1067]
373.	Маркопіль	Брд ЛО	—	Невідомо [60, арк. 86]	Золочів (ключ) [41, с. 1067]
374.	Махнівці	Злч ЛО	—	Ян Собеський, коронний хорунжий [60, арк. 49зв.]	Поморяни (ключ) [41, с. 1067]
375.	Мацошин	Жвк ЛО	Висоцький [58, арк. 181]	Жовква (ключ) [60, арк. 72зв.]	Жовква (ключ) [41, с. 1067]
376.	Медова	Кзв ТО	—	—	Куропатницький [41, с. 1068]
377.	Межигори	Брд ЛО	—	—	Золочів (ключ) [41, с. 1067]
378.	Мельна	Ргт ІФО	—	—	Виспа (ключ) [41, с. 1068]
379.	Мервичі	Жвк ЛО	Опоровський, тенута Маковецького [58, арк. 175]	Зараз Ґраб'янкова (тенута) [60, арк. 47]	Королівщина; Ян Собеський (пом. 1706), галицький хорунжий (тенута) [41, с. 1067]
380.	Мерещів	Прм ЛО	Тужанський, Кшиштоф Каліновський [58, арк. 180зв.]	Частина Галицького (3 ½ л.), частина Мединського і Бата (півтори чверті л.), частина Черкаських (1/4 л.) [60, арк. 47зв.]	Александр Цетнер, теребовельський староста [41, с. 1068]
381.	Метенів	Збр ТО	Марцін Каменецький, подільський воєвода (пом. 1530) [58, арк. 184зв.]	—	Золочів (ключ) [41, с. 1067]
382.	Миклашів	Пст ЛО	Львів (староство) [58, арк. 166]	Не вказано [60, арк. 48зв.]	Адам Пьотр Тарло, люблінський воєвода [41, с. 1068]
383.	Миколаїв	Пст ЛО	—	—	Адам Миколай Сенявський, краківський кашелян [41, с. 1068]
384.	Миколаїв (*місто*)	Мкл ЛО	—	Остроріг (тенута), в-во Віжховського (2 л.) [60, арк. 46зв.]	Дроговиж (староство) [41, с. 1068]
385.	Милошевичі	Пст ЛО	Кунашова [58, арк. 179]	Венявські [60, арк. 49зв.]	Венявські [41, с. 1068]
386.	Милятин	Бск ЛО	Озга [58, арк. 181]	Пьотр Озґа, львівський підкоморій; частина Роґальського (1 ½ л.) [60, арк. 48]	Якуб Пьотр Озґа, львівський стольник [41, с. 1067]
387.	Милятичі	Пст ЛО	Венгленський [58, арк. 172зв.]	Миколай Бєгановський, кам'янецький кашелян [60, арк. 48-48зв.]	Калиновські [41, с. 1067]
388.	Мильне	Збр ТО	Невідомий воєвода (Залізці, ключ) [58, арк. 174]	Залізці (ключ) [60, арк. 49]	Залізці (ключ) [41, с. 1068]
389.	Митулин	Злч ЛО	Галка [58, арк. 175зв.]	Потоцький, коронний обозний [60, арк. 47]	Адам Миколай Сенявський, краківський кашелян [41, с. 1067]
390.	Містки	Пст ЛО	Лесьньовський [58, арк. 177зв.]	Александр Моравець [60, арк. 47зв.]	Моравець [41, с. 1068]
391.	Млинівці	Збр ТО	—	—	Золочів (ключ) [41, с. 1068]
392.	Млинівці (*Унівські, не існує*)	Прм ЛО	Унівський монастир [58, арк. 170зв.]	Унівський монастир [60, арк. 46зв.]	Унівський монастир [41, с. 1067]
393.	Могиляни	Жвк ЛО	—	—	Жовківський парох [41, с. 1067]
394.	Мокротин	Жвк ЛО	Опоровський, тенута Маковецького [58, арк. 175]	Не вказано [60, арк. 47зв.]	Мервичі (тенута) [41, с. 1067]
395.	Молошковичі	Явр ЛО	Яворів (староство) [58, арк. 186]	Не вказано [60, арк. 48]	Королівщина; Друшкевич [41, с. 1067]

№ п/п	Сучасна назва	Сучас. адмін. підпор.	1552	1661	1711
396.	Монилівка	Збр ТО	—	—	Золочів (ключ) [41, с. 1067]
397.	Мощанці (*тепер Мукані*)	Рдх ЛО	—	Стефан Попель [60, арк. 76зв.]	—
398.	Мужиловичі	Явр ЛО	Ян Гербурт, тенута Рихтицького [58, арк. 187]	Львівські єзуїти [60, арк. 47]	Львівські єзуїти [41, с. 1067]
399.	Мшана	Грд ЛО	—	—	Черкаський староста [41, с. 1067]
400.	Мшана	Збр ТО	—	—	Золочів (ключ) [41, с. 1068]
401.	Мшанець	Збр ТО	Невідомий воєвода (Залізці, ключ) [58, арк. 174]	Залізці (ключ) [60, арк. 48зв.-49]	Залізці (ключ) [41, с. 1068]
402.	Наварія (*місто*)	Пст ЛО	—	Анджей Потоцький, коронний обозний [60, арк. 51]	Венявські [41, с. 1069]
403.	Нагірці	Жвк ЛО	Броньовська і Неслуховська [58, арк. 181]	Жовківський парох [60, арк. 52зв.]	Жовківський парох [41, с. 1068]
404.	Нагірці (*тепер Нагірці Малі*)	КБз ЛО	Гербурт, Ґайовський [58, арк. 179]	Жовтанецький парох [60, арк. 53]; частина – Теофіля Собеська, краківська кашт елянка [60, арк. 74зв.]; Роґальський [60, арк. 77зв.]; частина Кохановського [60, арк. 85]	Дідилів (ключ); Чермінські; Коритко [41, с. 1068]
405.	Нагоряни	Пст ЛО	—	Щирець (староство) [60, арк. 51зв.]	Щирець (староство) [41, с. 1069]
406.	Надичі	Жвк ЛО	Миколай Гербурт Одновський [58, арк. 168зв.]	Теофіля Собеська, краківська кашт елянка [60, арк. 52]	Куликів (ключ) [41, с. 1068]
407.	Надітичі	Мкл ЛО	Павел Тарло [58, арк. 171]	Миколаїв (староство) [60, арк. 51-51зв.]	Дроговиж (староство) [41, с. 1069]
408.	Накваша	Брд ЛО	Золочів (ключ) [58, арк. 184]	Александр Цетнер, галицький кашт елян [60, арк. 52]	Цетнер (Підкамінь, ключ) [41, с. 1068]
409.	Нараїв (*місто*)	Брж ТО	Миколай Нарайовський, львівський суддя [58, арк. 172зв.]	Сенявський [60, арк. 51]	Адам Миколай Сенявський, краківський кашт елян [41, с. 1069]
410.	Нараїв (*село)*	Брж ТО	—	Сенявський [60, арк. 52зв.]	—
411.	Недбайлівка (*не існує*)	Кзв ТО	—	Потоцький, коронний обозний [60, арк. 33]	Козівський парох [41, с. 1069]
412.	Неділиська	Прм ЛО	Єжи і Станіслав Свірзькі [58, арк. 177]	Александр Цетнер, галицький кашт елян [60, арк. 51]	Александр Цетнер, теребовельський староста [41, с. 1069]
413.	Нем'яч	Брд ЛО	Золочів (ключ) [58, арк. 184]	Не вказано [60, арк. 52]	Цетнер (Підкамінь, ключ) [41, с. 1068]
414.	Неслухів	КБз ЛО	Печихвостський [58, арк. 176зв.]	Роґальський [60, арк. 50]	Домбровська [41, с. 1068]
415.	Нестерівці	Збр ТО	—	—	Озерна (ключ) [41, с. 1069]
416	Нетерпинці	Збр ТО	—	Залізці (ключ) [60, арк. 51зв.]	Залізці (ключ) [41, с. 1069]
417.	Никонковичі	Пст ЛО	Пірхніцький, тенута Забежовського [58, арк. 181зв.]	Львівські бригідки [60, арк. 51зв.]	Львівські бригідки [41, с. 1069]
418.	Нище	Збр ТО	Гологірський парох [58, арк. 183зв.]	—	Золочів (ключ) [41, с. 1069]
419.	Нове Село	Жвк ЛО	Львів (староство) [58, арк. 166]	Коморовський [60, арк. 52-52зв.]	Королівщина; черкаський староста (тенута) [41, с. 1068]
420.	Новий Став	КБз ЛО	Кам'янка (староство) [58, арк. 169]	—	Суломерські [41, с. 1056]
421.	Новосілки (*біля Митулина*)	Злч ЛО	Галка [58, арк. 175зв.]	Колись Пшедвойовський, зараз тенута Александра Касперського [60, арк. 53]	Гологори (ключ) [41, с. 1068]

№ п/п	Сучасна назва	Сучас. адмін. підпор.	1552	1661	1711
422.	Новосілки (*біля Ліску*)	Бск ЛО	—	Частина Озги, львівського підкоморія (6 л.), частина Козаковського (6 л.) [60, арк. 50зв.]	Якуб Пьотр Озґа, львівський стольник [41, с. 1068]
423.	Новосілки (*тепер Н. Гостинні*)	Смб ЛО	Валенти Гербурт [58, арк. 187]	—	Пшедвойовський [41, с. 1068]
424.	Новосілки (*тепер Новосілки-Опарські*)	Мкл ЛО	—	—	Комарно (ключ) [41, с. 1069]
425.	Новосільці	Прм ЛО	Давидовський; Фредруш Гербурт (Підкамінь, ключ) [58, арк. 175, 175зв.]	Анджей Потоцький, коронний обозний [60, арк. 50зв.]	—
426.	Носівці	Збр ТО	Невідомий воєвода (Залізці, ключ) [58, арк. 173зв.]	—	Підкаміньські домініканці [41, с. 1069]
427.	Оброшин	Пст ЛО	Львівський р/к архієпископ [58, арк. 169зв.]	Львівський р/к архієпископ [60, арк. 54зв.]	Львівська капітула [41, с. 1069]
428.	Ожидів	Бск ЛО	Марцін Каменецький, подільський воєвода (пом. 1530) [58, арк. 173]	Олесько (ключ) [60, арк. 54зв.]	Цетнер; Олесько (ключ) [41, с. 1069]
429.	Озерна (*місто*)	Збр ТО	Сенінський (Поморяни, ключ) [58, арк. 172]	—	Золочів (ключ) [41, с. 1061]
430.	Озерянка	Збр ТО	—	Поморяни (ключ) [60, арк. 31зв.]	Поморяни (ключ) [41, с. 1062]
431.	Олесько (*місто*)	Бск ЛО	Фредруш Гербурт і Марцін Каменецький, подільський воєвода (пом. 1530) [58, арк. 173]	Мошковський, тишовецький староста [60, арк. 54зв.-55]	Костянтин Собеський [41, с. 1069]
432.	Оліїв	Збр ТО	Лукаш Ґурка, познанський воєвода [58, арк. 184зв.]	—	Золочів (ключ) [41, с. 1069]
433.	Опаки	Злч ЛО	—	—	Золочів (ключ) [41, с. 1070]
434.	Орихівчик	Брд ЛО	Золочів (ключ) [58, арк. 184]	Невідомо [60, арк. 82зв.]	Цетнер (Підкамінь, ключ) [41, с. 1069]
436.	Осталовичі	Прм ЛО	Чебровський, Стогневський [58, арк. 177зв.]	Юзеф Свірзький; Ієронім Свірзький, галицький мечник [60, арк. 54]	Цетнер (Підкамінь, ключ) [41, с. 1070]
437.	Осташівці	Збр ТО	—	—	Золочів (ключ) [41, с. 1070]
438.	Острів (*не існує*)	Пст ЛО	Львів (староство) [58, арк. 167]	—	—
439.	П'ятничани	Ждч ЛО	Венгленський [58, арк. 172зв.]	Бібрка (тенута) [60, арк. 60]	Бібрка (тенута) [41, с. 1072]
440.	Паликорови	Брд ЛО	—	Ґурський [60, арк. 64зв.]	Ґурський, літинський староста [41, с. 1071]
441.	Паньківці	Брд ЛО	Марцін Каменецький, подільський воєвода (пом. 1530) [58, арк. 173]	Невідомо [60, арк. 65]	Броди (ключ) [41, с. 1072]
442.	Пеняки	Брд ЛО	—	—	Золочів (ключ) [41, с. 1071]
443.	Переволочна	Бск ЛО	Анджей Дембський [58, арк. 175]	Конєцпольський (Броди, ключ) [60, арк. 58зв.]	Топорів (ключ) [41, с. 1071]
444.	Перегноїв	Злч ЛО	Львів (староство) [58, арк. 167]	Невідомо [60, арк. 62]	Глиняни (староство) [41, с. 1072]
445.	Передримихи Великі	Жвк ЛО	Опоровський, Броньовський, попович [58, арк. 175]	Зараз тенута Ґраб'янчини, частина Пшеджимірських [60, арк. 59зв.]	Жовківський парох; Ян Собеський (пом. 1706), галицький хорунжий [41, с. 1070]
446.	Передримихи Малі	Жвк ЛО	—	Жовківський парох [60, арк. 61зв.]	Жовківський парох; Ян Собеський (пом. 1706), галицький хорунжий [41, с. 1070]

№ п/п	Сучасна назва	Сучас. адмін. підпор.	1552	1661	1711
447.	Переймивовки (*тепер Перемивки*)	Жвк ЛО	Ожиґалка [58, арк. 181зв.]	Мрозовицький, галицький писар; зараз Нарайовський (тенута) [60, арк. 61]	Францішек Ян Мрозовицький, львівський підсудок [41, с. 1070]
448.	Перемишляни (*місто*)	Прм ЛО	Миколай, Станіслав, Пьотр Кай [58, арк. 182-182зв.]	Косаковський (тенута) [60, арк. 55зв.]	Адам Миколай Сенявський, краківський кашелян [41, с. 1071]
449.	Перепельники	Збр ТО	Золочів (ключ) [58, арк. 184]	—	Золочів (ключ) [41, с. 1071]
450.	Петричі	Бск ЛО	П'ясецький [58, арк. 182]	П'ясек [60, арк. 63зв.]	Курдванівський [41, с. 1071]
451.	Печеніги (*тепер Печенія*)	Злч ЛО	Клюс [58, арк. 172зв.]	Ґраб'янка [60, арк. 55зв.]	Ґедзинський [41, с. 1072]
452.	Печихвости	КБз ЛО	Печихвостський [58, арк. 177]	Шимон Олевінський, львівський войський [60, арк. 64]	Олевінський [41, с. 1071]
453.	Пикуловичі	Пст ЛО	Львівська капітула [58, арк. 170]	Львівська капітула [60, арк. 58зв.]	Львів (староство) [41, с. 1070]
454.	Пили	Жвк ЛО	—	—	Жовква (ключ) [41, с. 1057]
455.	Під'ярків	Прм ЛО	Миколай Гербурт Одновський, частина Фірлея і Ванька [58, арк. 168зв.]	Сенявський [60, арк. 62]	Адам Миколай Сенявський, краківський кашелян [41, с. 1072]
456.	Підберізці	Пст ЛО	Ванько Лагодовський [58, арк. 171]	Замойський [60, арк.58зв.-59]	Адам Пьотр Тарло, люблінський воєвода [41, с. 1071]
457.	Підбір'я	Ргт ІФО	Фредруш Гербурт (Стрілища, ключ) [58, арк. 174зв.]	—	Александр Ян Яблоновський, великий коронний хорунжий (Виспа, ключ) [41, с. 1072]
458.	Підбірці	Пст ЛО	Гинек та інші [58, арк. 171зв.]	Ян Моравець, львівський підстолій (тенута) [60, арк. 60зв.]	Королівщина; Мйончинський, королівський скарбник [41, с. 1073]
459.	Підбуже (*тепер Побіч*)	Злч ЛО	Лукаш Ґурка, познанський воєвода [58, арк. 184зв.]	—	Золочів (ключ) [41, с. 1071]
460.	Підвисоке	Брж ТО	Степан, Мацейович, Петро, Гриць [58, арк. 180]	—	Стремський [41, с. 1073]
461.	Підвисоке (*не існує*)	Мкл ЛО	—	Комарно (ключ); частина Ференца Подвисоцького (1/4 л.), частина Розвадовського (1/4 л.), частина Матіяша Подвисоцького [60, арк. 64]	Комарно (ключ) [41, с. 1072]
462.	Підгайчики	Злч ЛО	Ванько Лагодовський [58, арк. 171 зв.]	Львівські францисканці [60, арк. 62зв.]	Львівські францисканці; Золочів (ключ) [41, с. 1071]
463.	Підгайчики	Смб ЛО	Болестрашицькі [58, арк. 188]	Ґрудовський, хелмський канонік [60, арк. 63зв.-64]	Пшедвойовський [41, с. 1070]
464.	Підгірці	Брд ЛО	Марцін Каменецький, подільський воєвода (пом. 1530); Пьотр Підгорецький [58, арк. 173зв.]	Броди (ключ) [60, арк. 57зв.]	Броди (ключ) [41, с. 1070]; Ян Цетнер, кам'янецький староста [41, с. 1072]
465.	Підгородище	Прм ЛО	Королівщина, тенута Одновського [58, арк. 168]	Сенявський [60, арк. 61зв.]	Адам Миколай Сенявський, краківський кашелян [41, с. 1072]
466.	Підкамінь (*місто*)	Брд ЛО	Фредруш (Підкамінь, ключ) [58, арк. 174зв.]	Александр Цетнер, галицький кашелян [60, арк. 56]	Цетнер [41, с. 1071]
467.	Підкамінь (*місто*)	Ргт ІФО	—	Станіслав Ян Яблоновський, жидачівський староста [60, арк. 56]	Ян Станіслав Яблоновський, руський воєвода [41, с. 1072]
468.	Підлипці	Злч ЛО	Золочів (ключ) [58, арк. 184]	—	Золочів (ключ) [41, с. 1071]

№ п/п	Сучасна назва	Сучас. адмін. підпор.	1552	1661	1711
469.	Підлисся	Злч ЛО	Марцін Каменецький, подільський воєвода (пом. 1530) [58, арк. 173зв.]	Олесько (ключ) [60, арк. 62зв.]	Олесько (ключ) [41, с. 1071]
470.	Підліски Великі	КБз ЛО	Жоравинський [58, арк. 175зв.]	Жовква (ключ) [60, арк. 60зв.]	Яричів (ключ) [41, с. 1070]
471.	Підліски Малі	Жвк ЛО	Миколай Гербурт Одновський Одновський, тенута Сочковського [58, арк. 168зв.]	Тенута Хотринського, зараз Замойського [60, арк. 61зв.]	Королівщина [41, с. 1070]
472.	Підлуби	Явр ЛО	Ян і Валенти Гербурт [58, арк. 186зв.]	Львівські єзуїти [60, арк. 4] Брухналь (ключ) [60, арк. 62зв.]	Львівські єзуїти [41, с. 1053]
473.	Підмонастир	Прм ЛО	Невідомий каштелян, тенута Тарла [58, арк. 170зв.]	Домінік Заславський-Острозький (Старе Село, ключ), зараз Фасцішевський (тенута) [60, арк. 60]	Старе Село (ключ) [41, с. 1072]
474.	Підсоснів	Пст ЛО	Підсоснівський [58, арк. 181]	Сенявський [60, арк. 61зв.]	Адам Миколай Сенявський, краківський каштелян [41, с. 1072]
475.	Підтемне	Пст ЛО	Тарло [58, арк. 182зв.]	Львівські єзуїти (2 ½), частина бенедиктинок (2 ½) [60, арк. 59-59зв.]	Львівські єзуїти; бенедиктинки [41, с. 1072]
476.	Піски	Пст ЛО	Львів (староство) [58, арк. 167]	—	—
477.	Плеників	Прм ЛО	—	—	Бережани (ключ); львівський р/к архієпископ; Мархоцький [41, с. 1073]
478.	Плетеничі	Прм ЛО	Сенінські, тенута Івана [58, арк. 179зв.]	Юзеф Свірзький, чернігівський підчаший; Чебровські [60, арк. 56зв.]	Цетнер, Чебровська [41, с. 1071]
479.	Плісняни	Збр ТО	—	Поморяни (ключ) [60, арк. 62]	Заруддя (ключ) [41, с. 1071]
480.	Пліхів	Брж ТО	—	Нараїв (ключ) [60, арк. 63зв.]	Бережани (ключ) [41, с. 1071]
481.	Плотича	Кзв ТО	Куропатницький (Куропатники, ключ) [58, арк. 176зв.]	Граб'янка [60, арк. 56зв.-57]	Куропатницький [41, с. 1073]
482.	Плугів	Злч ЛО	Золочів (ключ) [58, арк. 183зв.]	—	Золочів (ключ) [41, с. 1071]
483.	Пнятин	Прм ЛО	Львівський р/к архієпископ [58, арк. 169зв.]	Бидльовський, зараз Тиравський [60, арк. 57]	Калиновські, Телефус [41, с. 1071]
484.	Повергів	Мкл ЛО	—	—	Комарно (ключ) [41, с. 1073]
485.	Повітно або Мальчиці Малі	Грд ЛО	—	—	Львівський р/к архієпископ [41, с. 1067]
486.	Погірці	Смб ЛО	Коритко [58, арк. 188]	Коритко [60, арк. 63]	Речицький, речицький староста [41, с. 1070]
487.	Погорільці (*місто*)	Злч ЛО	—	Вазинський і Крушинський, частина кларисок [60, арк. 57-57зв.]	Цетнер; львівські францисканці; Євстахій Станіслав Шептицький, летичівський хорунжий [41, с. 1071]
488.	Погорільці (*село*)	Злч ЛО	Ванько Лагодовський [58, арк. 171]	Крушинський [60, арк. 57зв.]	Цетнер; львівські францисканці; Євстахій Станіслав Шептицький, летичівський хорунжий [41, с. 1071]
489.	Погрібці	Збр ТО	—	—	Невідомо [41, с. 1071]
490.	Подільці	Смб ЛО	Павел Коритко [58, арк. 188]	Коритко [60, арк. 63]	Речицький, речицький староста [41, с. 1070]
491.	Подусів	Прм ЛО	Львівський р/к архієпископ [58, арк. 169зв.]	Львівський р/к архієпископ [60, арк. 64зв.]	Львівський р/к архієпископ [41, с. 1071]
492.	Подусільна	Прм ЛО	Львівський р/к архієпископ [58, арк. 169зв.]	Львівські єзуїти [60, арк. 57]	Львівські єзуїти [41, с. 1072]

№ п/п	Сучасна назва	Сучас. адмін. підпор.	1552	1661	1711
493.	Полоничі	Бск ЛО	Львів (староство) [58, арк. 166зв.]	Глиняни (староство) [60, арк. 62]	Королівщина; Якуб Пьотр Озґа, львівський стольник [41, с. 1070]
494.	Полтва	Бск ЛО	—	Невідомо [60, арк. 62зв.]	Станіслав Ледуховський, кременецький підкоморій [41, с. 1073]
495.	Полюхів Великий	Злч ЛО	Ольшовський, Зельовський [58, арк. 179зв.]	Ґраб'янка [60, арк. 81]	Ґедзинський [41, с. 1074]
496.	Полюхів Малий	Прм ЛО	—	Юзеф Свірзький, чернігівський підчаший; Чебровські [60, арк. 56зв.]; львівський р/к архієпископ [60, арк. 65]	Львівський р/к архієпископ, Чебровські [41, с. 1071]
497.	Поляна	Мкл ЛО	—	Щирець (староство) [60, арк. 61]	Щирець (староство) [41, с. 1072]
498.	Полянка	Пст ЛО	Лесьньовський [58, арк. 177зв.]	Александер Моравець [60, арк. 47зв.]	Моравець [41, с. 1072]
499.	Помонята	Ргт ІФО	—	Мальхр Стаміровський, сяноцький ловчий [60, арк. 56зв.]	Стаміровський [41, с. 1072]
500.	Поморяни (*місто*)	Злч ЛО	Сенінський (Поморяни, ключ) [58, арк. 172]	Ян Собеський, коронний хорунжий [60, арк. 55зв.-56]	Невідомо [41, с. 1071]
501.	Пониква	Брд ЛО	Фредруш Гербурт [58, арк. 174]	Конєцпольський (Броди, ключ) [60, арк. 58-58зв.]	Броди (ключ) [41, с. 1070]
502.	Пониковиця	Брд ЛО	Золочів (ключ) [58, арк. 184]	Броди (ключ) [60, арк. 60зв.]	Броди (ключ) [41, с. 1071]
503.	Попеляни	Пст ЛО	—	Львів (староство) [60, арк. 60зв.]	Щирець (староство) [41, с. 1072]
504.	Попівці	Брд ЛО	Марцін Каменецький, подільський воєвода (пом. 1530); тенута Пічека [58, арк. 173зв.]	Невідомо [60, арк. 65]	Ґурський, літинський староста [41, с. 1071]
505.	Поріччя	Грд ЛО	Городок (староство), тенута Яна Мелецького, подільського воєводи [58, арк. 187зв.]	Городок (староство) [60, арк. 59зв.]	Городок (староство) [41, с. 1070]
506.	Поріччя	Явр ЛО	Львівський р/к архієпископ [58, арк. 169зв.]	Янів (тенута) [60, арк. 61]	Янів (тенута) [41, с. 1070]
507.	Поріччя (*тепер Поріччя-Задвірне*)	Грд ЛО	Павел Тарло [58, арк. 171]; Борецький [58, арк. 188зв.]	Остророґи, зараз Чурковський [60, арк. 57зв.-58]	Комарно (ключ) [41, с. 1073]
508.	Поріччя або Грунт (*тепер Поріччя Грунт*)	Грд ЛО	—	Невідомо [60, арк. 61]	Комарно (ключ) [41, с. 1059]
509.	Поручин	Брж ТО	—	Сенявський [60, арк. 60]	Адам Миколай Сенявський, краківський кашtelян [41, с. 1070]
510.	Поршна	Пст ЛО	—	Щирець (староство), в-во Щуцького (4 л.) [60, арк. 64зв.]	Щирець (староство) + в-во [41, с. 1072]
511.	Посухів	Брж ТО	Миколай Сенявський, белзький воєвода (Бережани, ключ) [58, арк. 176]	Бережани (ключ) [60, арк. 63зв.]	Адам Миколай Сенявський, краківський кашtелян [41, с. 1072]
512.	Потік	Кзв ТО	Куропатницький (Куропатники, ключ) [58, арк. 176зв.]	—	Невідомо [41, с. 1070]
513.	Поточани	Брж ТО	Львівський р/к архієпископ [58, арк. 169]	Львівський р/к архієпископ [60, арк. 65]	Дунаїв (ключ) [41, с. 1070]
514.	Потутори	Брж ТО	Миколай Сенявський, белзький воєвода (Бережани, ключ) [58, арк. 176]	Бережани (ключ) [60, арк. 63зв.]	Адам Миколай Сенявський, краківський кашtелян [41, с. 1072]

№ п/п	Сучасна назва	Сучас. адмін. підпор.	1552	1661	1711
515.	Прибинь	Прм ЛО	—	Ґоланський [60, арк. 81зв.]; Крушинський (зараз тенута) [60, арк. 85зв.]	Ян Станіслав Яблоновський, руський воєвода; Цетнер [41, с. 1072]
516.	Прилбичі	Явр ЛО	Валенти Гербурт [58, арк. 186зв.]	Брухналь (ключ) [60, арк. 62зв.]	Брухналь (ключ) [41, с. 1070]
517.	Присівці	Збр ТО	—	Поморяни (ключ) [60, арк. 31зв.]	Невідомо [41, с. 1071]
518.	Пруси (*тепер Ямпіль*)	Пст ЛО	Львів (староство) [58, арк. 166]	Зараз Стузовський, городельський староста [60, арк. 63]	Королівщина; Адам Миколай Сенявський, краківський каштелян (тенута) [41, с. 1070]
519.	Псари *(тепер Приозерне)*	Ргт ІФО	Єва Жоравинська [58, арк. 189зв.]	Мальхр Стаміровський, сяноцький ловчий [60, арк. 56зв.]	Стаміровський [41, с. 1072]
520.	Пустомити	Пст ЛО	Боратинський [58, арк. 179]	Венявський [60, арк. 50]	Венявські [41, с. 1072]
521.	Путятичі	Грд ЛО	Путятицькі, Черкаські [58, арк. 189]	Яніковський [60, арк. 58]	Свірзький, Яніковський [41, с. 1070]
522.	Ражнів	Брд ЛО	Фредруш Гербурт, тенута Тарла [58, арк. 174зв.]	Олесько (ключ) [60, арк. 67зв.]; князь Радзивіл [60, арк. 24, 24зв.]	Олесько (ключ) [41, с. 1073]
523.	Раковець	Пст ЛО	—	Замойський [60, арк. 46зв.]; львівські єзуїти; частина бенедиктинок [60, арк. 66]	Львівські єзуїти; бенедиктинки [41, с. 1074]
524.	Ратищі	Збр ТО	Невідомий воєвода (Залізці, ключ) [58, арк. 174]	Залізці (ключ) [60, арк. 66зв.]	Залізці (ключ) [41, с. 1074]
525.	Рекшин	Брж ТО	Львівський р/к архієпископ [58, арк. 169]	Львівський р/к архієпископ [60, арк. 68зв.]	Дунаїв (ключ) [41, с. 1074]
526.	Ремезівці	Злч ЛО	Шпикловський [58, арк. 180]	Александер Конєцпольський, сандомирський воєвода (3 л.), частина Пшедвойовської (3 л.) [60, арк. 67зв.-68]	Поморяни (ключ) [41, с. 1073]
527.	Ременів	КБз ЛО	Себастьян Крогулецький, Ожиґалка тощо [58, арк. 168-168зв.]	Жовква (ключ) (4 л.), частина ловчого (1 ½ л.) [60, арк. 68зв.-69]	Жовква (ключ) [41, с. 1073]
528.	Ренів	Збр ТО	Золочів (ключ) [58, арк. 184]	Залізці (ключ) [60, арк. 26]	Залізці (ключ) [41, с. 1074]
529.	Репехів	Ждч ЛО	Александр [58, арк. 173]	Литовська підскарбиня [60, арк. 8]	Бібрка (тенута) [41, с. 1074]
530.	Речичани	Грд ЛО	Пьотр Коритко [58, арк. 171]	Львівські єзуїти [60, арк. 65зв.]	Львівські єзуїти [41, с. 1073]
531.	Риків (*тепер Поляни*)	Злч ЛО	Сенінський (Поморяни, ключ) [58, арк. 172]	Поморяни (ключ) [60, арк. 67]	Олесько (ключ) [41, с. 1073]
532.	Ричагів	Мкл ЛО	Дідушицька [58, арк. 179]	Анджей Сокольницький, львівський хорунжий [60, арк. 68-68зв.]	Єжи Сокольницький, чернігівський стольник [41, с. 1074]
533.	Рогачин (*місто*)	Брж ТО	Миколай Нарайовський, львівський суддя [58, арк. 172зв.]	Сенявський [60, арк. 67]	Адам Миколай Сенявський, краківський каштелян [41, с. 1074]
534.	Родатичі	Грд ЛО	Городок (староство) [58, арк. 185зв.]	Городок (староство), в-во Бродовського (3 л.) [60, арк. 66]	Городок (староство) + в-во (плебан) [41, с. 1073]
535.	Розвадів	Мкл ЛО	Королівщина, тенута Павела Тарла [58, арк. 171]	Миколаїв (староство) [60, арк. 67-67зв.]	Дроговиж (староство) [41, с. 1074]
536.	Розваж	Злч ЛО	Олеський парох [58, арк. 174]	Олеський парох [60, арк. 67зв.]	Олеський парох [41, с. 1074]
537.	Розворяни	Злч ЛО	Клюс [58, арк. 172зв.]	Ґраб'янка [60, арк. 65зв.]	Ґедзинський [41, с. 1074]
538.	Розгадів	Злч ЛО	Сенінський (Поморяни, ключ) [58, арк. 172зв.]	Поморяни (ключ) [60, арк. 69]	Поморяни (ключ) [41, с. 1073]

№ п/п	Сучасна назва	Сучас. адмін. підпор.	1552	1661	1711
539.	Рокитне	Явр ЛО	—	Львівські домініканці; жовківський парох; в-во Анчевського (2 л.), львівського райця [60, арк. 65, 67, 68зв.]	Королівщина; Бомбек; львівські домініканці жовківський парох [41, с. 1073]
540.	Романів	Прм ЛО	Королівщина, тенута Одновського [58, арк. 168]	Сенявський [60, арк. 66зв.]	Адам Миколай Сенявський, краківський кашелян [41, с. 1074]
541.	Романівка	Грд ЛО	—	—	Миколай Францішек Кросновський, львівський підкоморій [41, с. 1062]
542.	Руда (*тепер Руда-Брідська*)	Брд ЛО	—	Александр Цетнер, галицький каштелян [60, арк. 65зв.]	Броди (ключ) [41, с. 1073]
543.	Руда, Руденська Воля (*тепер Руда-Сілецька*)	КБз ЛО	Кам'янка (староство) [58, арк. 168зв.]	Кам'янка (староство) [60, арк. 67зв.]	Кам'янка (староство) [41, с. 1074]
544.	Руданці	КБз ЛО	Венгленський [58, арк. 172зв.]	Жовква (ключ) [60, арк. 65зв.]	Жовква (ключ) [41, с. 1073]
545.	Рудки	Смб ЛО	Болестрашицькі [58, арк. 188]	Грудовський, хелмський канонік [60, арк. 68]	Пшедвойовський [41, с. 1073]
546.	Рудне	Львів	—	Львівські єзуїти [60, арк. 86зв.]	Львівські єзуїти [41, с. 1073]
547.	Рясне (Польське)	Львів	Львівський р/к архієпископ [58, арк. 169зв.]	Львівський р/к архієпископ [60, арк. 66зв.-67]	Львівська капітула [41, с. 1073]
548.	Рясне Руське	Явр ЛО		Львівський р/к архієпископ [60, арк. 66зв.-67]	Львівська капітула [41, с. 1073]
549.	Сасів (*місто*)	Злч ЛО	—	Теофіля Собеська, краківська каштелянка [60, арк. 69зв.]	Александр Собеський [41, с. 1075]
550.	Саска (*Бартошівка, не існує*)	Мкл ЛО	—	—	Комарно (ключ) [41, с. 1055]
551.	Свинюша (*тепер Поляна*)	Грд ЛО	—	—	Комарно (ключ) [41, с. 1065]
552.	Свірж (*місто*)	Прм ЛО	Анджей Свірзький [58, арк. 171зв.]	Александр Цетнер, галицький каштелян [60, арк. 69]	Александр Цетнер, теребовельський староста [41, с. 1076]
553.	Селиська	Прм ЛО	Ванько Лагодовський [58, арк. 171зв.]	Львівські домініканці костелу Марії Магдалини [60, арк. 74зв.]	Адам Миколай Сенявський, краківський кашелян [41, с. 1076]
554.	Селиська	Пст ЛО	Венгленський [58, арк. 172зв.]	Стемпковський [60, арк. 75зв.-76]	Припущення: львівські домініканці [41, с. 1076]
555.	Семенівка	Пст ЛО	Кунатова [58, арк. 177]	Мошковський [60, арк. 75]	Щирець (староство) [41, с. 1076]
556.	Сеняв(к)а (*тепер Сенів*)	Ждч ЛО	Александер [58, арк. 173]	Колись Вельзинський [60, арк. 71]	Королівщина; Александер Ян Потоцький, кам'янецький каштелян (тенута) [41, с. 1077]
557.	Серединці	Збр ТО	—	—	Озерна (ключ) [41, с. 1077]
558.	Середпільці	Рдх ЛО	—	Стефан Попель [60, арк. 76зв.]	—
559.	Серники	Прм ЛО	Невідомо [58, арк. 179зв.]	Бібрка (тенута) [60, арк. 70]	Бібрка (тенута) [41, с. 1077]
560.	Ситихів	Жвк ЛО	—	Тенута Осуховського [60, арк. 23]	Контський, кам'янецький кашелян [41, с. 1059]
561.	Сихів	Львів	Львівська рада [58, арк. 165зв.]	Львівська рада [60, арк. 78]	Львівська рада [41, с. 1075]
562.	Сільце (*тепер Сільце Квітковe*)	Брж ТО	Миколай Сенявський, белзький воєвода (Бережани, ключ) [58, арк. 176]	Потоцький, коронний обозний [60, арк. 77зв.]	—
563.	Скварява (*тепер Стара С.)*	Жвк ЛО	Яворів (староство) [58, арк. 186зв.]	Тенута Стадницького [60, арк. 77]	Жовква (ключ) [41, с. 1074]

№ п/п	Сучасна назва	Сучас. адмін. підпор.	1552	1661	1711
564.	Скнилів	Пст ЛО	Львів (староство) [58, арк. 166зв.]	Львів (староство) [60, арк. 74]	Королівщина; Миколай Косаковський (пом. 1706), київський каштелян [41, с. 1076]
565.	Скнилівок	Львів	—	Феліціян, львівський купець [60, арк. 77зв.]	Львівський шпиталь Святого Духа [41, с. 1076]
566.	Славна	Збр ТО	—	Поморяни (ключ) [60, арк. 76]	Поморяни (ключ) [41, с. 1075]
567.	Словіта	Злч ЛО	Львів (староство) [58, арк. 167]	Глиняни (староство) [60, арк. 76зв.-77]	Королівщина; Адам Миколай Сенявський, краківський каштелян [41, с. 1075]
568.	Смереків	Жвк ЛО	Львів (староство), частина Ожиґалки і Броньовської [58, арк. 166зв.]	Невідомо [60, арк. 71зв.]	Мервичі (тенута) [41, с. 1074]
569.	Смільне	Брд ЛО	Марцін Каменецький, подільський воєвода (пом. 1530) [58, арк. 173зв.]	Броди (ключ) [60, арк. 71]	Броди (ключ) [41, с. 1075]
570.	Снович	Злч ЛО	—	Калиновський [60, арк. 13зв.-14]	Золочів (ключ) [41, с. 1075]
571.	Сокільники	Пст ЛО	Львів (староство) [58, арк. 166]	Щирець (староство) + в-во Пьотровіча, частина місцевого пароха [60, арк. 74зв.-75]	Королівщина; Юзеф Карчевський, житомирський староста (тенута) [41, с. 1076]
572.	Соколів	КБз ЛО	Гербурт, Ґайовський [58, арк. 187]	Роґальський [60, арк. 77зв.]; частина Теофілі Собеської, краківської каштелянки [60, арк. 74зв.]; частина Кохановського [60, арк. 85]	Дідилів (ключ); Чермінський; Коритко [41, с. 1075]
573.	Соколівка (*місто*)	Бск ЛО	—	Невідомо [60, арк. 32зв.]	Топорів (ключ) [41, с. 1075]
574.	Соколівка (*місто*)	Ждч ЛО	—	Вельзинський [60, арк. 70зв.]	Францішек Ян Мрозовицький, львівський підсудок; парох [41, с. 1077]
575.	Солова	Злч ЛО	Клюс [58, арк. 177]	Ґраб'янка [60, арк. 70-70зв.]	Ґедзинський [41, с. 1077]; невідомо [41, с. 1076]
576.	Солонка	Пст ЛО	Львів (староство) [58, арк. 166]	Щирець (староство) [60, арк. 74]	Львів (староство); Адам Миколай Сенявський, краківський каштелян [41, с. 1076]
577.	Сопошин	Жвк ЛО	Висоцький [58, арк. 181]	Жовква (ключ) [60, арк. 72зв.]	Жовква (ключ) [41, с. 1074]
578.	Сороки	Пст ЛО	Федько, Гричкова, Кость [58, арк. 182зв.]; Чебровський [58, арк. 178]	Віжховська (14 л.), частина Лукаша Сроковського і Ґреґора Ортинського (півтори чверті), частина Мсцивіцовського (чверть л.), частина бригідок (2 ½ л.) [60, арк. 75-75зв.]	Віжховські [41, с. 1075]; львівські бригідки [41, с. 1076]
579.	Сороки (*тепер Сороки-Львівські*)	Пст ЛО	Гинек [58, арк. 171зв.]	—	Королівщина; дідицтво ймовірно, Цетнера [41, с. 1076]
580.	Спас	КБз ЛО	Вишньовський [58, арк. 178]	Домбровний [60, арк. 76]	Коц [41, с. 1075]
581.	Ставки	Явр ЛО	—	—	Янів (тенута) [41, с. 1075]
582.	Ставчани	Пст ЛО	Львівський р/к архієпископ [58, арк. 169зв.]	Львівський р/к архієпископ [60, арк. 75зв.]	Львівська капітула [41, с. 1076]
583.	Станимир	Прм ЛО	Ванько Лагодовський [58, арк. 171]	Вазинський [60, арк. 71]	Цетнер [41, с. 1075]
584.	Станіславчик (*місто*)	Брд ЛО	—	Броди (ключ) [60, арк. 69зв.]	Броди (ключ) [41, с. 1075]

№ п/п	Сучасна назва	Сучас. адмін. підпор.	1552	1661	1711
585.	Станківці	Мкл ЛО	Сухоруцький [58, арк. 183]	—	Цетнер (Жидачівський повіт) [41, с. 1076]
586.	Старе Село	Пст ЛО	Невідомий каштелян, тенута Тарла [58, арк. 170зв.]	Князь Заславський (25 плугів); плебанія (2 ½ л.) [60, арк. 73зв.-74]	Адам Миколай Сенявський, краківський каштелян (тенута) [41, с. 1076]
587.	Стариська (*тепер Старичі*)	Явр ЛО	Городок (староство) [58, арк. 185зв.]	Городок (староство) [60, арк. 70зв.]	Городок (староство) [41, с. 1074]
588.	Стиборівка	Брд ЛО	—	Цетнер [60, арк. 76]	Підкамінь (ключ) [41, с. 1077]
589.	Стільсько	Мкл ЛО	—	Миколаїв (староство) [60, арк. 72]	Дроговиж (староство) [41, с. 1077]
590.	Стінка	Злч ЛО	Ян Сенінський, галицький каштелян (Гологори, ключ) [58, арк. 172]	Сенявський (Гологори, ключ) [60, арк. 70]	Адам Миколай Сенявський, краківський каштелян [41, с. 1059]
591.	Стовпин	Бск ЛО	Анджей Дембський [58, арк. 175]	Броди (ключ) [60, арк. 71]	Топорів (ключ) [41, с. 1075]
592.	Стогинь (*не існує*)	Брд ЛО	Фредруш Гербурт [58, арк. 174]	—	—
593.	Стоки	Прм ЛО	—	Александр Цетнер, галицький каштелян [60, арк. 72зв.]	—
594.	Страдч	Явр ЛО	Львів (староство) [58, арк. 166зв.]	Янів (тенута) [60, арк. 70]	Янів (тенута) [41, с. 1075]
595.	Стратин (*місто*)	Ргт ІФО	—	—	Сільницький, бучнівський староста [41, с. 1076]
596.	Стремінь	КБз ЛО	—	Зараз Папара [60, арк. 77зв.]	Королівщина; Ян Марцін Богуш (пом. 1705), подільський підкоморій [41, с. 1075]
597.	Стрептів	КБз ЛО	Єжи, Анджей, Павел [58, арк. 182]	Роґальський [60, арк. 74зв.]	Коц [41, с. 1075]
598.	Стриганці	Брж ТО	Нарайовський, тенута Бжоздовського [58, арк. 180]	Львівська капітула [60, арк. 77зв.]	Львівська капітула [41, с. 1075]
599.	Стрілища (*місто, тепер Нові Стрілища*)	Ждч ЛО	Фредруш Гербурт (Стрілища, ключ) [58, арк. 174зв.]	Станіслав Ян Яблоновський, жидачівський староста [60, арк. 69зв.]	Александр Ян Яблоновський, великий коронний хорунжий [41, с. 1076]
600.	Стрілища Старі	Ждч ЛО	Фредро, тенута Крембського [58, арк. 178зв.]	Васічинські [60, арк. 76зв.]	Александр Ян Яблоновський, великий коронний хорунжий [41, с. 1077]
601.	Стрілки	Прм ЛО	Єжи і Станіслав Свірзькі [58, арк. 177]	Частина Юзефа Свірзького, чернігівського підчашого (3 л.); частина Ієроніма Свірзького, галицького мечника (3 л.) [60, арк. 73-73зв.]	Александр Цетнер, теребовельський староста [41, с. 1076]
602.	Стронятин	Жвк ЛО	Королівщина, тенута Миколая Гербурта Одновського [58, арк. 168]	Невідомо [60, арк. 76]	Королівщина; Уршуля Замойська, белзька воєводина [41, с. 1074]
603.	Струтин	Злч ЛО	Лукаш Ґурка, познанський воєвода [58, арк. 183зв.]	Сельницький [60, арк. 71зв.]	Золочів (ключ) [41, с. 1075]
604.	Сукманів (*хутір с. Коропець*)	Злч ЛО	Сенінський (Поморяни, ключ) [58, арк. 172]	Поморяни (ключ) [60, арк. 77-77зв.]	Невідомо [41, с. 1075]
605.	Сулимів	Жвк ЛО	Королівщина, тенута Одновського [58, арк. 168]	Жовква (ключ) [60, арк. 72зв.]	Куликів (ключ) [41, с. 1074]
606.	Сусолів	Смб ЛО	Павел Коритко [58, арк. 188]	Цінський [60, арк. 77]	Миколай Францішек Кросновський, львівський підкоморій [41, с. 1074]
607.	Суховоля	Грд ЛО	—	—	Королівщина; Йорданова [41, с. 1075]

№ п/п	Сучасна назва	Сучас. адмін. підпор.	1552	1661	1711
608.	Суховоля	Брд ЛО	—	—	Броди (ключ), Францішек Ян Мрозовицький, львівський підсудок [41, с. 1075]
609.	Суходіл	Прм ЛО	Невідомий каштелян, тенута Тарла [58, арк. 170зв.]	Князь Заславський, зараз Фасцішевський [60, арк. 72]	Старе Село (ключ) [41, с. 1076]
610.	Суходіл	Брд ЛО	Фредруш Гербурт [58, арк. 174зв.]	Броди (ключ) [60, арк. 76зв.]	Броди (ключ) [41, с. 1075]
611.	Сухоріччя	Пст ЛО	Львів (староство) [58, арк. 167зв.]	Іздебський [60, арк. 86]	Королівщина [41, с. 1083]
612.	Тадані (*місто*)	КБз ЛО	Корецький, Ґайовський [58, арк. 178зв.]	Роґальський [60, арк. 78зв.]	Коц [41, с. 1077]
613.	Татаринів	Грд ЛО	Ян Мелецький, подільський воєвода; тенута Тарла [58, арк. 187зв.]	Комарно (ключ) [60, арк. 80]	Комарно (ключ) [41, с. 1078]
614.	Тетильківці	Брд ЛО	—	Невідомо [60, арк. 82зв.]	Цетнер (Підкамінь, ключ) [41, с. 1077]
615.	Товстоголови (*тепер Тустоголови*)	Збр ТО	Лукаш Ґурка, познанський воєвода [58, арк. 184зв.]	—	Зборів (ключ) [41, с. 1078]
616.	Товщів	Пст ЛО	Венгленський [58, арк. 172зв.]	Львівські єзуїти [60, арк. 78]	Львівські єзуїти [41, с. 1078]
617.	Топорів (місто)	Бск ЛО	—	Станіслав Конєцпольський, сандомирський воєводич [60, арк. 79зв.]	Миколай Косаковський (пом. 1706), київський каштелян [41, с. 1077]
618.	Торгів	Злч ЛО	—	—	Поморяни (ключ) [41, с. 1078]
619.	Травотолоки	Збр ТО	—	—	Заруддя (ключ) [41, с. 1078]
620.	Трибоківці	Ждч ЛО	Александр [58, арк. 173]	Литовська підскарбиня [60, арк. 8]	Бібрка (тенута) [41, с. 1078]
621.	Тростянець	Явр ЛО	Яворів (староство) + в-во [58, арк. 186]	Яворів (староство), в-во П'ясецького (зараз Моравця – 2 ¼ л.) [60, арк. 78-78зв.]	Яворів (староство) [41, с. 1077]
622.	Тростянець (*Т. Великий*)	Збр ТО	Невідомий воєвода (Залізці, ключ) [58, арк. 173зв.]	Залізці (ключ) [60, арк. 79]	Залізці (ключ) [41, с. 1078]
623.	Тростянець Малий (*тепер Тростянець*)	Злч ЛО	Золочів (ключ) [58, арк. 183зв.]	—	Золочів (ключ) [41, с. 1078]
624.	Трудовач	Злч ЛО	Ян Сенінський, галицький каштелян (Гологори, ключ) [58, арк. 172]	Гологори (ключ) [60, арк. 79]	Адам Миколай Сенявський, краківський каштелян [41, с. 1077]
625.	Тужанівці	Мкл ЛО	Ничковський, Сухоруцький [58, арк. 177зв.]	Цибульський [60, арк. 80]	Ян Цетнер, кам'янецький староста (Жидачівський повіт) [41, с. 1078]
626.	Тулиголови	Грд ЛО	Коритко, Жирницький, Гербортовський, П'ятковський [58, арк. 188]	Кучинський [60, арк. 79зв.-80]	Миколай Францішек Кросновський, львівський підкоморій; місцевий парох [41, с. 1077]
627.	Тур'я	Бск ЛО	Анджей Дембський [58, арк. 175]	Броди (ключ) [60, арк. 79зв.]	Топорів (ключ) [41, с. 1077]
628.	Туринка	Жвк ЛО	Львів(староство) [58, арк. 167зв.]	Жовква (ключ) [60, арк. 79]	Жовква (ключ) [41, с. 1077]
629.	Туркотин	Злч ЛО	Ванько Лагодовський [58, арк. 171]	Васічинські, зараз Крушинські [60, арк. 79зв.]	Євстахій Станіслав Шептицький, летичівський хорунжий [41, с. 1077]
630.	Тучапи	Грд ЛО	Яворів (староство) + в-во [58, арк. 186]	Яворів (староство), пан Друшкевич, в-во П'ясецького [60, арк. 78зв., 80]	Друшкевич [41, с. 1077]
631.	Тучне	Прм ЛО	—	Александер Цетнер, галицький каштелян [60, арк. 78зв.]	Александер Цетнер, теребовельський староста [41, с. 1078]

№ п/п	Сучасна назва	Сучас. адмін. підпор.	1552	1661	1711
632.	Угерці (*тепер Горбуля*)	Грд ЛО	Ян Мелецький, подільський воєвода [58, арк. 175зв.]	Комарно (ключ) [60, арк. 82зв.]	Комарно (ключ) [41, с. 1059]
633.	Угерці (*тепер Підгір'я*)	Злч ЛО	Ян Сенінський, галицький кастелян (Гологори, ключ) [58, арк. 172]	—	Поморяни (ключ) [41, с. 1078]
634.	Угерці (*тепер Угри*)	Грд ЛО	Катажина Ошанська, Михайловський, Станіслав [58, арк. 188зв.-189]	Глембоцький (8 і пів чверті л.), Туміковський (2 л.), Сіцінський (2 л.) [60, арк. 83]	Дрогомир, Ожеховська, Камінські, Зебровський [41, с. 1078]
636.	Унів	Прм ЛО	—	—	Унівський монастир [41, с. 1078]
637.	Урмань	Брж ТО	—	Бережани (ключ); частина військового судді Іздебського [60, арк. 27зв., 28]	Адам Миколай Сенявський, краківський кастелян [41, с. 1060]
638.	Устя	Мкл ЛО	Павел Тарло [58, арк. 171]	Миколаїв (староство) [60, арк. 84]	Дроговиж (староство) [41, с. 1078]
639.	Утіховичі	Прм ЛО	Клодницька [58, арк. 177зв.]	Голанський [60, арк. 81зв.]; Крушинський (зараз тенута) [60, арк. 85зв.]	Александр Цетнер, теребовельський староста [41, с. 1078]
640.	Ушковичі	Прм ЛО	Львівські домініканці [58, арк. 170]	Львівські клариски [60, арк. 85]	Львівські францисканці [41, с. 1078]
641.	Ушня	Злч ЛО	Марцін Каменецький, подільський воєвода (пом. 1530) [58, арк. 173зв.]	Невідомо [60, арк. 27зв.]	Білий Камінь (ключ) [41, с. 1056]
642.	Фірлеїв *(місто, тепер с. Липівка)*	Ргт ІФО	Рогатин (староство) [58, арк. 176]	Рогатин (староство) [60, арк. 21]	Рогатин (староство); Адам Миколай Сенявський, краківський кастелян [41, с. 1058]
643.	Фрага	Ргт ІФО	Фредруш Гербурт (Стрілища, ключ) [58, арк. 174зв.]	Станіслав Ян Яблоновський, жидачівський староста (Підкамінь, ключ) [60, арк. 21]	Яблоновський [41, с. 1058]
644.	Хватів	Бск ЛО	—	Не вказано [60, арк. 14зв.]	Олесько (ключ) [41, с. 1058]
645.	Хильчиці	Злч ЛО	Ян Сенінський, галицький кастелян кастелян (Гологори, ключ) [58, арк. 172]	Сенявський [60, арк. 10зв.]	Бережани (ключ) [41, с. 1056]
646.	Хишевичі	Грд ЛО	Анджей Подолецький [58, арк. 188зв.]	Кросновський [60, арк. 13зв.]	Миколай Францішек Кросновський, львівський підкоморій [41, с. 1055]
647.	Хлопи *(тепер Переможне)*	Грд ЛО	Ян Мелецький, подільський воєвода [58, арк. 187зв.]	Комарно (ключ) [60, арк. 13]	Комарно (ключ) [41, с. 1055]
648.	Ходорківці	Ждч ЛО	Александр [58, арк. 173]	Фредро, львівський кастелян [60, арк. 9зв.]	Францішек Ян Мрозовицький, львівський підсудок [41, с. 1060]
649.	Хоробрів	Кзв ТО	—	—	Поморяни (ключ) [41, с. 1057]
650.	Хоросно	Пст ЛО	Кунатова [58, арк. 177]	Королівщина, зараз Можковський [60, арк. 13зв.]	Александр Ян Потоцький, кам'янецький кастелян [41, с. 1056]
651.	Хоростець	Кзв ТО	—	—	Поморяни (ключ) [41, с. 1056]
652.	Храбузна	Збр ТО	—	—	Поморяни (ключ) [41, с. 1056]
653.	Хрінів	КБз ЛО	Жоравинський [58, арк. 175зв.]	Теофіля Собеська, краківська кастелянка [60, арк. 25]	Яричів (ключ) [41, с. 1059]
654.	Цебрів	Збр ТО	—	—	Золочів (ключ) [41, с. 1057]
655.	Ценів	Кзв ТО	Куропатницький (Куропатники, ключ) [58, арк. 176зв.]	Сенявський, Ґраб'янка [60, арк. 12]	Бережани (ключ) [41, с. 1056]

№ п/п	Сучасна назва	Сучас. адмін. підпор.	1552	1661	1711
656.	Цеперів	КБз ЛО	Ожиґалка [58, арк. 181зв.]	Теофіля Собеська, краківська каштелянка [60, арк. 11]	Яричів (ключ) [41, с. 1056]
657.	Цетуля	Явр ЛО	—	—	Яворів (староство) [41, с. 1057]
658.	Цецова (*тепер Калинівка*)	Збр ТО	—	—	Поморяни (ключ); Вибрановський, подільський хорунжий; Косцеправський [41, с. 1056]
659.	Цунів (*тепер Заверещиця*)	Грд ЛО	Опоровський, тенута Маковецького [58, арк. 175]	Королівщина, зараз Вільчків [60, арк. 12]	Городок (староство) [41, с. 1056]
660.	Чайковичі	Смб ЛО	Надковський, Чешковський, Беринда тощо [58, арк. 189зв.]	Багато власників* [60, арк. 12зв.]	Б'ялоскорські [41, с. 1055]
661.	Чемеринці	Прм ЛО	Чемеринський, Сухоруцький, Заблотовський, Близенський [58, арк. 182зв.]	Мархоцький (? л.); львівський архієпископ (1 ½ л.); Сенявська (3 л.) [60, арк. 10]	Адам Миколай Сенявський, Мархоцький, львівський р/к архієпископ [41, с. 1056]
662.	Чепелі	Брд ЛО	Золочів (ключ) [58, арк. 184]	—	Золочів (ключ) [41, с. 1056]
663.	Черемошня	Злч ЛО	М'якицький [58, арк. 178]	Білий Камінь (ключ) [60, арк. 14]	Білий Камінь (ключ) [41, с. 1056]
664.	Черепин	Пст ЛО	Давидовська [58, арк. 175зв.]	Львівські домініканці [60, арк. 11зв.]	Львівські домініканці [41, с. 1057]
665.	Черкаси	Пст ЛО	Львівська капітула [58, арк. 169зв.]	Львівська капітула [60, арк. 14зв.]	Львівська капітула [41, с. 1056]
666.	Черляни	Грд ЛО	Городок (староство) [58, арк. 185зв.]	Городок (староство) [60, арк. 11зв.-12]	Городок (староство) + в-во [41, с. 1055]
667.	Чернилява	Явр ЛО	Яворів (староство) + в-во [58, арк. 186]	Яворів (староство) [60, арк. 10зв.]	Яворів (староство) + в-во [41, с. 1056]
668.	Черниця	Брд ЛО	Фредруш Гербурт, Марцін Каменецький, подільський воєвода (пом. 1530) [58, арк. 173]	Александер Конєцпольський, сандомирський воєвода [60, арк. 11]	Броди (ключ) [41, с. 1056]
669.	Честині	КБз ЛО	Кам'янка (староство) [58, арк. 169]	Не вказано [60, арк. 14]	Суломерські [41, с. 1056]
670.	Чехи *(тепер Лугове)*	Брд ЛО	Зеліско, Іскра, Фредруш [58, арк. 178]	Радванський (4 л.); Мніховський (4 л.) [60, арк. 14зв.]	Орховська, Клодницький, Іскшинська [41, с. 1056]
671.	Чижиків	Пст ЛО	Замойський, Леонард, Якоб [58, арк. 179]	Голянський [60, арк. 9зв.]	Іздебські [41, с. 1057]
672.	Чижичі	Ждч ЛО	Парох [58, арк. 183зв.]	Бжоздовський [60, арк. 10зв.]	Бродівський парох [41, с. 1056]
673.	Чижів	Злч ЛО	Куропатницький [58, арк. 180]	Калиновський [60, арк. 13зв.-14]	Поморяни (ключ) [41, с. 1056]
674.	Чистопади	Збр ТО	Невідомий воєвода (Залізці (ключ) [58, арк. 173зв.]	Вишневецькі, князі [60, арк. 11зв.]	Залізці (ключ) [41, с. 1057]
675.	Чишки	Пст ЛО	Львівські францисканці [58, арк. 170]	Львівські францисканці [60, арк. 11-11зв.]	Львівські францисканці [41, с. 1057]
676.	Чишки	Бск ЛО	Фредруш Гербурт [58, арк. 174зв.]	Мошковський, тишовецький староста (Олесько, ключ) [60, арк. 13зв.]	Олесько (ключ) [41, с. 1056]
677.	Чолгині	Явр ЛО	Валенти Гербурт [58, арк. 187]	Незабитовський (Брухналь, ключ) [60, арк. 12]	Брухналь (ключ) [41, с. 1056]
678.	Чорнокунці	Явр ЛО	Чеслинський [58, арк. 182]	Городок (в-во) [60, арк. 11]	Королівщина; Ґожковський [41, с. 1056]
679.	Чорнушовичі	Пст ЛО	Львівський р/к архієпископ [58, арк. 169зв.]	Львівська капітула [60, арк. 14зв.]	Львівська капітула [41, с. 1057]

* Власники села Чайковичі: Потемський, а зараз Бродовський (**1 частина** – 4 лани); Лукаш (**2 частина** – півлан); Сроковський (**3 частина** – чверть лану); Штефан Вінницький (**4 частина**); Яцко Козкович (**5 частина**); Лесько Тронко (**6 частина**); Теодор Вінницький (**7 частина**); Лука Тимкович (**8 частина**); Прокоп Городинський Конькович (**9 частина**); Ян Тронка (**10 частина**); Стефан і Ян Вінницький (**11 частина**).

№ п/п	Сучасна назва	Сучас. адмін. підпор.	1552	1661	1711
680.	Чуловичі	Грд ЛО	Ян Мелецький, подільський воєвода; Підвисоцький, Зельовський [58, арк. 189зв.]	Комарно (ключ) [60, арк. 13]	Комарно (ключ) [41, с. 1055]
681.	Чуперносів	Прм ЛО	Єжи Свірзький [58, арк. 171зв.]	Невідомо [60, арк. 14]	Львівські францисканці [41, с. 1056]
682.	Шибалин	Брж ТО	Миколай Сенявський, белзький воєвода (Бережани, ключ) [58, арк. 176]	Бережани (ключ) [60, арк. 72зв.]	Адам Миколай Сенявський, краківський кашт елян [41, с. 1076]
683.	Шишківці	Брд ЛО	—	—	Золочів (ключ) [41, с. 1075]
684.	Шкло	Явр ЛО	Яворів (староство), війтівство [58, арк. 186зв.]	Яворів (староство) [60, арк. 71зв.-72]	Яворів (староство) [41, с. 1074]
685.	Шнирів	Брд ЛО	Фредруш Гербурт [58, арк. 174]	Броди (ключ) [60, арк. 76]	Броди (ключ) [41, с. 1075]
686.	Шоломия (*тепер Шоломинь*)	Пст ЛО	Невідомий каштелян, тенута Коритка [58, арк. 170зв.]	Старе Село (ключ), зараз Павловський [60, арк. 72зв.]	Старе Село (ключ) [41, с. 1077]
687.	Шпиколоси	Злч ЛО	Шпикловський [58, арк. 180]; Золочів (ключ) [58, арк. 184]	Александер Конєцпольський, сандомирський воєвода (3 л.), частина Пшедвойовської (3 л.) [60, арк. 67зв.-68]	Поморяни (ключ) [41, с. 1075]
688.	Шумляни Малі (*тепер Підлісне*)	Брж ТО	—	—	Адам Миколай Сенявський, краківський кашт елян [41, с. 1077]
689.	Щирець (*місто*)	Пст ЛО	Львів (староство) [58, арк. 167]	Не вказано [60, арк. 69зв.]	Щирець (староство) + в-во Александр Ян Потоцький, кам'янецький кашт елян [41, с. 1076]
690.	Юсипівці (*тепер Йосипівка*)	Збр ТО	—	—	Озерна (ключ) [41, с. 1062]
691.	Юськовичі (*тепер Йосипівка*)	Бск ЛО	Марцін Каменецький, подільський воєвода (пом. 1530) [58, арк. 173]	Олесько (ключ) [60, арк. 31зв.]	Олесько (ключ) [41, с. 1061]
692.	Юшківці	Ждч ЛО	—	—	Монастир св. Катерини [41, с. 1062]
693.	Яворів (місто)	Явр ЛО	Яворів (староство); місцевий парох [58, арк. 186]	Не вказано [60, арк. 29]	Яворів (староство) [41, с. 1061]
694.	Яглуш	Ртт ЛО	Фредруш Гербурт, тенута Одновського [58, арк. 168зв.]	Васічинські [60, арк. 31зв.]	Виспа (ключ) [41, с. 1062]
695.	Язів Новий (*тепер Новий Яр*)	Явр ЛО	Яворів (староство), в-во [58, арк. 186зв.]	Яворів (староство), в-во в тенуті подружжя Голоцьких (1 ¾ л.) [60, арк. 30]	Яворів (староство) + в-во (Закшевський) [41, с. 1061]
696.	Язів Старий (*тепер Старий Яр*)	Явр ЛО	Яворів (староство), війтівство [58, арк. 186зв.]	Яворів (староство) [60, арк. 30-30зв.]	Яворів (староство) + в-во (Гендриковська) [41, с. 1061]
697.	Язлівчик	Брд ЛО	—	Броди (ключ) [60, арк. 32зв.]	Бродівський парох [41, с. 1062]
698.	Якимів	КБз ЛО	Виссименський [58, арк. 181зв.]	Вижнянський парох [60, арк. 29зв.-30]	Вижнянський парох [41, с. 1061]
699.	Якимчиці	Грд ЛО	Ян Мелецький, подільський воєвода [58, арк. 187зв.]	Комарно (ключ) [60, арк. 31зв.]	Комарно (ключ) [41, с. 1061]
700.	Якторів	Злч ЛО	Унівський монастир [58, арк. 170зв.]	Унівський монастир [60, арк. 32]	Унівський монастир [41, с. 1061, 1078]
701.	Ямельня	Явр ЛО	Львів (староство) [58, арк. 166зв.]; Кшиштоф Гноєнський [58, арк. 182]	Глиняни (староство) [60, арк. 32]	Янів (тенута) [41, с. 1061]
702.	Янів *(місто, тепер Івано-Франкове)*	Явр ЛО	—	Зараз Зиґмунт Фредро, сяноцький каштелян [60, арк. 29]	Королівщина і Адам Пьотр Тарло, люблінський воєвода [41, с. 1061]

№ п/п	Сучасна назва	Сучас. адмін. підпор.	1552	1661	1711
703.	Янчин (*тепер Іванівка*)	Прм ЛО	Рогатин (староство) [58, арк. 176]	Фірлеїв (дільниця староства) [60, арк. 30зв.]	Рогатин (староство) [41, с. 1062]
704.	Яремків	Грд ЛО	Станіслав Скомро [58, арк. 188]	Невідомо [60, арк. 32зв.]	Залевський [41, с. 1061]
705.	Яричів (*місто, тепер Новий Яричів*)	КБз ЛО	—	Теофіля Собеська, краківська каштелянка [60, арк. 29]	Жовква (ключ) [41, с. 1061]
706.	Яричів Старий	КБз ЛО	Жоравинський [58, арк. 175зв.]	Жовква (ключ) [60, арк. 30зв.]	Яричів (ключ) [41, с. 1061]
707.	Ярославичі	Збр ТО	—	—	Золочів (ключ) [41, с. 1061]
708.	Ярчівці	Збр ТО	—	—	Золочів (ключ) [41, с. 1062]
709.	Ясенів	Брд ЛО	Фредруш Гербурт [58, арк. 174]	Александер Конєцпольсь-кий, сандомирський воєвода [60, арк. 31]	Броди (ключ) [41, с. 1061]
710.	Ясенівці	Злч ЛО	Ян Сенінський, галицький каштелян (Гологори, ключ) [58, арк. 172]	Гологори (ключ) [60, арк. 32]	Адам Миколай Сенявський, краківський каштелян [41, с. 1061]
711.	Яснiська	Явр ЛО	Горецький, Андрушко і Дам'ян [58, арк. 177]	Жовківський парох (1 ½ л.); Філіп Жорненський і Лесько Яснiський (1 л.); Каменський і Козловські (1л.) [60, арк. 29зв.]	Жовківський парох; дрібна шляхта [41, с. 1061]
712.	Яснище	Брд ЛО	Золочів (ключ) [58, арк. 184]	Томаш Брюховський [60, арк. 31]	Брюховські [41, с. 1061]
713.	Яструбків	Пст ЛО	Сокольницький [58, арк. 179зв.]	Львівські бригідки (3 л.), частина Мсцивіцовського (1 ½) [60, арк. 31-31зв.]	Львівські бригідки; Мсцивіцовський [41, с. 1062]
714.	Ятвяги (*тепер Прибілля*)	Ждч ЛО	—	Львівські домініканки [60, арк. 15-15зв.]	Монастир св. Катерини [41, с. 1062]
715.	Яцківці	Збр ТО	—	—	Золочів (ключ) [41, с. 1061]